R G B WH GR BL Grey Scale #13 C M Y K DANES-PICTA.COM
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

Pł 1627

ROZPRAWA DOKTORSKA

płk dypl. Czesław PIEKART

12277

Colour Chart #13
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
Inches Centimetres
DANES-PICTA.COM

Pł 1627

ROZPRAWA DOKTORSKA

płk dypl. Czesław PIEKART

12277

A K A D E M I A S Z T A B U G E N E R A L N E G O W P

im. gen. broni K. Świerczewskiego

W Y D Z I A Ł L O T N I C Z Y

JAWNE
POUFNE
Egz. Nr 2

Przeb. Prot. 779/31.08.95

BIBLIOTEKA NAUKOWA AON WP
Nr ewid. 4627
(III)
Dział Zbiorów Specjalnych

R O Z P R A W A D O K T O R S K A

płk dypl. Czesław PIEKART

na temat: **SZKOLENIE TAKTYCZNE W SYSTEMIE KSZTAŁCENIA ŚREDNIEGO PERSONELU TECHNICZNEGO "SŁUŻBY INŻYNIERYJNO-LOTNICZEJ"**

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 12277
Akademii Obrony Narodowej

Rozprawa doktorska wykonana
pod kierownictwem naukowym

płk.nawig.doc.dr. Romana DWORAKA

W A R S Z A W A - 1 9 8 3 R.

S P I S T R E Ś C I

Strona

WSTĘP 3

ROZDZIAŁ I. METODOLOGICZNE PODSTAWY BADAŃ 5

1. Uzasadnienie tematu i problem badawczy w literaturze . . 5
2. Cel rozprawy 10
3. Teren badań 12
4. Problemy badawcze i hipoteza robocza 18
5. Metody badań 19
6. Wyniki badań 30

ROZDZIAŁ II. ANALIZA SYSTEMU KSZTAŁCENIA 38

1. Szkolenie specjalistyczne 40
2. Szkolenie taktyczne 46
3. Wnioski wynikające z analizy systemu kształcenia 57

ROZDZIAŁ III. POSTULACJE ZMIAN MODELU TAKTYCZNEGO SYSTEMU KSZTAŁCENIA 60

1. Wybór modelu 60
2. Struktura modelu i dydaktyczno-wychowawcze właściwości . 64
3. Model zajęć z taktyki ogólnej i lotniczej 70
4. Model zajęć specjalistycznych z uwzględnieniem treści taktycznych 72

ROZDZIAŁ IV. FUNKCJONOWANIE MODELU 77

1. Metody kształcenia 77
2. Treści kształcenia taktycznego 85
3. Organizacja zajęć dydaktycznych 91
4. Przyswajanie umiejętności praktycznych w zakresie obsługi sprzętu w warunkach bojowych 100
5. Organizacja nauki własnej 103
6. Środki nauczania i uczenia się 106

WNIOSKI KOŃCOWE 110

SPIS LITERATURY 111

WSTĘP

Absolwenci Centralnego Ośrodka Szkolenia Specjalistów Technicznych Wojsk Lotniczych stanowią najliczniejszą grupę osobową wśród personelu inżynieryjno-technicznego jednostek lotniczych.
Po ukończeniu Szkoły Chorążych PTWL zajmują oni stanowiska techników samolotów, techników kluczy lub dowódców kluczy danej specjalności.
Do ich dyspozycji oddawany jest skomplikowany sprzęt bojowy posiadający potężne środki rażenia i wymagający troskliwej i wysoko-kwalifikowanej obsługi technicznej. Z chwilą objęcia stanowiska służbowego stają się przełożonymi żołnierzy służby zasadniczej i podoficerów zawodowych, a więc oprócz zadań eksploatacyjnych spełniają również funkcje dowódcze i wychowawcze w stosunku do podległego im personelu.
Jest więc rzeczą bezsporną, że absolwenci COSSTWL stanowią niezmiernie ważne ogniwo w procesach eksploatacyjnych i dowódczo-wychowawczych.
Od ich wiedzy taktycznej i specjalistycznej w znacznej mierze zależy gotowość bojowa lotnictwa. Między innymi podstaw tych umiejętności musi im dostarczyć szkoła. Dotychczasowa praktyka szkolenia kadetów Szkoły Chorążych PTWL z jednej strony oraz sygnały napływające z jednostek lotniczych z drugiej strony świadczą o tym, że absolwenci COSSTWL nie umieją w praktycznym działaniu zespolić posiadanej wiedzy taktycznej z wiedzą specjalistyczną, nie dostrzegają dialektycznej jedności i współprzenikania się jednej i drugiej.
Z takimi brakami wyszkolenia mogą ci absolwenci okazać się za mało przydatni w rzeczywistej sytuacji bojowej.

Autor rozprawy podjął próbę wyeliminowania tych niedostatków poprzez szereg zabiegów dydaktyczno-wychowawczych. Istotą owych zabiegów jest dokonanie takich zmian w doborze celów, treści, metod, form organizacyjnych i środków szkolenia w dotychczasowym systemie dydaktyczno-wychowawczym, które - zdaniem autora rozprawy - bez zmiany systemu, ale za to ze zmianami relacji pomiędzy jego elementami, pozwala osiągnąć istotny postęp w zakresie poznania integralnych związków pomiędzy szkoleniem taktycznym, a wykonywaniem zadań eksploatacyjnych oraz przyswojenie niezbędnych umiejętności praktycznych w wykonywaniu zadań dowódczych i obsługowych w warunkach najbardziej zbliżonych do hipotetycznych sytuacji bojowych.

W części pierwszej rozprawy przedstawione są metodologiczne podstawy badań, cele, problemy badawcze, hipoteza robocza i użyte metody postępowania badawczego. W rozdziale tym przedstawiono także wyniki badań.

W rozdziale drugim zawarta jest analiza dotychczasowego systemu kształcenia specjalistycznego i taktycznego.

Z analizy tej wynikają określone wnioski, które w rozdziale trzecim służą do sformułowania konkretnych propozycji przeobrażeń w zakresie doboru treści, metod i form szkolenia taktycznego.

W pracy zaznaczono wykorzystanie w praktyce dydaktyczno-wychowawczej w COSSTWL niektórych postulacji i wykazano zasadnie, że przynoszą one wyższe efekty poznawcze i wychowawcze.

W załączeniu rozprawy znajdują się niektóre materiały dydaktyczne zebrane w toku opracowywania tematu.

Problematyka poruszona w niniejszej rozprawie jest dość skomplikowana i nie była jeszcze poruszana w żadnym z opracowań naukowych i dlatego autor napotykał na wiele trudności, a tym samym i miał wiele wątpliwości co do słuszności niektórych wniosków i stawianych pytań. W wyniku czego autor z pewnością nie mógł się ustrzec pewnych niedopracowań z punktu widzenia merytorycznego, jak również pewnych niedomówień i być może nieścisłości w redakcyjnym opracowaniu - za co z góry wszystkich oceniających i korzystających z pracy przeprasza.

ROZDZIAŁ I.

M E T O D O L O G I C Z N E P O D S T A W Y B A D A Ń

1. UZASADNIENIE TEMATU I PROBLEM BADAWCZY W LITERATURZE.

Szybki rozwój techniki wojskowej, a w szczególności lotniczej, ma ogromny wpływ na zmianę poglądów prowadzenia współczesnej wojny, a zatem i na taktykę działań bojowych, zmuszając do szukania nowych form i metod kształcenia kadry dowódczej i dowódczo-technicznej. Przygotowanie kadr technicznych dla lotnictwa wojskowego jest procesem niezwykle złożonym. Przesądza o tym szereg specyficznych właściwości lotnictwa, np.: duża ilość różnorodnych specjalności, konieczność wpajania szkolonym złożonych wiadomości i wyrabiania umiejętności, długi czas szkolenia oraz wysokie koszty.

W związku z powyższym przed wojskowymi szkołami i ośrodkami szkolenia przygotowującymi młode kadry średniego personelu technicznego służby inżynieryjno-lotniczej do obsługi coraz bardziej nowoczesnego sprzętu lotniczego, stoi zadanie szukania nowych, bardziej efektywnych form, metod i treści kształcenia, w celu jak najlepszego przygotowania kadry dowódczo-technicznej pod względem ogólno-technicznym i taktycznym.

Dlatego też zachodzi konieczność i potrzeba dokonania głębokiej analizy dotychczasowego systemu kształcenia średniego personelu technicznego służby inżynieryjno-lotniczej, w szczególności szkolenia taktycznego, mającego poważny wpływ na gotowość techniczną i bojową obsługiwanego sprzętu lotniczego oraz na właściwe wykorzystanie jego możliwości taktyczno-technicznych podczas działań bojowych na polu walki, organizacji zabezpieczenia sprzętu technicznego i stanu osobowego służby inżynieryjno-lotniczej przed oddziaływaniem ŚNP oraz broni masowego rażenia, obrony i ochrony przed zniszczeniem na ziemi przez przeciwnika tak w czasie realizacji zabezpieczenia manewru lotniskowego jak i odtwarzania zdolności bojowej.

Aby sprostać powyższym zadaniom jakie stoją przed personelem służby inżynieryjno-lotniczej w jednostkach bojowych, szkoły i ośrodki wojskowe, kształcące i przygotowujące młode kadry dowódczo-techniczne do pracy w jednostkach w warunkach bojowych, muszą większą uwagę zwrócić na ich taktyczne przygotowanie. Dotychczasowe programy kształcenia przewidują tylko 5,6 % czasu z ogólnej ilości godzin na szkolenie taktyczne, gdy podczas II wojny światowej w 1 Mieszanej Dywizji Lotniczej na ten cel przeznaczano około 25 % ogólnego czasu. W latach powojennych również była większa ilość godzin na szkolenie taktyczne, np.: w 1967 r. program szkolenia Szkoły Chorążych PTWL przewidywał od 7,5 do 11 % ogólnego czasu.

Taka ilość czasu nie jest wystarczająca i nie może stanowić podstawy do zabezpieczenia odpowiedniego poziomu i skuteczności szkolenia taktycznego średniego personelu technicznego służby inżynieryjno-lotniczej.
Efekty szkolenia zależą nie tylko od szkolących i szkolonych, lecz także od jakości pracy organizatorów szkolenia.
Wzrost zainteresowań efektywnością szkolenia powoduje, że ciągle badamy i szerzej poznajemy proces dydaktyczny. Oznacza to, że coraz bardziej kompleksowo patrzymy na komponenty warunkujące przebieg i organizację szkolenia specjalistów technicznych wojsk lotniczych.

Współczesne opracowania i rozwiązania problemów pedagogicznych wymagają podejścia systemowego, ponieważ badania takie dają możliwość wykorzystania i integrowania dorobku wielu dyscyplin naukowych. Podejście systemowe do zagadnień dydaktyki ma miejsce w wielu wdrożonych modelach.
Potwierdzają to wszelkiego rodzaju dyskusje na konferencjach metodycznych organizowanych przez Zarząd Inżynieryjno-Lotniczy Wojsk Lotniczych.
Jednak całość zadań związanych z organizacją kształcenia średniego personelu technicznego w wojskach lotniczych jest dopiero na etapie wstępnych opracowań, jest to wynikiem czynionych wysiłków mających na celu uzyskanie optymalnych efektów szkoleniowych. /1
Polepszenie jakości kształcenia i wychowania specjalistów średniego personelu służby inżynieryjno-lotniczej, to dziś problem szczególnej wagi ze względu na jakościowe zmiany w sprzęcie lotniczym, które istotnie wpływają na programowanie szkolenia specjalistycznego i taktycznego.

W procesie szkolenia taktycznego stosowane są różnorodne metody oraz formy nauczania. Obydwa te pojęcia dotyczą metodycznej strony procesu nauczania.

Przez "metodę" nauczania rozumie się sposoby pracy szkolących ze szkolonymi, które umożliwiają tym ostatnim opanowanie wiedzy /taktyki/, zapewniają kształtowanie umiejętności i nawyków stosowania jej w praktyce oraz rozwijanie zdolności i zainteresowań osobistych.

Metoda nauczania odpowiada na pytanie "Jak uczyć?". Określa ona wewnętrzną stronę procesu dydaktycznego, gdyż stwarza warunki utrzymania między szkolącymi a szkolonymi bezpośredniego kontaktu w postaci tzw. sprzężenia zwrotnego. Według kryterium funkcji spełnianych przez szkolącego i szkolonych w procesie dydaktycznym, metody nauczania dzielą się na: podające, poszukujące i praktyczne. /2

1/ Materiały z konferencji metodycznej GI WL z 1980 r. teczka 27/80, str. 130.
2/ Metodyka szkolenia taktycznego w WL, Lot. 2109, s. 11.

Istotą metod poszukujących jest samodzielne zdobywanie wiedzy przez szkolonych. Rola wykładowcy ogranicza się tu do funkcji organizatorskiej, inspiratorskiej, przygotowawczej i zabezpieczającej. Będą to metody aktywizujące /np. problemowe/, dyskusje itp.

Dotychczas w polskiej literaturze pedagogicznej nauczanie problemowe znalazło szerokie odzwierciedlenie w publikacjach Wincentego Okonia, Michała Godkowskiego, Tadeusza Nowackiego, Czesława Kupisiewicza, Wiktora Szczerby, Władysława Zaczyńskiego i innych.

Poglądy wymienionych autorów na nauczanie problemowe - chociaż w szczegółach się różnią - zgodne są co do tego, że przebieg lekcji prowadzonej metodą nauczania problemowego powinien zapewnić rozwiązanie problemu drogą nakreśloną w leninowskim schemacie teorii poznania.

Profesor Wincenty Okoń stwierdził: "Najogólniej biorąc, przez nauczanie problemowe rozumie się nauczanie polegające na kierowaniu procesem rozwiązywania przez uczących się zagadnień praktycznych lub teoretycznych". /3

Cytowani autorzy uważają, że problemowość w nauczaniu tkwi w zdobywaniu przez uczniów umiejętności formułowania i rozwiązywania problemów. Nauczanie problemowe w konsekwencji ma wykształcić u słuchaczy samodzielność intelektualną, umiejętność pracy w zespole i umiejętność posługiwania się zdobyczami współczesnej wiedzy. Aby dojść do takich wyników, należy wywołać i rozwijać u słuchaczy pozytywną motywację uczenia się, którą jest zainteresowanie.

Pojęcie "forma" nauczania określa warunki procesu dydaktycznego, w ramach których realizowane są metody nauczania.

Forma nauczania stanowi więc organizatorską stronę nauczania, na którą składa się wiele czynników o charakterze organizacyjnym, czasowym i przestrzennym. Forma nauczania określa, gdzie, kiedy, w jakim czasie, dla kogo, w jakim układzie i w jakim celu organizuje się dane przedsięwzięcie szkoleniowe. /4

Treść przekazywanej w toku szkolenia wiedzy, a także zakres wpływu na rozwój wszystkich stron w pełni rozwiniętej osobowości żołnierza zawodowego stanowi obok innych czynników istotny środek realizacji dydaktyczno-wychowawczych i obronnych funkcji Ludowego Wojska Polskiego. Ich układ i kryteria doboru muszą być w ścisłym związku z warunkami społeczno-politycznymi i ekonomicznymi kraju.

3/ Elementy dydaktyki szkoły wyższej. PWN Warszawa 1975 r. str. 147.
4/ Metodyka szkolenia taktycznego w WL. Lot. 2109, str. 12.

Cele i wynikające z nich treści szkolenia taktycznego kadetów określają także charakter, zadania i funkcje personelu technicznego służby inżynieryjno-lotniczej WL i WOPK oraz poziom nauki i techniki lotniczej.

Szczegółowa analiza złożonego problemu doboru i układu treści szkolenia taktycznego kadetów Szkoły Chorążych PTWL wymaga wnikliwego spojrzenia na cele i zadania średniego personelu technicznego służby inżynieryjno-lotniczej w jednostkach lotniczych, a także możliwości ich realizacji. Uzależniamy ją więc także od organizacji związków taktycznych i oddziałów lotniczych, ich uzbrojenia, przygotowania umysłowego i fizycznego żołnierzy, poziomu kadry, warunków stosowania aktywizujących metod nauczania, ilości, jakości i charakteru rozmieszczenia i urządzenia obiektów szkoleniowych, bazy koszarowej i poligonowej, poziomu i aktualności pomocy naukowych, podręczników, regulaminów, instrukcji itp.

W pedagogice jest wiele koncepcji teoretycznych odnośnie doboru i układu treści szkolenia. Do najbardziej znanych teorii doboru i układu treści kształcenia zaliczyć należy przede wszystkim: materializm dydaktyczny /encyklopedyzm/, formalizm dydaktyczny, utylitaryzm dydaktyczny, teorię problemowo-kompleksową, strukturalizm oraz wykorzystanie z pozycji marksistowskich programowania dydaktycznego i materializmu funkcjonalnego.[5]

Zwolennicy materializmu dydaktycznego /encyklopedyzmu/ za główny cel szkolenia uważają konieczność przekazania uczniom jak największej ilości wiedzy. W programach zalecają więc umieścić jak najwięcej materiału.

Przecenianie znaczenia treści w procesie szkolenia, kosztem rozwoju zdolności poznawczych słuchacza i przygotowania go do działań praktycznych, prowadzi w konsekwencji do jednostronnego, opartego na pamięci, werbalno-abstrakcyjnego wykształcenia.

W przeciwieństwie do encyklopedyzmu, formalizm dydaktyczny akcentuje przede wszystkim potrzebę rozwijania sił i zdolności poznawczych uczniów. Lekceważąc stronę praktyczną i rzeczową wykształcenia ogólnego przedstawiciele formalizmu dydaktycznego traktują treści szkolenia jako środek ułatwiający rozwijanie uwagi, pamięci, wyobraźni i myślenia. Podstawowym kryterium doboru treści szkolenia uczynili wartości kształcące poszczególnych przedmiotów nauczania.[6]

Utylitaryzm dydaktyczny akcentuje z kolei rolę działalności praktycznej w procesie szkolenia.

5/ J.Bogusz: Dydaktyczne problemy szkolenia ideowo-politycznego w wojsku. Wyd. MON Warszawa 1975 r., str. 110.

6/ J.Bogusz: Dydaktyczne problemy szkolenia ideowo-politycznego w wojsku. Wyd. MON Warszawa 1975 r., str. 11.

Praktyka wykazała jednak, iż zapewnienie uczniom przesadnej swobody w zakresie doboru przedmiotu nauki szkolnej oraz nie docenianie roli teorii w przygotowaniu słuchaczy do praktycznej działalności osłabia możliwości poznawcze i rozwojowe uczestników szkolenia.[7]

Oparte o założenia utylitarystyczne programy nauczania przenosząc punkt ciężkości z treści szkolenia na metody pracy dydaktycznej prowadziły do nadmiernego, jednostronnego praktycyzmu. Zwolennicy problemowo-kompleksowej teorii doboru treści szkolenia przeciwstawiają się z kolei programom informacyjno-kompleksowym. Jest to niezbędne, ponieważ większość problemów, która aktualnie interesuje ludzkość ma charakter kompleksowy i dzięki temu stanowi przedmiot badań wielu różnych specjalistów.

Tymczasem nauczanie pozostaje nadal działalnością podzieloną na specjalności.

Przeciwnikami systematycznego nauczania ciągłego - przedmiotowego i redukcji materiału programowego są także zwolennicy tzw. egzemplaryzmu.

Proponują oni oprzeć nauczanie i uczenie się na zasadzie parasygmy - wzoru oraz reprezentatywnych dla omawianego tematu egzemplarzy.

Zwolennicy teorii doboru treści szkolenia opartej na strukturaliźmie w dążeniu do oczyszczenia przeładowanych nadmierną ilością informacji programów szkolnych, postulują dobór takich treści, które stanowiąc trwały zasób danej nauki nie odrywałyby ich od historycznych korzeni określonej nauki ani też od jej najnowszych zdobyczy.

Podstawowym, a zarazem wspólnym błędem wymienionych teorii szkolenia jest to, iż lekceważą albo znaczenie treści /poznania/, albo funkcji /działania/, bądź też ich wpływu na rozwój słuchaczy.

Prawidłowa teoria doboru treści szkolenia taktycznego /wojskowego/, pragnąc uniknąć jednostronności rozwoju kadetów musi się oprzeć na pełnej integracji wszystkich wymienionych czynników. Wszechstronny rozwój osobowości kadetów, mogących działać w różnorodnych warunkach współczesnego pola walki, jest możliwy wówczas, gdy aktywnie poznają oni otaczającą ich rzeczywistość /zasady walki w różnych skomplikowanych sytuacjach/ i wdrażają się do jej przekształcenia, czyli poznanie wiążą z działaniem, praktyką.

Nie ma tu więc miejsca na jednostronność wymienionych wyżej teorii szkolenia. Treści szkolenia taktycznego kadetów nie można bowiem opierać wyłącznie na jednej z wcześniej omówionych teorii budowy programów.

Konieczna tu jest synteza oparta na zasadach wynikających z wszystkich teorii doboru układu treści szkolenia taktycznego. Podstawą teoretyczną takiej syntezy jest marksistowska teoria poznania.

Próbę wspomnianej syntezy znajdujemy w opracowanej przez Cz. Kupisiewicza - teorii programowania dydaktycznego i przez W. Okonia - teorii materializmu funkcjonalnego.

7/ J.Bogusz: Dydaktyczne problemy szkolenia ideowo-politycznego w wojsku. Wyd. MON W-wa 1975 r., s. 11.

Autor pierwszej domaga się, aby twórcy programów kształcenia starannie je opracowywali pod względem merytorycznym, a ich treści poddawali pogłębionej analizie łączenia z odpowiednim ułożeniem wszystkich jej elementów w obrębie poszczególnych tematów.[8]
Autor drugiej koncepcji stwierdza natomiast, iż pozwala ona zerwać z jednostronnością dotychczasowych teorii kształcenia dzięki temu, że zapewnia jedność zasady poznania rzeczywistości z zasadą jej przekształcenia. Dobór treści kształcenia winien stwarzać takie sytuacje poznawcze, aby poznanie służyło usprawnieniu i udoskonaleniu działania ludzkiego, to zaś przekształcając rzeczywistość stawało się wolnym środkiem jej poznania.[9]

Z dotychczasowych rozważań wynika, iż zastosowanie marksistowsko-leninowskiej teorii poznania do budowy i doboru treści kształcenia taktycznego kadetów chroni nas przed ograniczeniem lub rozbudowaniem roli poznania umysłowego, abstrakcyjnego myślenia czy też poznania przez działanie. Zapewnia nam wreszcie odwoływanie się w procesie szkolenia do wszystkich źródeł ludzkiego poznania. W zależności od tego, na jakim szczeblu prowadzimy szkolenie, pozwala ono różnie eksponować poszczególne drogi poznania. Odpowiednio dobrane treści składają się na program szkolenia kadetów.

Podstawowymi dokumentami określającymi treści szkolenia taktycznego dla Szkoły Chorążych są: Wytyczne Głównego Inspektora Szkolenia MON, rozkaz szkoleniowy Dowódcy Wojsk Lotniczych i Wytyczne Głównego Inżyniera WL oraz roczny plan szkolenia i programy szkolenia COSSTWL, a także metodyka szkolenia taktycznego w Wojskach Lotniczych, regulamin walki wojsk lądowych i lotnictwa, podręczniki, skrypty itp.

Dlatego też powyższej problematyce autor poświęca główną uwagę w niniejszej rozprawie.

2. CEL ROZPRAWY.

Zarówno w programach szkolenia taktycznego kadetów, jak również w praktycznej ich realizacji stwierdziłem szereg niedostatków, w wyniku których szkoleni nie byli w wymaganym stopniu przygotowywani do działalności eksploatacyjnej w warunkach zbliżonych do działań bojowych.

Stwierdzenie, o którym mowa, oparłem nie tylko o wyniki własnych spostrzeżeń i o analizę całokształtu przebiegu procesu kształcenia w COSSTWL, lecz także w oparciu o opinie napływające z jednostek lotniczych, a ściślej od zastępców dowódców jednostek do spraw inżynieryjno-lotniczych.

8/ Cz. Kupisiewicz: Metody i przykłady programowania dydaktycznego. Warszawa 1970 r.
9/ W. Okoń: Podstawy wykształcenia ogólnego. Warszawa 1967 r.

Wynikało z nich jednoznacznie, że nasi absolwenci są dobrze przygotowani pod względem teoretycznym, ale swoich wiadomości nie umieją należycie wykorzystać w czasie kierowania osiąganiem wyższych stanów gotowości bojowej i odtwarzaniem zdolności bojowej. Dlatego też w dążeniu do tego, żeby sprostać tym obiektywnym potrzebom w rozprawie tej postawiłem sobie osiągnięcie następujących celów.

Celem głównym rozprawy jest osiągnięcie wyższego niż dotychczas stopnia przygotowania taktycznego kadetów do wykonywania przyszłościowych zadań eksploatacyjnych w warunkach zbliżonych do działań bojowych.

W wyniku realizacji celu głównego absolwent powinien:

- umieć osiągać wyższe stany gotowości bojowej w zakresie jego zadań i obowiązków;
- odtwarzać sprawność techniczno-bojową powierzonego mu sprzętu w przewidzianym czasie;
- sprawnie organizować przebazowanie sprzętu i podległego personelu na nowe lotnisko;
- umieć organizować ochronę i obronę w rejonie rozśrodkowania eskadry;
- umiejętnie wykorzystywać teren i podręczne środki do maskowania ludzi i sprzętu;
- umieć organizować likwidację skutków użycia BMR;
- posiąść poczucie odpowiedzialności za powierzony mu skład osobowy oraz sprzęt bojowy.

Tak sformułowany cel główny oraz przedstawione cele operacyjne, składające się na cel główny, można osiągnąć etapami poprzez:

- wprowadzenie odpowiednich zmian w zakresie treści, metod, form organizacyjnych i środków szkolenia taktycznego;
- zintegrowanie szkolenia specjalistycznego ze szkoleniem taktycznym i odwrotnie;
- wprowadzenie do programu z taktyki wojsk lotniczych zajęć praktycznych w formie ćwiczenia grupowego;
- przygotowanie kadrowe wykładowców i dowódców pododdziałów szkolnych przez organizowanie dla nich odpowiedniego szkolenia metodycznego;
- przygotowanie dla kadetów stosownych materiałów dydaktycznych i metodycznych;
- organizowanie i przeprowadzanie z kadetami ostatniego roku zawodów taktyczno-technicznych dla pogłębienia i utrwalenia wiedzy oraz umiejętności taktycznych.

Oczywistym jest, że osiąganie celów operacyjnych nie nastąpi w jednym akcie dydaktyczno-wychowawczym. Odbywać się to musi w całym ciągu poczynań poznawczych i wychowawczych, a więc - musi być realizowane częściowo w ramach grupy przedmiotów szkolenia specjalistycznego i taktycznego,

w ramach każdej jednostki lekcyjnej. Zauważyć należy, iż przedstawione cele operacyjne zawierają aspekty wychowawcze i poznawcze.
Te pierwsze - z psychologicznego punktu widzenia - mają tę osobliwość, że mogą być kształtowane w osobowości, w dłuższych przedziałach czasu niż przyswajanie wiedzy oraz umiejętności praktycznych.

Osiągnięcie wymienionych celów wymaga podjęcia i zrealizowania wielu przedsięwzięć organizacyjnych i naukowo-badawczych, a w szczególności przygotowania warsztatu badawczego, technik i narzędzi badawczych oraz zastosowania odpowiednich metod postępowania badawczego.

3. TEREN BADAŃ.

Badaniami objęto:

- dwa plutony kadetów - drugiego i trzeciego roku nauki kursu dwu i trzyletniego Szkoły Chorążych Personelu Technicznego Wojsk Lotniczych, odbywających naukę w latach 1978-1981 i 1979-1981;
- kurs przeszkolenia chorążych na oficerów i podoficerów na chorążych;
- 30 % absolwentów COSSTWL z lat 1976-1978 i 1979-1981 oraz przełożeni w/w absolwentów w wybranych jednostkach lotniczych Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej Kraju.

Dla uzyskania danych porównawczych dwa plutony szkolne kadetów poddano dwukrotnemu badaniu, raz przed zakończeniem nauki ostatniego roku szkolenia i drugi raz po zakończeniu praktyki w jednostkach lotniczych i nauki w COSSTWL natychmiast po zdaniu egzaminów państwowych.

Wpłynęło to tylko na lepsze zrozumienie przez respondentów intencji badającego, a nie na wyniki badań - dlatego nie wyodrębniono tych wyników.

Ogółem, badaniem ankietowym objęto 150 respondentów, z tego 60 kadetów, 15 słuchaczy kursu chorążych, 10 słuchaczy kursu oficerskiego, 15 oficerów służby inżynieryjno-lotniczej jednostek lotniczych WL i WOPK oraz 50 absolwentów COSSTWL, którzy dostarczyli 142 opinie w postaci poprawnie wypełnionych ankiet.

Ponadto obserwacji naukowej poddano 10 zajęć w cyklach specjalistycznych i w cyklu taktyki z innych przedmiotów, jak np.: topografia wojskowa, szkolenie kwatermistrzowskie, szkolenie sanitarne, szkolenie chemiczne oraz inżynieryjno-saperskie i łączność.
Eksperymentem dydaktycznym objęto dwie grupy szkoleniowe z kursu 2 i 3 letniego SCh z taktyki ogólnej i wojsk lotniczych w roku szkolnym 1981 - - 1982.

Przeprowadzono 6 wywiadów z kierownikami cykli specjalistycznych w zakresie utaktyczniania zajęć specjalistycznych oraz opracowano w 1981 r. system utaktyczniania zajęć specjalistycznych w COSSTWL.
W 1982 r. w miesiącu wrześniu na posiedzeniu Rady Pedagogicznej COSSTWL dokonano analizy szkolenia taktycznego kadetów Szkoły Chorążych za rok szkolny 1981-1982.

W jej wyniku stwierdzono, że w grupach /plutonach/ szkolnych, w których w czasie szkolenia specjalistycznego wprowadza się zagadnienia taktyczne, poziom i wiedza taktyczna tych grup, poważnie wzrosła, średnio o 0,18 - 0,23 w stosunku do grup, w których nie wprowadza się zagadnień taktycznych. /10

W celu lepszego scharakteryzowania badanego środowiska w tabeli nr 1, 2 i 3 podano niektóre dane o służbie absolwentów COSSTWL, o ich naborze i pochodzeniu społecznym.

Tabela nr 1

INFORMACJA O SŁUŻBIE WOJSKOWEJ
BADANYCH ABSOLWENTÓW COSSTWL

Rok ukończenia	Wykształcenie		Zajmowane stanowisko służbowe				
	średnie	matura	technik s-tu /specj./	technik klucza	dowódca klucza	technik eskadry	inne
1977-78	12	-	8	2	1	-	1
1979	10	-	3	1	-	-	6
1980	11	-	6	2	1	-	2
1981	94	-	89	2	-	-	3
Razem	127	-	106	7	2	-	12

Z przedstawionej tabeli nr 1 wynika, że prawie wszyscy absolwenci COSSTWL po ukończeniu nauki rozpoczynają pracę na stanowisku technika samolotu danej specjalności, a dopiero z biegiem lat przechodzą na wyższe stanowiska służbowe technika klucza - dowódcy klucza.
Przygotowanie ich do wykonywania funkcji techników samolotów - kluczy w jednostkach lotniczych winno być celem nadrzędnym procesu szkolenia w COSSTWL.

10/ Zob. Materiały z posiedzenia Rady Pedagogicznej COSSTWL, Oleśnica 1982 r. T-29.

Tabela nr 2

POCHODZENIE SPOŁECZNE KADETÓW
SZKOŁY CHORĄŻYCH
PRZYJĘTYCH W LATACH 1978-1980

Pochodzenie społeczne	Przyjęto do nauki w latach					
	1978		1979		1980	
	Kurs 3-letni	Kurs 2-letni	Kurs 3-letni	Kurs 2-letni	Kurs 3-letni	Kurs 2-letni
robotnicze	144	40	43	45	27	65
chłopskie	39	10	8	6	6	17
inteligenckie	20	11	7	10	2	13
synowie żołnierzy zawodowych	15	8	12	12	10	15
synowie funkcjonariuszy MO	5	1	2	2	1	-
inne zawody	-	-	-	1	-	-
Ogółem	223	70	72	76	46	110

Wyżej wymienieni absolwenci, jak wskazuje tabela nr 2, wywodzą się przeważnie z rodzin robotniczych, w mniejszym natomiast procencie z rodzin chłopskich i inteligencji pracującej.

Tabela nr 3

NABÓR KANDYDATÓW DO SCH COSSTWL
W LATACH 1978-1980

Wyszczególnienie	1978		1979		1980	
	ogółem	z wojska	ogółem	z wojska	ogółem	z wojska
	kurs 3-letni / kurs 2-letni	kurs 3-letni / kurs 2-letni	kurs 3-letni / kurs 2-letni	kurs 3-letni / kurs 2-letni	kurs 3-letni / kurs 2-letni	kurs 3-letni / kurs 2-letni
Przystąpiło do egzaminów	516 / 75	31 / 6	537 / 82	29 / 9	392 / 161	30 / 14
Zdało egzamin	286 / 71	22 / 6	111 / 76	5 / 6	60 / 154	3 / 12
Przyjęto do COSSTWL	223 / 70	20 / 6	72 / 76	3 / 6	46 / 110	2 / 10
Bez oceny n/dst.	200 / 58	18 / 5	69 / 68	2 / 6	45 / 34	2 / 7
Z jedną oceną n/dst. z WF	23 / 12	2 / 1	3 / 8	1 / 1	1 / 76	- / 3

Jak przedstawia tabela nr 3 mimo nie najlepszego przygotowania ogólnego kandydatów do Szkoły Chorążych PTWL, COSSTWL osiąga wysoki stopień sprawności nauczania kadetów - średnio kurs 2-letni 93,7 %; kurs 3-letni 71,6 % - jest to możliwe dzięki stworzeniu odpowiednich warunków i atmosfery do nauki oraz ogromnego zaangażowania kadry dydaktycznej i dowódczej COSSTWL. Dodać trzeba, że tak wysoka sprawność kształcenia nie była jednak szacowana według kryteriów umiejętności zachowania się szkolonych w sytuacjach taktycznych, lecz z ilościowego punktu wiedzenia. Wyliczana była według stosunku kadetów, którzy ukończyli pomyślnie naukę do ilości przyjętych do szkolenia.

Trzeba jednak podkreślić, że wielu kadetów nie może podołać wymogom i trudom nauki w COSSTWL. Szczególnie chodzi tu o absolwentów zasadniczych szkół przyzakładowych, którzy obniżają poziom wyszkolenia poszczególnych grup z przedmiotów ogólnokształcących, specjalistycznych i taktycznych.

Charakterystyka środowiska COSSTWL.

O oddziaływaniu wychowawczym środowiska Szkoły przekonywać nie trzeba, bowiem powszechnie docenia się w wojsku wpływ środowiska społecznego na postawy słuchaczy oraz rolę dobrze funkcjonujących kolektywów.

Zagadnienie to szczególnie doceniane jest w COSSTWL, ale działalność mająca na celu modelowanie środowiska w celu wpływania na kadetów jest mało wyczuwalna. Proces ten przebiega raczej żywiołowo, ze względu na brak opracowanych naukowo metod pozwalających na kształtowanie środowiska oraz dużą zmienność i złożoność tego procesu.

Na środowisko Szkoły składa się bardzo duża ilość nieokreślonych dokładnie czynników. Ze względu na zakres pracy poniżej scharakteryzowane zostaną tylko: kadra nauczająca /dydaktyczna/, działalność dydaktyczna i metodyczna, baza szkoleniowa, zabezpieczenie materiałowo-techniczne, warunki socjalno-bytowe oraz sami kadeci.

Proces dydaktyczny w COSSTWL zabezpiecza ofiarna i wysoko kwalifikowana kadra dydaktyczna i dowódcza.

Kwalifikacje zawodowe i pedagogiczne - charakteryzujące kadrę zawodową, są zawarte w tabeli nr 4.

Tabela nr 4

WYKSZTAŁCENIE KADRY DYDAKTYCZNEJ I DOWÓDCZEJ
NA 01.02.1981 R.

Wyszczególnienie	Stan kadry	Posiadane wykształcenie wyższe					Podnosi kwalifikacje				
		Stopień naukowy doktor	Wyższe II stopnia	Wyższe I stopnia	Razem	Procent	Stopień naukowy doktor	Wyższe II stopnia	Wyższe I stopnia	Razem	Procent
Kadra dydaktyczna /ogółem/	130	2	59	24	85	65,4	3	7	4	14	10,7
Kadra cyklu taktyki	10	-	4	-	4	40	1	-	-	1	10
Kadra dowódcza	42	-	8	9	17	40,5	-	1	1	2	4,8
Pozostała kadra	38	-	15	2	17	44,7	1	2	1	4	10,5
Razem	220	2	86	35	123	55,9	5	10	6	21	9,5

Zasadniczą formą podnoszenia kwalifikacji zawodowych kadry dydaktycznej i dowódczej są studia podyplomowe, studia pedagogiczno-psychologiczne prowadzone w COSSTWL na WUML, które w 1980-81 r. ukończyło 28 oficerów i chorążych /w tym dwóch z CT/. Studia te w dalszym ciągu kontynuuje 23 oficerów i chorążych. Powyższy stan przygotowania kadry dydaktycznej COSSTWL zapewnia dobry poziom pracy szkoleniowo-wychowawczej ze słuchaczami. Natomiast poziom przygotowania pedagogicznego i fachowego kadry dowódczej ma wiele do życzenia, szczególnie dowódcy plutonów posiadają słabe przygotowanie ogólnowojskowe i taktyczne, ponieważ są to najczęściej absolwenci COSSTWL, a wskazanym by było, aby na stanowiskach dowódców plutonów w Szkole Chorążych PTWL byli oficerowie absolwenci WSOWZ.

Kadra COSSTWL, a w szczególności kadra cyklu taktyki, w ostatnich latach dużo włożyła wysiłku w rozwój racjonalizacji i nowatorstwa w celu ulepszania i modernizacji bazy dydaktycznej, gabinetowej i polowej.

Działalność dydaktyczna kadry w COSSTWL w latach 1978-1982 skupiona była na realizację następujących głównych zadań:

- wyszkolenie 15-18 grup kadetów, 12 grup podchorążych, 3 grupy kursów doskonalenia i przeszkolenia kadry zawodowej oraz 72 grup elewów rocznie, co powodowało znaczne obciążenie dydaktyczne kadry, zwłaszcza cyklu taktyki, który posiada dość szczupły stan etatowy i faktyczny kadry.

W poszczególnych latach średnie obciążenie dydaktyczne wykładowców cyklu taktyki wynosiło: w 1978/79 - 600 h, w 1979/80 - 571 h, w 1980/81 - 605 h, a w 1981/82 - 618 h, z tego około 30 % kadry miało obciążenie od 700-900 h. Tak wysokie obciążenie dydaktyczne wynika z braku obsady etatowej, około 30 % vacatów, co z kolei wpływa ujemnie na organizację prowadzenia zajęć szczególnie praktycznych z taktyki ogólnej i szkolenia chemicznego;

- podniesienie rangi szkolenia taktyczno-technicznego jako dyscypliny integrującej wiedzę przedmiotów specjalistycznych;
- doskonalenia form działalności metodyczno-szkoleniowej;
- aktywizacji i upraktyczniania form i metod nauczania;
- powiązania procesu szkolenia z potrzebami jednostek lotniczych;
- doskonalenia form szkolenia metodycznego i pedagogicznego kadry dydaktycznej;
- podniesienia dyscypliny wojskowej i nauczania;
- rozwijania i systematycznego unowocześniania bazy szkoleniowej, gabinetowej i polowej do szkolenia taktycznego.

Realizację tych zadań zabezpieczono poprzez zwiększenie ilości ćwiczeń dowódczo-sztabowych i treningów oraz właściwy dobór tematów do tych ćwiczeń. Ulepszono formę ich prowadzenia. Przeprowadzono zajęcia pokazowe i instruktorsko-metodyczne dla kadry dowódczo-dydaktycznej i słuchaczy drugiego i trzeciego roku nauki. Opracowano szereg metodyczek ze szkolenia taktycznego i taktyki rodzajów wojsk oraz wzory dokumentów bojowych dla pododdziałów i oddziałów wojsk lądowych i lotnictwa.

Do wszystkich zajęć specjalistycznych w cyklach przedmiotowych oraz do zajęć ogólnowojskowych i przedmiotów prowadzonych w cyklu taktyki jak np.: w szkoleniu chemicznym, sanitarnym, kwatermistrzowskim i z topografii wojskowej stopniowo wprowadza się elementy taktyczne i OPL, przez co osiąga się utaktycznianie tych zajęć.

W celu doskonalenia form działalności metodyczno-szkoleniowych w latach 1979-1981 przeprowadzono dwie ogólno-szkolne konferencje metodyczne, 36 odpraw metodycznych na szczeblu Szkoły, w cyklach specjalistycznych 252, w cyklu taktyki 34 odprawy metodyczne i 19 zajęć otwartych. Wymiana doświadczeń w innych szkołach i ośrodkach - 3 oraz 6 kursów instruktorsko-metodycznych dla kadry dydaktycznej i dowódczej na szczeblu COSSTWL. W wyniku realizacji powyższych przedsięwzięć uzyskano wyższy poziom prowadzenia zajęć przez kadrę dydaktyczną i dowódczą.

W celu uzyskania większych efektów w szkoleniu taktycznym celowym jest zintegrowanie szkolenia taktycznego i technicznego z przedmiotami i tematami,

w których jest to możliwe, szczególnie w cyklach: eksploatacji samolotu, uzbrojenia, radiotechnicznym, osprzętu i mechanicznym.

Zwrócono większą uwagę w cyklu taktyki na przygotowanie i prowadzenie zajęć instruktorsko-metodycznych dla dowódców plutonów prowadzących taktykę ogólną, OPL i szkolenie chemiczne poprzez prowadzenie szczegółowych instruktaży w terenie, zwiększenie wymagalności i aktywności na zajęciach.

Przyjęto zasadę współodpowiedzialności wszystkich żołnierzy zawodowych za kształtowanie właściwych postaw i dyscyplinę oraz przestrzeganie regulaminowego trybu życia słuchaczy.

4. PROBLEMY BADAWCZE I HIPOTEZA ROBOCZA.

Na podstawie analizy wyników przeprowadzonych egzaminów końcowych absolwentów COSSTWL, kontroli odbywanych praktyk w jednostkach przez słuchaczy III-go i II-go roku szkolenia, uzyskiwanych ocen na zawodach taktyczno-technicznych organizowanych przez GJSZ MON dla WOSW i ośrodków szkolenia oraz wstępnej analizy programu kształcenia średniego personelu technicznego SIL stwierdza się wiele niedomagań w dotychczasowym systemie kształcenia średniego personelu technicznego z zakresu szkolenia taktycznego.

Jedną z istotnych przyczyn są nie w pełni zadowalające umiejętności i znajomość praktycznego stosowania przyjętych zasad taktyki w praktyce eksploatacyjnej przez absolwentów COSSTWL i TSWL oraz ograniczony zakres treści dydaktyczno-wychowawczych w programach kształcenia kadetów.

Dlatego też, aby udoskonalić dotychczasowy system kształcenia średniego personelu technicznego SIL w zakresie szkolenia taktycznego, autor wysuwa wstępnie następujące problemy badawcze:

1/ określenie przyczyn /źródeł/ niedomagań obecnego /dotychczasowego/ systemu kształcenia średniego personelu technicznego SIL powodujących nie w pełni zadowalający poziom wyszkolenia absolwentów w zakresie taktyki;

2/ zaprojektowanie i poddanie weryfikacji empirycznej zmian w modelu procesu kształcenia, który zapewniłby integrację treści taktycznych z problematyką przerabianych przedmiotów nauczania;

3/ wskazanie takich przedmiotów szkolenia specjalistycznego, które są najbardziej możliwe do wiązania ich z taktyką, określając przedmiot integrujący;

4/ jakie najlepsze metody należy stosować i dlaczego w realizacji modelu treści taktycznych w szkoleniu specjalistycznym;

5/ jak przygotować, organizować i prowadzić zajęcia taktyczne i specjalistyczne;

6/ w jaki sposób rozwijać u szkolonych wyobraźnię taktyczną;

7/ jak wdrażać do praktyki zaproponowane zmiany modelu, treści, formy i metody zajęć ze szkolenia taktycznego, określić zakres obowiązków kadry dydaktycznej i dowódczej w tym zakresie;

8/ jak doskonalić i optymalizować ten model.

Z powyższymi problemami koresponduje następująca hipoteza robocza - zintegrowana struktura treściowa i metodyczna szkolenia taktycznego oraz specjalistycznego zapewni lepsze niż dotychczas przygotowanie wychowanków Szkoły do realizacji zadań eksploatacyjnych w warunkach działań bojowych.

Stosownie do celów pracy, problemów badawczych i hipotezy autor dysertacji podjął próbę zaprojektowania zmian w zakresie doboru treści dydaktyczno-wychowawczych oraz modernizacji metodologicznej strony procesu kształcenia pozwalających lepiej niż dotychczas przyswajać przez kadetów zarówno umiejętności eksploatacyjne jak również wiedzę i umiejętności taktyczne.

5. METODY BADAŃ.

W celu zweryfikowania przyjętej hipotezy roboczej i uzyskania odpowiedzi na wysunięte problemy badawcze w niniejszej pracy zostały zastosowane następujące metody badawcze: badanie dokumentacji, obserwacja, badanie opinii, eksperyment dydaktyczny.

Użycie tych czterech metod badawczych zdaniem autora - pozwoli poznać badaną rzeczywistość z różnych punktów widzenia, ocenić je w sposób możliwie obiektywny oraz poprawnie zaprojektować zmiany w systemie kształcenia.

a/ Badanie dokumentacji.

W celu oceny dotychczasowego szkolenia taktycznego w COSSTWL poddano badaniu dokumentację dydaktyczną i materiały szkoleniowe.

Szczegółowemu badaniu poddano następujące grupy dokumentacji:

- dokumenty dyrektywne /instrukcje i założenia procesu szkolenia w COSSTWL/;
- programy szkolenia /COSSTWL - kursu III i II-letniego Szkoły Chorążych PTWL/;
- protokóły z inspekcji, kontroli, egzaminów i posiedzeń Rady Pedagogicznej COSSTWL;

- opinie kadetów i absolwentów po rocznym i większym stażu pracy w jednostkach lotniczych;
- opinie przełożonych z jednostek, w których służbę pełnią absolwenci COSSTWL z lat 1978-1980;
- pomoce szkoleniowe /instrukcje, podręczniki, regulamin walki lotnictwa frontowego, skrypty, opracowania metodyczne - metodyka szkolenia taktycznego w wojskach lotniczych, konspekty/.

Wnioski z badań dokumentacji dyrektywnej są następujące:

- jak organizować proces szkolenia w szkolnictwie wojskowym, aby podnieść jego skuteczność i sprawność - wypowiedziało się już wielu doświadczonych dydaktyków i naukowców na konferencjach metodycznych i naukowych organizowanych w uczelniach i ośrodkach wojskowych między innymi; J.Bogusz, T. Korwat, A. Kowalski, T. Nawrocki, W. Okoń, M. Sidor, R. Urliński, J. Zakrzewski i inni, ale problem ze względu na jego złożoność i ciągłość zmian w strukturze szkolnictwa wojskowego, a szczególnie skuteczności szkolenia taktycznego nadal pozostaje otwarty.

Stopień przygotowania do pracy w jednostkach wojskowych był także przedmiotem badań, ale opracowania dotyczące tego problemu przedstawiają tylko wnioski ogólne.

Przepisy i ustalenia dyrektywne dotyczące organizacji i prowadzenia szkolenia taktycznego w szkolnictwie wojskowym [11] określają ogólne zasady tej działalności i to głównie w odniesieniu do kadry dydaktycznej i dowódczej. Przepisy te określają przede wszystkim cele, istotę i formy szkolenia taktycznego, ale nie precyzują zasad organizacji i sposobu prowadzenia szkolenia taktycznego kadetów.[12]

W związku z tym, dużo uwagi poświęca się problemowi doskonalenia i rozwijania umiejętności dydaktycznych kadry poprzez zdobywanie doświadczenia podczas praktyk w jednostkach lotniczych i w szkolnictwie wojskowym.

Bez powodzenia też zakończy się próba znalezienia w "metodyce" szkolenia taktycznego w Wojskach Lotniczych oraz w "poradniku" pomocy w zakresie organizowania i prowadzenia szkolenia taktycznego w ośrodkach szkolnictwa wojskowego.

11/ Podstawowe założenia procesu kształcenia kadetów Ośrodków Szkolenia, JS MON, Warszawa 1976.

12/ Instrukcja o organizacji procesu kształcenia w szkołach i ośrodkach szkolenia zawodowego, JS MON, Warszawa 1976.

Podobna sytuacja odnosi się także do wielu publikacji i opracowań z tego zakresu. Dotychczasowe rozważania naukowe nad tym problemem nie obejmują prawie wcale szkolenia taktycznego kadetów personelu technicznego służby inżynieryjno-lotniczej.

Z dotychczasowej praktyki szkoleniowej wynika, że absolwent COSSTWL opuszcza go nie w pełni przygotowany pod względem taktyczno-technicznym do wykonywania swych funkcji w jednostkach lotniczych, w czasie ćwiczeń w trudnych sytuacjach bojowych. Proces adaptacyjny w jednostce lotniczej, polegający na zdobyciu praktyki dowódczo-szkoleniowej i specjalistyczno-taktycznej trwa około 1,5 - 2 lat i dopiero po tym okresie absolwent nabywa właściwych nawyków organizacyjnych, dowódczo-specjalistycznych i taktycznych, niezbędnych do organizacji w przygotowaniu sprzętu bojowego do zadań szkoleniowo-bojowych według założeń taktycznych na szczeblu klucz - eskadra lotnicza.

W takim ujęciu, problemem względnie nowym jest próba znalezienia odpowiedzi na pytanie: jakimi sposobami można podnieść skuteczność szkolenia taktycznego w procesie kształcenia średniego personelu technicznego w COSSTWL nie zwiększając ilości godzin na to szkolenie.

Z problemu ogólnego wynikają problemy bardziej szczegółowe:
- jakie wprowadzić zmiany organizacyjne i programowe szkolenia taktycznego w systemie kształcenia średniego personelu technicznego Służby Inżynieryjno-Lotniczej dla zapewnienia większej skuteczności tego szkolenia?

Problemem szerszym /nie wchodzącym w zakres pracy/ jest metodyka szkolenia w COSSTWL, a problemem nadrzędnym, problem efektywności nauczania słuchaczy COSSTWL i opracowanie zmian w modelu procesu dydaktycznego w COSSTWL.

Wobec doniosłości problemu, autor podjął się przeprowadzenia badań form szkolenia taktycznego w systemie kształcenia średniego personelu technicznego służby inżynieryjno-lotniczej w COSSTWL. Poszukiwanie innych form organizacyjnych szkolenia taktycznego powinno dać w efekcie możliwość włączenia w proces nauczania cykli profilowych. Przygotowanie taktyczno-specjalistyczne kadetów COSSTWL odbywa się w trakcie szkolenia programowego w COSSTWL oraz podczas praktyk w jednostkach lotniczych. W trakcie nauki kadeci odbywają praktyki dowódcze i specjalistyczne, w czasie których muszą wykazać się odpowiednią wiedzą i umiejętnościami taktyczno-specjalistycznymi. Z drugiej strony, praktyki w jednostkach lotniczych spełniają ważną rolę w doskonaleniu zdobytej wiedzy teoretycznej i jej praktycznym zastosowaniu.

Badania programów szkolenia Szkoły Chorążych COSSTWL na lata 1979-1981 pozwoliły na ilościową ocenę udziału szkolenia taktycznego w ogólnym systemie kształcenia średniego personelu technicznego SIL oraz ocenę treści programowych tego szkolenia /tabela 7 - 9/.

Tabela nr 7

PODZIAŁ GODZIN NA DZIAŁY SZKOLENIA
WEDŁUG PROGRAMU SZKOLENIA
SZKOŁY CHORĄŻYCH KURSU 3-LETNIEGO

Lp.	Działy szkolenia	Ilość godzin	%	Uwagi
1.	Szkolenie społeczno-polityczne	410	11,3	
2.	Szkolenie specjalistyczno-wojskowe	1795	49,6	
3.	Szkolenie taktyczne	100	2,76	
4.	Taktyka rodzajów wojsk i służb	100	2,76	5,52 %
5.	Szkolenie ogólnowojskowe	423	11,7	
6.	Szkolenie ogólnokształcące	990	27,4	
Ogółem godzin		3618		

Tabela nr 7a

PODZIAŁ GODZIN NA DZIAŁY SZKOLENIA
WEDŁUG PROGRAMU SZKOLENIA
SZKOŁY CHORĄŻYCH KURSU 2-LETNIEGO

Lp.	Działy szkolenia	Ilość godzin	%	Uwagi
1.	Szkolenie społeczno-polityczne	280	11,5	
2.	Szkolenie specjalistyczno-wojskowe z tego:	1744	71,3	
	Szkolenie taktyczne	99	4	
3.	Taktyka rodzajów wojsk i służb	100	4	
4.	Szkolenie ogólnowojskowe	420	17,1	
Ogółem godzin		2444	100	

Tabela nr 8

PODZIAŁ GODZIN DZIAŁÓW SZKOLENIA
SZKOŁY CHORĄŻYCH KURSU 3-LETNIEGO NA LATA NAUKI

Lp.	Działy szkolenia	Lata nauki			Razem godzin	Uwagi
		Ir	IIr	IIIr		
1.	Szkolenie społeczno-polityczne	142	140	128	410	
2.	Szkolenie specjalistyczno-wojskowe	615	585	595	1795	
3.	Szkolenie taktyczne	18	44	38	100	
4.	Taktyka rodzajów wojsk i służb	46	34	20	100	
5.	Szkolenie ogólnowojskowe	201	123	99	423	
6.	Szkolenie ogólnokształcące	440	400	150	990	
Ogółem godzin		1398	1248	972	3618	

Tabela nr 8a

PODZIAŁ GODZIN DZIAŁÓW SZKOLENIA
SZKOŁY CHORĄŻYCH KURSU 2-LETNIEGO NA LATA NAUKI

Lp.	Działy szkolenia	Lata nauki		Razem godzin	Uwagi
		Ir	IIr		
1.	Szkolenie społeczno-polityczne	150	130	280	
2.	Szkolenie specjalistyczno-wojskowe	950	794	1744	
3.	Szkolenie taktyczne	44	55	99	
4.	Taktyka rodzajów wojsk i służb	46	54	100	
5.	Szkolenie ogólno-wojskowe	250	170	420	
Ogółem godzin		1350	1094	2444	

Tabela nr 9

PODZIAŁ GODZIN
SZKOLENIA TAKTYCZNEGO, TAKTYKI RODZAJÓW WOJSK I SŁUŻB
SZKOŁY CHORĄŻYCH KURSU 3-LETNIEGO NA PRZEDMIOTY

Lp.	Nazwa działu przedmiotu	Lata nauki			Ogółem	Uwagi
		Ir	IIr	IIIr		
1.	Szkolenie taktyczne	18	44	38	100	
	a/ Taktyka ogólna	18	24	8	50	
	b/ Taktyka wojsk lotniczych	-	20	30	50	
2.	Taktyka rodzajów wojsk i służb	46	34	20	100	
	a/ Szkolenie inżynieryjno-saperskie	20	-	-	20	
	b/ Szkolenie chemiczne	16	34	-	50	
	c/ Obrona przeciwlotnicza	10	-	-	10	
	d/ Łączność	-	-	20	20	
3.	Topografia wojskowa	15	-	-	15	
4.	Szkolenie kwatermistrzowskie	2	8	-	10	
5.	Szkolenie sanitarne	2	8	-	10	
	Ogółem godzin	83	94	58	235	

Tabela nr 9a

PODZIAŁ GODZIN
SZKOLENIA TAKTYCZNEGO, TAKTYKI RODZAJÓW WOJSK I SŁUŻB
SZKOŁY CHORĄŻYCH KURSU 2-LETNIEGO NA PRZEDMIOTY

Lp.	Nazwa działu przedmiotu	Lata nauki		Ogółem	Uwagi
		Ir	IIr		
1.	Szkolenie taktyczne	44	55	99	
	a/ Taktyka ogólna	22	27	49	
	b/ Taktyka wojsk lotniczych	22	28	50	
2.	Taktyka rodzajów wojsk i służb	46	54	100	
	a/ Szkolenie inżynieryjno-saperskie	20	-	20	
	b/ Szkolenie chemiczne	16	34	50	
	c/ Obrona przeciwlotnicza	10	-	10	
	d/ Łączność	-	20	20	
3.	Topografia wojskowa	15	-	15	
4.	Szkolenie kwatermistrzowskie	2	8	10	
5.	Szkolenie sanitarne	2	8	10	
Ogółem godzin		109	125	234	

Jak wynika z powyższych zestawień podziału godzin na działy i przedmioty szkolenia specjalistycznego i taktycznego w SCh PTWL najniższy procent godzin jest przeznaczony na szkolenie taktyczne. Na kursie 3-letnim wynosi 5,52 %, a na kursie 2-letnim 8 %, z tego na taktykę ogólną i lotniczą 2,76 % na kursie 3-letnim i 4 % na kursie 2-letnim. Na wstępie tego rozdziału stwierdziłem, że ilość godzin zajęć taktycznych jest niewystarczająca. Nie sposób jednak - w warunkach szkoły - liczyć na zwiększenie godzin. Dlatego jednym z celów moich zabiegów jest dokonanie takich zmian systemowych, które pozwoliłyby osiągnąć pożądane efekty w szkoleniu taktycznym w warunkach nie zmienionych ilości godzin dydaktycznych.

Zamierzam to osiągnąć przez zespolenie szkolenia taktycznego z problematyką szkolenia specjalistycznego.

Na podstawie badań treści programowych szkolenia specjalistycznego i taktycznego dokonano oceny tematów zajęć, w których konieczny jest udział utaktycznionych treści niektórych tematów zajęć teoretycznych i praktycznych prowadzonych przez cykle specjalistyczne, jak również niektóre przedmioty w cyklu taktyki /np.: topografia wojskowa, szkolenie chemiczne, sanitarne, inżynieryjno-saperskie itp./.

Zestawienie tych faktów doprowadziło do wniosku, że można tak dobrać treść i układ programu dla kadetów SCh PTWL, aby w przedmiotach specjalistycznych i ogólnowojskowych znalazły się treści szkolenia taktycznego jako podbudowa zasadniczych treści tematu.

Propozycje w tym względzie przedstawiono w rozdziale III.
Protokóły z inspekcji, kontroli kompleksowych i egzaminów wykazały na ogół dobrą znajomość teoretyczną zagadnień szkolenia taktycznego, słabiej natomiast w zakresie praktycznego działania. Dlatego ta ocena nie zadowala przełożonych i autora, ponieważ uwidacznia się wiele jeszcze braków u absolwentów SCh PTWL w zakresie znajomości właściwego zachowania się w trudnych sytuacjach taktycznych w jednostkach lotniczych podczas ćwiczeń z wojskami, wynika to z braku nawyków wykorzystania posiadanej wiedzy teoretycznej do działań praktycznych.

Na podstawie ocen przedmiotowych z egzaminów końcowych, ćwiczeń i opinii kadetów z praktyk specjalistycznych w jednostkach lotniczych można ocenić przygotowanie naszych absolwentów do pełnienia funkcji specjalistycznych technika samolotu lub technika danej specjalności pod względem teoretycznym jako dobre, słabiej pod względem praktycznej obsługi sprzętu i kierowania zespołem ludzi podczas osiągania wyższych stanów gotowości bojowej i odtwarzania zdolności bojowej itp.

W tym miejscu jednak trzeba się zastrzec co do obiektywności i kryteriów oceniania kadetów przez niektórych przełożonych pod względem taktycznym. Ponieważ do 1980 roku tych zagadnień nie było w programie praktyk w jednostkach, dopiero na wniosek autora w 1980 roku ujęto je w programie praktyk kadetów. Dlatego nasuwa się wniosek, ażeby zweryfikować programy praktyk kadetów w jednostkach tak, aby zagadnienia szkolenia taktycznego ujęte w programie szkolenia znalazły swoje odbicie w czasie praktyk.

Dane opisowo-informacyjne uzyskane z badań opinii wystawionych kadetom pozwoliły na poznanie negatywnych cech i braków w sylwetce kadetów jako techników - dowódców.

Badanie opinii absolwentów COSSTWL po rocznym stażu pracy, wystawionych przez ich przełożonych pozwoliło dokładniej ocenić ich przygotowanie

do wykonywania swych obowiązków na zajmowanych stanowiskach służbowych w skomplikowanych sytuacjach taktycznych oraz skonfrontować oceny: nauki, praktyki dowódczo-specjalistycznej i rocznego stażu pracy.

Porównując dane uzyskane tą drogą można było ocenić stopień przygotowania specjalistycznego i taktycznego w tych okresach. Badaniem tym objęto 30 % absolwentów, którzy ukończyli COSSTWL w latach 1979-1981.

Problemy szkolenia taktycznego kadetów i innych słuchaczy COSSTWL były przedmiotem zainteresowania Komendy i Rady Pedagogicznej Szkoły. W latach 1977-1982 poświęcono wiele czasu temu zagadnieniu na Konferencjach Metodycznych organizowanych przez COSSTWL i Zarząd Inżynieryjno-Lotniczy WL, w wyniku czego w 1977 r. wniesiono poprawki do nowego programu nauczania kadetów, wprowadzając do niektórych przedmiotów szkolenia specjalistycznego w Cyklu Eksploatacji treści szkolenia taktycznego. Jednak zdaniem autora jest możliwość wniesienia takich poprawek w szerszym zakresie do przedmiotów pozostałych cykli specjalistycznych tj. w Cyklu Uzbrojenia, Cyklu Radiotechnicznym, Osprzętu i Mechanicznym, nie uszczuplając czasu na zasadnicze treści tematów /propozycje jak w rozdziale III/.
Propozycje autora w tym względzie zostały przedstawione na posiedzeniu Rady Pedagogicznej COSSTWL w dniu 27.06.1981 r. i 18.09.1982 r.

Po dyskusji przyjęte zostały m.in. następujące zalecenia:

- wnieść poprawki do programu kształcenia kadetów, wprowadzając do przedmiotów specjalistycznych i ogólnowojskowych treści szkolenia taktycznego, nie uszczuplając treści specjalistycznych, traktując treści taktyczne jako podbudowę do treści specjalistycznych. Na zajęcia praktyczne na sprzęcie wprowadzać tło taktyczne i przestrzegać zasad bojowego zachowania;
- do programów praktyk kadetów w jednostkach wprowadzić zagadnienia szkolenia taktycznego, będące odbiciem programu kształcenia;
- opracować i wydać skrypt na temat utaktyczniania procesu nauczania kadetów.

Na podstawie tych zaleceń autor mógł kontynuować dalsze badania szkolenia taktycznego w procesie kształcenia personelu technicznego służby inżynieryjno-lotniczej korzystając z pełnego poparcia Komendy COSSTWL.

b/ Obserwacja.

Obserwację jako metodę badań zastosowano w celu uchwycenia i ewidencji zjawisk dydaktycznych towarzyszących procesowi wyposażania kadetów

w niezbędną wiedzę i umiejętności w zakresie zachowania się i kierowania organizacją obsługi sprzętu bojowego w skomplikowanych sytuacjach taktycznych.

Naukową obserwacją objęto większość zajęć z eksploatacji samolotów prowadzonych w ramach szkolenia specjalistycznego oraz podczas zajęć i ćwiczeń taktycznych.

Autor prowadził obserwację osobiście /w toku ośmioletniej działalności dydaktycznej w COSSTWL/ oraz przez wykorzystanie oficerów Cyklu Taktyki i kierowników dydaktycznych w czasie praktyk w jednostkach lotniczych.

Szczególnie wnikliwej obserwacji poddano opracowane i przygotowane przez CT eksperymentalne zajęcia instruktorsko-metodyczne z taktyki ogólnej oraz otwarte zajęcia specjalistyczne, które każdorazowo obserwowane były przez kadrę dydaktyczną CT, dowódców pododdziałów szkolnych i cykle specjalistyczne według wytycznych Szefa Wydziału Szkolenia i kart obserwacji.

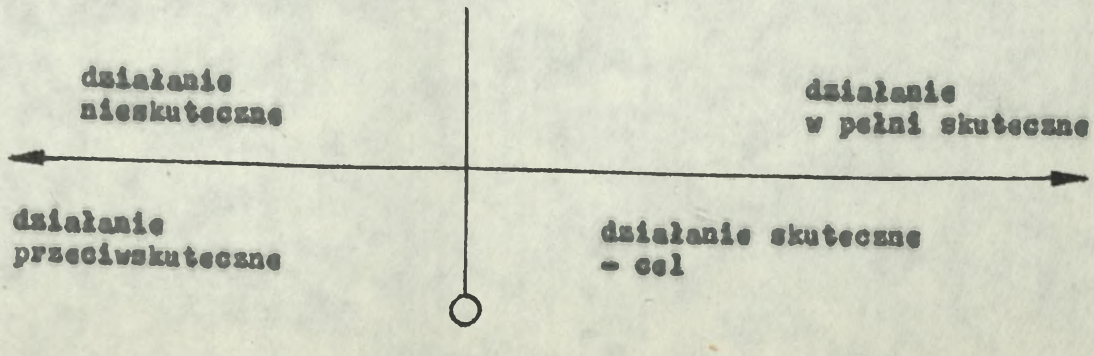
Dane uzyskane z obserwacji zajęć eksperymentalnych i kontrolnych pozwoliły określić różnice umiejętności zagadnień taktycznych przez kadetów, jak również brak treści taktycznych w tematach szkolenia specjalistycznego.

Metodą obserwacji posługiwali się także bezpośredni przełożeni kadetów i absolwentów COSSTWL odbywających praktyki i staż pracy w jednostkach Wojsk Lotniczych i WOPK. Ponadto autor /przy współudziale wykładowców CT i innych cykli/ na podstawie bezpośrednich obserwacji procesu kształcenia kadetów opracował założenia wstępne i hipotezy robocze niniejszej pracy.

c/ Badanie opinii metodą ankietową i wywiadu.

Ze względu na specyfikę szkolenia taktycznego w systemie kształcenia średniego personelu technicznego służby inżynieryjno-lotniczej, bardzo trudnym problemem staje się pomiar skuteczności tego szkolenia. Zgodnie z ogólną teorią sprawnego działania - skuteczność, to stopień realizacji celu. Każde działanie racjonalne musi mieć określony cel. Jeśli działanie zbliża realizację celu - mówimy o działaniu skutecznym, jeśli oddala - o działaniu przeciwskutecznym.

Ilustruje to poniższy wykres:

Przedstawiona powyżej metoda obserwacji działań szkolonych /czynności, zachowania, postawy/, które są niezmierzalne w jednostkach fizycznych /niewymierne/, opiera się na wnioskowaniu intuicyjnym i sądach prowadzącego obserwację. Obserwator /oceniający/ na podstawie spostrzeżeń /wyniku obserwacji/ ocenia efekty szkolenia, a ocena jest wynikiem jego subiektywnego odczucia. Wynika z tego, że badając zjawiska tego typu nie można ograniczać się tylko do jednego sposobu pomiaru. Dla pełniejszego zobrazowania pomiaru skuteczności szkolenia taktycznego kadetów /przeciwdziałania relatywności i subiektywności obserwatorów /posłużono się także w badaniach metodą samooceny szkolonych, w formie odpowiedzi na pytania ankietowe /kwestionariusz/ załącznik nr 1.

Samosprawdzenie i ocena szkolonych w odniesieniu do efektów szkolenia taktycznego pozwalają badającemu ocenić tę stronę efektów szkoleniowych, która nie uzewnętrznia się i nie może być oceniana przez obserwatora - pod warunkiem rzetelności tej samooceny.

W przeprowadzonych badaniach warunek ten starano się spełnić poprzez wyjaśnienie badanym celu badań, anonimowości i zapewnienie możliwie największej ilości wypowiedzi reprezentowanych grup dla badanej populacji oraz ich statystyczne ujęcie. W badaniach tych bazą dla oceny efektów szkolenia taktycznego kadetów były ich doświadczenia własne. Z tego względu najbardziej wartościowe dane odnośnie skuteczności szkolenia taktycznego mogli dostarczyć kadeci ostatniego roku nauki i chorążowie - absolwenci COSSTWL, którzy zostali objęci całością programowych zajęć taktycznych i specjalistycznych oraz innych przedsięwzięć przygotowujących ich do wykonywania funkcji technika - dowódcy na przyszłych stanowiskach służbowych w jednostkach Wojsk Lotniczych i WOPK.

Na podstawie własnego doświadczenia i długoletniej pracy w jednostkach lotniczych oraz na podstawie doświadczenia dydaktycznego podczas prowadzenia zajęć z taktyki wojsk lotniczych z kursami chorążych na oficerów /absolwentami COSSTWL/ i z kursami oficerskimi WKDO, autor mógł stwierdzić, że często absolwenci - chorążowie mają trudności w praktycznym zastosowaniu zdobytej teoretycznej wiedzy taktycznej w swojej pracy praktycznej w jednostkach lotniczych, ale wstydliwie /lub celowo/ je ukrywają w obawie przed koniecznością ich eliminacji na drodze zwiększenia wysiłku szkoleniowego lub samokształcenia. Stąd też bardzo często w odnośnej rubryce ankiety znajdowała się odpowiedź "nie miałem żadnych trudności" mimo jednorocznego stażu pracy absolwenta w jednostce lotniczej, kiedy niejednokrotnie występujące w tym okresie trudności zmuszają przełożonych do podejmowania kroków adaptacyjnych lub bardziej radykalnych w stosunku do młodych chorążych.

Pomimo olbrzymiego zaangażowania się niektórych dowódców ankietowanych jednostek, często spotykałem się z biernością ze strony niektórych ankietowanych absolwentów COSSTWL, za wyjątkiem kadry dowódczej, dydaktycznej i słuchaczy COSSTWL, gdzie właściwie rozumie się konieczność badań naukowych. Oprócz przedstawionych trudności, sporo kłopotów sprawiło autorowi interpretowanie różnorakich odpowiedzi respondentów na otwarte pytania ankietowe. Dostarczyły one opinii nie tylko na badane problemy, ale często dotyczyły spraw nie mających nic wspólnego z przeprowadzonymi badaniami. Dane statystyczne z przeprowadzonych badań przedstawiają tabele nr 10 - 14, na podstawie których można było wyciągnąć wnioski z badanych problemów.

6. ZESTAWIENIE WYNIKÓW BADAŃ PRZEPROWADZONYCH NA PODSTAWIE KWESTIONARIUSZA /Załącznik nr 1/.

Na pytanie:- określić jakim jest Waszym zdaniem, stopień powiązania zajęć z taktyki lotniczej i ogólnej z innymi zajęciami specjalistycznymi w Szkole Chorążych PTWL - padły odpowiedzi w procentach:

Tabela nr 10

Przedmiot	W procentach			Nie mam zdania
	duży	średni	mały	
Szkolenie inżynieryjno-saperskie	13	38	47,9	0,8
Szkolenie chemiczne	23,9	41,3	27,2	7,4
Szkolenie kwatermistrzowskie	3,3	23,1	61,9	11,5
Szkolenie z łączności	11,5	45,4	37,1	5,7
Szkolenie z topografii wojskowej	22,3	47,1	28	2,4
Szkolenie z OPL i AO	36,3	47,1	14	2,4
Szkolenie z eksploatacji s-tu	51,2	21,4	23,1	4,1
Szkolenie z urządzeń radiotechnicznych samolotu	24,7	24,7	41,3	9,6
Szkolenie z uzbrojenia samolotu	27,2	35,5	34,7	2,4
Szkolenie z osprzętu samolotu	16,5	38	38,8	16,6
Szkolenie ogólnowojskowe w poddziałach szkolnych	27,2	39,6	28,9	4,1

Z powyższego zestawienia wynika, że najniższe powiązanie przedmiotów specjalistycznych z taktyką jest w niżej wymienionych cyklach i służbach:

- w cyklu radiotechnicznym, osprzętu i uzbrojenia;
- w służbie inżynieryjno-saperskiej, kwatermistrzowskiej i łączności.

Tabela nr 11

WYNIKI BADAŃ

Na pytanie:- czy ilość szkolenia z taktyki lotniczej i ogólnej w SCh PTWL przewidzianą na niżej wymienione zajęcia uważacie za wystarczającą?

Rodzaj zajęcia	W procentach				
	tak	raczej tak	nie	raczej nie	nie mam zdania
Zajęcia teoretyczne	67,7	23,9	5,7	1,6	0,8
Zajęcia instruktorsko-metodyczne	36,3	41,3	18,1	3,3	0,8
Zajęcia praktyczne	36,3	15,7	39,6	5,7	2,4

Z powyższych danych wynika, że ilość zajęć teoretycznych i instruktorsko-metodycznych jest wystarczająca, natomiast zajęć praktycznych za mała.

Na pytanie:- jaki jest zakres i treść przedmiotów z taktyki ogólnej, lotniczej i z taktyki rodzajów wojsk objętych programem szkolenia w SCh PTWL z punktu widzenia Waszej pracy na zajmowanym przez Was stanowisku - odpowiedziało około 62 % respondentów - wystarczający, około 12 % - niewystarczający oraz około 16 % - nie ma zdania.

Na pytanie:- w jakim stopniu Szkoła przygotowała Was do prowadzenia zajęć z taktyki lotniczej i ogólnej w jednostkach pod względem: teoretycznym - 53,7 % dobrze, instruktorsko-metodycznym - 52 % dostatecznie, dowodzenia kluczem w działaniach przeciwdywersyjnych i innych podczas obrony lotniska i w czasie przebazowania - 39,6 % dostatecznie, 17,3 % niedostatecznie, 15,7 % bez zdania.

Na pytanie:- w jakim stopniu Szkoła przygotowała do rozwiązywania problemów w zakresie:

- meldowania decyzji - 70,2 % dobrym, stawiania zadań - 47,9 % dobrym, organizacji działań bojowych - 47,1 % dostatecznie, dowodzenia w działaniach bojowych - 37,1 % dostatecznie, rysowania sytuacji na mapie - 45,4 % dostatecznie, orientowania się w terenie na podstawie mapy - 47,1 % dobrze.

Tabela nr 12

WYNIKI BADAŃ

Na pytanie:- w jakim stopniu niżej wymienione formy i metody stosowane w SCh PTWL pomogły Wam w przyswajaniu i systematyzowaniu wiadomości?

		W procentach			
		dużym	średnim	małym	nie mam zdania
Formy	Zajęcia praktyczne	66,9	23,1	4,9	4,9
	Zajęcia instruktorsko-metodyczne	24,7	45,4	21,4	8,2
Metody teoretyczne	Wykład	33	41,3	19	6,6
	Seminarium	25,6	43,8	22,3	8,2
Metody sprawdzania wiadomości	Pytania kontrolne	36,3	41,3	13,2	9
	Prace kontrolne	32,2	45,4	16,5	5,7
	Egzamin	40,4	33,8	14,8	10,7

Z powyższych danych wynika, że zajęcia praktyczne jako forma zajęć najwięcej pomogły słuchaczom w przyswajaniu i systematyzowaniu wiadomości.

Na pytanie:- jaki był zakres stosowania w/w form i metod, np.: zajęć praktycznych - 67,7 % odpowiedzi za mały, wykład - 64,4 % wystarczający.

Tabela nr 13

WYNIKI BADAŃ

Na pytanie:- jaki według Was był zakres stosowania niżej wymienionych technicznych środków dydaktycznych?

Stosowane środki techniczne	W procentach			
	za duży	wystarczający	za mały	nie mam zdania
Film	1,6	11,5	83,4	3,3
Magnetofon	-	26,4	64,4	9
Rzutnik światła	4,9	75,2	14,8	4,9
Tablice poglądowe	4,1	65,2	26,4	4,1
Tablica magnetyczna	0,8	33	42,9	23,1
Schematoskop	2,4	54,5	24,7	18,1

Z powyższych danych wynika, że za mało stosowano filmy w czasie zajęć oraz magnetofon i tablicę magnetyczną.

Tabela nr 14

WYNIKI BADAŃ

Na pytanie:- w jakim stopniu w czasie Waszego szkolenia w SCh PTWL z taktyki ogólnej były kształtowane takie cechy psychofizyczne dowódcy /technika/ klucza, jak:

Cechy psychofizyczne	W procentach			
	dużym	średnim	małym	nie mam zdania
Samodzielność	13,2	33	36,3	17,3
Obowiązkowość	35,5	36,3	10,7	17,3
Dokładność	33,8	31,4	14,8	19,3
Inicjatywa	12,3	36,3	33,8	17,3
Szybkie podejmowanie decyzji	16,5	30,5	32,2	20,6
Kondycja fizyczna	34,7	32,2	16,5	16,5

Z powyższych danych wynika, że cechy psychofizyczne w/w kształtowane były na średnim poziomie za wyjątkiem obowiązkowości i kondycji fizycznej - powyżej średniej.

Na podstawie zestawienia wyników badań przeprowadzonych na podstawie ankiety /Załącznik nr 2/ można stwierdzić,że:

1. Stopień przygotowania absolwentów SCh PTWL pod względem wyszkolenia taktycznego i realizacji zadań w warunkach bojowych w zakresie:

a/ teoretycznym - b.dobrze - 4,7 %
dobrze - 47,6 %
dostatecznie - 28,5 %
b.słabo - 19,04 %

b/ praktycznym - b.dobrze - /-/
dobrze - 23,8 %
dostatecznie - 57,1 %
b.słabo - 19,94 %

c/ organizacyjno-dowódczym - b.dobrze - /-/
dobrze - 23,8 %
dostatecznie - 38,9 %
niedostatecznie - 38,9 %

d/ osiągania WSGB /przez pododdział, oddział/ - b.dobrze - 4,7 %
dobrze - 66,6 %
dostatecznie - 28,5 %

e/ organizacji przebazowania /eskadry, klucza/	- b.dobrze	- 9,5 %
	dobrze	- 47,6 %
	dostatecznie	- 28,5 %
	b.słabo	- 14,2 %
f/ organizacji odtwarzania /gotowości bojowej/	- b.dobrze	- 9,5 %
	dobrze	- 66,6 %
	dostatecznie	- 23,8 %
g/ obrony lotniska /rejonu rozśrodkowania eskadry/	- b.dobrze	- 9,5 % /teoretycznie/
	dobrze	- 38,09 %
	dostatecznie	- 38,09 %
	niedostatecznie	- 14,2 %

Z powyższych danych wynika, że absolwenci COSSTWL z zakresu znajomości zasad taktycznych teoretycznie przygotowani są dobrze, natomiast praktycznie słabo.

Wzory zastosowanych w badaniach ankiet przedstawiają załączniki nr 1 i 2.

Dodatkową okazję do zebrania opinii chorążych i oficerów - absolwentów COSSTWL i ich przełożonych dawały organizowane w COSSTWL kursy chorążych na oficerów oraz kursy WKDO, konferencje i odprawy metodyczne na szczeblu międzyszkolnym organizowane przez Głównego Inżyniera WL. W czasie podejmowanych dyskusji autor zebrał wiele opinii absolwentów i ich przełożonych odnośnie zagadnień objętych i nie objętych zestawem pytań ankietowych.

Bardzo dużo cennych uwag i opinii zebrał autor w czasie odpraw i konferencji metodycznych kadry dydaktycznej i dowódczej COSSTWL i TSWL organizowanych w latach 1977-1982 przez Głównego Inżyniera Wojsk Lotniczych poświęconych procesowi kształcenia średniej kadry technicznej służby inżynieryjno-lotniczej dla potrzeb Wojsk Lotniczych, WOPK i Lotnictwa Marynarki Wojennej.

Metodą bezpośredniego wywiadu autor zebrał opinie od osób autorytatywnych w przedmiocie badanych problemów. W zakresie spraw ogólnych, metodologii oraz przepisów dyrektywnych wywiadu udzielali oficerowie z: Dowództwa Wojsk Lotniczych i WOPK oraz z Zarządu Szkolnictwa Wojskowego i Instytutu Dydaktyki ASG WP.

W zakresie szczegółowych problemów badawczych wywiadu udzielali oficerowie Komendy COSSTWL oraz kierownicy cykli specjalistycznych.

Zebrane tą drogą opinie pozwoliły autorowi ukierunkować badania na problemy istotne i utwierdzić się w słuszności przyjętej hipotezy.

d/ Eksperyment dydaktyczny.

Aby wykazać do jakich wyników szkolenia taktycznego prowadzi zmiana formy prowadzenia zajęć w cyklach specjalistycznych i w pododdziałach szkolonych, autor zgodnie z metodologią badań dydaktycznych, oparł badania eksperymentalne na założeniu "jednej różnicy", tj. warunków organizacji szkolenia czyli formy.[17]

Zmiana formy szkolenia polega na zmianie podawania treści taktycznych w czasie szkolenia specjalistycznego oraz w toku szkolenia instruktorsko-metodycznego z taktyki ogólnej.

Równocześnie w toku badań starano się zachować jak największe podobieństwo pozostałych czynników tzn. wyeliminować wpływ zmiennych zakłócających lub ograniczających do minimum.[18]

W przeprowadzonych badaniach zmienne zakłócające mogły stanowić: różne warunki przygotowania się do zajęć poszczególnych grup /tj. czas, wymagalność dowódców i wykładowców, pomoce, dostępność literatury przedmiotu, organizacja i przebieg samokształcenia itp./, stopień zainteresowania się zajęciami, nastrój wśród kadetów, poziom indywidualnego wyszkolenia, wyposażenia, stan techniki, warunki terenowe i atmosferyczne oraz oddziaływanie obserwatorów i wykładowców.

Wykazanie prawdziwości przyjętej hipotezy było uzależnione od udowodnienia, czy dwie równoważne grupy szkoleniowe, szkolne - jedna nowym systemem szkolenia, a druga - według starego systemu, osiągną różne wyniki i o ile.

Poddano eksperymentowi po dwie grupy z kursu 2 i 3-letniego Szkoły Chorążych ze szkolenia taktyki ogólnej i lotniczej. Grupy szkolone nowym systemem osiągnęły średnie oceny na egzaminie końcowym:

- z taktyki ogólnej - 24 grupa kursu 2-letniego - 3,60
  - 32 grupa kursu 3-letniego - 3,78
- z taktyki lotniczej - 24 grupa kursu 2-letniego - 3,95
  - 33 grupa kursu 3-letniego - 3,72

Natomiast grupy szkolone według dotychczasowego systemu osiągnęły średnie oceny następujące:

- z taktyki ogólnej - 25 grupa kursu 2-letniego - 3,33
  - 33 grupa kursu 3-letniego - 3,36
- z taktyki lotniczej - 23 grupa kursu 2-letniego - 3,72
  - 31 grupa kursu 3-letniego - 3,54

17/ J.Pieter: Ogólna metodologia pracy naukowej. PAN Wr. 1967, s. 110.
18/ J. Zakrzewski: Wybrane zagadnienia z dydaktyki wojskowej ASG. W-wa 1974, s. 69.

Z powyższych danych wynika, że grupy szkolone nowym systemem osiągnęły średnio wyższe oceny z taktyki ogólnej o 0,27 - 0,42, a z taktyki lotniczej o 0,18 - 0,23.

Świadczy to, że cel zakładany został osiągnięty i należy właśnie nowemu systemowi szkolenia przypisać te osiągnięcia.
Wyniki badań - patrz tabela nr 17.

W celu sprawdzenia słuszności hipotezy i uzyskania obiektywnych wyników należało tak zorganizować szkolenie taktyczne i specjalistyczne w obydwu porównalnych grupach, aby zapewnić uzyskanie możliwie najlepszych rezultatów tego szkolenia, a badaniem objąć grupy o względnie równym poziomie intelektualnym i jednakowym przygotowaniu metodycznym i fachowym.

Spełnienie tych warunków okazało się dość trudne w przeprowadzonych badaniach z przyczyn obiektywnych, spośród których należy wymienić: obowiązujący program i trudności powtórnego korelowania planu zajęć, różne etatowe stany grup szkoleniowych, niepełna obsada stanowisk służbowych itp.

Spełnienie pierwszego warunku starano się zapewnić poprzez należyte przygotowanie wykładowców oraz pełne zabezpieczenie materiałowo-techniczne zajęć. Prowadzenie zajęć z taktyki oraz z przedmiotów specjalistycznych powierzono tym samym wykładowcom w obu grupach.

Znaczna liczebność grup szkoleniowych biorących udział w badaniach /około 25 - 30 osób/ pozwoliła zmniejszyć rozmiary błędów wnioskowania, wynikających z faktycznej nierównoważności, tj. niejednakowego przygotowania taktycznego i fachowego wszystkich uczestników eksperymentu.

Metodą grup niezależnych /równoległych/ przeprowadzono zajęcia na bazie kadetów trzeciego i drugiego rocznika kursu trzy i dwuletniego w roku szkolnym 1979-1982.

W celu wyeliminowania wpływu indywidualnych uzdolnień na wyniki eksperymentu - następne badania prowadzono metodą rotacji, tj. odwrócenia układu form organizacyjnych zajęć w obydwu grupach. Badaniom tą metodą poddane zostały dwie grupy kadetów kursu 2 i 3-letniego w roku szkolnym 1980-1982. Według tej metody prowadzono zajęcia taktyczne i specjalistyczne w dwóch wariantach.

Według pierwszego wariantu - prowadzono zajęcia bez wprowadzenia treści taktycznych do zajęć specjalistycznych.

Według drugiego wariantu - wprowadzono treści taktyczne do zajęć specjalistycznych.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że podczas przeprowadzania badań eksperymentalnych autor nawiązał ścisłą współpracę z kierownikami i wykładowcami cykli specjalistycznych oraz z dowódcami pododdziałów, którzy uczestniczyli w badaniach.

Przeprowadzonym badaniom towarzyszyło zrozumienie ze strony całej kadry dydaktycznej Cyklu Taktyki i kierowniczej kadry cykli specjalistycznych, szczególnie Cyklu Eksploatacji i Uzbrojenia.

ROZDZIAŁ II.

A N A L I Z A S Y S T E M U K S Z T A Ł C E N I A
W CENTRALNYM OŚRODKU SZKOLENIA SPECJALISTÓW TECHNICZNYCH WOJSK LOTNICZYCH

Stosownie do celu rozprawy zakładającej zaprojektowanie zmian w modelu kształcenia średniego personelu technicznego, poprzez które można by zwiększać efektywność szkolenia w zakresie taktyki ogólnej i lotniczej należy dokonać wnikliwej analizy problematyki przedmiotów szkolenia specjalistycznego i taktycznego.

Analiza taka powinna uwydatnić szczególnie te elementy procesu dydaktyczno-wychowawczego, które determinują zwiększenie efektywności kształcenia. Przedmiotem analizy uczynić należy takie istotnościowe elementy, jak: cele kształcenia i wychowania, treści składające się na wyżej wymienione przedmioty, stosowane formy i metody organizacyjne zajęć. Ponadto przedmiotem analizy muszą być także szeroko zrozumiane środowisko materialne szkoły /cyklu/, zabezpieczenie materiałowo-techniczne, baza gabinetowa, polowa /garnizonowa/ oraz wyniki kształcenia. Analiza procesu kształcenia pod kątem celów dydaktyczno-wychowawczych pozwala bez trudu wykazać ścisły związek metod nauczania z metodami uczenia się, a tych z kolei - z celami kształcenia, składnikami strukturalnymi przekazywanej wiedzy oraz z rodzajami aktywności człowieka w ogóle, a uczenia - słuchacza w procesie kształcenia - w szczególności /patrz rys. 1/.

Analiza przedstawionych na rysunku nr 1 wzajemnych związków pozwala nadto wnioskować, iż pełna aktywność słuchaczy, a zarazem pełny rozwój ich osobowości w procesie kształcenia może zapewnić uwzględnienie czterech metod nauczania i uczenia się /patrz rys. 1/. Stwarza to korzystne warunki do pełniejszego, a zarazem zgodnego z konkretną sytuacją dydaktyczną wykorzystania szerokiego wachlarza środków audiowizualnych i pomocy naukowych. /13

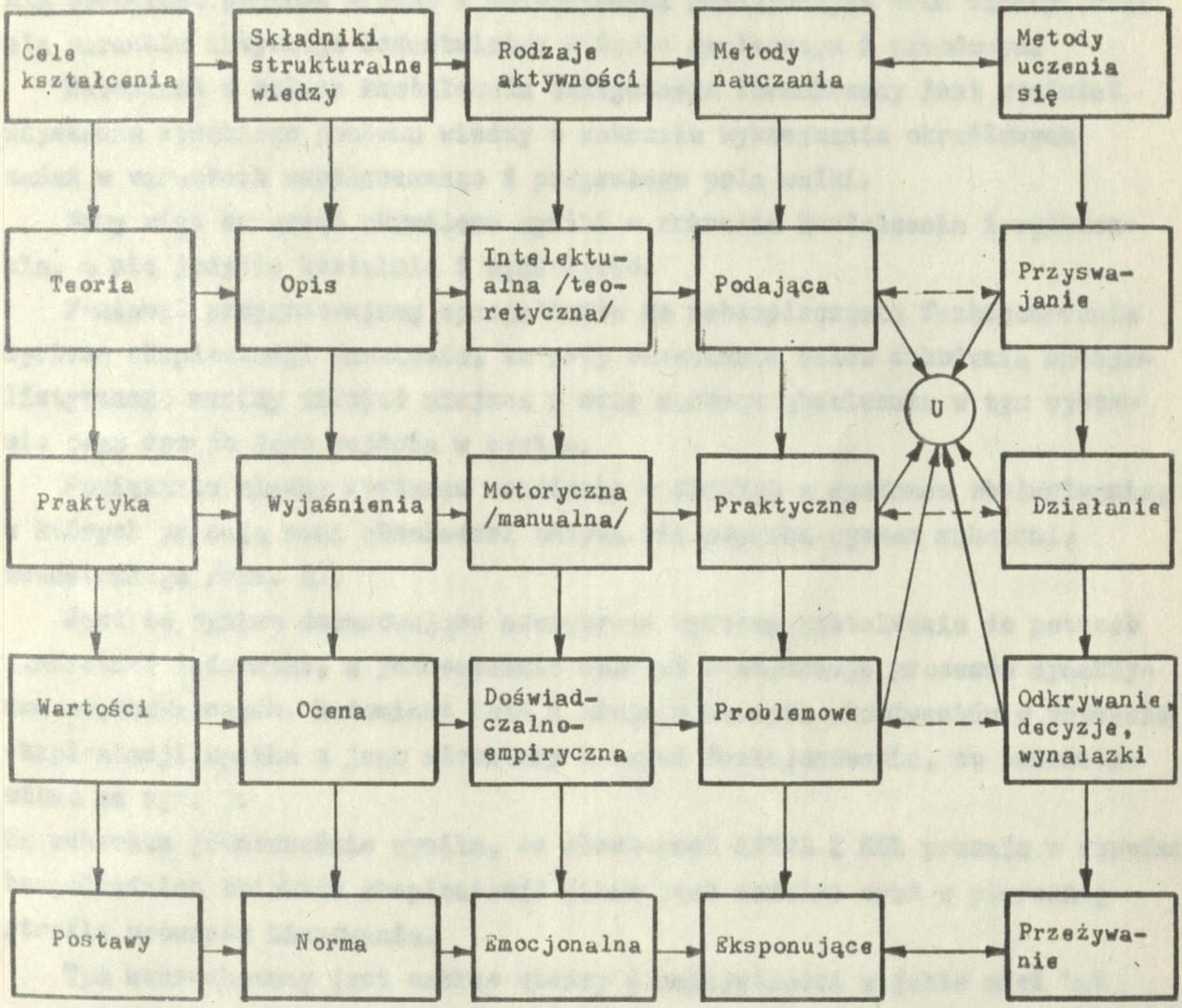
W istniejącej obecnie strukturze organizacyjnej procesu kształcenia w uczelniach wojskowych i przy zróżnicowanym poziomie doświadczenia słuchaczy, naczelną zasadą powinno być stosowanie wielu metod kształcenia na każdych zajęciach. Metoda dominująca powinna być przeplatana i uzupełniana wszystkimi możliwymi do wykorzystania w konkretnych warunkach metodami, odpowiadającymi poszczególnym formom nauczania i uczenia się.

13/ J.Bogusz: Dydaktyczne problemy szkolenia ideowo-praktycznego w wojsku. Wyd. MON W-wa 1975, s. 182 i J. Bogusz, St. Liszewski: O niektórych problemach dydaktycznych w jednostkach lotniczych. Wyd. Zarząd Polityczny WL, W-wa 1968, s.36.

Rys. nr 1

S C H E M A T

ZWIĄZKÓW CELÓW KSZTAŁCENIA, WIEDZY I AKTYWNOŚCI
Z METODAMI NAUCZANIA I UCZENIA SIĘ

Zob. J. Bogusz: Kształcenie aktywizujące w WSW. Warszawa 1977 r., str. 138.

1. SZKOLENIE SPECJALISTYCZNE.

Dobór treści i metod nauczania jest podporządkowany celom kształcenia.[14] Mówiąc o celach kształcenia mamy na myśli obraz dowódcy - specjalisty, który chcemy osiągnąć w wyniku złożonego procesu dydaktyczno-wychowawczego. Cele kształcenia powinny stanowić świadomie złożone skutki, które chcemy osiągnąć.

Chodzi tu o przewidywanie i ustalanie efektów oraz wyników działalności dydaktycznej, a nie jedynie o tą działalność.

W celach kształcenia specjalistycznego formułowany jest postulat uzyskania wysokiego poziomu wiedzy i umiejętności praktycznych oraz zabezpieczenia warunków aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym.

Natomiast w celach kształcenia taktycznego formułowany jest postulat uzyskania wysokiego poziomu wiedzy w zakresie wykonywania określonych zadań w warunkach współczesnego i przyszłego pola walki.

Mamy więc osiągnąć określone wyniki w zakresie kształcenia i wychowania, a nie jedynie kształcić i wychowywać.

Ponieważ przygotowujemy specjalistów do zabezpieczenia funkcjonowania systemu eksploatacji samolotów, to przy określaniu celów szkolenia specjalistycznego musimy widzieć miejsce i rolę naszego absolwenta w tym systemie oraz sposób jego wejścia w system.

Powiązanie między systemem szkolenia w COSSTWL a systemem obsługiwania, w których pracują nasi absolwenci odbywa się poprzez system szkolenia wewnętrznego /rys. 2/.

Jest to ogniwo dopasowujące zewnętrzne systemy kształcenia do potrzeb konkretnej jednostki, a jednocześnie stanowi kontynuację procesów dydaktyczno-wychowawczych. Natomiast rola i miejsce naszych absolwentów w procesie eksploatacji wynika z jego struktury i zasad funkcjonowania, co przedstawiono na rys. 3.

Ze schematu jednocześnie wynika, że absolwenci SSTWL i SCh pracują w strefach bezpośrednich obiektów eksploatacji jakim jest samolot oraz w pierwszej strefie procesów kierowania.

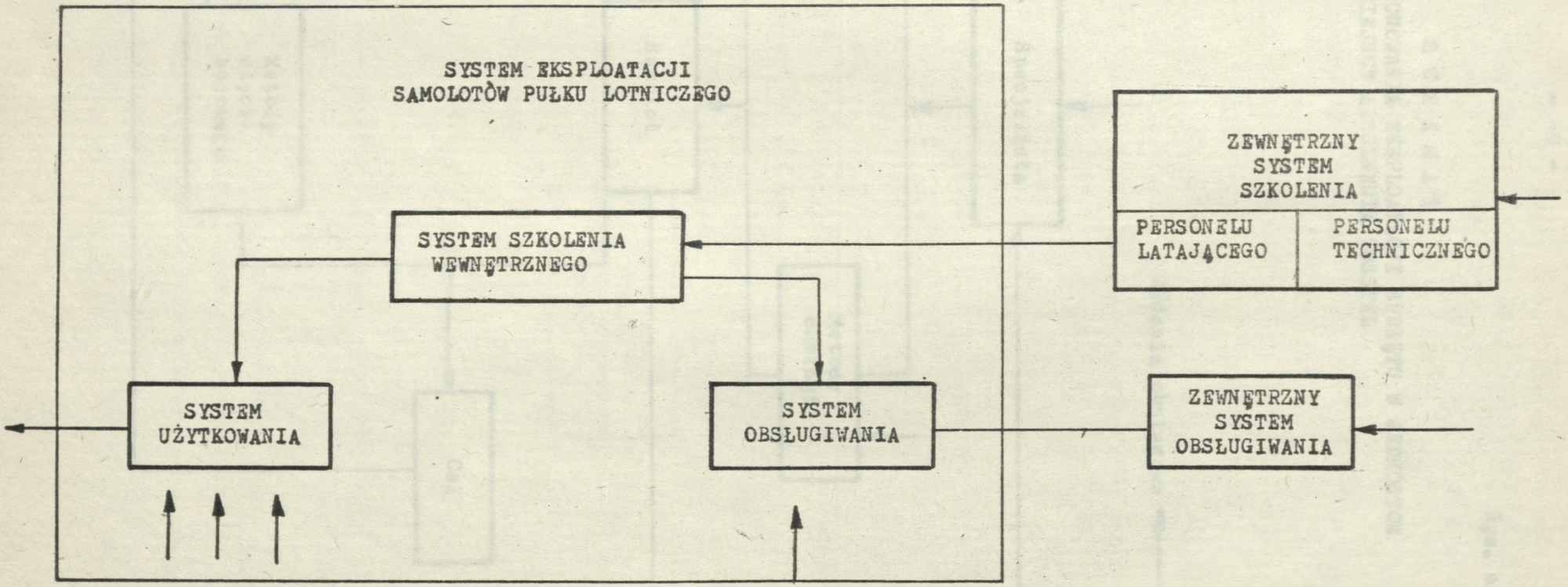
Tym uwarunkowany jest zakres wiedzy i umiejętności w jakie musi być wyposażony specjalista lotniczy, przy czym w szkoleniu specjalistów pracujących przy bezpośredniej obsłudze muszą dominować czynniki charakterystyczne dla procesów roboczych. Wzajemne związki między elementami w łańcuchu działania przy obsługiwaniu samolotu przedstawiono na rys. 4.

14/ Materiały z Konferencji metodycznej COSSTWL w 1980 r. Teczka 27/80, str. 130.

Rys. nr 2

S C H E M A T

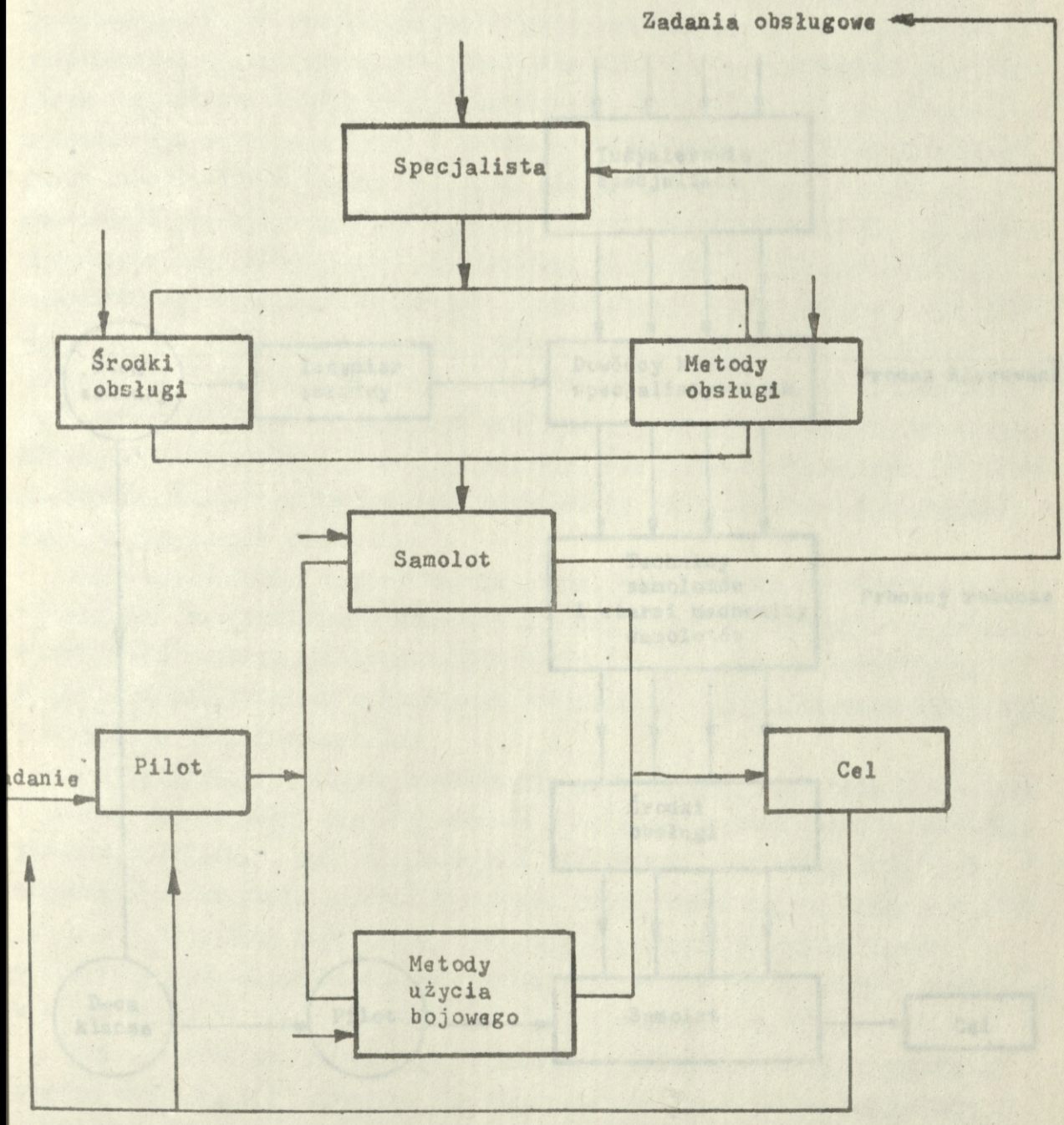
POWIĄZANIA MIĘDZY SYSTEMEM SZKOLENIA W COSSTWL
A SYSTEMEM OBSŁUGIWANIA

Rys. nr 3

S C H E M A T

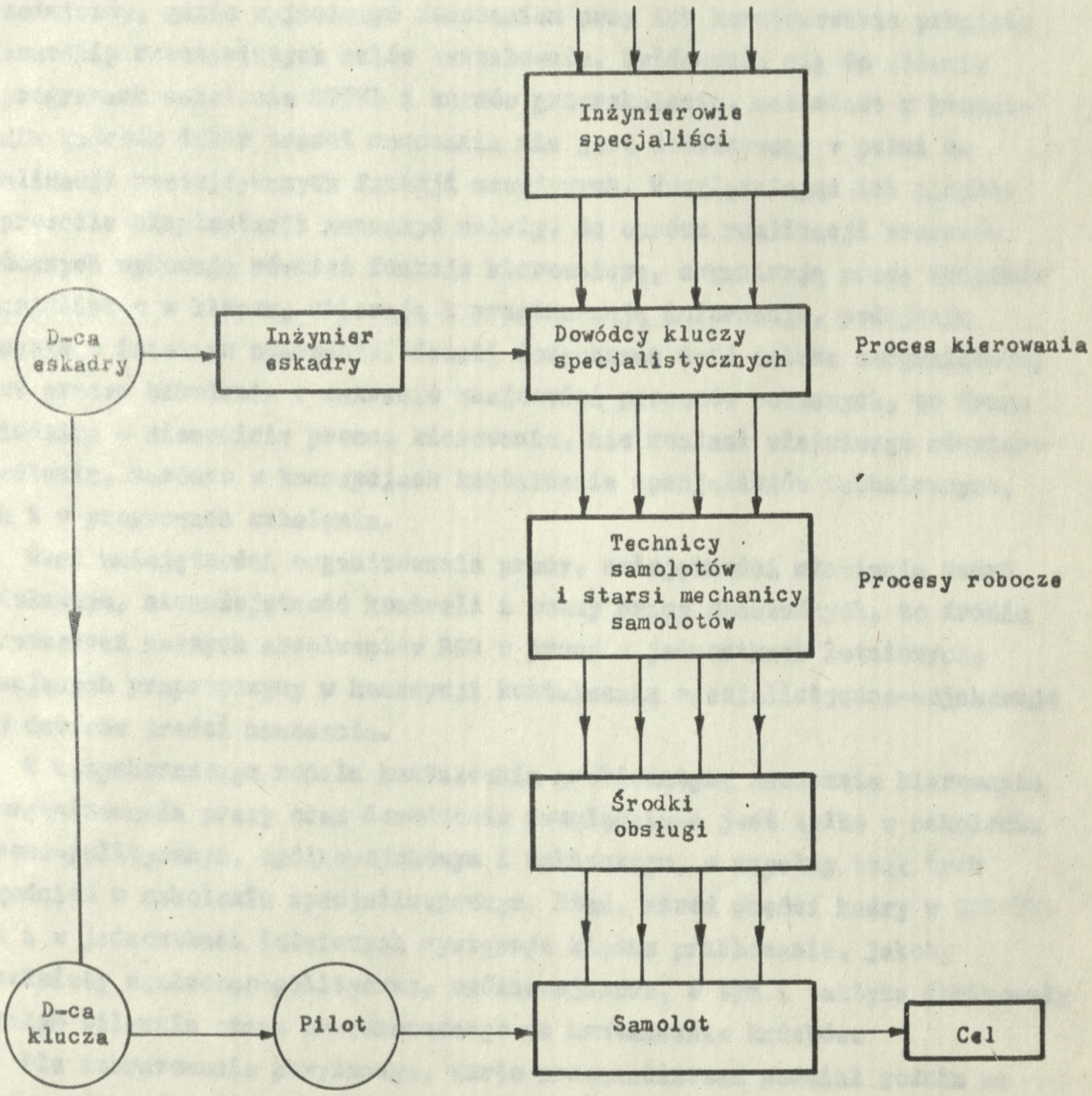
ZASADY FUNKCJONOWANIA EKSPLOATACJI SPRZĘTU W JEDNOSTCE ORAZ ROLA I MIEJSCE ABSOLWENTA COSSTWL

Rys. nr 4

S C H E M A T

ZWIĄZKÓW MIĘDZY ELEMENTAMI W ŁAŃCUCHU DZIAŁANIA PRZY OBSŁUGIWANIU SAMOLOTU

W tym aspekcie szkolenie specjalistyczne musi stworzyć warunki aby:
- zadanie obsługowe było zrozumiałe, tzn. co należy wykonać i czym to jest uwarunkowane;
- umieć posługiwać się środkami obsługi;
- znać technologię realizacji obsługi.

Ponieważ działania skierowane są na samolot, stąd jego konstrukcja i funkcjonowanie zasadniczo wpływa na proces kształcenia. Czynniki te jednocznacznie określają obszar doboru treści kształcenia.
Obszar ten jest składnikiem pewnej integralnej i strukturalnej całości, z której wybieramy selektywnie tylko części, wynikłe z celów i modelu kształcenia. Ma to swoje odbicie w treściach programów poszczególnych przedmiotów, gdzie wyjściowym założeniem przy ich konstruowaniu przyjęto hierarchię rzeczywistych celów kształcenia. Uwidacznia się to głównie w programach szkolenia SSTWL i kursów przeszkolenia, natomiast w kształceniu kadetów dobór treści nauczania nie jest dostosowany w pełni do realizacji przewidywanych funkcji zawodowych. Uwzględniając ich miejsce w procesie eksploatacji zauważyć należy, że oprócz realizacji procesów roboczych wykonują również funkcje kierowniczą, organizują pracę zespołów specjalistów w kluczu, zbierają i przetwarzają informacje, podejmują decyzje o istotnym znaczeniu. Jeżeli dotychczas dość dobrze zorganizowany jest proces szkolenia w zakresie znajomości procesów roboczych, to druga dziedzina - mianowicie proces kierowania, nie znalazł właściwego odzwierciedlenia, zarówno w koncepcjach kształcenia specjalistów technicznych, jak i w programach szkolenia.

Brak umiejętności organizowania pracy, umiejętności stawiania zadań podwładnym, nieumiejętność kontroli i oceny pracy podwładnych, to źródła niepowodzeń naszych absolwentów SCh w pracy w jednostkach lotniczych, a mających praprzyczyny w koncepcji kształcenia specjalistyczno-wojskowego i w doborze treści nauczania.

W dotychczasowym modelu kształcenia problematyką nauczania kierowania i organizowania pracy oraz dowodzenia uwzględniane jest tylko w szkoleniu ideowo-politycznym, ogólnowojskowym i taktycznym, a zupełny brak tych zagadnień w szkoleniu specjalistycznym. Stąd, wśród części kadry w COSSTWL jak i w jednostkach lotniczych występuje błędne przekonanie, jakoby przedmioty społeczno-polityczne, ogólnowojskowe, w tym i taktyka dominowały w całym bilansie czasu przeznaczonego na kształcenie kadetów.

Dla zobrazowania powyższego, warto przeanalizować podział godzin na poszczególne działy szkolenia dla kursu 2-letniego i kursu 3-letniego /patrz tabele nr 7 i 7a, rozdział I/.

Z tabel wynika, że nie problem w ilości godzin szkolenia specjalistycznego czy też taktycznego, lecz w tym czym wypełnić te godziny.

Z głównego celu kształcenia wynika, że musimy przygotować absolwentów do działalności w systemie eksploatacji w warunkach działań bojowych. Praca w warunkach pokojowych jest podporządkowaną szkoleniu bojowemu. Wystąpująca specyfika i różnorodność sytuacji w działaniach bojowych na pewno w całym zakresie nie mogą być oddane w warunkach szkolenia pokojowego, ale istnieją praktyczne przesłanki do szerszego uwzględnienia tej tematyki w treści programu specjalistycznego poprzez wprowadzenie zagadnień z taktyki ogólnej i taktyki wojsk lotniczych.

Na przykład uczymy jak działają poszczególne rodzaje lotnictwa, ale brak jest elementu wiążącego, z którego wynikałoby jaki jest związek między realizowanym zadaniem przez pilota, a sposobem przygotowania samolotu do tego zadania.

Inna sprawa, to fakt, że nie uczymy symboliki stosowanej w planowych tabelach lotów i ich czytania.

Przytaczając niektóre niedomagania w zakresie doboru treści nauczania autor pragnie naświetlić fakt istnienia istotnych różnic w szkoleniu specjalistycznym zależnie od poziomu kształcenia tzn., że programy kształcenia specjalistycznego kadetów nie mogą być tylko godzinnym rozszerzeniem programów SSTWL.

Osobna sprawa to układ programów i wewnętrzna ich spójność. Dokonując analizy programów szkolenia specjalistyczno-wojskowego uwidacznia się wyraźnie dwie grupy opracowań:

- jedna grupa, w których tematy są zbiorem hasłowym informacji o poszczególnych urządzeniach zainstalowanych na samolocie;
- druga grupa programów, w których tematy i ich układ są konsekwencją widzenia urządzeń jako składników określonych systemów samolotu.

Jednak w obu przypadkach w treści tych tematów brak podbudowy taktycznej.

To zróżnicowanie w budowie programów rzutuje na ich realizację, a przede wszystkim na kształtowanie motywacji i współzależności w działaniu oraz umiejętności operatywnego stosowania wiedzy.

Niewątpliwie systemowy układ treści w programach jest bardziej skuteczny ze względu na silniejsze związki motywacyjne. Zawarte w programach treści nauczania są generatorami zadań dydaktyczno-wychowawczych realizowanych w procesie nauczania.

Gwarancją właściwego realizowania zadań szkoleniowych są:

- kwalifikacje kadry dydaktycznej, wyrażające się w znajomości merytorycznej procesu eksploatacji określonej grupy urządzeń jak i procesu nauczania i uczenia się;

- nowoczesne metody nauczania i formy organizacyjne szkolenia;
- odpowiednie środki dydaktyczne dostosowane do nauczanych treści;
- motywacje obniżające barierę ochronną uczenia.

Zestawienie kwalifikacji kadry dydaktycznej i dowódczej przedstawia tabela nr 4 w rozdz. I. Z przedstawionych liczb wynika, iż posiadamy dostatecznie duży potencjał kadry dydaktyczno-dowódczej zdolnej do realizacji zadań szkoleniowych.
Metody, formy i wyniki nauczania omówione zostaną w rozdziale II punkt 2.

Kolejny czynnik procesu nauczania, to środki dydaktyczne i materiałowo-techniczne zabezpieczenie procesu szkolenia, inaczej baza szkoleniowa. Rozpatrywać je należy w powiązaniu z liczbą szkolonych specjalności oraz liczbą słuchaczy w grupie szkoleniowej.

Baza szkoleniowa jest jednym z zasadniczych czynników gwarantujących należyty poziom metodyki nauczania i uzyskiwania dobrych efektów szkolenia. Uzasadnienie konieczności jej rozbudowy, modernizacji oraz systematycznego wykorzystywania w procesie kształcenia średniego personelu technicznego nie jest potrzebne, ponieważ jest ona w ciągłym rozwoju i modernizacji wraz z napływem nowego sprzętu bojowego. Są trudności w rozbudowie bazy polowej do szkolenia taktycznego z powodu ograniczenia terenu, natomiast baza gabinetowa jest systematycznie modernizowana i w pełni zabezpiecza proces szkolenia kadetów.

2. SZKOLENIE TAKTYCZNE.

a/ Istota i cele szkolenia taktycznego w COSSTWL.

Wynikające z rozwoju nauki i techniki potrzeby współczesnego pola walki wpłynęły zasadniczo na wymagania stawiane kadrze COSSTWL i znalazły odbicie w modelu osobowości naszego absolwenta chorążego - technika lotniczego, od którego wymagane są kwalifikacje daleko wykraczające poza ramy rzemieślniczego przygotowania do zawodu. Istnieje więc potrzeba przygotowania chorążego nie tylko do wykonywania konkretnych obowiązków na określonym stanowisku służbowym, ale także wykształcenia u niego nowej, twórczej postawy przejawiającej się w samodzielnym myśleniu i działaniu w każdych warunkach sytuacji bojowej i politycznej.

Perspektywiczne i całościowe ujęcie problematyki szkolenia taktycznego stanowi zasadniczy, jakościowo bardzo ważny czynnik w procesie kształcenia wysoko kwalifikowanych średnich kadr służby inżynieryjno-lotniczej Wojsk Lotniczych, Wojsk Obrony Powietrznej Kraju i Lotnictwa Marynarki Wojennej. W ogólnym systemie kształcenia przyszłych chorążych - techników lotniczych szczególna rola przypada szkoleniu taktycznemu.

Doskonali ono wiedzę, umiejętności i nawyki zdobyte w procesie kształcenia innych dyscyplin, integrując je w jednolity kompleks, który kształtuje wyobraźnię walki, jej organizację, metody i sposoby prowadzenia.

Sztuka kierowania walką, to właśnie praktyczne a zarazem twórcze stosowanie zasad taktyki. Taktyka jako swoista filozofia wojskowa, w układzie przedmiotowym nadrzędna, powinna być w swej dydaktycznej funkcji dyscypliną żywą, dynamiczną, dającą nie tylko sumę wiedzy o zasadach walki lecz realną umiejętność jej organizowania i prowadzenia. /15

Zrealizowanie tak poważnego zadania wymaga zaangażowania w procesie kształcenia taktycznego słuchaczy /kadetów/ nie tylko cyklu taktyki, ale również dowódców pododdziałów szkolnych i pozostałych cykli specjalistycznych. Pozwoli to na przygotowanie w znacznie szerszym zakresie, bardziej kompleksowo zintegrowanego jakością, generalnych celów sprzyjających wszechstronnemu rozwojowi osobowości szkolonego chorążego - technika służby inżynieryjno-lotniczej.

Znaczenie szkolenia taktycznego kadetów Szkoły Chorążych PTWL znalazło szerokie odzwierciedlenie w dokumentach normujących proces kształcenia wyżej wymienionych w programach kształcenia obowiązujących w COSSTWL.

Zadania dyrektywne oraz założenia programów kształcenia, doskonalenia i samokształcenia taktycznego ustalają, że:

1/ Taktyka stanowi wiodącą /nadrzędną/ dyscyplinę integrującą, wiążącą wszystkie pozostałe przedmioty nauczania w szkoleniu wojskowym realizowane w cyklach specjalistycznych i w pododdziałach szkolonych, we wzajemnie powiązanej strukturze systemu kształcenia, zapewniającej jako najpełniejsze zrealizowanie celów i zadań dotyczących przygotowania dla służby inżynieryjno-lotniczej Wojsk Lotniczych, WOPK i Lotnictwa Marynarki Wojennej kadr średniego personelu technicznego.

2/ Taktyka ogólna i wojsk lotniczych wspierana przez inne dyscypliny naukowe zapewnia pewien ukierunkowany rozwój horyzontów myślowych, uczy logiki i precyzji myślenia oraz racjonalnego działania w skomplikowanych warunkach współczesnego pola walki. Stanowiąc jeden z najważniejszych elementów w kształtowaniu cech osobowych współczesnego technika wojskowego służby inżynieryjno-lotniczej, pomaga w podejmowaniu uzasadnionych decyzji oraz w planowaniu i realizacji zadań przy obsłudze sprzętu lotniczego, jak również wyrabia poczucie odpowiedzialności i wewnętrznej dyscypliny.

Proces szkolenia taktycznego realizowany przez Cykl Taktyki zgodnie programem szkolenia obejmuje trzy i dwuletni kurs kadetów Szkoły Chorążych

---

5/ PWL i WOPK nr 6/82, str. 7 - Br. Galoch.

PTWL z następujących przedmiotów nauczania w wymiarze - patrz tabele nr 9 i 9a, rozdział I.

Po zrealizowaniu poszczególnych etapów szkolenia taktycznego kadeci Szkoły Chorążych PTWL winni osiągnąć zakres wiedzy taktycznej, który im umożliwi:

a/ kadetom pierwszego rocznika kursu dwuletniego i kadetom drugiego rocznika kursu trzyletniego:

- teoretycznie i praktycznie dowodzić drużyną piechoty,
- wykonywać na samolocie czynności obsługowe mechanika lotniczego;

b/ kadetom drugiego rocznika kursu dwuletniego i kadetom trzeciego rocznika kursu trzyletniego:

- teoretycznie i praktycznie dowodzić kluczem technicznym /plutonem piechoty/,
- wykonywać na samolocie czynności obsługowe starszego mechanika lotniczego, uzbrojenia, osprzętu i urządzeń radiowych samolotu.

Po zakończeniu kształcenia w COSSTWL absolwenci Szkoły Chorążych PTWL mogą pełnić obowiązki służbowe na stanowiskach:

- technika samolotu, technika klucza uzbrojenia, osprzętu i urządzeń radiotechnicznych.

b/ Metody i formy szkolenia taktycznego w wojskach lotniczych.

W procesie szkolenia taktycznego stosowane są różnorodne metody oraz formy nauczania. Według kryterium funkcji spełnianych przez szkolącego i szkolonych w procesie dydaktycznym, metody nauczania dzielą się na: podające, poszukujące i praktyczne. /16

Podczas nauczania metodami podającymi, szkolący /wykładowca/ spełnia rolę czynną przekazując wiedzę, natomiast szkoleni biernie ją odbierają.

Do tej grupy metod zalicza się:

- metody słowne /np.: wykład, referat/;
- metody poglądowe /np.: pokaz, przeźrocza, film/.

Istotą metod poszukujących jest samodzielne zdobywanie wiedzy przez szkolonych. Rola wykładowcy ogranicza się tu do funkcji organizatorskiej, inspiratorskiej, przygotowawczej i zabezpieczającej.

W nauczaniu tym występują więc takie czynności nauczyciela, jak:
- organizowanie sytuacji problemowych,
- formułowanie problemów, zwłaszcza wtedy, gdy kadeci /słuchacze/ nie są w stanie uczynić tego sami;

16/ Metodyka szkolenia taktycznego w WL. 2109/81, s. 11.

- udzielanie kadetom /słuchaczom/ niezbędnej pomocy w procesie wytwarzania hipotez i ich weryfikowania;
- kierowanie procesem systematyzowania i utrwalania wiedzy zdobytej przez kadetów /słuchaczy/ samodzielnie;
- pomoc udzielana kadetom /słuchaczom/ w zastosowaniu zdobytej wiedzy do rozwiązywania nowych zadań teoretycznych bądź praktycznych.

Autor wymienia: ćwiczenia, seminaria, konwersatoria i praktyki jako formy zajęć, w których nauczanie problemowe może i powinno być w pełni realizowane. Niemniej jednak uważa, że wykład również może być prowadzony metodą problemową.

Michał Godlewski i Władysław Zaczyński wyraźnie określają ogólne cechy każdej sytuacji problemowej, występujące niezależnie od treści poznawczych. Wymieniają oni takie istotne cechy nauczania problemowego, jak:

" - zadania do rozwiązania - bądź teoretycznie, bądź praktycznie;
- minimum wiadomości z danego zakresu, jako wstępny warunek wewnętrzny do rozpoczęcia skutecznego działania;
- niezbędne środki do działania, jako warunki zewnętrzne do podjęcia skutecznego czynu;
- atmosfera rzetelnej i poważnej pracy /motywy i emocje/."

Cytowani autorzy uważają, że problemowość w nauczaniu tkwi w zdobywaniu przez uczniów umiejętności formułowania i rozwiązywania problemów.

Nauczanie problemowe w konsekwencji ma wykształcić u słuchaczy samodzielność intelektualną, umiejętność pracy w zespole i umiejętność posługiwania się zdobyczami współczesnej wiedzy.

Istotą metod praktycznych jest kształtowanie umiejętności i nawyków szkolonych przez praktyczne działanie. Do tych metod zalicza się: instruktaż, ćwiczenia, treningi, obozy szkoleniowe, zgrupowania polowe i inne.

Wszystkie wymienione metody nauczania znajdują zastosowanie w procesie szkolenia taktycznego w COSSTWL i w jednostkach lotniczych, jednak w różnym zakresie w poszczególnych grupach szkol-nych.

Wśród form stosowanych w procesie szkolenia taktycznego rozróżnia się formy proste /wykłady, seminaria, konsultacje, repetycje, zajęcia praktyczne itp./ oraz formy złożone /ćwiczenia grupowe, ćwiczenia dowódczo-sztabowe na mapach, ćwiczenia szkieletowe i ćwiczenia z wojskami/.

Odrębnymi formami nauczania, jak i uczenia się /samodzielnego studiowania/ są - prace samodzielne i samokształcenie /nauka własna/.

Związki i zależności występujące pomiędzy rezultatami programowego szkolenia a samokształceniem - nauką własną, są tak ścisłe, że nie sposób ich nie dostrzec, bądź lekceważyć.

Każdy, kto uświadamia sobie tę prawdę wie, że właściwa organizacja systemu nauki własnej jest w stanie zapewnić rytmiczną realizację nie tylko celów i zadań szkoleniowych, ale także samokształceniowych w szerokim tego słowa znaczeniu.
Daje więc z jednej strony możność pogłębienia i utrwalenia materiału programowego, z drugiej zaś jest spełnieniem jednego z istotnych warunków, niezbędnych dla kształcenia u kadetów umiejętności i nawyków samokształceniowych, rozwijania ich zainteresowań poznawczych.

Warto podkreślić, że w porządku dnia, obowiązującym kadeta, czas przeznaczony na naukę własną zajmuje jedną z bardziej uprzywilejowanych pozycji. Stanowi on blisko połowę czasu zajęć programowych. Z tego też punktu widzenia patrząc, należałoby naukę własną kadetów traktować jako jeden z ważniejszych potencjałów, dających duże możliwości urzeczywistniania w praktyce wspomnianej uprzednio idei pracy samokształceniowej. A tymczasem, niejako na przekór takim założeniom, nauka własna pozostaje od wielu już lat przedmiotem niekończących się sporów i dyskusji. Zarówno kadeci, jak i wykładowcy mają wobec niej określone uwagi i zastrzeżenia. Tym problemem zajął się niestatowy zespół d/s dydaktyczno-wychowawczych w COSSTWL.
Wyżej wymienione formy szkolenia taktycznego są stosowane przez CT w procesie kształcenia kadetów Szkoły Chorążych COSSTWL za wyjątkiem ćwiczeń dowódczo-sztabowych na mapach i ćwiczeń szkieletowych, które prowadzone są z kadrą dydaktyczną i dowódczą. Najczęstszą formą stosowaną przez CT w procesie nauczania kadetów są wykłady i zajęcia praktyczne /zajęcia instruktorsko-metodyczne - musztra bojowa itp./.

W ramach szkolenia teoretycznego /wykładów/ - uczy się kadetów ogólnych zasad teoretycznych z zakresu organizacji i prowadzenia współczesnych działań bojowych oraz użycia w nich różnych rodzajów wojsk i lotnictwa, a także utrwala zasób wiedzy teoretycznej niezbędnej do rozwiązywania zagadnień praktycznych. Wymagania dotyczące opanowania wiedzy z taktyki, armii obcych i rozpoznania przez personel techniczny określone zostały w odpowiednich dokumentach szkoleniowych /programach szkolenia/.

Natomiast w ramach szkolenia praktycznego podczas zajęć instruktorsko-metodycznych i musztry bojowej kadetów pierwszego roku kursu dwuletniego i kadetów drugiego roku kursu trzyletniego uczy się zasad dowodzenia drużyną piechoty oraz kadetów drugiego roku i trzeciego roku kursu dwu i trzyletniego uczy się zasad organizacji i dowodzenia plutonem /kluczem/ na polu walki.

Musztra bojowa polega na tym, że każde zagadnienie szkoleniowe przerabia się oddzielnie, koncentrując uwagę na opanowaniu przez szkolonych sposobów i techniki działania samodzielnego oraz w składzie pododdziałów.

Zajęcia - musztrę bojową z kadetami należy prowadzić podczas praktycznego szkolenia z taktyki ogólnej i lotniczej z zakresu obrony lotniska oraz obrony rzutów naziemnych w marszu, obrony przeciwlotniczej, przeciwdywersyjnej z OPBMAR, a także w czasie alarmów.

Wymagania stawiane kadrze dowódczo-technicznej służby inżynieryjno-lotniczej, a w tym i absolwentom COSSTWL, w zakresie kierowania pododdziałem, są coraz wyższe. Rosną wymagania w zakresie wyobraźni przyszłego pola walki i skutecznego oddziaływania opartego na umiejętności przewidywania i właściwego reagowania na zachodzące zjawiska walki. Nieprzypadkowo więc tak dużą wagę przywiązuje się do ukształtowania takiego technika - dowódcy, który byłby w stanie podejmować trafne decyzje w sytuacjach trudnych i wręcz zaskakujących. Dlatego na zajęciach praktycznych z taktyki poza wzrostem efektów dydaktycznych powinno się kształtować pozytywne cechy osobowe kadetów, a przede wszystkim takie jak: odwaga, inicjatywa, sprawność myślenia, samodzielność, umiejętność podejmowania decyzji i jej realizacji, poczucie odpowiedzialności, posłuszeństwo, koleżeństwo, orientację, wyobraźnię i dyscyplinę oraz właściwą sylwetkę. Formy i metody rozwiązywania przez wykładowców i dowódców zdolności i umiejętności organizatorskich słuchaczy są różnorodne i występują zarówno w sferze kształcenia jak i wychowania.

Biorąc pod uwagę praktykę szkoleniową, zadanie to realizowane jest szczególnie podczas zajęć instruktorsko-metodycznych ze szkolenia taktyki ogólnej w formie musztry bojowej z dużymi oporami ze strony kadetów. Przyczyną tego stanu rzeczy jest to, że kadeci nie widzą potrzeby uczyć swoich kolegów, którzy przerabiali dany temat w równym stopniu jak oni - instruktorzy. Wykładowcy taktyki ogólnej stwierdzają, że kadeci do zajęć taktycznych, instruktorsko-metodycznych przygotowują się niedbale, konspekty przepisują nawzajem od siebie, a podczas zajęć nagminnie unikają stosowania formy musztry bojowej, aby nie narażać się kolegom.

Przedstawione niedomagania dotychczas stosowanej formy szkolenia instruktorsko-metodycznego skłoniły autora do podjęcia próby uniknięcia ich na drodze zmian szkolonych dla kadetów instruktorów, wprowadzając eksperymentalną formę zajęć taktycznych /instruktorsko-metodycznych/, a polegającą na podporządkowaniu w trakcie zajęć taktycznych kadetom - instruktorom starszego rocznika, ich młodszych kolegów. Zgodnie z przyjętą hipotezą roboczą, eksperyment dydaktyczny polegający na zmianie formy szkolenia taktycznego /instruktorsko-metodycznego/ w szkoleniu taktycznym kadetów COSSTWL powinien wykazać słuszność założonej tezy i udzielić odpowiedzi na pytanie: czy w wyniku zmian organizacyjno-programowych tego szkolenia można zwiększyć jego skuteczność?

Eksperyment dydaktyczny przeprowadzono w grupach /plutonach/ drugiego i trzeciego rocznika kadetów kursu 3-letniego, którym w ramach praktyk dowódczych oraz zajęć instruktorsko-metodycznych powierzono prowadzenie programowych zajęć taktycznych młodszych roczników kadetów pierwszego i drugiego roku szkolenia. Zajęcia te przeprowadzone były w formie musztry bojowej, w których kadeci starszych roczników występowali w roli dowódców drużyn - instruktorów.

Zajęcia prowadzone taką formą przyczyniły się do lepszego przygotowania się do zajęć kadetów starszego rocznika, zwiększyła się ich wymagalność w stosunku do młodszych kolegów, a tym samym podniosły się wyniki szkolenia. Dlatego też zachodzi potrzeba stworzenia takich warunków pod względem planowo-organizacyjnym i metodycznym oraz materiałowo-technicznym, aby tą formę zajęć taktycznych kontynuować.

Konieczne jest zatem stworzenie wśród kadetów klimatu sprzyjającego prowadzeniu zajęć taktycznych w terenie pamiętając, że: "im więcej potu i wysiłku w ćwiczeniach, tym mniej krwi w boju."

Aby stworzyć taki klimat musi w tym względzie pomóc cała kadra dydaktyczno-dowódcza, aby słuchacz szedł na zajęcia z chęcią i z przekonaniem, że te zajęcia i aktywny w nich udział w przyszłości i na egzaminach dadzą swój pozytywny plon.

Szczególną rolę w tym względzie mają dowódcy pododdziałów szkolnych, ponieważ tylko oni mają odpowiedni wpływ na właściwe kształtowanie sylwetki kadetów poprzez właściwą praktykę dyscyplinarną, tym bardziej, że na zajęciach praktycznych ze szkolenia taktycznego występują oni w roli instruktora lub pomocnika kierownika zajęć /ćwiczeń/ i mogą bezpośrednio oddziaływać swoją postawą na szkolonych oraz posiadają uprawnienia dyscyplinarne, których nie ma żaden wykładowca.

c/ Wyniki szkolenia.

Należy podkreślić, że wyniki szkolenia taktycznego uzależnione są w dużej mierze od wszechstronności i urozmaicenia metod i form nauczania. Do odpowiednich prostych form nauczania, należy dostosować właściwe metody, przy czym jedna z tych metod powinna być główną.
Na przykład w zajęciach seminaryjnych stosuje się metodę dyskusji, a ponadto uwzględnia się metody poglądowe /np. przeźrocza, film i inne/.

Podobnie w złożonej formie szkolenia jaką jest ćwiczenie taktyczne, zasadnicze znaczenie ma metoda praktycznego działania. Jednak w epizodach ćwiczenia stosuje się również inne metody, np.: metodę poglądową /pokazy/ i metodę słowną /np. w czasie omawiania ćwiczenia/.

W procesie szkolenia taktycznego poszczególne formy nauczania należy stosować racjonalnie, odpowiednio do warunków szkoleniowych, potrzeb i w wymiarze czasu określonym w dokumentach normujących proces szkolenia /programach szkolenia/.

W Szkole Chorążych COSSTWL wyposażenie szkolonych w wiedzę oraz kształtowanie ich umiejętności i nawyków taktycznych odbywa się drogą szkolenia teoretycznego i praktycznego.

Sprawdzanie stopnia opanowania wiedzy i umiejętności z zakresu szkolenia taktycznego odbywa się w następujących formach: repetycje, seminaria, kolokwia i egzaminy.
Obejmują one: słuchaczy Szkoły Chorążych poszczególnych lat szkolenia, kadrę dydaktyczną i dowódczą.

Wyniki uzyskane przez kadetów ze szkolenia taktycznego w poszczególnych latach szkolenia przedstawia tabela nr 15, 16 i 17.

Na podstawie analizy uzyskanych średnich ocen w poszczególnych latach nauki i w czasie egzaminów końcowych, ćwiczeń i opinii kadetów z praktyk specjalistycznych należy stwierdzić, że:

- kursy dwuletnie SCh uzyskują wyższe oceny od kursu trzyletniego średnio o 0,23 - 0,25 za wyjątkiem wyszkolenia ogólnowojskowego;
- przygotowanie absolwentów SCh do pełnienia funkcji specjalistycznych technika samolotu lub technika /dowódcy/ klucza danej specjalności pod względem teoretycznym jest dobre, słabsze pod względem praktycznej obsługi sprzętu i kierowania zespołem ludzi podczas trudnej sytuacji taktycznej w czasie osiągania wyższych stanów gotowości bojowej i ich odtwarzania.

Z powyższego wynikają następujące wnioski:

- podnoszenie poziomu przygotowania taktycznego słuchaczy powinno być stałą troską dowódców pododdziałów szkolnych i kadry dydaktycznej cyklu taktyki oraz innych cykli;
- stosowane metody i formy szkolenia muszą wzbudzić zainteresowanie szkolonych i stymulować indywidualne pogłębianie wiedzy taktycznej. Jedną z form służących popularyzacji tej wiedzy i rozszerzaniu współzawodnictwa w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych przez absolwentów COSSTWL są olimpiady i zawody taktyczno-techniczne;
- cykle specjalistyczne realizując programowe szkolenie techniczne powinny uwzględniać konieczność jego zespolenia z teorią i praktyką taktyki ogólnej i wojsk lotniczych. Zespolenie powyższych treści ma na celu wzajemne wzbogacenie problematyki taktycznej w szkoleniu specjalistycznym oraz problematyki specjalistycznej w szkoleniu taktycznym.

Tabela nr 15

W Y K A Z

UZYSKANYCH ŚREDNICH OCEN ZE SZKOLENIA TAKTYCZNEGO I SPECJALISTYCZNEGO W POSZCZEGÓLNYCH LATACH NAUKI I NA EGZAMINACH PAŃSTWOWYCH KADETÓW KURSU 3-LETNIEGO SZKOŁY CHORĄŻYCH COSSTWL

Lp.	Przedmiot	Rok szkolenia - promocji											Uwagi
		1977-1980			Egz. państw.	1978-1981			Egz. państw.	1979-1982			Egz. państw.	
		Ir	IIr	IIIr		Ir	IIr	IIIr		Ir	IIr	IIIr		
1.	Szkolenie ogólno-wojskowe	-	-	-	3,92	-	-	-	3,75	-	-	-	3,67	
2.	Taktyka ogólna	3,97	3,97	-	3,90	3,81	3,73	-	3,80	4,00	3,48	3,53	3,59	
3.	Szkolenie taktyczno-techniczne	-	-	-	3,77	-	-	-	3,62	-	-	-	3,61	
4.	Taktyka wojsk lotniczych	-	3,61	3,65	3,75	-	3,63	3,71	3,64	-	3,49	3,67	3,61	
5.	Szkolenie chemiczne	3,66	4,02	-	-	3,75	3,68	-	-	3,62	3,88	-	-	
6.	Topografia wojskowa	3,54	-	-	-	3,50	-	-	-	3,42	-	-	-	
	Sprawność nauczania				75%				68,2%				63,5%	

Tabela nr 16

W Y K A Z

UZYSKANYCH ŚREDNICH OCEN ZE SZKOLENIA TAKTYCZNEGO I SPECJALISTYCZNEGO W POSZCZEGÓLNYCH LATACH NAUKI I NA EGZAMINACH PAŃSTWOWYCH KADETÓW KURSU 2-LETNIEGO SZKOŁY CHORĄŻYCH COSSTWL

Lp.	Przedmiot	Rok szkolenia - promocji								
		1978-1980		Egz. pań-stw.	1979-1981		Egz. pań-stw.	1980-1982		Egz. pań-stw.
		Ir	IIr		Ir	IIr		Ir	IIr	
1.	Szkolenie ogólno-wojskowe	-	-	3,56	-	-	3,56	-	-	3,65
2.	Taktyka ogólna	3,80	3,65	3,60	4,01	3,94	3,76	3,81	3,65	3,51
3.	Szkolenie takty-czno-techniczne	-	-	3,98	-	-	3,69	-	-	3,87
4.	Taktyka wojsk lotniczych	3,72	3,72	3,98	3,59	3,53	3,69	3,59	3,53	3,87
5.	Szkolenie chemiczne	3,65	3,89	-	3,84	3,80	-	3,84	3,81	-
6.	Topografia wojskowa	3,85	-	-	3,81	-	-	3,81	-	-
	Sprawność nauczania	-	-	88 %	-	-	99,4%	-	-	73,1%

Tabela nr 17

W Y K A Z

UZYSKANYCH ŚREDNICH OCEN ZE SZKOLENIA TAKTYCZNEGO I SPECJALISTYCZNEGO POSZCZEGÓLNYCH GRUP SZKOLENIA KURSU 3 I 2-LETNIEGO SCH W LATACH 1979 - 1982

Lp.	Przedmiot	Kurs 3-letni Nr grupy								Kurs 2-letni Nr grupy									
		31 gr. R		32 gr. U		33 gr. Os		średnia ocena za kurs z egz		23 gr. E		24 gr. E		25 gr. E		26 gr. R		średnia ocena za kurs z egz	Ogólna średnia ocena za SCh
		średnia ocena	egzamin państw.	średnia ocena	egzamin państw.	średnia ocena	egzamin państw.			średnia ocena	egzamin państw.	średnia ocena	egzamin państw.	średnia ocena	egzamin państw.	średnia ocena	egzamin państw.		
1.	Szkolenie ogólnowojskowe	-	3,54	-	3,71	-	3,77	3,67		-	3,72	-	3,75	-	3,45	-	3,71	3,65	3,66
2.	Taktyka ogólna	3,72	3,63	3,73	3,78	3,57	3,36	3,59		3,56	3,66	3,87	3,60	3,75	3,33	3,79	3,47	3,51	3,55
3.	Szkolenie taktyczno-techniczne	-	3,63	-	3,36	-	3,86	3,61		-	3,72	-	4,00	-	4,08	-	3,70	3,87	3,74
4.	Taktyka WL	3,60	3,54	3,48	3,57	3,66	3,72	3,61		3,74	3,72	3,87	3,95	3,78	4,04	3,62	3,76	3,86	3,73
5.	Szkolenie chemiczne	3,84	-	3,72	-	3,65	-	3,74		3,72	-	3,80	-	3,91	-	3,77	-	3,80	3,77
6.	Topografia wojskowa	3,59	-	3,44	-	3,24	-	3,42		3,31	-	3,83	-	3,52	-	3,78	-	3,61	3,51

W tabeli podkreślono wyniki uzyskane w grupach eksperymentalnych

R - grupa eksploatacji urządzeń radioelektronicznych
Os- grupa eksploatacji urządzeń osprzętu samolotu
U - grupa eksploatacji uzbrojenia samolotu
E - grupa eksploatacji samolotu

Wnioski wynikające z analizy systemu kształcenia.

1. Analiza procesu kształcenia w COSSTWL pod kątem celów dydaktyczno-wychowawczych pozwala bez trudu wykazać ścisły związek metod nauczania z metodami uczenia się, a tych z kolei z celami kształcenia, składnikami strukturalnymi przekazywanej wiedzy oraz z rodzajami aktywności człowieka w ogóle, a uczenia kadeta w procesie kształcenia w szczególności.

2. Analiza dotychczasowych programów szkolenia specjalistyczno-wojskowego kadetów uwidoczniła wyraźnie dwie grupy opracowań:

   - jedna grupa, w których tematy są zbiorem hasłowych informacji o poszczególnych urządzeniach zainstalowanych na samolocie;
   - druga grupa, w których tematy i ich układ są konsekwencją widzenia urządzeń jako składników określonych systemów samolotu.

   Jednak w obu przypadkacha w treści tych tematów brak podbudowy taktycznej. To zróżnicowanie w budowie programów rzutuje na ich realizację, a przede wszystkim na kształtowanie motywacji i współzależności w działaniu oraz umiejętności operatywnego stosowania wiedzy.
   Zbyt słabo jest eksponowana metodyka szkolenia wojskowego. Brak korelacji między treściami przedmiotów specjalistycznych a przedmiotami taktycznymi. Ujemnym zjawiskiem był gwałtowny wzrost liczby przedmiotów zaszeregowanych w większości do działu specjalistyczno-wojskowego kosztem zmniejszenia godzin ze szkolenia taktycznego.
   Wymiar czasu przeznaczonego na samokształcenie /naukę własną/ wykazał pozytywne tendencje wzrostu, natomiast sposób jego wykorzystania przez kadetów nie zadowala.

   W doborze treści nauczania do programów szkolenia działu specjalistyczno-wojskowego przy najbliższej ich modyfikacji wprowadzić:

   - metodykę organizacji obsług oraz problemy kierowania pracą służby inżynieryjno-lotniczej w warunkach współczesnego pola walki;
   - Symbolikę stosowaną na planowych tabelach lotów, przy czym powiązać każdy symbol zadania lotniczego ze sposobem przygotowania samolotu do lotu bojowego.

3. Analiza planowania i organizacji szkolenia przy dotychczasowej strukturze planowania i korelacji procesu szkolenia specjalistyczno-wojskowego wykazała, że występują w pewnych okresach /II, VIII/ duże szczyty w obciążeniu kadry i sprzętu, dlatego należałoby rozpatrzyć celowość zmian rozpoczęcia roku szkolnego w Szkole Chorążych względem SSTWL,

jak również odpowiednie rozłożenie czasowe praktyk specjalistycznych, aby możliwie optymalnie wykorzystać posiadany sprzęt i uzyskać równomierność obciążeń kadry dydaktycznej.
Należy podnieść poziom wyszkolenia praktycznego tak specjalistycznego, jak i taktycznego, przy zachowaniu wysokiej sprawności nauczania teoretycznego. Zwiększyć efektywność praktyk w jednostkach lotniczych, szczególnie z zakresu inżynieryjno-lotniczego zabezpieczenia działań bojowych.

W dalszym ciągu poszerzać udział kadetów w całokształcie życia jednostki ze szczególnym uwzględnieniem rozwijania praktycznych umiejętności organizacyjnych. Kształtować u kadetów wysoką kulturę techniczną, odpowiedzialność, zaangażowanie i rzetelność. Wyrabiać samodzielność, umiejętność kierowania i decydowania w trudnych sytuacjach taktycznych. Wpajać przekonanie o dużej wartości wiedzy w świecie współczesnym. Kształtować dążność do dalszego, samodzielnego kontynuowania nauki.

4. Analiza stosowanych form i metod kształcenia wykazuje, że:
- najbardziej celowe i efektywne jest stosowanie nauczania problemowego w czasie zajęć praktycznych, a więc podczas wszelkiego rodzaju ćwiczeń. Nauczanie problemowe przenosi akcent z nauczania na uczenie się. Podczas lekcji stroną bardziej aktywną staje się słuchacz a nie nauczyciel, co wcale nie oznacza, że rola nauczyciela jest mniejsza niż w tradycyjnych formach nauczania. Przeciwnie - wysiłek nauczyciela wzrasta, gdyż nauczanie problemowe wymaga od niego lepszego poznania możliwości słuchaczy niż w innych formach nauczania. Ponadto forma ta wymaga również staranniejszego przygotowania się nauczyciela do lekcji, aby mógł przedstawić optymalną dawkę wiedzy niezbędnej do określania problemu przez słuchaczy, a następnie dyskretnie nimi kierować, zwłaszcza w sytuacjach, gdy obrali oni niewłaściwą drogę /metodę/ rozwiązania problemu.
Metodę sytuacyjną dyktują nam potrzeby życia wojskowego i wyobrażenie współczesnego pola walki, stąd też metodę sytuacyjną należy stosować nie tylko podczas zajęć taktycznych, ale i w czasie zajęć specjalistycznych. Metody zajęć praktycznych mają wielkie znaczenie w kształceniu kadetów, bowiem zdobyte przez nich za pomocą obserwacji rzeczy i zjawisk oraz własnego doświadczenia wiadomości i umiejętności, mogą być trwalsze i użyteczniejsze, gdy zostaną zastosowane w praktyce, od informacji uzyskanych na wykładzie. Dlatego też jakość przygotowania absolwentów do pracy będzie uzależniona od tego, jakie metody praktyczne będą stosowane w nauczaniu.

Zajęcia praktyczne, jako metoda nauczania rozwijają u kadetów samodzielność w działaniu, pozwalają łączyć poznawaną teorię z praktyką oraz zdobywać nowe umiejętności i nawyki. Do metod poglądowych coraz powszechniej stosowanych w warunkach COSSTWL należy wykorzystanie środków audiowizualnych, z telewizją w obwodzie zamkniętym włącznie.
Seminarium pogłębia i rozszerza materiał podawany na wykładzie oraz rozwija samodzielność kadetów stwarzając możliwość szerokiej wymiany poglądów, wskazuje najlepsze sposoby rozumowania i najwłaściwsze sposoby rozwiązywania poszczególnych problemów. Istota seminarium winna polegać na swobodnej lecz zorganizowanej i kierowanej dyskusji oraz na wymianie lub uzgodnieniu poglądów na dany problem, zagadnienie, temat.

Doskonalenie form i metod kształcenia w COSSTWL wymaga już nie tylko wysokiego zaangażowania kadry dydaktyczno-dowódczej lecz także odpowiedniego ich przygotowania dydaktycznego. Wykładowca bez względu na przedmiot jaki prowadzi, przez swoje działanie i stosowanie dostępnych mu metod i środków dydaktycznych w procesie kształcenia kadetów może wpływać na rozwój przyszłych kadr technicznych służby inżynieryjno-lotniczej i działalność szkoły.

5. Na podstawie analizy uzyskanych średnich ocen ze szkolenia taktyczno-technicznego i ogólnowojskowego w poszczególnych latach nauki i w czasie egzaminu państwowego przez poszczególne kursy /grupy szkoleniowe/ kadetów Szkoły Chorążych należy stwierdzić, że:

   - kursy dwuletnie bezwzględnie uzyskują średnio o 0,24 - 0,25 wyższe oceny niemalże ze wszystkich przedmiotów, za wyjątkiem szkolenia ogólnowojskowego, gdzie nieco wyższe średnie oceny uzyskują 3-letnie kursy kadetów. Wynika to z dłuższego pobytu w szkole i zdobycia lepszych nawyków praktycznych.

6. Na podstawie przeprowadzonego eksperymentu prowadzenia zajęć z taktyki ogólnej i wojsk lotniczych wynika, że grupy szkolone nowym systemem osiągają średnio wyższe oceny z taktyki ogólnej o 0,27 - 0,42, a z taktyki lotniczej o 0,18 - 0,23.
Świadczy to, że zakładany cel został osiągnięty i należy te metody szkolenia stosować.

(Czy wyższe oceny wynikają z wyższych ocen uzyskanych w macierzystych jednostkach, czy objęto ich badaniem? Jeśli nie, to trudno zgodzić się ze stwierdzeniem i uprawomocnić go do praktyki szkoleniowej.)

ROZDZIAŁ III.

POSTULACJE MODELU TAKTYCZNEGO SYSTEMU KSZTAŁCENIA

1. WYBÓR MODELU.

Analiza dotychczasowego systemu kształcenia i jego programów oraz znajomość realiów dydaktyczno-wychowawczych w COSSTWL utwierdza w przekonaniu o celowości i możliwości wprowadzenia do procesu kształcenia zmian mających na celu udoskonalenie tego procesu i dostosowanie go do wymogów postępu dydaktycznego w zakresie szkolenia taktycznego.
Dążenie do doskonalenia organizacji procesu kształcenia wymaga nie tylko optymalnego planowania czynności nauczania i wykorzystania osiągnięć nowoczesnej technologii kształcenia, ale przede wszystkim opracowania wystarczająco dokładnych modeli systemu kształcenia - modeli zawierających opis jakościowy i ilościowy wybranych treści kształcenia i ustalonych między nimi związków. Zwróćmy uwagę na to, że mówiąc o treściach kształcenia średniego personelu technicznego w zakresie szkolenia taktycznego posługujemy się świadomie pewnym ich modelem, mówiąc prościej pewnym opisem treści. Model treści kształcenia w zakresie szkolenia taktycznego może stanowić pewną subiektywną koncepcję celowego ich wykorzystania w konkretnych warunkach. Aby wprowadzić zmiany w systemie kształcenia średniego personelu technicznego należy wybrać odpowiedni model kształcenia.

Według Wiktora Sztoffa słowo "model" znaczy: miara, obraz, sposób itp. Jego pierwotne znaczenie było związane ze sztuką budowniczą i niemal we wszystkich językach europejskich używano go dla oznaczenia wzorca, pierwowzoru lub rzeczy podobnej pod jakimś względem do innej rzeczy. /17
Inaczej "modelem" nazywamy nominalny układ założeń przyjmowanych w danej nauce w celu ułatwienia /lub umożliwienia/ rozwiązania danego problemu badawczego.

Właśnie to najbardziej ogólne znaczenie słowa "model", posłużyło widocznie jako podstawa do wykorzystania tego słowa jako terminu naukowego w dyscyplinach matematycznych, przyrodniczych, technicznych i społecznych. Abstrahując od sposobu w jaki model może być przedstawiony, w literaturze daje się wyraźnie zaobserwować podział modeli na dwie wielkie klasy:

1/ modele materialne /działające, rzeczywiste, substancjalne/;
2/ modele idealne /wyobrażeniowe, spekulatywne, myślowe/.

17/ Wiktor Sztoff: Modelowanie i filozofia. s. 25

Marks mówi, że "najgorszy budowniczy tym z góry już różni się od pszczoły, że zanim zbuduje komórkę z wosku, musi ją przedtem zbudować we własnej głowie. Przy zakończeniu procesu pracy zjawia się wynik, który już przed rozpoczęciem tego procesu istniał w wyobrażeniu robotnika, a więc istniał idealnie."
Te słowa Marksa można w pełni zastosować również do charakterystyki modeli myślowych, czyli idealnych.

Ponadto, modele jeszcze można podzielić na:
- model wzorca badanego faktu empirycznego,
- model odwzorowania jakiegoś procesu czy zjawiska,
- modele werbalne, znakowe i fizyczne.

Modele werbalne opisują interesujące nas układy za pomocą słów, modele znakowe przy użyciu języka matematyki lub logiki, modele fizyczne zaś - przedstawiają układy, przyjmując postać urządzeń materialnych, np.: mechanicznych lub elektrycznych.

Do ilościowego modelu systemowego treści danej dziedziny wiedzy dochodzi się przez rozszerzenie jakościowego modelu systemowego w ten sposób, że wybrane treści rozważanej dziedziny wiedzy oraz występujące między nimi związki opisuje się pewnymi charakterystykami ilościowymi, reprezentowanymi przez określone zbiory funkcji, przyjmujące wartości ze zbioru liczb rzeczywistych, a przedstawiające ogólnie czas, środki i koszty związane z przekazywaniem treści rozważanej dziedziny wiedzy.

Istotą tak sformułowanych pojęć modeli systemowych jest to, że rozważany proces kształcenia można rozkładać na pewne etapy realizacji związane zarówno z "wybranymi" fragmentami treści, jak i "zaplanowanymi" przerwami w ich przekazywaniu. Cały ten proces można również wyrazić formalnie w pewnych kategoriach matematycznych, w danym przypadku przy wykorzystaniu metod teorii grafów i sieci.

Teoria grafów zajmuje się badaniem takich sytuacji, w których możemy wyróżniać dwa zbiory różnych w swej istocie typów, nazwanych odpowiednio wierzchołkami i gałęziami grafu.

Symbolicznie graf G przedstawia się następująco:

$$G = \langle W, U \rangle$$

gdzie: W - jest dowolnym niepustym zbiorem elementów, zwanych wierzchołkami grafu;
U - jest zbiorem niektórych par uporządkowanych wierzchołków grafu, zwanych gałęziami grafu.

Zbudowanie modelu - podkreśla P. Masłow - to nie po prostu zastosowanie matematyki w konkretnym badaniu. Zbudowanie modelu zakłada istnienie określonego kręgu i określonego układu "idei". W jego przekonaniu "modele" matematyczne, to tylko "analogony".

Jak wynika z powyższych definicji i podziału modeli autorowi nie jest łatwo dokonać wyboru właściwego modelu w systemie kształcenia średniego personelu technicznego, dlatego też autor proponuje następujące zmiany w dotychczasowym modelu kształcenia.

Proponowane zmiany, aczkolwiek w części mają charakter zmian jakościowych wkraczających nawet w sferę przedmiotów specjalistycznych - nie będą jednak naruszać w sposób istotny istniejącego systemu dydaktycznego, w całości zatem będą mieć charakter doskonalenia kształcenia w zakresie taktyki. Dotyczyć one będą przede wszystkim tych elementów, na które możemy mieć bezpośredni wpływ i które nie wpływają na wzrost kosztów kształcenia. Będą to więc środki dydaktyczne a przede wszystkim program kształcenia oraz warunki w jakich proces dydaktyczny przebiega, obejmujące organizację zajęć dydaktycznych, organizację pracy kadetów w szkole i organizację praktyk w jednostkach lotniczych.

W programie kształcenia kadetów Szkoły Chorążych Personelu Technicznego Wojsk Lotniczych nie naruszając ogólnej ilości godzin przeznaczonych na szkolenie taktyczne i specjalistyczne autor proponuje wprowadzenie takich zmian, które pozwoliłyby:

1/ Tak zorganizować proces kształcenia, aby zapewniał wyrabianie u wychowanków umiejętności samodzielnego myślenia i działania w trudnych i skomplikowanych sytuacjach taktyczno-technicznych - zbliżonych do realnych warunków bojowych.

2/ W szkoleniu praktycznym z taktyki ogólnej wprowadzić jako zasadę integrację zagadnień taktyki rodzajów wojsk i służb. Wykorzystać wszelkie dojazdy i powrót z placu ćwiczeń na doskonalenie zagadnień taktyki ogólnej, rodzajów wojsk i służb /patrz aneks nr 1/.

3/ Większą niż dotąd uwagę zwrócić na wyrobienie praktycznych umiejętności organizatorsko-kierowniczych i dowódczych u kadetów w czasie szkolenia specjalistycznego i praktycznego na sprzęcie podczas wykonywania zadań eksploatacyjno-obsługowych. Wprowadzając do zajęć teoretycznych zagadnienia taktyczne, a do zajęć praktycznych na sprzęcie odpowiednią sytuację taktyczną, tzw. tło taktyczne /patrz aneks nr 2 i 3/.

4/ Zwiększyć udział praktycznego szkolenia kadetów z przedmiotu taktyka wojsk lotniczych poprzez wprowadzenie ćwiczenia grupowego dla ostatniego roku nauki na temat: "Inżynieryjno-lotnicze zabezpieczenie działań bojowych pułku lotniczego".

5/ Organizować i prowadzić z kadetami ostatniego roku nauki kursu 2 i 3-letniego zawody taktyczno-techniczne w celu pogłębienia i utrwalenia wiedzy oraz umiejętności taktycznych. Zasady prowadzenia zawodów - patrz aneks nr 5.

6/ W szkoleniu chemicznym, kwatermistrzowskim, łączności, inżynieryjno-saperskim, topografii wojskowej, sanitarnym i OPL uwzględnić tło taktyczne i wydzielić co najmniej po jednej godzinie na zajęcia instruktorsko-metodyczne /patrz aneks nr 4/.

7/ Przyjąć za podstawę w systemie kształcenia średniego personelu technicznego służby inżynieryjno-lotniczej Szkoły Chorążych w COSSTWL - model zajęć z przedmiotów taktyczno-technicznych i specjalistycznych "Kompleksowe stosowanie metod nauczania" /patrz rys. nr 9/.

8/ Wprowadzić do programów praktyk kadetów w jednostkach zagadnienia "szkolenia taktycznego i gotowości bojowej podczas jej osiągania i odtwarzania" oraz ściśle egzekwować ich realizację.

9/ Wykształcić w wychowankach umiejętności i nawyki ustawicznego podnoszenia swoich kwalifikacji w drodze samokształcenia oraz poczucie odpowiedzialności za powierzony im skład osobowy i sprzęt bojowy.

Autor zdaje sobie sprawę z tego, że proponowane postulaty nie obejmują całości problemu systemu kształcenia i przygotowania absolwentów COSSTWL do wykonywania funkcji dowódczo-technicznej w jednostkach lotniczych, a jedynie zapewnią lepsze niż dotychczas ich przygotowanie do realizacji zadań eksploatacyjnych w warunkach działań bojowych. Autor jest przekonany, że realizacja wyżej wymienionych propozycji pozwoli lepiej niż dotychczasowy tradycyjny system kształcenia, przyswajać wiedzę oraz opanować umiejętności nie tylko eksploatacyjne lecz także taktyczne.

Dlatego też wydaje się koniecznym podjęcie długich i systematycznych wysiłków nad wdrożeniem proponowanych form i metod, których realizacja w sposób odczuwalny uwidoczni się w wynikach nauczania kadetów w COSSTWL.

W tym aspekcie, szczególnej uwagi wymaga sprawa doskonalenia taktycznego i metodycznego kadry i jej nowatorskiego podejścia do realizacji procesu kształcenia średniego personelu technicznego służby inżynieryjno-lotniczej w COSSTWL.

Realizując powyższe postulaty należy tak zmodyfikować model systemu kształcenia kadetów SCh, aby osiągnąć cele i zadania szkoleniowe w poszczególnych okresach i latach kształcenia przedstawione na rys. 5.

2. STRUKTURA MODELU I DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZE WŁAŚCIWOŚCI.

Struktura nowego modelu kształcenia średniego personelu technicznego w COSSTWL winna zawierać szereg elementów, spośród których należy wymienić głównie organizację nauczania, treści kształcenia, metody, środki i bazę materialną.

Rola metod nauczania - jako określonego sposobu pracy nauczyciela /wykładowcy/ ze słuchaczami /kadetami/ - jest szczególnie ważna w procesie dydaktycznym. "Wartości metody kształcenia - pisze K. Kruszewski - należy mierzyć m.in. jej wpływem na wywołanie i podtrzymanie świadomej aktywności słuchaczy".[18]

Natomiast miernikiem wartości metod i form kształcenia jest ich skuteczność, czyli osiągnięcie zamierzonych celów dydaktycznych dzięki ich stosowaniu, a warunkiem efektywności kształcenia i wychowania jest aktywność słuchacza. Na podstawie przeprowadzonych badań i analizy dotychczasowego modelu systemu kształcenia średniego personelu technicznego w COSSTWL, prezentując nową koncepcję autor uważa, że należy rozpatrywać nie tylko dział szkolenia taktycznego, ale również i dział szkolenia specjalistycznego, ponieważ te dwa działy wzajemnie się zazębiają i uzupełniają.

Biorąc powyższe dane pod uwagę, autor proponuje strukturę modelu kształcenia średniego personelu technicznego służby inżynieryjno-lotniczej dla kursu trzy i dwuletniego Szkoły Chorążych, jak na rys. 6 i 7.

a/ Model kursu trzyletniego.

W ramach kształcenia programowego w cyklach: uzbrojenia, radiotechnicznym, osprzętu, eksploatacji, ogólnokształcącym i taktyki, w pierwszym roku szkolenia realizować blok przedmiotów /ze szczególnym uwzględnieniem szkolenia ogólnowojskowego i ogólnokształcącego, w tym podstawy taktyki pojedynczego żołnierza/ ze szkolenia specjalistycznego, zakres wiadomości teoretycznych i praktycznych mechanika samolotu /specjalności/.

W drugim roku szkolenia, blok przedmiotów powinien ujmować przyswajanie wiedzy z zakresu starszego mechanika - technika samolotu /specjalności/ oraz wiadomości ogólnokształcących na poziomie technikum, natomiast ogólnowojskowej i taktycznej z zakresu dowódcy drużyny - pomocnika dowódcy plutonu, w tym zapoznanie ze strukturą organizacyjną i sposobami działań bojowych wojsk własnych i głównych państw NATO.

Trzeci rok szkolenia powinien obejmować przedmioty doskonalące kwalifikacje do poziomu wiedzy technika samolotu /klucza/ z wyszkolenia ogólnowojskowego i taktycznego - dowódcy plutonu /klucza/ technicznego, ponadto nauczanie metodyki szkolenia i organizacji zajęć.

18/ K.Kruszewski: Kształcenie w szkole wyższej. W-wa 1973, s. 103.

b/ Model kursu dwuletniego.

Kształcenie programowe realizować w cyklach: uzbrojenia, radiotechnicznym, ogólnokształcącym, eksploatacji i taktyki, z przedmiotów /ze szczególnym uwzględnieniem eksploatacji/ wystarczających do wyszkolenia mechanika oraz w zakresie wyszkolenia taktycznego - pojedynczego żołnierza, drużyny - w pierwszym roku szkolenia.

W drugim roku szkolenia kształcenie skupić na przedmiotach doskonalących kwalifikacje do poziomu technika lotniczego oraz w zakresie wyszkolenia taktycznego - dowódcy plutonu /klucza/ technicznego.

Obok kształcenia programowego w cyklach przedmiotowych w systemie kształcenia zarówno kursu 3-letniego jak i 2-letniego SCh COSSTWL, realizować kształcenie doskonalące oraz praktyki.

Kształcenie doskonalące prowadzić w ciągu całego okresu szkolenia kadetów, na salach i w laboratoriach oraz na lotnisku, poligonie i w hangarze.
W kształceniu tym stosować następujące formy i metody kształcenia: pokazy sprzętu lotniczego i innego, pokazy tego sprzętu podczas próby silnika /samolotu/ i podczas działania na polu walki, konsultacje przy sprzęcie, udział w Dniu Techniki, szkolenie samochodowe, służba DTL, zajęcia praktyczne na sprzęcie lotniczym i innym, udział w ćwiczeniach taktycznych oraz praca samokształceniowa.

W ramach zajęć praktycznych na sprzęcie lotniczym uwzględniać następujące zagadnienia szkoleniowe: odtwarzanie GB samolotu, przyjmowanie sprzętu i samolotu przed zajęciami oraz jego zdawanie po zajęciach i prowadzenie dokumentacji technicznej.

Praktyki planować i realizować w drugim i trzecim roku szkolenia kadetów kursu 3-letniego oraz pierwszym i drugim - kursu 2-letniego.

Praktyki te powinny mieć następujący charakter:

a/ praktyka dowódczo-taktyczna w pododdziałach szkolnych;

b/ praktyka warsztatowa w cyklach specjalistycznych i warsztatach szkolnych;

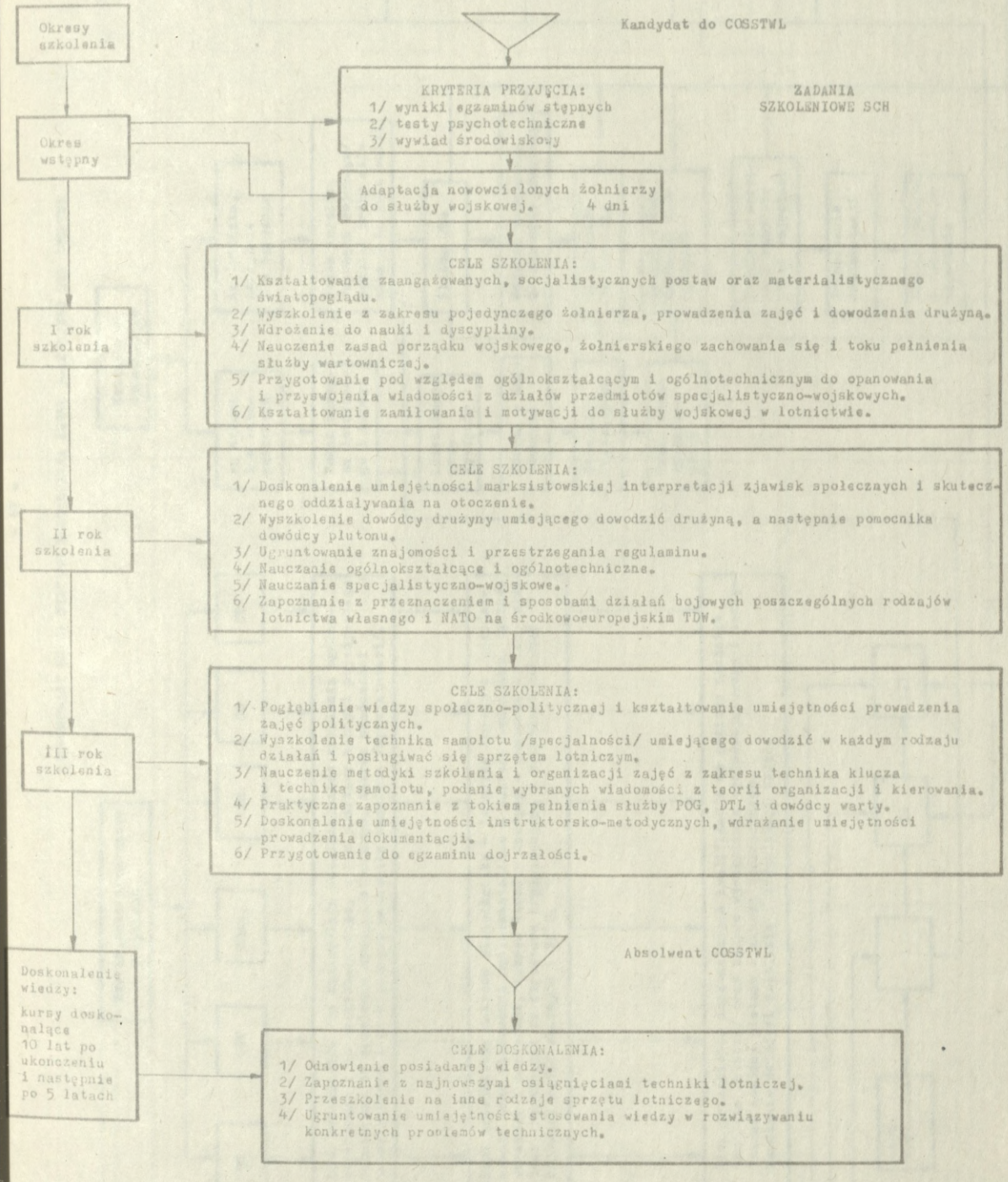
c/ praktyka techniczna w jednostkach wojskowych na stanowisku starszego mechanika z uwzględnieniem elementów taktycznych;

d/ praktyka dowódczo-techniczna na stanowisku technika samolotu /klucza/ w jednostkach wojskowych z uwzględnieniem elementów taktyki;

e/ udział w ćwiczeniach taktycznych w jednostkach wojskowych w ramach praktyk.

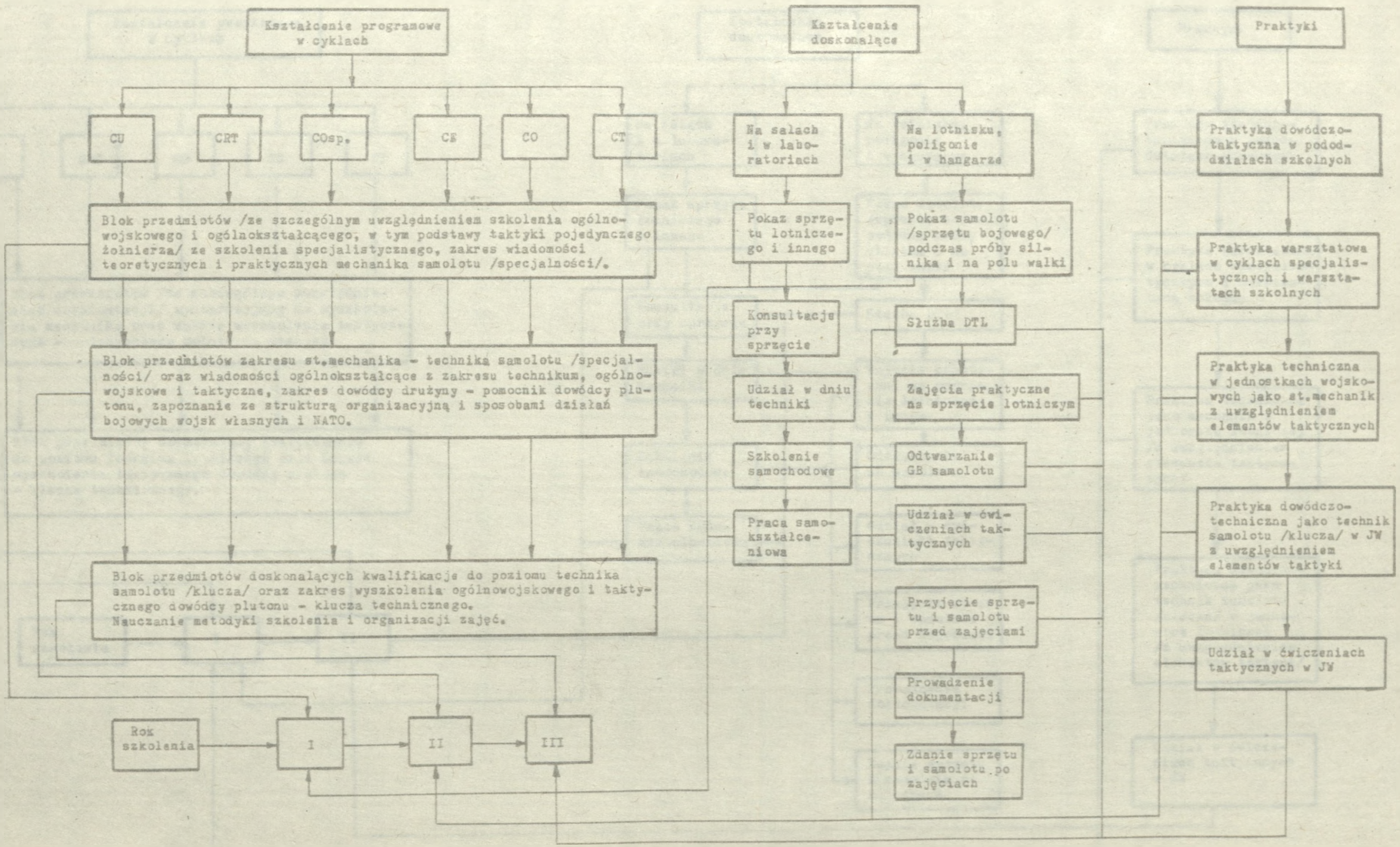
Rys. nr 5

PROPONOWANE CELE I ZADANIA SZKOLENIOWE KADETÓW SCH COSSTWL

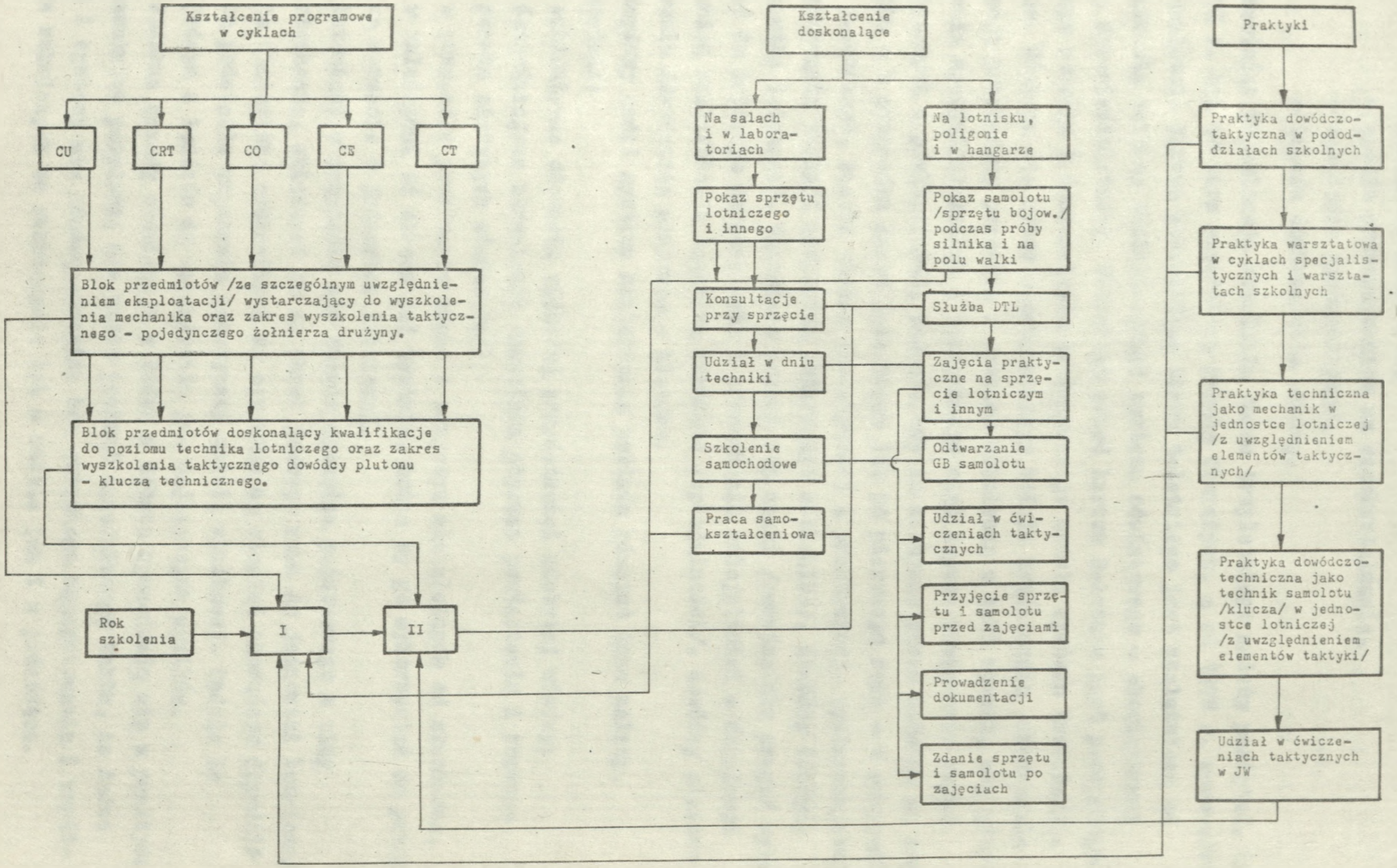

Rys. nr 6

PROPONOWANY MODEL SYSTEMU KSZTAŁCENIA KURSU 3-LETNIEGO SCH COSSTWL

PROPONOWANY MODEL SYSTEMU KSZTAŁCENIA KURSU 2-LETNIEGO SCH COSSTWL

Generalnie rzecz biorąc proponowane modele systemu kształcenia obejmują kształcenie w ramach:

- godzin programowych,
- godzin przeznaczonych na samokształcenie,
- szkolenia doskonalącego,
- kursów doskonalenia wiedzy.

Omawiając organizację szkolenia kursu trzyletniego należy pamiętać, że do 1978 r. był to kurs zasadniczy Szkoły Chorążych, a od 1978 r. wprowadzono kurs dwuletni. Dalsza perspektywa kursu 3-letniego jest uzależniona od wprowadzenia reformy ogólnokrajowej systemu oświatowego - obowiązkowej szkoły dziesięcioletniej. Natomiast przed kursem 2-letnim jest perspektywa dalszego rozwoju i doskonalenia proponowanego modelu systemu kształcenia kadetów. Dlatego też autor w proponowanym modelu kształcenia przedstawia koncepcję przebudowy programu i systemu szkolenia w taki sposób, aby proces szkolenia specjalistycznego i taktycznego miał lepsze powiązanie zajęć teoretycznych z praktycznymi, pozwalający na zdobycie przez kadetów po drugim roku - w przypadku kursu 3-letniego lub po pierwszym roku - w przypadku kursu 2-letniego, zasobu wiedzy teoretycznej i praktycznej, wystarczającej do wykonywania funkcji mechanika /starszego mechanika/, dowódcy drużyny w jednostce lotniczej. Natomiast trzeci rok nauki /ewentualnie drugi/ wykorzystać do dalszego doskonalenia i poszerzania umiejętności z docelowym uzyskaniem kwalifikacji technika samolotu /specjalności/, dowódcy plutonu w zakresie dowodzenia plutonem - kluczem.

Powyższy model systemu kształcenia posiada również inne zalety, a mianowicie:

- subiektywne odczucie większej przydatności zdobytej wiedzy;
- dokładniejsze utrwalanie materiału poprzez powtarzanie i rozszerzanie zdobytych wiadomości;
- w przypadku przerwania nauki z przyczyn niezależnych od słuchacza, w zależności od okresu jej trwania, można by go wykorzystać do pracy na sprzęcie w jednostce lotniczej.

Natomiast w przypadku nie zdania egzaminu państwowego z winy słuchacza, skierować go na okres jednego roku do jednostki lotniczej na stanowisko mechanika i do egzaminu na stopień chorążego dopuścić na podstawie uzyskania pozytywnej opinii służbowej. Będzie to jednym z bodźców do uzyskiwania jak najlepszych wyników.

Podobne zasady obowiązują w WSOWI i dobrze sprawdzają się w praktyce.

Reasumując powyższe, nie wolno pominąć zasadniczego faktu, że żadne modele i systemy nie zdadzą egzaminu bez aktywnego zaangażowania i współudziału szkolonych ze szkolącymi, tak w szkole jak i w jednostce.

Minęły bezpowrotnie czasy, kiedy ukończenie szkoły wojskowej wystarczyło jej absolwentowi na cały okres służby. Jednym ze skutków rewolucji naukowo-technicznej jest dzisiaj konieczność permanentnego kształcenia. Wymaganie podstawowe wobec specjalisty - to ciągłe samodzielne uzupełnianie wiedzy, co jest jednocześnie warunkiem doskonalenia działalności praktycznej, czyli w konsekwencji - utrzymania wysokiego poziomu gotowości bojowej.

3. MODEL ZAJĘĆ Z TAKTYKI OGÓLNEJ I LOTNICZEJ.

Proponowany przez autora model systemu szkolenia taktycznego i zajęć specjalistycznych /rys. nr 8/ obejmuje cały system szkolenia taktycznego i utaktycznienia zajęć specjalistycznych.

W systemie tym autor wyodrębnił trzy grupy organizacyjne, objęte szkoleniem taktycznym lub też mające możliwość i obowiązek utaktycznienia zajęć. Do wyodrębnionych grup należą cykle przedmiotowe: taktyki i specjalistyczne oraz pododdziały szkolne. Działalność tych grup w zakresie podnoszenia na wyższy poziom wiedzy taktycznej, zarówno słuchaczy jak i kadry obejmuje programowe szkolenie oraz elementy szkolenia doskonalącego lub też utaktycznienia zajęć specjalistycznych.

W przypadku cyklu taktyki działalność programowa obejmuje szkolenie grup /plutonów/ szkoleniowych i kadry szkoły z taktyki ogólnej, taktyki wojsk lotniczych oraz rodzajów wojsk i służb.

W ramach zadań pozaprogramowych, cykl taktyki opracowuje i prowadzi ćwiczenia taktyczne, bierze udział w ćwiczeniach, organizuje konsultacje dla kadry i słuchaczy z zakresu wiedzy taktycznej. Prowadzi działalność instruktorsko-metodyczną, jak również opracowuje materiały szkoleniowe. Jest organizatorem zawodów taktyczno-technicznych oraz konkursów na mistrza taktyki, ponadto zajmuje się organizowaniem i prowadzeniem kursów dla młodszej kadry dowódczej szkoły - 4-5 dniowych dla dowódców plutonów i 14 dniowych dla pomocników dowódców plutonów.

W odniesieniu do cykli specjalistycznych,poza szkoleniem specjalistycznym grup /plutonów/ szkoleniowych kadetów i kadry, które powinno być skorelowane z programem szkolenia taktycznego, należy uwzględnić problematykę taktyczną podczas szkolenia teoretycznego i praktycznego na sprzęcie, tak szkolonych kadetów jak i wykładowców. Ponadto doskonalić ją podczas praktyk kadetów w jednostkach, jak również poprzez udział w ćwiczeniach taktycznych. Prowadzenie zajęć specjalistycznych powinno być oparte o tło taktyczne oraz poradnik metodyczny opracowany przez cykl taktyki.

Pododdziały szkolne niezależnie od programowego szkolenia taktycznego

z zakresu pojedynczego żołnierza i drużyny, powinny doskonalić problematykę taktyczną podczas treningów z gotowości alarmowej, powszechnej obrony przeciwlotniczej i chemicznej. Problematyka ta powinna być uwzględniana podczas szkolenia strzeleckiego, a szczególnie wyeksponowana w czasie udzielania instruktaży i prowadzenia zajęć taktycznych przez wykładowców cyklu taktyki i dowódców plutonów.

Kadra dowódcza pododdziałów szkolnych powinna doskonalić się w problematyce taktycznej poprzez uczestniczenie w odprawach metodycznych, w zajęciach otwartych, pokazowych, instruktorsko-metodycznych prowadzonych przez cykl taktyki oraz poprzez udział w opracowywaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych.

Priorytetową rolę w szkoleniu taktycznym w COSSTWL sprawuje cykl taktyki przy ścisłym współudziale pododdziałów szkolnych i cykli specjalistycznych, a realizowany przez niego program według proponowanego modelu jak rys. nr 8, powinien zapewnić:

- przekazanie szkolonym takiego zasobu wiedzy taktycznej, której znajomość wzbogacona wiedzą nabytą w cyklach specjalistycznych łączyć się powinna z szerokim zakresem myślowym, głębokim zrozumieniem niektórych problemów współczesnego świata, zdolnością do kojarzenia różnych dziedzin wiedzy ogólnej, wojskowej i specjalistycznej w procesach decyzyjnych i obsługowych nowoczesnej techniki lotniczej;
- wyrabianie u szkolonych umiejętności właściwego stosowania zdobytej wiedzy teoretycznej w praktycznym działaniu, szczególnie w rozwiązywaniu złożonych problemów realizacji zabezpieczenia inżynieryjno-lotniczego w warunkach ćwiczebnych i wojennych;
- ukształtowanie osobowości absolwenta naszej szkoły w taki sposób, aby był jednocześnie skrupulatnym wykonawcą regulaminów i rozkazów, znawcą taktyki ogólnej i wojsk lotniczych /w odpowiednim zakresie/ oraz samodzielnym technikiem lotniczym - dowódcą umiejącym myśleć i adaptować się w nowych nieoczekiwanych sytuacjach taktycznych i technicznych.

Podstawowe szkolenie taktyczne, zgodnie z programem szkolenia, planami doskonalenia i samokształcenia realizowane winno być przez cykl taktyki w następujących przedmiotach nauczania:

- taktyka ogólna,
- taktyka wojsk lotniczych,
- szkolenie inżynieryjno-saperskie,
- szkolenie chemiczne,
- szkolenie z OPL,
- szkolenie z łączności,

- topografia wojskowa i geografia wojenna,
- szkolenie sanitarne,
- szkolenie kwatermistrzowskie.

Szkolenie taktyczne realizowane przez cykl taktyki winno być prowadzone w ramach godzin programowych, samokształcenia indywidualnego i grupowego, ćwiczeń grupowych, instruktaży do zajęć, zajęć instruktorsko-metodycznych i zajęć pokazowych.

Po zakończeniu programu kształcenia w Szkole Chorążych PTWL absolwenci mają być przygotowani teoretycznie i praktycznie do pełnienia obowiązków służbowych na stanowiskach: technik samolotu - technik klucza.

4. MODEL ZAJĘĆ SPECJALISTYCZNYCH Z UWZGLĘDNIENIEM TREŚCI TAKTYCZNYCH.

W procesie dydaktycznym niezbędne jest traktowanie szkolenia taktycznego i specjalistycznego jako nierozerwalnej części procesu kształcenia przyszłego technika - dowódcy, umiejącego myśleć "taktycznie" oraz odpowiednio wykorzystywać sprzęt bojowy i zasoby materiałowe. /19
Zagadnienie to ma duże znaczenie w procesie kształcenia kadry dowódczo-technicznej w COSSTWL. W szkołach, gdzie na programowe szkolenie taktyczne przeznacza się około 5,6 % ogólnej liczby godzin, integracja szkolenia taktycznego i specjalistycznego jest niezbędna, która umożliwi przekazanie absolwentowi niezbędnego zasobu wiedzy teoretycznej i praktycznej.

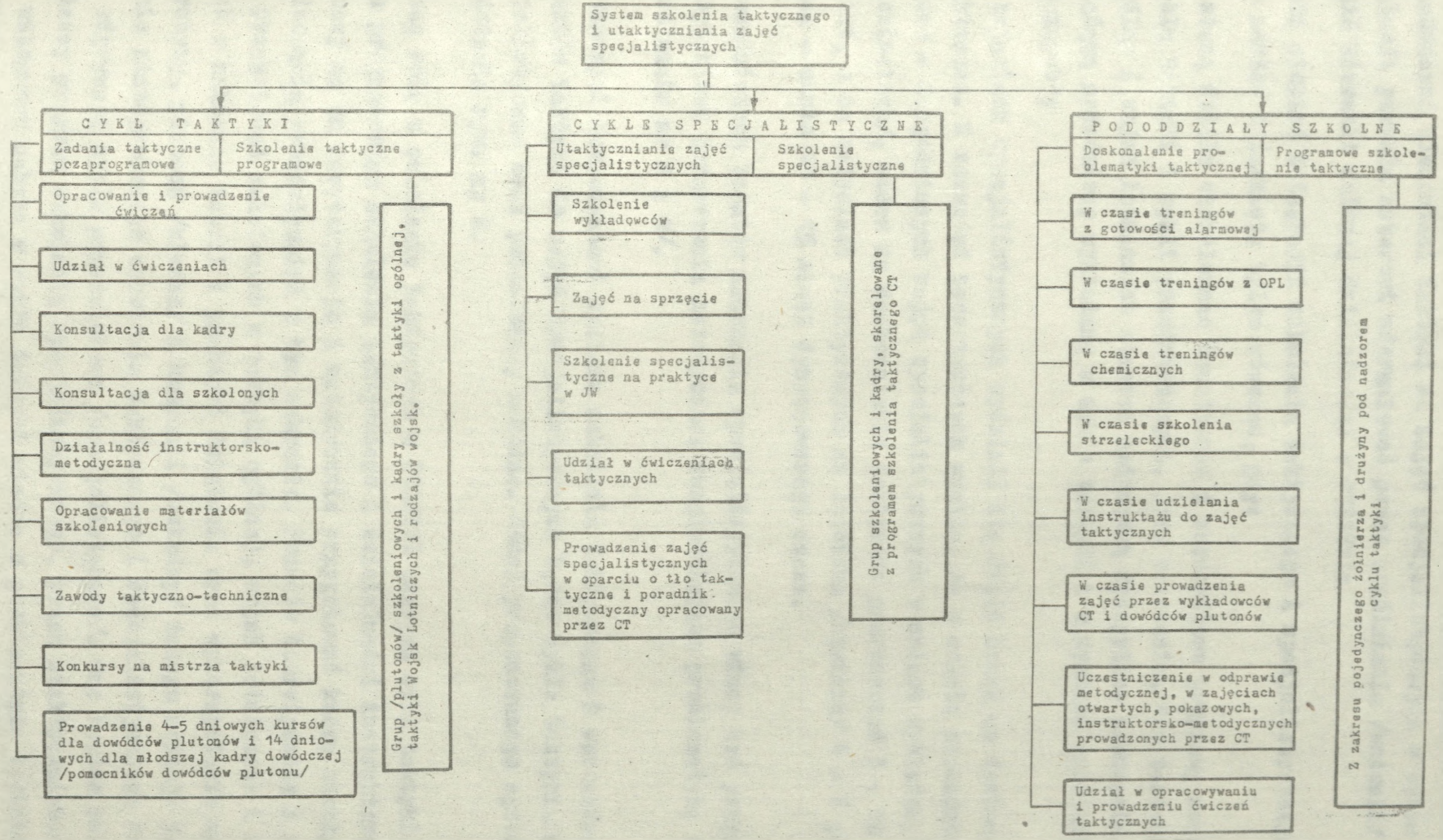
Integrując szkolenie taktyczne i specjalistyczne, należy ciągle pamiętać, że taktyka stanowi nadrzędną dyscyplinę nauczania, wiążącą wszystkie pozostałe przedmioty wykładane w COSSTWL. W zintegrowanym systemie szkolenia taktycznego i specjalistycznego zasadniczą rolę powinna odgrywać taktyka ogólna i wojsk lotniczych, która kształtuje pożądane cechy osobowe współczesnego technika lotniczego /dowódcy klucza technicznego/, uczy podejmowania uzasadnionych i oryginalnych decyzji w skomplikowanych sytuacjach.
Cykle specjalistyczne realizując programowe szkolenie techniczne /inżynieryjno-lotnicze/ powinny uwzględniać konieczność jego zespolenia z teorią i praktyką taktyki ogólnej oraz taktyki wojsk lotniczych. Zespolenie powyższych treści ma na celu wzajemne wzbogacanie problematyki taktycznej w szkoleniu specjalistycznym oraz problematyki specjalistycznej w szkoleniu taktycznym.

Autor zakłada, że system szkolenia taktycznego i doskonalenia problematyki taktycznej w szkoleniu specjalistycznym uporządkuje istniejący stan w COSSTWL, umożliwi wysoki stopień integracji szkolenia oraz wskaże kadrze dydaktycznej i dowódczej właściwe kierunki ich działania w szkoleniu i doskonaleniu taktycznym /patrz rys. nr 8/.

19/ PWL nr 12/79, s. 96.

Rys. nr 8

PROPONOWANY MODEL SYSTEMU SZKOLENIA TAKTYCZNEGO I ZAJĘĆ SPECJALISTYCZNYCH Z UWZGLĘDNIENIEM TREŚCI TAKTYCZNYCH

Dwuletni okres doświadczalny systemu szkolenia taktycznego w COSSTWL a wprowadzonymi elementami taktyki do zajęć specjalistycznych w cyklu eksploatacji pozwala autorowi sformułować pewne uogólnienia /wnioski/ i ustalić kierunki dalszej działalności w COSSTWL:

1. Wysoki stopień integracji szkolenia taktycznego i specjalistycznego może zostać osiągnięty tylko wówczas, gdy:

   - zostaną ściśle skorelowane tematyczne i szczegółowe programy nauczania cyklu taktyki i cykli przedmiotowych, przy założeniu, "że taktyka ogólna i wojsk lotniczych stanowi nadrzędną dyscyplinę nauczania, wiążącą przedmioty wykładane w cyklu taktyki i w cyklach specjalistycznych";

   - w zajęciach specjalistycznych wydzieli się część czasu na doskonalenie taktyczne. Z rozważań teoretycznych wynika, że w czasie prowadzenia jedno - dwugodzinnych zajęć specjalistycznych w salach wykładowych /gabinetach/, można na doskonalenie taktyczne przeznaczyć 5 - 10 minut, a na zajęciach praktycznych na lotnisku /stoisku/ 4 - 6 godzinnych - około 10 - 15 minut dysponowanego czasu.

2. Do zasadniczych tematów nauczania specjalistycznego winny być przygotowane międzycyklowe opracowania metodyczne, uwzględniające problematykę taktyczną /patrz aneks nr 2 i 3/.

3. Podstawowymi komponentami systemu szkolenia taktycznego i wprowadzania elementów taktyki do zajęć specjalistycznych będą: cykle taktyki, cykle specjalistyczne oraz pododdziały szkolne. Model proponowanego systemu przedstawia rys. nr 8.

Główną rolę w szkoleniu taktycznym w COSSTWL odgrywa cykl taktyki. W czasie programowego szkolenia taktycznego i działalności instruktorsko-metodycznej ma on merytorycznie i metodycznie przygotować kadrę szkoły do realizowania przedsięwzięć w tym zakresie. Ponadto teoretycznie i praktycznie przygotować szkolonych z taktyki ogólnej, wojsk lotniczych i rodzajów wojsk w zakresie teorii i praktyki działania oraz wykorzystania na polu walki drużyny, plutonu /klucza/ i kompanii /eskadry/ danego rodzaju wojsk. W systemie zintegrowanego szkolenia taktycznego i specjalistycznego szczególną rolę odgrywają cykle przedmiotowe /specjalistyczne/. One bowiem realizując własny program szkolenia specjalistycznego, przez utaktycznianie powinny wzbogacać nabytą w cyklu taktyki wiedzę o problematykę techniczną /specjalistyczną/ danego rodzaju sprzętu oraz utrwalać nawyki dotyczące:

- bojowego zachowania się na polu walki /lotnisku/ w różnych sytuacjach bojowych;
- szybkiego i sprawnego odtwarzania gotowości bojowej samolotu, pododdziału /para, klucz, eskadra/ z zachowaniem maskowania, OPL i OPBMAR;
- materiałowo-technicznego i inżynieryjno-lotniczego zabezpieczenia działań bojowych różnych rodzajów lotnictwa;
- obrony lotniska, stoiska samolotów przed działaniem ŚNP, OPBMAR i dywersją;
- sprawnej ewakuacji sprzętu i ludzi z rejonu zagrożonego;
- zasady przebazowania na lotnisko polowe itp.

W czasie zajęć specjalistycznych należy dobierać zagadnienia odpowiednio uzasadnione taktycznie. Z doświadczeń wynika, że w osiągnięciu pożądanych efektów pomagają tzw. "Tło taktyczne do zajęć i ćwiczeń specjalistycznych" oraz "Poradnik metodyczny w zakresie utaktyczniania zajęć specjalistycznych" opracowany przez cykl taktyki /patrz aneks nr 3/.

Podczas wprowadzania elementów taktyki do zajęć specjalistycznych prowadzonych w salach wykładowych i przy sprzęcie w pierwszym zagadnieniu wskazane jest określenie miejsca omawianego sprzętu technicznego w strukturze organizacyjnej wojsk oraz zapoznanie szkolonych z następującymi danymi: wpływem czynników rażenia BMR i środków konwencjonalnych na żywotność sprzętu bojowego, przedsięwzięciami inżynieryjno-technicznymi przedłużającymi żywotność sprzętu /maskowanie i wykonywanie ukryć, przeglądy techniczne/ wykonywane w czasie działań bojowych /obsługa techniczna samolotu/, sposobami ewakuacji i remontu sprzętu uszkodzonego, wpływem warunków atmosferycznych, terenowych i geologicznych na wykorzystanie sprzętu w rejonie działań /rozśrodkowania/ wojsk, normami wydajności podczas wykonywania określonych zadań specjalistycznych. Należy też zwrócić uwagę na stosowanie przez wykładowcę obowiązującej terminologii wojskowej oraz znaków taktycznych.

W zajęciach specjalistycznych prowadzonych w terenie, na stoisku samolotów /lotnisku/ omawiany problem obejmuje więcej zagadnień, np.: między innymi realizowanie szkolenia na podstawie struktury organizacyjnej i tabelarycznego wyposażenia pododdziałów technicznych SIL /klucz, eskadra/, przemarsz szkolonego pododdziału do rejonu szkolenia /ćwiczeń/ marszem ubezpieczonym, zajmowanie rejonu i rozmieszczenie w nim ludzi i sprzętu, orientowanie topograficzne i taktyczne, stawianie zadania dowódcy plutonu /klucza/ dowódcom drużyn /grup/, wyznaczanie obserwatora i ubezpieczeń oraz stawianie im zadań, omawianie zasad bojowego zachowania się podczas szkolenia specjalistycznego i działania szkolonych na sygnał o zagrożeniu z powietrza.

W zależności od organizacji zajęcia i czasu przewidzianego na przerabianie problematyki taktycznej można w toku zajęć w terenie, na stoisku samolotów /lotnisku/ stworzyć odpowiednie sytuacje bojowe: zagrożenie z powietrza, lądu, powstanie strat itp. Określając elementy taktyczne danego zajęcia specjalistycznego należy przede wszystkim uwzględnić takie zagadnienia, które będą występowały na polu walki.

ROZDZIAŁ IV.

F U N K C J O N O W A N I E M O D E L U

1. METODY KSZTAŁCENIA.

Kształcenie kadetów w COSSTWL obejmuje te procesy i czynności, które wchodzą w zakres nauczania, uczenia się, studiowania, samokształcenia, szkolenia i kształtowania osobowości żołnierza zawodowego Sił Zbrojnych PRL.

Proces kształcenia i wychowania kadetów jest sterowany za pomocą określonego systemu zasad, metod i form dydaktyczno-wychowawczych, gdzie wiodącą rolę spełnia wojskowy nauczyciel /wykładowca/.

W pedagogice wojskowej przez pojęcie metody nauczania rozumie się sposoby wspólnej pracy nauczyciela i uczących się, które wiodą tych ostatnich od niewiedzy do wiedzy i od braku umiejętności do opanowania umiejętności oraz ukształtowania wysokich walorów moralno-bojowych. /20

Według metodyki szkolenia taktycznego w wojskach lotniczych - w procesie szkolenia taktycznego stosowane są różnorodne metody oraz formy nauczania. /21

Obydwa te pojęcia dotyczą metodycznej strony procesu nauczania.

Przez "metodę" nauczania rozumie się sposoby pracy szkolących ze szkolonymi, które umożliwiają tym ostatnim opanowanie wiedzy /taktyki/, zapewniają kształtowanie umiejętności i nawyków stosowania jej w praktyce oraz rozwijanie zdolności i zainteresowań osobistych. Metoda nauczania odpowiada na pytanie: "Jak uczyć?" i inaczej, "metoda" - jest to sposób osiągania zamierzonego celu. Określa ona wewnętrzną stronę procesu dydaktycznego, gdyż stwarza warunki utrzymania między szkolącymi a szkolonymi bezpośredniego kontaktu w postaci tzw. sprzężenia zwrotnego. Według kryterium funkcji spełnianych przez szkolącego i szkolonych w procesie dydaktycznym, metody nauczania dzielą się na podające - akromatyczne /22, poszukujące - heurystyczne /23 i praktyczne.

Podczas nauczania metodami podającymi, szkolący /wykładowca/ spełnia rolę czynną przekazując wiedzę, natomiast szkoleni biernie ją odbierają.

Do tej grupy metod zalicza się:

- metody słowne /np.: wykład, referat/;
- metody poglądowe /np.: pokaz, przeźrocza, film/.

Istotą metod poszukujących jest samodzielne zdobywanie wiedzy przez szkolonych.

powtórzenie ze str. 48.

20/ Psychologia i pedagogika w WSW. MON.
21/ Metodyka szkolenia taktycznego w WL. Lot. 2109/81, s. 5.
22,23/ J.Bogusz: Kształcenie aktywizujące w WSW. Warszawa, wyd. WAP, 1977 r., s. 25 - 26.

Rola wykładowcy ogranicza się tu do funkcji organizatorskiej, inspiratorskiej, przygotowawczej i zabezpieczającej.

Istota metody akromatycznej /podającej/, która została tak nazwana od greckiego wyrazu akroma - oznaczającego wykład, to czego się słucha, polega na słownym przekazywaniu wiedzy do przyswojenia w gotowej postaci. Jej wyłączne stosowanie prowadzi najczęściej do werbalizmu, do nauczania przywiązującego więcej uwagi do słów, mechanicznego zapamiętywania przerobionego materiału niż do należytego rozumienia oraz stosowania w życiu zdobytych wiadomości.

Heurastyczna metoda nauczania, wywodząc się od słowa greckiego heurisko /znajduje/ - charakteryzuje się takim sposobem, który nie podaje słuchaczom gotowych wiadomości, lecz naprowadza ich na drogę samodzielnych poszukiwań. Do metod heurystycznych zaliczamy metodę erotematyczną [24], dyskucyjną i laboratoryjną.

Pierwszym nauczycielem posługującym się heurezą był Sokrates, a teoretycznie ją uzasadnili i propagowali A. Komeński, J.J.Rousseau i J.K.Pestalozzi, natomiast zwolennicy szkoły pracy uczynili z niej podstawową metodę nauczania przez organizację w szkołach laboratoriów i warsztatów pracy ręcznej.

Erotematyczna metoda nauczania, wywodząc swoją nazwę z greckiego słowa erotema /pytanie/ - jest najstarszą z heurystycznych metod nauczania i obejmuje te sposoby prowadzenia lekcji, które sprowadzają się do pytań nauczyciela i odpowiedzi uczniów.

Wymaga ona rozbicia tematu lekcji na wiele pytań, które z kolei stawiamy uczniom, a następnie żądając odpowiedzi prowadzimy słuchaczy do odkrycia nowej wiedzy.

Stwarza ona możliwości kształcenia i rozwijania samodzielnego myślenia.

Są to metody aktywizujące /np. problemowe/, dyskusyjne itp.

Istotą metod praktycznych jest kształtowanie umiejętności i nawyków szkolonych przez praktyczne działanie.

Do tych metod zalicza się: instruktaż, ćwiczenia, treningi, obozy szkoleniowe, zgrupowania polowe i inne.

Wszystkie wyżej wymienione metody nauczania w ostatnich dwóch latach znajdują zastosowanie w procesie kształcenia kadetów z zakresu szkolenia taktycznego w COSSTWL.

Oznacza to, że wszystkie z wymienionych metod nauczania są zgodne z wymaganiami poszczególnych ogniw procesu nauczania, uczenia się i celami dydaktycznymi, wykorzystywane nie tylko do przekazywania nowych wiadomości

---

24/ J.Bogusz: Kształcenie aktywizujące w WSW. Warszawa, wyd. WAP, 1977 r. s. 25-26.

i umiejętności, ale również w celu rozwijania zdolności twórczych, pożądanego stosunku do rzeczywistości, utrwalania przyswojonej wiedzy oraz sprawdzania i oceniania rezultatów kształcenia.

Leninowska charakterystyka metody dialektycznej jako żywego, wielostronnego procesu poznania "o nieskończoności odcieni możliwych ujęć" wskazuje na potrzebę giętkości w operowaniu całym kompleksem metod, środków i sposobów dydaktyczno-wychowawczego oddziaływania. Trzymanie się jednej radyklanej metody czy środka traktować należy jako przejaw dogmatycznego szablonu w dydaktycznej praktyce COSSTWL.

Do Szkoły Chorążych PTWL przychodzą ludzie młodzi. Jest to więc okres szczególnej łatwości przyswajania nowych wiadomości, kształtowania postaw, nawyków i umiejętności.

W takiej sytuacji przy wyborze metod i środków kształcenia pomóc może sugestia B. Nawroczyńskiego, według której nie jest wskazane udzielać słuchaczom wiadomości, "do których oni sami mogą dojść bez nadmiernej straty czasu, zwłaszcza jeżeli praca, którą musimy przy tym wykonać, może mieć charakter kształcący. W tych wypadkach na miejscu będzie forma heurystyczna. Natomiast podawać słuchaczom /uczniom/ należy te fakty, których oni nie mogą zdobyć własnymi siłami lub których zdobywanie pociągnęłoby za sobą stratę sił i czasu". /25

Szybki rozwój nauki i techniki zobowiązuje wszystkich nauczycieli wojskowych do tego, aby wraz ze zmianą treści i zadań uczelni zmieniali metody kształcenia. /26

"Wychowywanie ludzi - pisał M.Kalinin - jest sprawą złożoną i subtelną. W pracy tej nie można całkowicie polegać na jakichś stałych formach organizacyjnych ani też wymyślać nowych form odpowiadających wszystkim okolicznościom życiowym, a także liczyć na to, że wychowanie odbywać się będzie wtedy samo przez się. Samą tylko formą, chociażby i dobrą nie można rozwiązać wszystkich zagadnień wychowania". /27

"Wychowanie w nowym duchu - przypomniał W.I.Lenin - odbywa się teraz faktycznie tysiącami dróg". /28

Znalezienie jednej niezawodnej drogi czy uniwersalnego środka audiowizualnego lub automatyzującego proces kształcenia, a tym samym rozwiązywanie wszystkich problemów dydaktyczno-wychowawczych pozostaje tylko marzeniem.

25/ B. Nawroczyński: Zasady nauczania. Warszawa 1946, s. 262.
26/ W. Okoń: Szkoła jutra w obliczu rewolucji naukowo-technicznej. Przegląd Pedagogiczny 1972 r. nr 1, s. 14-28.
27/ M. Kalinin: O wychowaniu komunistycznym. Warszawa 1954, s. 221.
28/ W.I.Lenin: Dzieła. Warszawa 1956, t. 29, s. 120.

Nie wszystko w pracy zależy od zastosowania dobrej metody czy sprawnie funkcjonującej maszyny dydaktycznej. Równie ważna jest jasna świadomość celu i zadań dydaktyczno-wychowawczych Szkoły oraz znajomość zasad nauczania, którymi wykładowca powinien się kierować w pracy. Dostrzegając związek metod kształcenia z motywacją uczenia się kadetów Szkoły Chorążych PTWL należy ich osobowość kształtować nie za pomocą jednego "radykalnego" środka, lecz przez harmonijne oddziaływanie całą gamą elastycznie i we właściwych proporcjach stosowanych metod dydaktyczno-wychowawczych.
Dialektyka marksistowska przestrzega przed rozpatrywaniem przedmiotu w sposób izolowany, czyli jednostronny. Niezależnie od tego, że każdy środek czy metoda dydaktyczna ma własną wewnętrzną logikę, to jednak pierwszeństwo przyznajemy systemowi harmonijnie ze sobą powiązanych i nieustannie rozwijających się metod kształcenia i wychowania. Integracja metod kształcenia zawsze zależy od opinii kolektywu i osobistych zalet oficerów prowadzących zajęcia. Wykorzystując dowolne metody czy środki kształcenia możemy być albo ich biernymi wykonawcami i wówczas będziemy je realizować mechanicznie, albo możemy też być ich współtwórcami w stosowaniu praktycznym.

Twórczy i niespokojny nauczyciel wojskowy opierając się na założeniach poszczególnych metod kształcenia, dąży do unowocześniania stosowanych przez siebie metod, nieustannie dostosowując je do poziomu umysłowego uczestników szkolenia. Do serc młodzieży kształcącej się nie ma jednego "klucza". Jest ich dziś coraz więcej.

Znajomość omówionych metod kształcenia ma przyczynić się głównie do przyjęcia właściwych sposobów ich stosowania przez wykładowców cyklu taktyki i cykli specjalistycznych podczas szkolenia i doskonalenia taktyki ogólnej i wojsk lotniczych. Bez względu na to, jaką metodą będziemy się posługiwać, dobrze jest pamiętać o tym, aby przekazywana treść trzymała wszystkich słuchaczy w ciągłym napięciu i zainteresowaniu.
Nie chodzi tu oczywiście o jeden wysiłek, o porwanie jednorazowe, bo na to może zdobyć się każdy, lecz o utrzymanie pełnej aktywności w czasie całego okresu kształcenia.

Zajęcia należy więc prowadzić sugestywnie, z osobistym zaangażowaniem uczuciowym, wtedy bowiem istnieje możliwość pełnej aktywizacji całego audytorium. Aby to osiągnąć autor proponuje w kształceniu kadetów Szkoły Chorążych PTWL zastosować "Model zajęć wielostronnego nauczania i uczenia się w przedmiotach taktyczno-technicznych.

Przedstawiony na schemacie /rys. nr 9/ graficzny model zajęć jest rekapitulacją wpływu wielostronnego nauczania i uczenia się na zwiększenie efektywności realizacji przedmiotów taktyczno-technicznych /specjalistycznych/ w Szkole Chorążych PTWL.

Model kompleksowego stosowania metod uczenia się przez działanie został oparty na celach kształcenia zawodowego sformułowanych przez T. Nowackiego. Korzyści dydaktyczne, jakie przynosi działanie w rozwiązywaniu umiejętności praktycznych są bezsporne. Nie ma bowiem innej drogi kształcenia umiejętności, wprowadzania zmian w sytuacje rzeczywiste jak przez działanie. /29

Kompleksowe i wielostronne stosowanie metod rozwijania czynności praktycznych w kształceniu przyszłych kadr w służbie inżynieryjno-lotniczej WL i WOPK, pozwala uwzględniać zróżnicowane doświadczenie słuchaczy oraz ułatwia im opanowanie wiedzy i umiejętności praktycznych. Przy czym efektywność nauczania i uczenia się przez działanie zależy w dużym stopniu od przygotowania teoretycznego słuchaczy.

Dlatego w pierwszej części modelu autor proponuje ogniwo zwane wprowadzeniem, polegające na uświadomieniu uczącym się znaczenia rozwijanej umiejętności w całokształcie przygotowania zawodowego, w przedmiocie lub temacie. Wprowadzenie ma na celu nastawienie psychiczne słuchaczy, zwrócenie ich uwagi na ważność zagadnienia, które będzie przedmiotem danych zajęć oraz rozwinięcie zainteresowania tematem. Możemy tego dokonać stosując metodę wyjaśnienia, w której byłaby zarysowana potrzeba należytego opanowania czynności lub umiejętności będącej treścią zajęcia.
Jest to konieczne tym bardziej, gdy słuchacz jest zmęczony.
"Człowiek przemęczony - stwierdza J. Riechert - jest szczególnie drażliwy, wrażliwy, roztargniony i zapominalski. Ponieważ brak mu zdrowej, naturalnej podniety, pracuje bardzo nerwowo. Uczucie zmęczenia ledwo daje znać o sobie, jeżeli opanowało nas silne zainteresowanie przedmiotem." /30

Podczas drugiego ogniwa zajęć /rozwinięcia tematu/ następuje wchłonięcie przez słuchaczy w określony zasób wiedzy teoretycznej za pomocą instruktażu, w którym mogą wystąpić takie metody, jak: wykład, wyjaśnienie, pogadanka, pokaz itd. wzmacniane różnego rodzaju środkami poglądowymi. Jeżeli jednak instruktaż stosuje się bez podkładu teoretycznego, rozwijanie i utrwalanie umiejętności nie jest zdeterminowane opanowaniem sytuacji intelektualnych i ich wzajemnym powiązaniem. Wykładowca prowadząc instruktaż we właściwy sposób daje nie tylko wzór do naśladowania, ale jednocześnie dobrze objaśnia słuchaczom, co i jak mają robić. Wytwarzany w świadomości uczącego się model pożądanej czynności ułatwia jej opanowanie. Pełne i wszechstronne uświadomienie słuchaczom modelu określonej czynności jest uzależnione od teoretycznego stopnia ich przygotowania. /31

29/ Zob. T.Nowacki: Uczenie się przez działanie. "Nowa Szkoła" 1965, s. 15.
30/ J. Reichert: Jak studiować? Warszawa 1969, s. 33-34.
31/ J. Bogusz, St. Liszewski: O niektórych problemach dydaktycznych w jednostkach lotniczych. Warszawa 1968, s. 36.

W tej części wykładowca nie może zapomnieć o utrwalaniu wiedzy przez systematyczne udzielanie głosu słuchaczom, aby mogli zaprezentować to czego się nauczyli.

Można to również czynić poprzez ciągłe stawianie pytań lub stawianie sytuacji problemowych zmuszających do udzielania wyjaśnień, do manipulowania urządzeniami lub zespołami urządzeń. W ten sposób obok walorów czysto poznawczych uzyskujemy ocenę przydatności wiedzy zdobytej przez słuchaczy i dalszą zachętę do uczenia się przez działanie. Rozwiązywanie praktycznych problemów na zajęciach może odbywać się w różnych formach nauczania problemowego. Jeżeli nad rozwiązaniem problemu będą pracować wszyscy słuchacze danej grupy szkoleniowej /plutonu/, będzie to forma zbiorowa, gdy zaś problemy będą rozwiązywane przez małe zespoły słuchaczy - będzie to forma zespołowa i wreszcie, jeżeli każdy słuchacz będzie sam indywidualnie rozwiązywał problem lub zadanie - będzie to forma jednostkowa. /32

Po wyposażeniu i utrwaleniu u słuchaczy gruntownej wiedzy teoretycznej można przejść do trzeciego ogniwa zajęć, a mianowicie - do praktycznych zajęć /patrz aneks nr 3/.

Kształtowanie umiejętności rozpoczyna się wzorowym pokazem rozwiązania problemów praktycznych przygotowanych przez wykładowcę. Pokaz powinien zawierać wzorowe wykonanie wszystkich czynności objętych tematem zajęć. Można ukazywać rozwiązanie różnych sytuacji na stole plastycznym /makiecie/ lub na różnych modelach /przekrojach/ silników czy sprzęcie rzeczywistym, np. praktyczny przebieg obsługi technicznej i odtwarzanie gotowości bojowej samolotu. Jeżeli wykładowca stwierdzi, że opanowanie odpowiedniego działania będzie słuchaczom sprawiało trudności, powinien je podzielić na cząstkowe czynności i dokładnie omówić w czasie wzorowego pokazu. "Podział umiejętności - stwierdza T. Nowacki - czy działań na cząstkowe czynności ułatwi uczniom zrozumienie i opanowanie całego działania zgodnie z zasadą prakseologiczną, że w przypadku trudności należy zadanie podzielić na mniejsze cząstki." /33

Akcentowanie w czasie pokazu ważnych cząstek czynności lub elementów działania ułatwi słuchaczom wykonywanie ich podczas samodzielnych ćwiczeń. Samodzielne ćwiczenia /chodzi tu o czwarte ogniwo proponowanego modelu zajęć/ najlepiej jest dzielić na trzy fazy.

W pierwszej fazie słuchacze próbują samodzielnie pod nadzorem instruktora /wykładowcy/ wykonywać poszczególne czynności. Systematyczne powtarzanie czynności w tej fazie działania ma na celu eliminowanie u słuchaczy ruchów błędnych i pozwala im uchwycić zależności między czynnościami a wynikami.

32/ J. Bogusz: Dydaktyczne problemy szkolenia ideowo-politycznego w wojsku. Warszawa 1975, s. 241

33/ T. Nowacki: Ćwiczenie, "Szkoła Zawodowa", 1970 r., nr. 12.

W drugiej fazie następuje systematyczne wykonywanie ćwiczeń, mające na celu eliminację zbędnych ruchów i doprowadzenie do tego, aby ruchy stały się ekonomiczne i celowe. Faza ta stanowi podstawę do automatyzacji całości lub części działania.

W fazie trzeciej na skutek dalszego powtarzania części lub całości czynności powstają nawyki. W miarę narastania doświadczeń słuchaczy, zdobywanych w poszczególnych fazach, ingerencja wykładowcy powinna się systematycznie zmniejszać, a praca słuchaczy - być coraz bardziej samodzielna. Jest to podyktowane koniecznością rozwijania u kandydatów - techników lotniczych różnych specjalności, samodzielności i zaradności /w różnych sytuacjach taktyczno-bojowych/ - cech niezbędnych przy wykonywaniu zawodu technika samolotu - klucza lotniczego danej specjalności.

Kształcenie umiejętności praktycznych najlepiej prowadzić w odpowiednio przygotowanych obiektach, np.: w hangarach, stoiskach samolotów, lotniskach i na placach ćwiczeń oraz poligonach. Każde zajęcie winno kończyć się podsumowaniem, które traktowane winno być jako możliwość utrwalenia zdobytej wiedzy i opanowanych umiejętności /ostatnie ogniwo zajęć/. Ten fragment zajęć należy traktować również jako mobilizację zapału i energii słuchaczy do dalszej nauki przez stawianie zadań do nauki własnej, zmierzając do usunięcia istotniejszych niedociągnięć szkoleniowych.

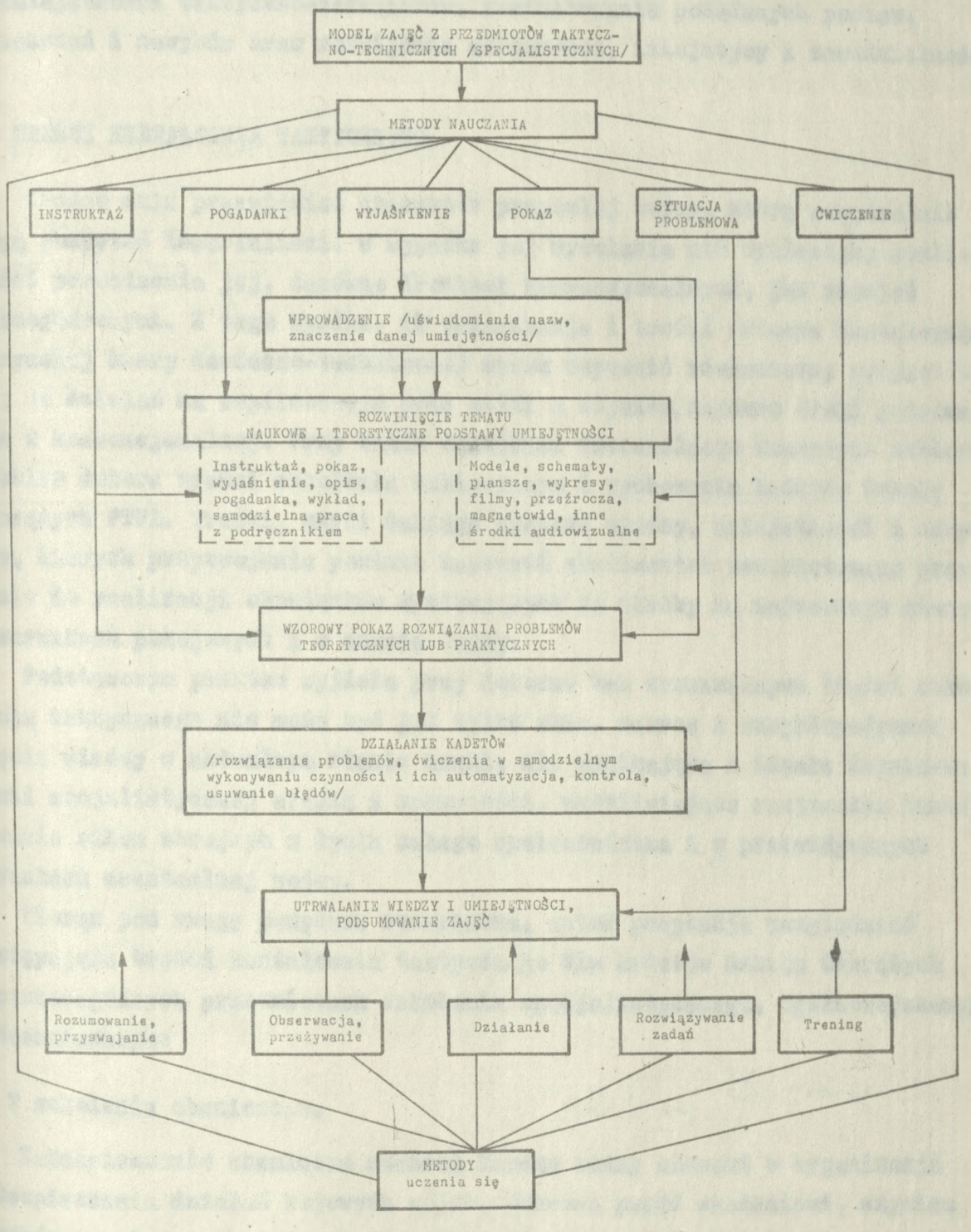
Z proponowanego modelu zajęć wynika, że przygotowanie do wszelkiego działania praktycznego wymaga wyposażenia słuchaczy w wiedzę teoretyczną, wdrożenie ich do prowadzenia mniej lub bardziej złożonych operacji myślowych oraz systematycznych ćwiczeń w kształtowaniu umiejętności praktycznych. Należy jednak przestrzec przed schematycznym stosowaniem, zarówno proponowanego modelu jak i innych.

Model może się zmieniać w zależności od celów, jakim mają być poświęcone zajęcia, zarówno o tematyce taktycznej jak i specjalistycznej.
Jeżeli rozpoczynamy nowy temat, można całe zajęcia poświęcić wyposażeniu słuchaczy w odpowiedni zasób wiedzy teoretycznej. Natomiast, jeżeli słuchacze mają podstawy teoretyczne, można całe zajęcia przeznaczyć na kształtowanie umiejętności praktycznych. Niemniej jednak niezależnie od dominacji określonych treści nauczania, zawsze powinno wystąpić wprowadzenie i zakończenie zajęć, zwane podsumowaniem.

Proponowany model zajęć w kształtowaniu umiejętności praktycznych u kadetów ze szkolenia taktyczno-specjalistycznego oprócz walorów teoretycznych w zakresie rozwoju teorii nauczania przedmiotów taktyczno-specjalistycznych ma walor praktyczny, zapewnia bowiem wykładowcom utrzymanie "zewnętrznego" i "wewnętrznego" ładu na zajęciach.

Rys. nr 9

KOMPLEKSOWE STOSOWANIE METOD NAUCZANIA

Zob. J. Bogusz: Kształcenie aktywizujące w WSW. Warszawa 1977 r., s. 143.

Przedstawiony projekt modelu kompleksowego stosowania różnorodnych metod nauczania i uczenia się w COSSTWL wynika z potrzeb zwiększenia efektywności pracy dydaktyczno-wychowawczej z kadetami i ma to ścisły związek z celami kształcenia w zakresie wyposażenia słuchaczy w nową wiedzę i umiejętności taktyczno-techniczne, kształtowania pożądanych postaw, przekonań i nawyków oraz rozwijania aktywności, inicjatywy i samodzielności.

2. TREŚCI KSZTAŁCENIA TAKTYCZNEGO.

Trudno dziś przewidzieć charakter przyszłej wojny, którą ewentualnie mogą rozpętać imperialiści. W wypadku jej wywołania nie wykluczamy możliwości prowadzenia jej, zarówno środkami konwencjonalnymi, jak również termojądrowymi. Z tego wynika, iż organizacja i treści procesu kształcenia przyszłej kadry dowódczo-technicznej muszą zapewnić równoczesne przygotowanie jej do działań na współczesnym polu walki z użyciem, zarówno broni jądrowej jak i konwencjonalnej. Przy takim założeniu szczególnego znaczenia nabiera problem doboru treści szkolenia taktycznego i wychowania kadetów Szkoły Chorążych PTWL. Treści, czyli takiego systemu wiedzy, umiejętności i nawyków, których przyswojenie powinno zapewnić absolwentom wszechstronne przygotowanie do realizacji obowiązków wynikających ze służby na zajmowanym stanowisku w warunkach pokojowych i w czasie wojny.

Podstawowym punktem wyjścia przy doborze tak zrozumianych treści szkolenia taktycznego nie może być już tylko stan, zakres i encyklopedyczne ujęcie wiedzy w aktualnym stanie nauki, ale wynikająca z ideału żołnierza armii socjalistycznej wiedza i sprawności, umożliwiające racjonalne funkcjonowanie siłom zbrojnym w życiu całego społeczeństwa i w przewidywanych warunkach ewentualnej wojny.

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, autor proponuje uwzględniać następujące treści kształcenia taktycznego dla kadetów Szkoły Chorążych w poszczególnych przedmiotach szkolenia specjalistycznego, ogólnowojskowego i technicznego:

A. W szkoleniu chemicznym. – gdzie są te treści!

Zabezpieczenie chemiczne stanowi bardzo ważny element w organizacji zabezpieczenia działań bojowych wojsk. Ochrona przed skażeniami, użyciem środków zapalających i dymotwórczych jest zawsze ściśle związana z wykonaniem zadań taktycznych przez oddziały i pododdziały. Z uwagi na to, że taktyka stanowi nadrzędną dyscyplinę integrującą i wiążącą wszystkie przedmioty nauczania w cyklu taktyki, stąd w szkoleniu chemicznym jednym z celów zajęć musi być eksponowanie powyższych zagadnień zarówno w czasie prowadzenia wykładów, jak i ćwiczeń praktycznych w terenie.

Wykładowca szkolenia chemicznego ma duże możliwości powiązania elementów taktyki, zarówno ogólnowojskowej jak i lotniczej z poszczególnymi zagadnieniami szkolenia specjalistycznego, np.: omawiając skutki uderzeń npla bronią jądrową lub neutronową, należy przypomnieć słuchaczom, obowiązujące normy rozśrodkowania oddziałów i pododdziałów, zarówno na lotniskach jak i w czasie przebazowania. Podkreślać trzeba ważność rozbudowy inżynieryjnej terenu jak i maskowania sprzętu. Dowódcom pododdziałów podawać rubieże bezpieczeństwa w razie stosowania wybuchów jądrowych przez wojska własne.
Ma to szczególne znaczenie w wypadku marszu zbliżania własnych pododdziałów do linii styczności wojsk. Ponadto należy stale przypominać dowódcom, że uderzenia jądrowe npla są najbardziej prawdopodobne podczas przechodzenia pododdziałów przez duże miejscowości z węzłami dróg, linii kolejowych, przez cieśniny, mosty, przeprawy przez przeszkody wodne w miejscach dziennego i nocnego odpoczynku i w rejonach rozśrodkowania.

Przy temacie broń chemiczna sygnalizować możliwość ustrudnionego dowodzenia i działania bojowego w czasie przebywania w indywidualnych środkach ochrony przed skażeniami. Realizację poszczególnych przedsięwzięć w zakresie OPBMAR rozpatrywać na tle zadań taktycznych stawianych przed danym oddziałem lub pododdziałem. Podczas szkolenia praktycznego należy w czasie domarszu do miejsca ćwiczeń doskonalić takie zagadnienia jak:

- rozpoznanie nieprzyjaciela;
- przekazywanie sygnałów w marszu;
- zwalczanie celów powietrznych;
- ubezpieczenie;
- zwalczanie grup dywersyjnych.

Pokonywanie terenu skażonego prowadzić zawsze w oparciu o tło taktyczne, natomiast w czasie prowadzenia likwidacji skażeń obowiązkowo wystawiać ubezpieczenia. We wszystkich zajęciach praktycznych zwracać szczególną uwagę na przestrzeganie elementów szkolenia taktycznego /patrz aneks nr 4/.

8. W szkoleniu z obrony przeciwlotniczej.

Wobec stale wzrastającego zagrożenia z powietrza, obrona przeciwlotnicza nabiera szczególnego znaczenia w osłonie wojsk i obiektów. Z uwagi na to, że lotniska będą obiektami uderzeń lotnictwa npla, stwarzać to będzie konieczność organizowania bezpośredniej osłony przeciwlotniczej lotniska, w celu zapewnienia bazującemu lotnictwu możliwości prowadzenia działań bojowych w warunkach zagrożenia z powietrza. Stąd też zarówno podczas wykładów jak i zajęć praktycznych należy przestrzegać zasady współzależności taktyki i obrony przeciwlotniczej. Omawiając zasady organizacji powszechnej obrony przeciwlotniczej w pododdziale należy wskazać szkolonym, że takie

przedsięwzięcia jak: organizacja rozpoznania przestrzeni powietrznej i powiadamiania wojsk o zagrożeniu z powietrza, rozśrodkowanie wojsk, sprzętu bojowego i środków materiałowych oraz ich maskowanie, budowa ukryć dla stanu osobowego, sprzętu i środków materiałowych, zwalczanie nisko lecących samolotów, śmigłowców i desantów powietrznych npla oraz likwidacja skutków napadu powietrznego, w jednakowym stopniu dotyczą, zarówno pododdziałów wojsk lotniczych jak i wojsk lądowych, w różnych sytuacjach i rodzajach działań bojowych. Należy przy tym uświadomić szkolonym, że na nich jako przyszłym personelu służby inżynieryjno-lotniczej w poważnym stopniu spoczywać będzie obowiązek realizowania przedsięwzięć w zakresie powszechnej obrony przeciwlotniczej. Podczas zajęć praktycznych z obrony przeciwlotniczej takich jak: prowadzenie obserwacji przestrzeni powietrznej czy zwalczanie celów powietrznych z broni strzeleckiej, wdrażać i przestrzegać elementy szkolenia taktycznego i prowadzić je na tle taktycznym. Ponadto w trakcie zajęć należy wyrabiać u szkolonych umiejętności właściwej oceny sytuacji powietrznej, podejmowania szybkiej i trafnej decyzji, przejawiania inicjatywy, zdecydowanego działania i odporności psychicznej.

C. W szkoleniu z topografii wojskowej.

Teren jest ważnym elementem sytuacji bojowej i ma on znaczny wpływ na położenie bojowe i działania wojsk. Teren dyktuje wybór stanowisk ogniowych, określa rozmieszczenie punktów obserwacyjnych, stanowisk dowodzenia oraz rozmieszczenie elementów pułku lotniczego. Wskazuje on miejsca ukrycia przed ogniem przeciwnika, ma wpływ na przesunięcie /przebazowanie/ jednostek i pododdziałów lotniczych, maskowanie, prowadzenie ognia itp. Należy mieć na uwadze, aby każdy żołnierz, a w szczególności dowódca, podczas wykonywania zadania bojowego potrafił wnikliwie studiować teren, a ponadto uwzględniał jego wpływ na działania bojowe wojsk. Jedną z podstawowych zasad pogłębiania zagadnień topograficznych jest utaktycznianie zajęć szkolenia topograficznego.

Podczas realizacji programu szkolenia topograficznego należy uwzględniać:

a/ elementy taktyki ogólnej, a w szczególności:
- tło taktyczne,
- formy natarcia,
- rodzaje manewrów stosowane podczas natarcia,
- sposoby przechodzenia wojsk do obrony,
- normy taktyczne,
- prawidłowość wrysowania sytuacji taktycznej na mapę,
- wykonywanie najprostszych pomiarów liniowych i wysokościowych w terenie /lornetka, linijka i podręczne przedmioty/.

b/ elementy szkolenia chemicznego, a w nich:

- wpływ ukształtowania terenu na skutki działania broni jądrowej i chemicznej,
- wykorzystywanie ukształtowania terenu do ochrony wojsk przed czynnikami rażenia broni jądrowej i chemicznej,
- obchodzenie zasadzek i rejonów skażeń w indywidualnych środkach ochrony.

Bardzo ważną rolę w utaktycznianiu zajęć szkolenia topograficznego spełnia wprowadzony w 1980 r. do programu szkolenia przedmiot geografii wojennej.

D. W szkoleniu kwatermistrzowskim.

Wysoki stopień utechnicznienia wojsk, doskonalenie form i sposobów walki stwarzają zwiększenie zadań stojących przed tyłami /służbami kwatermistrzowskimi/ różnych szczebli. Dlatego od sposobów szkolenia /słuchaczy/ zależy skuteczność zabezpieczenia potrzeb materiałowych pododdziałów w czasie działań bojowych począwszy od drużyny, a nawet wykonania zadań przez pojedynczego żołnierza.

Dziedziną wiedzy, która łączy teorię z praktyką zabezpieczenia tyłowego walki jest taktyka ogólna i lotnicza, na której opiera się taktyka tyłów. Dlatego w procesie szkolenia kwatermistrzowskiego należy zwrócić szczególną uwagę na wiążącą rolę taktyki we wszystkich przedmiotach nauczania. Opierając się na założeniach taktycznych bardzo pożądane i celowe jest zgrywanie zabezpieczenia tyłowego, obejmującego problemy służb kwatermistrzowskich i technicznych.

W związku z powyższym w procesie szkolenia z zakresu szkolenia kwatermistrzowskiego należy zapoznać słuchaczy:

- z zadaniami służb kwatermistrzowskich w czasie prowadzenia walki ze szczególnym uwzględnieniem zabezpieczenia działań bojowych pułku lotniczego na lotnisku polowym /operacyjnym/;
- z organizacją ochrony i obrony obiektów tyłowych /magazyny, składnice itp./;
- z organizacją i pracą zabezpieczenia materiałowo-technicznego eskadry, pułku lotniczego w czasie wykonywania zadań bojowych i podczas przebazowania w warunkach użycia BMR.

Omawiając organizację i pracę pododdziałowych punktów zaopatrywania szczególnie należy uwypuklić znaczenie dobrej organizacji rozwijania poszczególnych elementów kwatermistrzowskich na lotnisku operacyjnym oraz sprawne współdziałanie kwatermistrzostwa z elementami dowodzenia pułku i eskadry. Ponadto należy zwrócić uwagę na właściwe maskowanie i zabezpieczenie przeciwpożarowe.

E. W szkoleniu sanitarnym.

Jednym z elementów zabezpieczenia działań bojowych wojsk jest zabezpieczenie medyczne, które między innymi obejmuje udzielanie pierwszej pomocy na polu walki w ramach samopomocy i pomocy wzajemnej w przypadku urazów ciała i skażeń. Wykładowca szkolenia sanitarnego ma możliwości powiązania elementów taktyki, zarówno ogólnowojskowej jak i lotniczej z poszczególnymi zagadnieniami szkolenia specjalistycznego.

Na przykład: omawiając temat "Wpływ czynników BMR na organizm ludzki i omawiając czynniki rażenia każdego z rodzajów BMR należy słuchaczom zawsze przypominać o konieczności i skuteczności udzielania pierwszej pomocy na polu walki w ramach samopomocy i pomocy wzajemnej przez wykorzystanie pakietów wchodzących w skład indywidualnego sanitarnego wyposażenia żołnierza na polu walki. Podczas szkolenia praktycznego należy zwrócić szczególną uwagę na wykorzystanie ukształtowania terenu w czasie wynoszenia rannych i porażonych z pola walki oraz wykorzystanie materiałów zastępczych, np.: do bandażowania ran, unieruchamiania złamań i tamowania krwotoków. W czasie zajęć teoretycznych i praktycznych należy zawsze zwracać uwagę na konieczność udzielania pierwszej pomocy na polu walki, sposoby wynoszenia i transportu rannych i porażonych.

F. W szkoleniu inżynieryjno-saperskim.

Zabezpieczenie inżynieryjne pola walki jest jednym z bardzo ważnych przedsięwzięć stwarzających warunki zapewniające między innymi szybkie tempo natarcia z forsowaniem z marszu przeszkód wodnych, zorganizowania trwałej i skutecznej obrony oraz zadanie przeciwnikowi jak największych strat.

Zajęcia ze szkolenia inżynieryjno-saperskiego, a w szczególności praktyczne winny być prowadzone w konkretnej sytuacji taktycznej. W czasie tych zajęć należy zwracać uwagę na zachowanie się pojedynczego żołnierza na polu walki w zależności od sytuacji taktycznej z uwzględnieniem działania w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem.

W temacie "Wykorzystanie naturalnych właściwości terenu w walce i samookopywanie się" przed przystąpieniem do zajęć praktycznych krótko omówić właściwości terenu z punktu widzenia taktycznego, zwracając szczególną uwagę na maskowanie. Następnie po podaniu tła taktycznego przystąpić do właściwych zajęć. Zajęcia z samookopywania się prowadzić przed zajęciami taktycznymi. W czasie prowadzenia zajęć z tematu "Wykorzystanie przejść w zaporach minowych sposobem ręcznym" zwrócić szczególną uwagę na właściwe ubezpieczenie i dokładne wykonywanie czynności przez poszczególne zastępy. Podczas zajęć praktycznych każdorazowo wyznaczać drużynę pozorującą działanie nieprzyjaciela i prowadzić je w formie ćwiczeń taktycznych.

G. W szkoleniu technicznym.

Cykle specjalistyczne realizując programowe szkolenie techniczne /inżynieryjno-lotnicze/ powinny uwzględniać konieczność jego zespolenia z teorią i praktyką taktyki ogólnej oraz taktyki wojsk lotniczych /patrz aneks nr 2 i 3/.

Zespolenie powyższych treści ma na celu wzajemne wzbogacenie problematyki taktycznej w szkoleniu specjalistycznym oraz problematyki specjalistycznej w szkoleniu taktycznym.

Doskonaląc problematykę taktyczną na zajęciach specjalistycznych powinno się eksponować:

a/ w gabinetach /laboratoriach/, salach wykładowych:

- omawiać na zajęciach teoretycznych możliwości wykorzystania sprzętu bojowego i pomocniczego w różnych warunkach atmosferycznych, pory roku i doby;
- stosować właściwą terminologię wojskową dotyczącą przedmiotu specjalistycznego;
- podawać szkolonym możliwości taktyczno-techniczne omawianego sprzętu bojowego;
- podawać organizację pododdziału /oddziału/ lotniczego i w nim rolę i miejsce personelu inżynieryjno-lotniczego;
- podawać skutki niszczącego działania broni konwencjonalnej i broni masowego rażenia w przypadku ataku na w/w sprzęt znajdujący się na lotnisku w ukryciu i bez ukrycia.

b/ podczas zajęć praktycznych na stoiskach samolotów w szkole szczególnie w dniach treningów OPL i OPBMAR oraz podczas praktyk w jednostkach lotniczych:

- uwzględniając powszechną obronę przeciwlotniczą wykonywać niektóre prace na sprzęcie w odzieży ochronnej;
- stosować bezpośrednie maskowanie sprzętu bojowego i pomocniczego oraz stanu osobowego;
- uwzględniać elementy obrony i ochrony lotniska.

Podczas wielogodzinnych zajęć praktycznych na sprzęcie przed przystąpieniem do zasadniczych zajęć specjalistycznych podać krótkie tło taktyczne.

H. W szkoleniu ogólnowojskowym.

Niezależnie od programowego szkolenia taktycznego, dowódcy pododdziałów szkolnych zobowiązani są prowadzić w czasie szkolenia ogólnowojskowego,

z gotowości bojowej i podczas treningów ogólnowojskowych doskonalenie problematyki taktycznej:

a/ w ramach szkolenia z gotowości alarmowej:

- rozpoznanie dróg przemarszu i przeciwnika;
- przemarsz pododdziałów marszem ubezpieczonym i działanie elementów ubezpieczenia w czasie marszu;
- zwalczanie środków napadu powietrznego i grup dywersyjno-rozpoznawczych npla;
- dowodzenie w czasie marszu oraz zajmowanie rejonów rozmieszczenia pododdziałów;
- działanie patroli /posterunków/ podczas ubezpieczenia rejonu rozmieszczenia pododdziałów;
- działanie pododdziału w czasie zagrożenia /atak lotnictwa, grup dywersyjno-rozpoznawczych, pożarów i skażeń/;
- rozbudowę inżynieryjną rejonu rozmieszczenia pododdziału /szczeliny przeciwlotniczej, stanowiska ogniowe dla ubezpieczeń itp./;
- działanie obserwatorów w plutonach i posterunku obserwacji przestrzeni powietrznej i skażeń.

b/ w ramach szkolenia i treningów ogólnowojskowych wykorzystać wszystkie przemarsze do placu ćwiczeń zwracając szczególną uwagę na doskonalenie umiejętności praktycznych w zakresie ubezpieczenia bojowego, obserwacji i przekazywania sygnałów dowodzenia, w zwalczaniu nisko lecących celów powietrznych oraz w pokonywaniu terenu skażonego.

Reasumując, należy podkreślić, że umiejętne stosowanie odpowiednich treści taktycznych w przedmiotach specjalistycznych, ogólnowojskowych i technicznych może przyczynić się do lepszego przyswojenia wiadomości teoretycznych i doskonalenia nawyków praktycznych ze szkolenia taktycznego przez kadetów Szkoły Chorążych PTWL.

3. ORGANIZACJA ZAJĘĆ DYDAKTYCZNYCH.

Każde zajęcia programowe wymagają gruntownego przygotowania, zarówno pod względem organizacyjnym jak i merytorycznym. Zasada powyższa dotyczy w jednakowym stopniu wykładowców jak i słuchaczy.

W nowoczesnym procesie dydaktycznym uwidacznia się tendencja do przenoszenia wysiłku wykładowcy na organizowanie i kierowanie procesem samodzielnej pracy słuchacza.

W związku z tym,szczególne znaczenie przypisuje się czynnościom nauczyciela /wykładowcy/ w okresie przygotowania między innymi ćwiczeń i seminariów. Słuchacze natomiast powinni w dostatecznym stopniu opanować materiał, który będzie przedmiotem dyskusji na zajęciach. Organizując działalność dydaktyczną w Szkole Chorążych PTWL winniśmy odpowiednio dostosować materiał nauczania do sił i możliwości słuchaczy, wśród których prawie wszyscy mają 18 - 22 lata, lecz nie wszyscy posiadają jednakowy poziom przygotowania ogólnego, niektórzy z nich posiadają wykształcenie średnie, inni zaś zaledwie trzyletnią szkołę zawodową lub przyzakładową.

Każdy z nich posiada różne cechy psychiczne, różne uzdolnienia, różny światopogląd itp. Tak różniących się od siebie słuchaczy należy odpowiednio zainteresować problematyką szkolenia politycznego, ogólnowojskowego, taktycznego i specjalistycznego. Uczynić to można poprzez atrakcyjność zajęć, dobrą organizację oraz przez ukazanie im ważności i konieczności szkolenia poszczególnych przedmiotów niezbędnych do dalszego ich działania jako przyszłych żołnierzy zawodowych lotnictwa.

Współcześnie organizowane szkolenie w ośrodkach i szkołach wojskowych opiera się o następujące zasady dydaktyczne: /34

1/ zasada świadomego i aktywnego udziału w procesie szkolenia;

2/ zasada wiązania teorii z praktyką /często zwana zasadą realizmu lub gotowości bojowej/;

3/ zasada poglądowości;

4/ zasada jedności szkolenia indywidualnego i zespołowego;

5/ zasada postępującej złożoności i stopniowania trudności;

6/ zasada systematyczności;

7/ zasada trwałości przyswajania wiedzy, umiejętności i nawyków;

8/ zasada jedności szkolenia i wychowania.

Problem zasad dydaktycznych należy do niezwykle skomplikowanych i pozostaje w znacznej mierze dyskusyjny i to zarówno w pedagogice ogólnej jak i wojskowej.

Zadaniem bardzo złożonym jest również ich naukowe uzasadnienie. Dotychczasowe próby nie przyniosły jeszcze powszechnej aprobaty systemu zasad. W czasie dyskusji i po niej wysunięto szereg różnych propozycji co do ilości i nazw zasad nauczania. Radzieccy pedagodzy wojskowi, a wśród nich np.: A. Bazanow i B. Barabańszczykow widzą potrzebę organizowania procesu dydaktycznego w oparciu o siedem zasad nauczania.

34/ J.Bousz: Dydaktyczne problemy szkolenia ideowo-politycznego w wojsku. W-wa 1975 r., s. 126.

Natomiast Marszałek Związku Radzieckiego M. Zacharow w artykule "O zasadach i metodach nauczania wojskowego" /35 stwierdza, że stały rozwój nauki i techniki zmienia niemal z dnia na dzień charakter armii oraz stawia nowe wymagania w zakresie jakości szkolenia tej armii, domaga się uznania zmienności nie tylko treści programowych, ale również zasad szkolenia.
Do zasad dydaktycznych, które dla potrzeb Sił Zbrojnych Związku Radzieckiego formułuje M. Zacharow, należą: zasada komunistycznej ideowości i świadomości, uczenia tego, co potrzebne jest na wojnie, gotowości bojowej, poglądowości, systematyczności i stopniowania trudności, uwzględniania indywidualnych cech żołnierzy oraz trwałości wiedzy, umiejętności i nawyków. Mimo, że są wśród nich takie, które dotyczą wyłącznie organizacji procesu dydaktycznego w wojsku, to jednak widoczna jest ich zbieżność i analogia z zasadami stosowanymi w szkolnictwie cywilnym. Oznacza to, że wojskowa teoria i praktyka szkolenia może i powinna korzystać z dorobku cywilnej myśli dydaktycznej. Z tego co powiedziano na temat ilości i jakości zasad szkolenia nie należy wyciągać wniosków zbyt obszernych. Najistotniejszą bowiem sprawą jest to, aby wyczerpująco scharakteryzować najczęściej zachodzące sytuacje w procesie szkolenia i dostosować określone zajęcia do poziomu i potrzeb słuchaczy. Dlatego też autor ograniczy się do omówienia najistotniejszych treści tych zasad dydaktycznych, na których opiera się organizacja procesu dydaktycznego w ośrodkach i szkołach wojskowych.

Odnosząca się do wszystkich ogniw procesu dydaktycznego zasada świadomego i aktywnego udziału słuchaczy w procesie szkolenia uwzględnia dwa aspekty: świadomości i aktywności.

Świadomość - to właściwa człowiekowi, najwyższa forma odbicia obiektywnej rzeczywistości w postaci wrażeń, spostrzeżeń, wyobrażeń, pojęć, praw, reguł itp. Mówiąc o świadomości słuchaczy w procesie szkolenia, wysuwamy na pierwsze miejsce konieczność takiego szkolenia, aby mogli oni zrozumieć materiał lekcyjny i przyswoić go sobie w sposób przemyślany, świadomy.

Drugi człon omawianej zasady - aktywność - jest ogólnie rzecz biorąc, jakimś działaniem, czynnością. Aktywnością jest także ruchliwość umysłu i pomysłowość. Jeżeli mówimy, że w procesie szkolenia słuchacz /kadet/ powinien być aktywny, to podkreślamy, że proces ten nie polega na biernym, mechanicznym przyjmowaniu treści szkolenia i "wykucia" go na pamięć, lecz że jest procesem samodzielnego zdobywania wiedzy.

Sformułowanie omawianej zasady jako "zasady świadomego i aktywnego udziału żołnierzy w procesie szkolenia" ma podkreślić, iż praca umysłowa słuchaczy /kadetów/ oraz praktyczne stosowanie przez nich różnych operacji

---

35/ M. Zacharow: O zasadach i metodach nauczania wojskowego. Warszawa 1961 r.

myślowych w czasie realizacji zadań bojowych, są nie tylko warunkiem świadomego przyswajania wiedzy, ale również rozwijania sił i zdolności poznawczych stanowiących podstawowy cel szkolenia.

Kierując się zasadą "świadomości i aktywności w szkoleniu" wykładowca zabiega o stworzenie takich sytuacji dydaktycznych, w których słuchacze świadomie przystępują do pracy, są skłonni do podjęcia każdej pracy umysłowej i fizycznej oraz rozwijają swoje zainteresowania problemami wynikającymi z realizacji programu szkolenia i służby wojskowej.
Wymaga więc ona optymalnie korzystnej proporcji kierowania pedagogicznego i świadomej aktywnej twórczej pracy słuchaczy /kadetów/ w procesie całokształtu szkolenia.

Teza o jedności teorii i praktyki głosząca, iż bez rewolucyjnej teorii nie ma rewolucyjnej praktyki, znajduje szerokie zastosowanie również w dydaktyce szkolenia wojskowego. /36

Zgodnie z założeniami marksistowsko-leninowskiej teorii poznania i metodologiczną zasadą jedności teorii z praktyką zdecydowanie przeciwstawiamy się nauczaniu abstrakcyjno-teoretycznemu, które dostarczając słuchaczom /kadetom/ wiedzy o świecie i życiu społecznym nie zapewnia im równocześnie umiejętności ich wykorzystania w praktycznym działaniu. Nie akceptujemy także sytuacji odwrotnej, kiedy to zapewniając słuchaczom wiedzę praktyczną pozbawiamy ich teorii. Przeciwstawiając się zarówno pierwszemu jak i drugiemu kierunkowi, dydaktyka wojskowa dąży do wszechstronnego rozwoju słuchaczy /kadetów/ poprzez taką organizację zajęć, która zapewnia im równocześnie wiedzę naukową i umiejętności jej wykorzystania w działalności społecznej, politycznej, gospodarczej, kulturowej i specjalistyczno-wojskowej.

Nauka zawsze pojawia się na gruncie praktycznych potrzeb ludzkości i jest nieustannie związana z życiem, z praktyką, z potrzebami politycznymi, gospodarczymi, obronnymi itp.
Pełne opanowanie wiedzy osiąga się nie tylko przez zgłębienie jej treści, ale i poprzez związek z praktyką, przez opanowanie sposobów jej zastosowania. Widząc związek teorii z praktyką jako przewodnią ideę procesu szkolenia, upatrujemy w nim jedną z podstawowych zasad dydaktycznych w wojsku. Wiązanie teorii z praktyką wynika z podstawowego celu szkolenia specjalistyczno-wojskowego, którym jest przygotowanie słuchaczy /kadetów/ do aktywnego udziału w budownictwie socjalizmu oraz do należytego wykonywania obowiązków na zajmowanym stanowisku służbowym i do bezbłędnego działania na współczesnym polu walki.

Zasadę poglądowości w szkoleniu, do omówienia której przystępujemy, należy więc rozpatrywać w świetle marksistowsko-leninowskiej teorii o jedności konkretu i abstraktu.

36/ W.I.Lenin: Co robić. Dzieła wybrane. t. I, s. 190.

To bowiem dzięki nauczaniu poglądowemu, spostrzeganie słuchaczy zespalamy z myśleniem abstrakcyjnym. W języku polskim nazwa "poglądowość" nie jest zupełnie właściwa dla zasady poglądowości, gdyż termin "pogląd" oznacza system sądów wydanych o czymś, o jakimś przedmiocie.
Tymczasem w zasadzie poglądowości chodzi o ukształtowanie jasnych i wyraźnych pojęć o przedmiotach za pomocą obrazów przedstawiających te przedmioty. Proponuje się aby zasadę poglądowości określać "zasadą oglądowości". Niezależnie od nazwy stanowi ona najpowszechniej uznawaną zasadę dydaktyczną. Zgodnie z wymogami zasady poglądowości szkolenie słuchaczy należy oprzeć na poznawaniu samej rzeczywistości, tzn. konkretnych rzeczy, zjawisk, procesów bądź ich przedstawień obrazowych.

Wyobrażenia i pojęcia uczestników szkolenia kształtować powinniśmy w oparciu o żywe spostrzeganie rzeczy i zjawisk ciągle pamiętając o współdziałaniu pierwszego i drugiego układu sygnałowego kory mózgowej.

Pierwszy sygnalizując nam poprzez bodźce działające na nasze receptory, obiektywnie istniejącą rzeczywistość odzwierciedla świat zewnętrzny w formie wrażeń, spostrzeżeń i wyobrażeń.

Drugi, właściwy tylko człowiekowi, poprzez analizę i syntezę rzeczywistości odzwierciedla ją w formie pojęć i uogólnień wyrażonych w mowie w "sygnałach sygnałów". Znaczenie drugiego układu sygnałowego /słów mówionych i pisanych/ ma w procesie szkolenia słuchaczy /kadetów/ znaczenie ogromne. Należy jednak pamiętać, iż ubóstwo doświadczeń zmysłowych i nadmierna liczba bodźców słownych oddala słuchaczy od rzeczywistości i przyczynia się do powstania wiedzy werbalnej.

Zgodnie z zasadami jedności szkolenia indywidualnego i zespołowego podstawą nauczania zbiorowego jest indywidualne szkolenie słuchaczy. Przekazując słuchaczom wiedzę wojskową, należy zapoznać ich z techniką, uzbrojeniem, istotą działania na polu walki w różnych sytuacjach bojowych, kształtować w nich samodzielność, aktywność, wiarę we własne siły i umiejętności radzenia sobie w określonych sytuacjach.
Zasada ta żąda ponadto, aby uczyć kadetów działania w zespole i kierowanie nim w kolektywie oraz doprowadzić do zespolenia indywidualnych umiejętności, wysiłków i czynności w zbiorowy czyn pododdziału, oddziału.

Szkolenie kolektywne ma więc iść w kierunku nauczania wspólnie z działaniem, rozumienia konieczności tego współdziałania i koordynacji oraz w kierunku kształtowania wiary w siłę kolektywu. Jest to możliwe pod warunkiem stworzenia w pododdziałach szkolnych atmosfery twórczych poszukiwań i pracy zespołowej. Rozwijana w formie szkolenia zbiorowego kolektywna twórcza myśl słuchaczy, mobilizuje do rozwiązania zadania poznawczego nie tylko pojedynczych słuchaczy, ale cały pododdział - grupę szkoleniową.

Ponieważ wyszkolenie dobrego zespołu jest możliwe tylko pod warunkiem dobrego przygotowania pojedynczych słuchaczy, dlatego jedność indywidualnego i zespołowego działania słuchaczy należy rozumieć jako wzajemną zależność. Oznacza to, że im bardziej po mistrzowsku posługiwać się będą wiedzą, umiejętnościami i nawykami poszczególni słuchacze określonego zespołu - grupy, tym lepsze osiągną rezultaty w szkoleniu, na ćwiczeniach i w walce na wypadek wojny.

Zasada postępującej złożoności, określona również jako "zasada stopniowania trudności", "przystępności" lub "dostępności", wymaga dostosowania przekazywanych treści do sił i możliwości poznawczych kadetów oraz posiadanych przez nich wiadomości, umiejętności i doświadczeń. Przystępność w szkoleniu to nic innego jak dostosowanie materiału szkolenia do możliwości poznawczych słuchaczy, ich rozwoju fizycznego oraz przeżyć emocjonalnych.

Zasady przystępności nie należy utożsamiać z "łatwym" nauczaniem. Przystępny to nie łatwy, lecz odpowiadający intelektualnemu rozwojowi słuchaczy. Mianem "przystępny" określamy to, co słuchacze są w stanie sobie przyswoić przy pomocy i pod kierunkiem prowadzącego zajęcia wykładowcy, ale zawsze przy własnym wysiłku umysłowym.

Każde nowe zadania czy nowe treści przekazywane słuchaczom muszą zawierać pewne trudności, ale mają to być trudności możliwe do pokonania. Bo chociaż chęć pokonania trudności zmusza uczestników szkolenia do koncentracji umysłowej i psychicznej, to jednak zadania, których nie są w stanie wykonać z uwagi na brak odpowiednich doświadczeń i przygotowań, mogą ich doprowadzić do załamań, a nawet niechęci do przedmiotu i wykładowcy. Przystępność polega na usuwaniu wszelkich nadmiernych przepaści czy luk u słabiej przygotowanych słuchaczy. Przygotowując się do przeprowadzenia zajęć należy więc zastanowić się, jakie uczestnicy szkolenia mają spostrzeżenia, pojęcia i umiejętności na omawiany temat, a jakie należy im przyswoić i utrwalić. Wnikliwa znajomość słuchaczy ułatwia dobranie takich treści szkolenia, które będą odpowiadać stopniowi dojrzałości uczestników szkolenia. Zakres wiadomości, umiejętności i nawyków, w które pragniemy wyposażyć słuchaczy, trzeba starannie dobierać, a zwłaszcza w początkowym okresie kształcenia. Nie przestrzeganie zasady przystępności /dostępności/ w szkoleniu sprzyja powstawaniu luk w wiadomościach słuchaczy, wzmaga trudności w opanowaniu materiału zakreślonego programem, zniechęca do nauki i rozwija niewiarę w swoje możliwości umysłowe i fizyczne oraz sprzyja powstawaniu sloganowości i powierzchownemu przyswajaniu wiedzy.

Zasada systematyczności i logicznej kolejności wymaga, aby każde nowe osiągnięcie słuchaczy w przyswajaniu wiedzy i umiejętności rozwoju zdolności było przygotowane przez poprzedni etap nauki i życia. Postuluje więc ona "konieczność zachowania logicznego porządku w nauczaniu podstaw nauk

i konsekwentnego kierowania pracą słuchaczy w celu opanowania przez nich systemu wiadomości, umiejętności i nawyków".
Takie usystematyzowanie wiedzy, w którym każde następne twierdzenie wynika z poprzedniego, a poprzednie znajduje dalsze zastosowanie w następnym jest nie tylko podstawą wszelkiego szkolenia w wojsku, ale jednocześnie podstawowym warunkiem wnikliwego przyswojenia i zastosowania w praktycznej działalności. Zatem nie powinno się przechodzić do następnej partii materiału, dopóki poprzedzające je nie zostały gruntownie opanowane.
Konieczność rozpoczynania szkolenia od działów podstawowych i dochodzenie do pojęć coraz to trudniejszych wynika z faktu, iż każdy przedmiot nauczania posiada właściwą sobie strukturę i logikę. Zasadę systematyczności w szkoleniu uwzględniają z tego samego powodu, wszystkie programy szkolenia wojsk, podręczniki i pomoce naukowe. Systematyczność w programach i podręcznikach jest jednak tylko przesłanką do systematycznego przyswajania przez słuchaczy wiadomości, umiejętności i nawyków. Przekazywane w ściśle usystematyzowanym porządku wiadomości, tak aby każde następne twierdzenie wynikało z poprzedniego zostają przez słuchaczy świadomie i trwale przyswojone. Naruszanie systematyczności i kolejności w nauczaniu proces ten ogromnie utrudnia. Systematyczność w szkoleniu przestrzegamy wówczas, jeżeli omawianie nowego materiału rozpoczynamy po wcześniejszym upewnieniu się, że stary, uprzednio omówiony materiał słuchacze gruntownie opanowali. Przestrzegając omawianą zasadę nie powinniśmy przechodzić z kadetami do następnych treści szkolenia tak długo, dopóki nie przyswoją sobie wcześniej omówionych.

Zasada trwałości wymaga od organizatorów szkolenia wojskowego stosowania takich metod i środków, dzięki którym przyswojone przez słuchaczy wiadomości, umiejętności i nawyki będą stawać się coraz bardziej trwałe, dokładne i użyteczne. Postulują więc one taką organizację procesu szkolenia, który zabezpieczyłby nie tylko gruntowne opanowanie przez słuchaczy programowych treści nauczania w okresie szkolenia, ale jednocześnie gwarantowałby odtwarzanie ich z pamięci w każdym dowolnym czasie i bezbłędne posługiwanie się nimi w praktyce.
Przestrzeganie zasady trwałości w poważnym stopniu decyduje o wynikach szkolenia, ale jednocześnie ona sama zależy od poprawnego stosowania w procesie szkolenia wojsk wszystkich znanych zasad dydaktycznych.
Trwałość wiadomości słuchaczy /absolwentów/ zależy także od doskonałości zastosowanych metod kształcenia, sposobów ich wykorzystania oraz od tego w jakim stopniu odpowiadały one ogólnemu poziomowi intelektualnemu słuchaczy. Można bez przesady stwierdzić, że trwałość wiadomości słuchaczy /absolwentów/ zależy od doskonałości całego systemu szkolenia wojskowego.

Ponieważ każde świeżo zdobyte wiadomości i umiejętności są na ogół nietrwałe i łatwo ulegają zapomnieniu, dlatego dla ich utrwalenia dydaktyka proponuje stosowanie takich środków, jak: powtarzanie bieżące i uogólniające, ćwiczenie i sprawdzanie. Powtarzanie wiadomości i umiejętności nie może być mechaniczne i nie może być organizowane w takiej samej kolejności w jakiej były podane po raz pierwszy. Spełni ono swoje zadanie, jeżeli urozmaicimy je zmianą kolejności przyswajania materiału, wprowadzaniem nowych środków wzmacniających oraz odpowiednio rozmieścimy je w czasie. Dawniej utrwalano materiał przede wszystkim drogą mechanicznego i często bezmyślnego "kucia". Obecnie staramy się utrwalać materiał poprzez rozbudzenie u słuchaczy zainteresowania zdobywanymi wiadomościami i umiejętnościami, świadomy ich udział w procesie szkolenia i systematyczne powtarzanie. Powtarzając, trwale wiążemy w świadomości słuchaczy materiał opanowany dawniej z tym, który przekazujemy dziś. Warto również pamiętać, iż najnowsze badania wykazują, że najtrudniej opanowanymi wiadomościami i umiejętnościami są nie te, których słuchacze się nauczyli i zapamiętali, lecz te, których przyswajaniu towarzyszyło działanie i rozwijanie wszystkich zdolności poznawczych. Oznacza to, że trwałość wiedzy zależy również od tego, w jakim stopniu udaje się nam w procesie szkolenia słuchaczy uruchomić równocześnie ich wyobraźnię, pamięć, myślenie i zdolność mobilizacji wiedzy, która im będzie konieczna w czasie realizacji nowych zadań wynikających z przyszłej pracy absolwentów.

Jedność szkolenia i wychowania słuchaczy jest bez wątpienia główną prawidłowością wszelkich procesów pedagogicznych w wojsku. Podkreślając ograniczoną jednolitość obu procesów nie można jednak zakładać ich tożsamości. Każdy z tych procesów wzajemnie się wzmacniając posiada swoją odrębną specyfikę. Obowiązkiem wojskowych nauk pedagogicznych jest ową specyfikę badać. Ich pełniejsza i głębsza analiza stwarzając przesłanki do coraz bardziej integralnego ujęcia nauczania i wychowania pozwala kadrze organizującej i prowadzącej szkolenie specjalistyczno-wojskowe wszechstronniej ujmować wszystkie strony osobowości słuchaczy, a więc ich ideały, umysł, uczucia i wolę. Nade wszystko więc należy jak najszybciej szczegółowo określić cele wychowawcze każdego przedmiotu nauczania.
Dążąc - zgodnie z zasadą jedności szkolenia i wychowania - do urzeczywistniania wychowania słuchaczy w procesie szkolenia taktycznego, technicznego i ideologiczno-politycznego tak należy zorganizować system szkolenia, aby zapewnić słuchaczom warunki sprzyjające wszechstronnemu rozwojowi ich zdolności poznawczych, światopoglądu naukowego, socjalistycznej moralności i etycznego postępowania oraz pogłębiania patriotyzmu i internacjonalizmu.

Szczegółowa analiza zasad dydaktycznych pozwala nam ze szczególną mocą zaznaczyć, że w procesie szkolenia kandydatów na żołnierzy zawodowych wszystkie one muszą być stosowane łącznie i w ścisłej zależności.

Każda z omówionych zasad nabiera istotnego znaczenia tylko w ścisłym związku z pozostałymi. Oto np.: zasada świadomości wymaga poglądowości, wiązania teorii z praktyką i systematyczności. Podstawą świadomości jest także przystępność i trwałość. Tylko łączne stosowanie wszystkich zasad dydaktycznych może zapewnić osiąganie pożądanych rezultatów w szkoleniu przyszłych żołnierzy zawodowych.

Organizacja szkolenia taktycznego w Szkole Chorążych PTWL jest realizowana zgodnie z ogólnymi zasadami dydaktyki i z rocznym planem pracy metodycznej COSSTWL pod kierownictwem kierownika cyklu taktyki i starszych wykładowców. Praca wykładowców wyznaczonych do prowadzenia poszczególnych przedmiotów, tematów, ćwiczeń,rozpoczyna się od momentu przekazania wytycznych przez kierownika cyklu lub starszych wykładowców. Na przykład: w wytycznych do opracowania ćwiczenia podaje się następujące dane:

- temat i cele szkoleniowe ćwiczenia;
- czas i miejsce jego przeprowadzenia;
- forma szkolenia stosowana w danym ćwiczeniu;
- zabezpieczenie materiałowo-techniczne /przydział kilometrów lub motogodzin, amunicji i środków pozoracji, ilość wykorzystywanego sprzętu i przyrządów, sposoby żywienia ludzi itp./;
- podział plutonu na grupy organizacyjne, ewentualne wykorzystanie pododdziału ochrony lub innych do zabezpieczenia ćwiczenia;
- zasadnicze zagadnienia szkoleniowe oraz ich integrację z elementami taktyki rodzajów wojsk i służb /etapy ćwiczenia/;
- wskazówki organizacyjno-metodyczne i szkoleniowe do zasadniczych zagadnień /etapów/ np.: sposób przerabiania danych zagadnień /grupowo, lub z przejściem do praktycznego działania w zespołach/;
- orientacyjny czas, który należałoby przeznaczyć na dane zagadnienie;
- wskazówki dotyczące przygotowania instruktorów i wykorzystania dowódcy plutonu szkolnego oraz wykładowców innych przedmiotów /ochrony przed skażeniami, inżynierii wojskowej, łączności itp./;
- terminy /harmonogram/ wykonania dokumentacji ćwiczenia i omówienia ćwiczenia na pracy metodycznej cyklu lub zespołu Rady Pedagogicznej Szkoły Chorążych;
- termin przedstawienia opracowania metodycznego ćwiczenia do zatwierdzenia.

Wzór - planu konspektu przeprowadzenia pokazowego ćwiczenia taktycznego przedstawia aneks nr 1.

W niektórych wypadkach, kiedy nie określają tego szczegółowe programy lekcyjne, kierownik cyklu /starszy wykładowca/ może dodatkowo sprecyzować:

- treść taktyczną, która kryje się w danym temacie;
- przeciwnika /przynależność państwową i strukturę organizacyjną/;
- ogólną sytuację taktyczną itp.

Zakres i treść wytycznych zależą przede wszystkim od stopnia metodycznego przygotowania autora ćwiczenia. Praca nad opracowaniem i przygotowaniem ćwiczenia jest jedną z najbardziej twórczych czynności wykładowcy /autora ćwiczenia/.

Przygotowanie ćwiczenia grupowego z taktyki obejmuje:

- ustalenie /uzmysłowienie i udokładnienie/ danych wyjściowych do opracowania ćwiczenia /tematu, celów szkoleniowych itp./;
- opracowanie myśli przewodniej /tła taktycznego/ ćwiczenia;
- opracowanie założenia /zadania/ taktycznego do ćwiczenia;
- opracowanie planu przeprowadzenia ćwiczenia /planu - konspektu, opracowania metodycznego/;
- przygotowanie się wykładowcy do przeprowadzenia ćwiczenia;
- przygotowanie dowódcy plutonu szkolnego i instruktorów do przeprowadzenia ćwiczenia;
- przygotowanie szkolonych /kadetów/;
- przygotowanie grupy pozoracyjnej;
- przygotowanie środków materiałowo-technicznego zabezpieczenia;
- przygotowanie innych pododdziałów do zabezpieczenia ćwiczenia /pluton ochrony/.

Przedstawiony proces przygotowania ćwiczenia jest jednym z możliwych rozwiązań organizacyjnych jakie proponuje autor i jest od dwóch lat wdrożony w COSSTWL.

4. PRZYSWAJANIE UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNYCH W ZAKRESIE OBSŁUGI SPRZĘTU W WARUNKACH BOJOWYCH.

Wśród wymogów dydaktycznych jednym z najważniejszych jest bez wątpienia postulat wiązania teorii z praktyką.
Wypływa on z zadań LWP, które ma przecież nie tylko zapewnić żołnierzom wiedzę teoretyczną i praktyczną, ale przede wszystkim umiejętność jej stosowania we wszystkich rodzajach działań, wynikających ze służby wojskowej na danym stanowisku. /37

37/ J. Bogusz: Dydaktyczne problemy szkolenia ideowo-politycznego w wojsku. Wyd. MON 1975 r., s. 117.

Zasada wiązania teorii z praktyką albo jak ją się niekiedy określa, zasada realizmu lub gotowości bojowej wskazuje na konieczność doprowadzenia słuchaczy do rozumienia roli teorii w życiu i praktycznego sprawdzenia tego sposbu rozumienia.
Zaleca więc ona, aby słuchacze rozumieli znaczenie teorii w praktyce, przełożeni zaś mieli obowiązek wdrażania uczestników szkolenia do stosowania przyswojonych wiadomości w praktycznym działaniu.

Powiązanie teorii z praktyką w szkoleniu kadetów może być dwojakie. W pierwszym wypadku praktyka stanowiąc punkt wyjścia dla procesu nauczania staje się źródłem poznania. Drugi sposób wiązania teorii z praktyką polega na wychodzeniu od teorii do stosowania jej w praktyce. Praktyka w tym wypadku, stanowiąc kryterium prawdziwości teorii przyczynia się do jej głębszego i pełniejszego zrozumienia. /38

W pokojowym okresie szkolenia, gdy brak jest rzeczywistego niebezpieczeństwa i napięcia psychicznego, jakie występuje w okresie wojny, niektórzy kadeci skłonni są do omijania trudności oraz niedokładnego wykonywania zadań. Zdarza się, że w czasie ćwiczeń taktycznych ich uczestnicy lekceważą sobie rozpoznanie czy ubezpieczenie, zaś oficerowie nie zawsze należycie stawiają zadania itp.
Otóż zasada wiązania teorii z praktyką /zasada realizmu, gotowości bojowej/ przypomina, aby każda czynności, którą w procesie szkolenia muszą wykonać słuchacze, była wykonywana w sposób nieustannie podnoszący gotowość bojowo-techniczną pododdziału, oddziału lotniczego, w którym wykonują lub będą wykonywać swoje obowiązki służbowe.
Wzór - planu konspektu zajęć praktycznych z eksploatacji samolotu z uwzględnieniem zagadnień taktycznych przedstawia aneks nr 3.

Prowadząc zajęcia trzeba ciągle baczyć, aby jego uczestnicy zawsze konsekwentnie i z pełnym poświęceniem wykonywali rozkazy, przestrzegali zasad szkolenia określonych regulaminami i instrukcjami.

Postępując w myśl zasady wiązania teorii z praktyką /realizmu lub gotowości bojowej/ wykładowcy umożliwiają słuchaczom opanowanie nowych treści szkolenia nie poprzez kopiowanie i zapamiętywanie gotowych treści, obrazów, twierdzeń i rozumowań, ale głównie dzięki obserwacji, analizie myślowej, doświadczeniom i działalności praktycznej.
Kadeci osiągać będą na pewno lepsze wyniki w szkoleniu, jeżeli nie tylko zrozumieją wiadomości zdobywane podczas nauki, ale również nauczą się je stosować w praktyce.

Omawiana reguła dydaktyczna posiada cztery funkcje, /39 które zależnie od

---

38/ W. Okoń: Proces nauczania, s. 186 - 200.
39/ K. Lech: Rozwijanie myślenia uczniów przez łączenie teorii z praktyką. Warszawa 1963.

przedmiotu nauczania, poziomu uczestników szkolenia i przygotowania prowadzącego zajęcia mogą występować podczas zajęć w różnym nasileniu.

Pierwsza funkcja, to łączenie myślenia i treści poznawczych o charakterze praktycznym z myśleniem i treściami o charakterze teoretycznym. Łączenie to polega na przechodzeniu od myślenia konkretno-praktycznego, opartego na spostrzeżeniach i wyobrażeniach oraz analogiach między nimi, do myślenia abstrakcyjno-teoretycznego, opartego na twierdzeniach nauki i logicznych związkach między nimi.

Druga funkcja polega na łączeniu zdobytych wiadomości z posługiwaniem się nimi w praktycznym działaniu oraz przy zdobywaniu nowych wiadomości. Występuje tu przewidywanie i wyjaśnienie zjawisk oraz uzasadnienie twierdzeń w oparciu o posiadaną wiedzę i praktykę.

Z trzecią funkcją mamy do czynienia wówczas, gdy następuje łączenie nauki z techniką. Następuje tu przechodzenie praw nauki do zasad techniki przy zachowaniu systematyczności szkolenia.

Czwarta funkcja w/w reguły dydaktycznej przejawia się w łączeniu poznania z działaniem. Polega ona na tym, aby w procesie szkolenia stwarzać warunki uczenia się z własnego doświadczenia oraz wyrabiać umiejętności posługiwania się zdobywaną wiedzą. Chodzi tu więc, o planowanie w ramach szkolenia specjalistyczno-wojskowego /technicznego/, wykonywania różnych czynności, które słuchacz musi zgodnie z programem szkolenia opanować. W procesie kształcenia średniego personelu technicznego występuje ona podczas realizacji przedmiotów specjalistyczno-wojskowych i taktycznych przewidzianych programem nauczania, w tym również w czasie zajęć technicznych oraz posługiwania się określonym sprzętem wojskowym i różnego typu bronią w celu wyrobienia określonych umiejętności, nawyków i sprawności ruchowych, szczególnie przy obsłudze samolotów w różnych sytuacjach taktycznych. Związek teorii z praktyką realizujemy tym skuteczniej im bardziej wszechstronnie udaje się nam:

1/ powiązać poznawcze wiadomości z doświadczeniem słuchaczy;
2/ związać szkolenie z życiem kraju, wojskiem jako całością i jednostką, w której uczestnicy szkolenia pełnić będą służbę, powiązać teorię z praktyką poprzez ćwiczenia, podróże historyczno-wojskowe, geograficzne i inne formy ukazujące zależność rozwoju nauki od potrzeb społeczeństwa;
3/ rozwiązać zadania o charakterze teoretycznym i praktycznym;
4/ włączyć słuchaczy do pracy społeczno-użytecznej na terenie jednostki /szkoły/ i poza nią.

Na podstawie wieloletnich doświadczeń można stwierdzić, że bez utrzymania żywej więzi COSSTWL ze związkami i oddziałami lotnictwa frontowego, OPK i Marynarki Wojennej niemożliwe jest obecnie należyte przygotowanie młodych

techników - dowódców do wykonywania obowiązków i pracy w służbie inżynieryjno-lotniczej LLP. Droga do zawodu technika lotniczego prowadzi przez intensywną naukę w Szkole Chorążych PTWL i przez realizację części programu kształcenia w jednostkach lotniczych poprzez odbywanie praktyki dowódczo-technicznej na sprzęcie bojowym. Dążąc do uzyskania możliwie optymalnych wyników w kształceniu nauczania i uczenia się, w zakresie przyswajania umiejętności praktycznych w obsłudze sprzętu w warunkach bojowych, dalsze możliwości intensyfikacji i integracji działań autor widzi w płaszczyźnie współdziałania szkoły z jednostkami lotniczymi.

Od poziomu i umiejętności praktycznych naszych absolwentów w dużym stopniu uzależnione są: gotowość bojowa, należyta organizacja oraz przebieg szkolenia i wychowania żołnierzy, wysoka dyscyplina i porządek wojskowy, właściwe wykorzystanie techniki, a także odpowiednie przygotowanie pododdziałów technicznych do zabezpieczenia działań bojowych jednostek lotniczych pod względem inżynieryjno-lotniczym podczas działań bojowych na współczesnym polu walki.

Do pełnienia tych różnorodnych zadań i funkcji absolwenci COSSTWL muszą zdobyć określone kwalifikacje wojskowe, ogólne i taktyczno-techniczne, a także posiadać właściwe cechy moralne i psychiczne niezbędne do kierowania podwładnymi żołnierzami. Nauka w Szkole Chorążych PTWL i praktyka w jednostkach lotniczych przygotowują ich do wykonywania tych zadań.
W tym celu systematycznie rozwija się i pogłębia ścisła współpraca COSSTWL ze związkami i jednostkami lotniczymi wszystkich rodzajów lotnictwa.

5. ORGANIZACJA NAUKI WŁASNEJ.

W systemie kształcenia kadetów dążymy do tego, aby kadeci jak najwięcej korzystali z zajęć programowych. W żadnym jednak przypadku nie wolno dopuścić do lekceważenia nauki własnej /samokształcenia/. Samodzielna praca kadetów stanowi bowiem integralną część kształcenia programowego i jest niezbędnym jego uzupełnieniem. Umiejętnie wykorzystywany czas przeznaczony na naukę własną umożliwia kadetom gruntowniejsze zrozumienie, pogłębienie i utrwalenie wiadomości przyswojonych w czasie zajęć programowych, a także należyte przygotowanie się do kolejnych zajęć. Efektywność nauki własnej uzależniona jest od prawidłowego stawiania zadań, właściwej organizacji i warunków pracy oraz należytej kontroli. Pośpiech, błędy i braki w stawianiu zadań, organizacji i kontroli nauki własnej bardzo wyraźnie obniżają wyniki kształcenia.

Przedmiotem nauki własnej są zarówno czynności fizyczne, jak i umysłowe, przy czym mogą one wymagać mniej lub więcej samodzielności od kadetów.
W pododdziałach /grupach/ szkolonych mamy kadetów o różnych uzdolnieniach, toteż przy zadawaniu pracy na naukę własną należy brać pod uwagę ich indywidualne możliwości intelektualne i fizyczne.

Oznacza to, że tematy do nauki własnej - zależnie od możliwości poznawczych i motorycznych poszczególnych uczestników szkolenia - mogą mieć różne stopnie trudności i różną treść.

Przy stawianiu zadań na naukę własną powinniśmy przestrzegać, aby:

- temat zadanej pracy był celowy, jasno i dokładnie określony oraz zrozumiały dla kadetów;
- był zaznaczony związek z przerabianym materiałem oraz jego znaczenie dla dalszego uczenia się. Temat nauki własnej powinien być przedłużeniem pracy lekcyjnej i stanowić dokładnie zaplanowaną część zajęć programowych;
- zadania przygotowywały i wdrażały kadetów do samodzielnej pracy;
- dobór zadań maksymalnie pobudzał zainteresowanie kadetów i zmuszał ich do myślenia;
- zadania były dostosowane do sił i możliwości kadetów. Należy wskazać na ewentualne trudności, jakie mogą napotkać w pracy i sposoby ich pokonania.

Temat oraz sposób stawiania zadań na naukę własną uzależniony winien być od treści konkretnych zajęć. Czynić to należy według następujących etapów:

- wyjaśnienie tematu i celu pracy w czasie nauki własnej oraz ustalenie jej związku z materiałem przerobionym na zajęciach;
- wyznaczenie zadań;
- podanie instrukcji realizacji zadań;
- udzielenie odpowiedzi na pytania słuchaczy lub - w razie konieczności - dodatkowych wyjaśnień.

Z doświadczeń wynika, że przygotowanie kadetów do pracy w czasie nauki własnej zależy od stopnia zrozumienia materiału lekcyjnego, umiejętności podania i wyjaśnienia przez wykładowcę tematu pracy i metod jej realizacji oraz dostosowania zadań do poziomu słuchaczy.

Wyniki nauki własnej kadetów uzależnione są nie tylko od zasad i metod stawiania zadań i uczenia się, ale również od racjonalnej organizacji pracy. Właściwa organizacja nauki własnej ma istotne znaczenie. Organizację rozpoczynamy od tego, że po zakończeniu zajęć dajemy kadetom wytyczne dotyczące charakteru pracy oraz miejsca, w którym muszą ją wykonać. Nauka własna może odbywać się w sali lekcyjnej, gabinecie specjalistycznym lub przy sprzęcie w terenie lub na stoisku samolotów. Niezależnie od przyjętej formy nauki własnej szczególną opieką należy otoczyć kadetów, którzy są słabsi z danych tematów, przedmiotów. Za organizację i przebieg nauki własnej kadetów odpowiedzialni są dowódcy pododdziałów szkolnych, ich pomocnicy, dyżurni konsultanci danego cyklu oraz wykładowcy poszczególnych przedmiotów - to oni są zobowiązani do kontroli przebiegu nauki własnej oraz wykonania postawionych zadań.

Na podstawie przeprowadzonych badań w 1982 r. przez nieetatowy zespół naukowy COSSTWL należy stwierdzić, że bezpośredni bądź pośredni wpływ na pozytywne rezultaty nauki własnej kadetów mają następujące czynniki:

- konstruktywna i autentyczna pomoc wykładowcy - konsultanta w rozwiązywaniu i wyjaśnianiu szczególnie trudnych zagadnień i problemów teoretycznych i praktycznych;
- bodźce, zachęty do nauki - zwłaszcza przepustki dla tych kadetów, którzy nie mają żadnych zaległości w nauce /jest to bardzo istotny bodziec, zapobiegający rodzeniu się wśród szkolonych zjawiska przeciętniactwa i miernoty, wzmacniający motywacje do uczenia się;
- atmosfera życzliwości, uczynności i wyrozumiałości w grupie - plutonie;
- umiejętnie prowadzone spory i dyskusje wśród kadetów w kwestiach dotyczących szczególnie skomplikowanych zagadnień technicznych i innych;
- umiejętność i zaangażowanie ze strony konsultanta w udzielaniu kadetom pomocy oraz w rozbudzaniu ich zainteresowań wiedzą i potrzebą jej gruntownego poznania;
- odpowiedni dobór par, trójek bądź czwórek samokształceniowych, zgodnie współpracujących ze sobą;
- czysta, schludnie utrzymana, dobrze oświetlona, wywietrzona i ciepła sala nauki własnej;
- dostępność do różnych źródeł wiedzy /podręczniki, skrypty, encyklopedie, biuletyny itp./;
- początkowe 15-30 minut nauki własnej poświęconych sprawom czytania prasy, pisania listów, czy bardzo luźnych rozmów z kolegami;
- autorytet pomocnika dowódcy grup;
- odpowiednie, zgodne z zasadami higieny pracy umysłowej, planowanie zajęć samokształceniowych;
- charakter okresu szkoleniowego /np.: przedegzaminacyjny, odbywanie praktyki, przed wyjazdem na ferie i urlopy/.

Z powyższego wynika - jak w/w czynniki będziemy realizować w praktyce, takie będą efekty nauki własnej.

Do czynników obniżających efektywność nauki własnej należy zaliczyć:
- niewłaściwy dobór miejsca nauki własnej;
- niewłaściwa korelacja zajęć dydaktycznych: kolokwiów, zaliczeń i egzaminów, powodująca powstawanie okresów spiętrzeń zadań szkoleniowych, a stąd i atmosfery podniecenia i nerwowości, negatywnie wpływającej na organizację

i przebieg nauki własnej;

- zła atmosfera w pododdziałach;
- brak zainteresowania ze strony przełożonych postępami w nauce kadetów, które przejawia się jedynie w sytuacji, gdy kadet uzyskuje ocenę niedostateczną, bądź zbliża się posiedzenie zespołu pedagogicznego lub Rady Pedagogicznej;
- brak należytej współpracy pomiędzy pododdziałami Szkoły Chorążych i cyklami przedmiotowymi;
- zmęczenie fizyczne i psychiczne, będące rezultatem wzmożonego wysiłku kadetów podczas 6-7 godzinnych zajęć programowych;
- wykonywanie prac porządkowych w cyklach w trakcie trwania nauki własnej;
- nie zawsze kompetentni konsultanci, sprawdzający swoją rolę głównie do nadzorowania prac porządkowych;
- otwarte drzwi pomieszczeń, w których odbywa się nauka własna. Zwiększa to dodatkowo panujący w sali szum i hałas, obniżając koncentrację uwagi i myśli uczących się;
- monotonia nauki własnej, brak jakichkolwiek elementów urozmaicających pracę samokształceniową /np. filmów/;
- brak możliwości ku temu, by uczący się podczas nauki własnej mógł sam w sposób dowolny regulować przerwy w uczeniu się.

Można mieć wiele uwag i zastrzeżeń do w/w czynników i opinii kadetów mających wpływ na efekty nauki własnej, niemniej jednak należy się z nimi liczyć i wziąść je pod uwagę w jej planowaniu, a z pewnością będą inne rezultaty w całokształcie kształcenia kadetów.

6. ŚRODKI NAUCZANIA I UCZENIA SIĘ.

Rewolucja naukowo-techniczna, ogólny postęp dyktują swoje prawa. Toteż na całym świecie od połowy lat pięćdziesiątych trwają intensywne poszukiwania skutecznych metod przyspieszenia i zwiększenia efektywności nauczania w szkołach oraz uczelniach cywilnych i wojskowych. Uzyskano nawet liczące się wyniki: wytwarzane są coraz bardziej nowoczesne materiały i techniczne środki audiowizualne od prostych do skomplikowanych, opartych na zdobyczach współczesnej pedagogiki i elektroniki. Niemałe osiągnięcia w tej mierze uzyskano również w Centralnym Ośrodku Szkolenia Specjalistów Technicznych Wojsk Lotniczych.

Centralny Ośrodek Szkolenia Specjalistów Technicznych Wojsk Lotniczych, a w tym i cykl taktyki dysponują dobrą bazą dydaktyczno-materiałową, która

pozwala na zorganizowanie procesu nauczania na wysokim poziomie. W ostatnich latach stworzono warunki niezbędne do tego, aby cykle przedmiotowe aktywnie korzystały z przydzielonych jak i wykonanych samodzielnie dydaktycznych środków technicznych. Prekursorem budowy gabinetów metodycznych w COSSTWL, w których techniczne środki audiowizualne występowały w sposób zintegrowany był cykl taktyki, który w ciągu lat 1976 - 1982 dokonał całkowitej przebudowy i modernizacji swojej bazy szkoleniowej.

Wiadomo jednak, że najdoskonalsze nawet aparaty i urządzenia, najbardziej wzorowo urządzone gabinety, same przez się, automatycznie nie podnoszą jeszcze poziomu nauczania, jeżeli wykładowca nie opanował podstaw teorii i metodyki wykorzystywania tych środków.

Lekceważenie teorii nierzadko prowadzi do chałupnictwa, prymitywizmu i błędów metodycznych. Z drugiej zaś strony, fachowe pod względem dydaktycznym wykorzystanie środków technicznych /audiowizualnych/ przyczynia się aktywizacji procesu nauczania, zwiększa poglądowość i wywiera duży emocjonalny wpływ na słuchaczy. Stosowanie aparatury dźwiękowej i projekcyjnej, to sprawa twórcza, co nie wyklucza bynajmniej a wręcz zakłada kierowanie się nie tylko własnym, ale również uogólnionym doświadczeniem pedagogicznym, wyrażonym w naukowo uzasadnionych wymogach, metodach i sposobach wykorzystania nowczesnych środków technicznych /audiowizualnych/.

Stosowanie aparatury audiowizualnej powinno być zawsze psychologicznie i metodycznie umotywowane i nie stawać się celem samym w sobie. Użycie dydaktycznych środków technicznych uważa się za umotywowane w tych przypadkach, gdy nie może być osiągnięta równa mu pedagogiczna skuteczność przy użyciu innych, bardziej dostępnych środków poglądowych. Rzadkie, epizodyczne, przypadkowe pokazy z reguły nie spełniają swojej roli. Bezplanowe posługiwanie się środkami technicznymi prowadzi niekiedy do tego, że wyświetla się filmy albo używa fonicznych środków technicznych na zajęciach, które wcale nie wymagają dynamicznej poglądowości ani dźwiękowych charakterystyk. Staje się to przyczyną tego, że co jest drugorzędne, słuchacze traktują jako coś ważnego i odwrotnie, ponieważ użycie przez wykładowcę środków technicznych dowodzi zawsze wyjątkowej aktualności problemu.

Stąd powstaje konieczność ustalenia zawczasu, jakie tematy należy przekazywać wyłącznie werbalnymi metodami, a jakie z zastosowaniem środków technicznych. Zadanie to winni rozstrzygać wykładowcy na odprawach metodycznych kadry dydaktycznej cyklu. Przed rozpoczęciem każdego nowego roku szkolnego należy analizować znaczenie, treść i strukturę każdego tematu. Pozwoli to na wyodrębnienie zagadnień najważniejszych i najtrudniejszych do przyswojenia przez słuchaczy i ustalenie najbardziej celowych rodzajów poglądowości, a ponadto sprawia, że dydaktycznymi środkami posługują się wszyscy członkowie kolektywu pedagogicznego, a nie tylko wykładowcy, którzy są ich zwolennikami.

Posługiwanie się technicznymi środkami wnosi określone korekty nie tylko do treści i metodyki samych zajęć ale i do przygotowania się wykładowcy. Przede wszystkim niezbędne jest zapoznanie się z zasobami środków technicznych szkoły /cyklu/. Pewną pomoc w tym wypadku może stanowić zapoznanie się z katalogami rzeczowymi, z informatorami filmów dydaktycznych jakie znajdują się w filmotece garnizonowej /szkolnej/, specjalnymi czasopismami, biuletynami informacyjnymi itp.

Zebrane informacje o dydaktycznych środkach technicznych umożliwiają wykładowcy ogólne zorientowanie się jaki film, przeźrocze, jaki fragment taśmy magnetofonowej lub magnetowidowej może być użyteczny dla danego konkretnego zajęcia i według rozkładu zajęć w odpowiednim czasie winien złożyć zamówienie na dane pomoce szkoleniowe do laboranta cyklu. Jednak przed zajęciami wykładowca winien osobiście zapoznać się z treścią i obrazem filmu, przeźroczy lub zapisu dźwiękowego dokonać wstępnej oceny materiału pod względem jego dostosowania do wymogów programu i konkretnego tematu zajęcia.

Doświadczony wykładowca winien usunąć niepotrzebne epizody, ponieważ odwracają one uwagę uczących się od zasadniczej treści i przeszkadzają w jej odbiorze. Leninowskie wskazanie: "Zwrócić uwagę na konieczność skrupulatnego doboru filmów i uwzględnienie oddziaływania każdego filmu na ludzkość w czasie wyświetlania go" /40 - z pełnym uzasadnieniem może być odniesieniem do stosowania filmów w szkołach wojskowych.

Po obejrzeniu filmu wykładowca winien sporządzić kartę foto-filmograficzną, określić "dozę" i czas wyświetlania i po raz drugi ogląda film /albo przesłuchuje zapis dźwiękowy/.

W czasie opracowywania struktury i metodyki zajęcia z użyciem środków technicznych, niezbędne jest zwrócenie szczególnej uwagi na zsynchronizowanie materiału słownego i wizualnego. Synchronizacja komentarza i treści filmu ma duże psychologiczne znaczenie dla pełniejszego i dokładnego sprecyzowania informacji naukowej. Brak takiej synchronizacji może doprowadzić do niepotrzebnych potknięć, obniżających wartość i pedagogiczną efektywność zajęcia z zastosowaniem aparatury audiowizualnej.

Środki techniczne nie zastępują lecz rozszerzają możliwości wykładowcy, zwiększają jego kunszt pedagogiczny. Wykładowca jest centralną postacią nauczania i wychowania słuchaczy. Rolę organizatora i dyrygenta skomplikowanego i wielostronnego procesu dydaktyczno-wychowawczego spełniał i spełnia wykładowca. Audiowizualne środki techniczne wykorzystywane są we wszystkich rodzajach działalności dydaktycznej. Metody użycia na lekcjach filmów, przeźroczy, zapisów dźwiękowych, magnetowidowych, jak i każdego innego rodzaju poglądowości wynikają z przyjętej przez wykładowcę metodyki przekazywania materiału.

40/ W.I.Lenin: t-40, s. 72.

Zależy ona od stanu osobowego słuchaczy, treści materiału, środków poglądowych, urządzenia sali wykładowej.
W jednym wypadku konkretna treść wykładu wymaga wykorzystania akustycznej i projekcyjnej aparatury na jego początku, w innym - w jego zasadniczej części, w jeszcze innym - na zakończenie.

Użycie technicznych środków na początku wykładu jest metodycznie uzasadnione tym, że poglądowość wizualna i foniczna wzbudza zainteresowania słuchaczy, przyciąga ich uwagę do nowego tematu, aktywizuje poznawczą działalność. Najbardziej rozpowszechnione jest stosowanie środków technicznych w trakcie wykładu. W takich wypadkach używa się ich dla uzyskania większej jasności i wykazania prawdziwości omawianych sformułowań teoretycznych. Nie naruszając konstrukcji wykładu, prowadzący zajęcia wykorzystuje informację przedstawioną za pomocą środków technicznych wyłącznie jako jeden ze składników ograniczenia, włączając je do zajęcia.

Jak wskazują jednak najnowsze doświadczenia pedagogiczne, największy efekt daje zastosowanie środków technicznych w czasie zajęć seminaryjnych i proseminaryjnych polega na tym, że posługują się nimi nie tylko wykładowcy, ale i uczący się. Podnosi to poziom zajęć, pomaga przyszłemu chorążemu w opanowaniu praktycznych nawyków samodzielnego posługiwania się środkami technicznymi. Jak wiadomo, jednym z najbardziej skomplikowanych ogniw procesu opanowywania wiedzy jest zrozumienie.

Wymaga ono wytężonej, aktywnej, analityczno-syntetycznej działalności myślowej uczącego się. Aparatura akustyczna i projekcyjna pełni w trakcie samodzielnej pracy słuchaczy funkcje podręcznika, konspektu i nawet wykładowcy - konsultanta. Dzięki niej słuchacz może precyzować informację naukową dowolną ilość razy, z absolutną dokładnością odtwarzać istotne fakty przerabianego materiału. Powtórne indywidualne obejrzenie albo przesłuchanie złożonych i trudnych do zrozumienia fragmentów filmu, przeźroczy, czy też zapisu dźwiękowego sprzyja uchwyceniu ważnych szczegółów, które mogły ujść uwadze w czasie wykładu. Posługiwanie się współczesnymi środkami nauczania w trakcie samodzielnej pracy samokształceniowej, może również mieć na celu dostarczenie słuchaczowi poprzednio nie znanych mu wiadomości.

W ten sposób we wszystkich rodzajach działalności dydaktycznej środki techniczne stanowią doskonałą pomoc dla nauczających i uczących się. Właściwe ich wykorzystanie, opanowanie racjonalnej metodyki, starania o wypracowanie własnego stylu - oto najważniejsze warunki aktywnego włączania tych środków do procesu nauczania w COSSTWL.

Wnioski:

- zastosowanie nowoczesnych środków dydaktycznych w COSSTWL sprzyja rozwojowi aktywności i samodzielności słuchaczy /kadetów/ w procesie nauczania;

- ułatwia przekazywanie i przyswajanie treści programowych, ogranicza eksploatację sprzętu bojowego oraz poważnie zmniejsza koszty szkolenia słuchaczy;

- należy jednak pamiętać, iż dydaktyczno-wychowawcza wartość środków audiowizualnych, w tym różnorodnych zapisów dźwiękowych i urządzeń automatycznych, jest tym większa im doskonalsza jest znajomość ich funkcji oraz pozytywniejszy stosunek do nich i wyższa umiejętność stosowania.

WNIOSKI KOŃCOWE.

Przedstawione w rozprawie propozycje zmian zawierają cechy nowości i postępowości. Potwierdzają to wyniki badań zawarte w tabelach, w opisach i wyrażone graficznie w postaci rysunków. Uzyskano je za pomocą czterech metod i procedur badawczych tj. metody badania dokumentacji, metody obserwacji, badania opinii i eksperymentu dydaktycznego.

Wyniki badań pozyskane tymi metodami nie wykluczają się, a wręcz przeciwnie wzajemnie się uzupełniają i wspierają. W ich świetle można uznać, że przyjęta w rozprawie hipoteza robocza zasadzająca się na tym, że "integrowana struktura treściowa i metodyczna szkolenia taktycznego i specjalistycznego zapewni lepsze niż dotychczas przygotowanie wychowanków szkoły do realizacji zadań eksploatacyjnych w warunkach bojowych" - została udowodniona, a cele rozprawy zostały osiągnięte.

Autor dysertacji jest zdania, że rozwiązał określony problem naukowy. Jest on jednak jednym z wielu problemów, które wymagają jeszcze rozstrzygnięcia w przyszłości, tak w aspekcie dalszego jednania szkolenia taktycznego i specjalistycznego.

Jednym z problemów, który powinien być niezwłocznie podjęty, to kształtowanie osobowości kadetów wymaganych dyspozycji psychofizycznych, wyrażających się w odporności na trudy zagrożenia i destrukcyjne oddziaływanie przeciwnika.

W kontekście z tymi stwierdzeniami należy przyjąć, że zagadnienie doskonalenia procesów dydaktyczno-wychowawczych w COSSTWL nie kończy się wraz z niniejszą rozprawą.

Rozprawa stanowi jedynie drobny przyczynek, jak się wydaje - we właściwym kierunku, dając próbę naukowego spojrzenia na niektóre problemy związane ze szkoleniem taktycznym w systemie kształcenia średniego personelu technicznego służby inżynieryjno-lotniczej.

S P I S L I T E R A T U R Y

1. Bogusz J. - Kształcenie aktywizujące w Wyższej Szkole Wojskowej. Warszawa 1977.

2. Bogusz J. - Dydaktyczne problemy szkolenia ideowo-politycznego w wojsku. MON W-wa 1975.

3. Liszewski St. - O niektórych problemach dydaktycznych w jednostkach lotniczych. Wyd. ZP WL W-wa 1968.

4. MON - Psychologia i pedagogika w Wyższej Szkole Wojskowej. Wyd. MON 1971.

5. Nożko K. - Zagadnienia współczesnej sztuki wojennej MON. W-wa 1973.

6. DWL - Metodyka szkolenia taktycznego w WL. Lot. 2109/81.

7. COSSTWL - Materiały z konferencji metodycznej GI WL z 1980 r. teczka 27/80. COSSTWL.

8. - - Elementy dydaktyki szkoły wyższej. PWN W-wa 1975.

9. Pieter J. - Ogólna metodologia pracy naukowej. PAN Wrocław 1967.

10. Zakrzewski J. - Wybrane zagadnienia z dydaktyki wojskowej. ASG W-wa 1976.

11. Zakrzewski J. - System przygotowania nowoczesnego dowódcy. Myśl Wojskowa Nr 2/74.

12. Zakrzewski J. - Zeszyty Naukowe ASG. Zeszyt Nr 1/2/1977.

13. Goloch Br. - PWL i WOPK nr 6/82.

14. Goloch Br. - PWL i WOPK nr 2/83.

15. - - Encyklopedia Powszechna PWN, Wyd. 1975, t. III.

16. - - Mała encyklopedia wojskowa. Wyd. MON 1967.

17. Sztoff W. - Modelowanie i filozofia. W-wa 1971.

18. Barański W. - PWL nr 6, 10 i 12/79.

19. Barszczewski Z. - PWL nr 10/79.

20. Nawroczyński B. - Zasady nauczania. Warszawa 1946.

21. Okoń W. - Szkoły jutra w obliczu rewolucji naukowo-technicznej. Przegląd pedagogiczny 1972. Proces nauczania.

22. Okoń W. - Podstawy wykształcenia ogólnego. W-wa 1967.

23. Piekart Cz. - System utaktyczniania zajęć specjalistycznych i prowadzenia ćwiczeń w COSSTWL. Nr V 431/81.

24. Piekart Cz. - Metodyka pracy cyklu taktyki COSSTWL. Nr V 406/80.

25. Lenin W.I. - Dzieła, t. 29, 40. Warszawa 1956.

26. Lenin W.I. - Co robić. Dzieła wybrane, t. I.

27. Kalinin M. - O wychowaniu komunistycznym. W-wa 1954.

28. Reichert J. - Jak studiować? Warszawa 1969.

29. Nowacki T. - Ćwiczenie "Szkoła Zawodowa" 1970, nr 12.

30. Kupisiewicz Cz. - Metody i przykłady programowania dydaktycznego. W-wa 1970.

31. Zacharow M. - O zasadach i metodach nauczania wojskowego. W-wa 1961.

32. Lech K. - Rozwijanie myślenia uczniów przez łączenie teorii z praktyką. W-wa 1963.

33. - - Program szkolenia kadetów PTWL COSSTWL. Wyd. 1977.

34. Król J. - Czynniki determinujące efektywność nauki własnej kadetów SCh PTWL. Wyd. COSSTWL 1982.

35. Król J. - Problemy motywacyjne w szkoleniu i wychowaniu kadetów SCh PTWL w COSSTWL. V 468/83.

36. Świątnicki W. - PWL i WOPK nr 12/82.

37. Przewłocki P. - Człowiek a technika bojowa, PWL nr 11/72.

38. ASG - Nauka wojenna a system obronny państwa, cz. III. Sztuka wojenna. Wyd. ASG, W-wa 1977.

39. MON - Instrukcja o organizacji procesu kształcenia w Szkołach i Ośrodkach Szkolnictwa Zawodowego JS MON W-wa 1976.

40. Michalik M. - Wartości osobowe dowódcy. MON, Warszawa 1973.

41. Nowacki T. - Dydaktyka wojskowa. MON, Warszawa 1966.

42. Nowacki T. - Podstawy dydaktyki wojskowej. W-wa 1971.

43. Polewski Z. - Realizm w szkoleniu bojowym. PWL nr 8/79.

44. MON - Zasady i tryb działania kadrowego. W-wa 1973.

45. MON - Zasady Etyki Zawodowej Żołnierza PRL. Warszawa 1978.

46. GIS - Zasady organizowania i prowadzenia działalności metodyczno-szkoleniowej oraz treningów w Siłach Zbrojnych PRL. Warszawa 1976.

47. Molczyk E. - Wyższe szkoły oficerskie - kuźnią nowoczesnych kadr. PWL nr 11/1977.

48. Solarz M. - Skuteczność szkolenia instruktorsko-metodycznego w szkoleniu taktycznym podchorążych WSOWChem. Wyd. ASG 1980 r. Pf 857.

49. COSSTWL - Przewodnik metodyczny. Nr V 305/78.

50. Zakrzewski J. - System podwyższania kwalifikacji wojskowych nauczycieli akademickich w świetle ich funkcji i zadań. Wyd. ASG 1978 r.

51. Wołkogonow D.A. - Organizacja procesu wychowawczego. Żołnierz Wolności nr 144/81.

52. Wołkogonow D.A. - Czynnik moralny w czasie wojny. Żołnierz Wolności nr 140/81.

53. Wołkogonow D.A. - Kompleksowość w działalności wychowawczej. Żołnierz Wolności nr 138/81.

54. Wołkogonow D.A. - Jedność teorii i praktyki. Żołnierz Wolności nr 133/81.

55. Korczyński Wł. - Problemy gotowości psychicznej. Aspekty działań bojowych. Żołnierz Wolności nr 125/82.

56. Garbiński K. - Kwalifikacje i nowoczesność w systemie pracy szkoły. Żołnierz Wolności nr 216/82.

57. Urliński - Model kształcenia dowódcy inżyniera artylerii. Wyd. WSOWRiA nr bibl. ASG Pf 737.

58. Tenerowicz J. - Optymalizacja systemu szkolenia personelu latającego na bojowych samolotach odrzutowych, nr bibliot.ASG Pf 896.

59. Żebrowski M. - Rozwój taktyki i zasady operacyjnego użycia LM w systemie OPK. Wyd. ASG Pf 896.

60. Selecki R. - Zasady planowania szkolenia bojowego na szczeblu taktycznym. ASG nr 0421.

61. ASG - Wzorcowy system przygotowania nowoczesnego dowódcy. Problemy dydaktyki wyższej szkoły wojskowej. Pf 675.

62. Potkański J. - Baza szkolenia i kryteria jej oceny. PWL i WOPK nr 4/76.

63. Brązert Z. - Przygotowanie taktyczne dowódców RSWP. PWL i WOPK nr 2/82.

64. Hruszewicki A. - Psychologiczne przygotowanie żołnierzy do walki, PWL i WOPK nr 8/77.

65. Duda H. - Służba inżynieryjno-lotnicza LWP w latach 1943-44. PWL i WOPK nr 1/82.

66. Zyzański T. - Ważna zasada szkolenia wojsk. PWL i WOPK nr 4/82.

67. Moneta J., Tersa S. - Problemy psychologii pola walki. PWL i WOPK nr 4/82.

68. Boguszewski L. - Elementy taktyki podczas zajęć specjalistycznych. PWL nr 12/79.

69. Szymczak Z. - Nowatorskie rozwiązania w nauczaniu taktyki. PWL nr 10/79.

70. Tomczak W. - Łączyć teorię z praktyką. PWL nr 10/79.

Załączników: 7 /jawnych/ na 63 arkuszach.

a/ Załączniki:

1. Kwestionariusz
2. Ankieta

b/ Aneksy:

1. Plan - konspekt do zajęć pokazowych z taktyki ogólnej dla kadry dowódczej i kadetów II-go roku szkolenia SCh PTWL.

2. Plan - konspekt do zajęć z eksploatacji śmigłowca dla kadetów SCh PTWL z uwzględnieniem zagadnień utaktyczniania zajęć specjalistycznych.

3. Plan konspekt do zajęć praktycznych z obsługi bieżącej samolotu z uwzględnieniem tła taktycznego.

4. Plan - konspekt ze szkolenia chemicznego z kadetami II-go roku szkolenia SCh PTWL na temat: "Działanie żołnierza w terenie skażonym".

5. Regulamin zawodów taktyczno-technicznych i ogniowych SCh PTWL.

Wydrukowano w 5 egz.

Egz. Nr 1-4 - Wydział Lotniczy ASG
Egz. Nr 5 - a/a

Wyk. płk Piekart Cz.
Druk. JK
Dnia 03.02.1984 r.
Nr Pf 36/W.

ZAŁĄCZNIKI I ANEKSY

Załącznik Nr 1

CENTRALNY OŚRODEK SZKOLENIA SPECJALISTÓW
TECHNICZNYCH WOJSK LOTNICZYCH

dla absolwentów
Szkoły Chorążych PTWL

K W E S T I O N A R I U S Z

W związku z prowadzonymi badaniami nt. "Szkolenie taktyczne w systemie kształcenia średniego personelu technicznego Służby Inżynieryjno Lotniczej w COSSTWL" zwracamy się z prośbą o udzielenie szczerej odpowiedzi na zawarte w niniejszym kwestionariuszu pytania. Dla wyników badań Wasze spostrzeżenia i opinie będą bardzo cenne.

Kwestionariusz jest animowy, a uzyskany materiał wykorzystany zostanie wyłącznie do celów naukowych.
Z góry dziękujemy za uważne i dokładne wypełnienie kwestionariusza.

1. Określcie jakim jest Waszym zdaniem stopień powiązania zajęć z taktyki Lotniczej i ogólnej z innymi zajęciami specjalistycznymi w Szkole Chorążych PTWL /postawcie x/.

Przedmiot	Duży	średni	mały	nie mam zdania
Szkolenie inż saperskie				
Szkolenie chemiczne				
Szkolenie kwatermistrzow.				
Szkolenie z łączności				
Szkolenie z topografi wojsk				
Szkolenie z OPL i AO				
Szkolenie z eksploatacji s-tu				
Szkolenie z urządzeń r/technicznych s-tu				
Szkolenie z uzbrojenia s-tu				
Szkolenie z osprzętu s-tu				
Szkolenie ogólno-wojskowe w pododdziałach szkolnych				

BIBLIOTEKA ... ASG WP
Pf 1627

Uzasadnijcie swoje odpowiedzi .....
.....
.....

2. Czy ilość szkolenia z taktyki lotniczej i ogólnej w Szkole Chorążych PTWL przewidzianą na n/w zajęcia uważacie za wystarczającą?
/Postawcie x/.

Rodzaj zajęcie	tak	raczej tak	nie	raczej nie	nie mam zdania
Zajęcia teoretyczne					
Zajęcia instr.-metod.					
Zajęcia praktyczne					

Uzasadnijcie swoją odpowiedź .....
.....
.....
.....

3. Wymiencie z jaką problematyką z taktyki lotniczej i ogólnej nie zostaliście zapoznani w czasie szkolenia w Szkole Chorążych, a była i jest ona Wam potrzebna w pracy na zajmowanym przez Was stanowisku /podać stanowisko/ w jednosce podczas praktyki i po promocji.
.....
.....

4. Określcie, jaki jest zakres i treść n/w przedmiotów objętych programem szkolenia w Szkole Chorążych PTWL z punktu widzenia Waszej pracy na zajmowanym przez Was stanowisku./podać zajmowane stanowisko/ Postawcie x/.

Przedmiot	Wystar-czający	nie wy-starcza-jący	przeła-dowany	nie mam zdania.
Taktyka lotnicza				
Taktyka ogólna				
Szkolenie inż-sap.				
Szkolenie chemiczne				
Szkolenie z topo-grafii wojskowej				
Szkolenie z łączno-ści				
Szkolenie z OPL				

Uzasadnijcie swoją odpowiedź. .....
.....
.....
.....
.....

5. Co należałoby według Was uczynić, by program szkolenia bardziej dostosować do wymogów, jakie stawia przed chorążym praca w jednostce na stanowisku technika s-tu i klucza, d-cy kluoza technicznego itp.

.....
.....
.....
.....

6. Czy widzisz możliwość łączenia niektórych tematów z taktyki lotniczej z tematyką szkolenia specjalistycznego .
/Odpowiednie podkreślić/.

1/ tak. 2/ raczej tak. 3/ nie. 4/ raczej nie. 5/ nie mam zdania.
Uzasadnijcie swoją odpowiedź i o ile "tak" lub "raczej tak" tak jakie tematy .....
.....
.....
.....
.....
.....

7. Co według Was dałoby łącznie tematyki z taktyki lotniczej z tematyką szkolenia specjalistycznego. .....
.....
.....
.....
.....

8. Czy program szkolenia z taktyki lotniczej i ogólnej uważacie za wystarczający z punktu widzenia praktycznego przygotowania Was do pracy w jednostce? /Odpowiednie podkreślicie/.
1/ tak. 2/ raczej tak. 3/ nie. 4/raczej nie. 5/ nie mam zdania.

Uzasadnijcie swoją odpowiedź. .....
.....
.....
.....
.....

9. Oceńcie sami, w jakim stopniu Szkoła Was przygotowała do prowadzenia zajęć z taktyki lotniczej i ogólnej w jednostkach pod względem: /Postawcie x/.

	bardzo dobrze	dobrze	dost.	ndest.	nie mam zdania
Teoretycznym					
instr-metodycznym					
dowodzenia kluczem w działaniach przeciwdywersyjnych i innych podczas obrony lotniska i w czasie przebazowania					

Uzasadnijcie swoją odpowiedź. .....
.....
.....
.....
.....

10. Czy napotykacie na trudności podczas prowadzenia zajęć z taktyki lotniczej i ogólnej /Odpowiednie podkreślcie/.
1/ tak. 2/ raczej tak. 3/ nie. 4/ raczej nie. 5/ nie mam zdania.
Uzasadnijcie swoją odpowiedź. .....
.....
.....
.....

11. Czy trudności które napotykacie w prowadzeniu zajęć z taktyki lotniczej i ogólnej są przyczyną Waszego słabego przygotowania instruktorsko-metodycznego? /Odpowiednie podkreślić/.
1. /tak. 2/ raczej tak. 3/ nie. 4/ raczej nie. 5/ nie mam zdania.
Uzasadnijcie swoją odpowiedź .....
.....
.....
.....
.....
.....

12. Podajcie czego te trudności dotyczą. .....
.....
.....
.....
.....

13. Co według Was należałoby zmienić w procesie szkolenia w Szkole Chorążych PTWL aby lepiej Was przygotować do samodzielnej pracy na zajmowanym stanowisku i kierowania pododdziałem w trudnej sytuacji taktycznej. .....
.....
.....

14. W jakim stopniu Szkoła Was przygotowała do rozwiązywania problemów w zakresie /postawcie x/.

	bardzo dobrym	dobrym	dost.	mdost	nie mam zdania
meldowania decyzji					
stawiania zadań					
organizacji działań bojowych					
dowodzenia w działaniach bojowych					
rysowania sytuacji na mapie					

posługiwanie się technicznymi środkami łączności					
orientowanie się w terenie na podstawie mapy					

Uzasadnijcie swoją odpowiedź _____

15. Co według Was należałoby usprawnić w procesie szkolenia w Szkole Chorążych PTWL w zakresie przygotowania chorążych do rozwiązywania w/w problemów?

16. W jakim stopniu n/w formy i metody stosowania w Szkole Chorążych PTWL pomogły Wam w przyswajaniu i systematyzowaniu wiadomości?

/Postawcie x/

		dużym	średnim	małym	nie mam zdania
formy	zajęcia praktyczne				
	zajęcia instruktorsko-metodyczne				
metody teoretyczne	wykład				
	seminarium				
metody spr. wiadomości	pytania kontrolne				
	prace kontrolne				
	egzamin				

Uzasanijcie swoją odpowiedź _____

17. Jaki według Was był zakres stosowania n/w form i metod?
/Postawcie x/

		za duży	wystarczający	za mały	nie mam zdania
Formy	zajęcia praktyczne				
	zajęcia instruktorsko-metodyczne				
Metody teoretyczne	wykład				
	seminarium				
Metody sprawdzania wiadomości	pytania kontrolne				
	prace kontrolne				
	egzamin				

Uzasadnijcie swoją odpowiedź _____

18. W jakim stopniu n/w techniczne środki dydaktyczne stosowane w Szkole Chorążych PTWL pomogły Wam w przyswajaniu i systematyzowaniu wiadomości?
/Postawcie x/

	dużym	średnim	małym	nie mam zdania
film				
magnetofon				
rzutnik światła				
tablica poglądowa				
schematoskop				
tablica magnetyczna				

19. Jaki według Was był zakres stosowania n/w technicznych środków dydaktycznych? /Postawcie x/

	za duży	wystarczający	za mały	nie mam zdania
film				
magnetofonu				
rzutnik światła				
tablice poglądowe				
tablica magnetyczna				
schematoskop				

Uzasadnijcie swoją odpowiedź _____

20. Co Waszym zdaniem należałoby usprawnić w zakresie stosowanych form i metod dydaktycznych w procesie szkolenia aby ułatwić słuchaczom zdobywanie, utrwalanie i systematyzowanie wiedzy? _____

21. Co Waszym zdaniem należałoby usprawnić w zakresie stosowania technicznych środków dydaktycznych w procesie szkolenia, aby lepiej zobrazować problematykę będącą przedmiotem szkolenia? _____

22. Co Wam sprawiało największą trudność podczas zajęć praktycznych z taktyki lotniczej i ogólnej /ponumerujcie od 1 do 5/

a/ analiza zadania

b/ ocena położenia

c/ podejmowanie decyzji

d/ stawianie zadań bojowych
e/ kierowanie walką

Uzasadnijcie swoją odpowiedź _____

23. Co wnieślibyście nowego do metodyki szkolenia z taktyki lotniczej i ogólnej, aby zajęcia były bardziej atrakcyjne i ciekawe? _____

24. Określcie w jakim stopniu w czasie Waszego szkolenia w Szkole Chorążych PTWL z taktyki ogólnej były kształtowane takie cechy psychofizyczne dowódcy /technika/ klucza jak:

Cechy psychofizyczne	dużym	średnim	małym	nie mam zdania
samodzielność				
obowiązkowość				
dokładność				
inicjatywa				
szybkie podejmowanie decyzji				
kondycja fizyczna				

Uzasadnijcie swoją odpowiedź _____

25. Podajcie propozycje mające na celu usprawnienie kształtowania cech psychofizycznych dowódcy/technika/ kluczy w czasie szkolenia w Szkole Chorążych PTWL _____

26. Czy według Was niektóre zajęcia z taktyki lotniczej i ogólnej oraz rodzajów wojsk należałoby prowadzić na terenowych obiektach szkolnych do tego przygotowanych czy w terenie rzeczywistym lotniskach /odpowiednie podkreślić/

1/ tak 2/ raczej tak 3/ nie 4/ raczej nie 5/ nie mam zdania

Uzasadnijcie swoją odpowiedź i o ile "tak" lub "raczej tak" to wymieńcie jakie zajęcia _____

27. Jaką rolę odgrywa szkolenie z taktyki lotniczej i ogólnej w Waszej jednostce? /Odpowiednie podkreślić/

1/ dużą 2/ średnią 3/ małą 4/ nie mam zdania

Uzasadnijcie swoją odpowiedź _____

28. Czy podnosicie swoje kwalifikacje z zakresu taktyki lotniczej i ogólnej /Odpowiednie podkreślić/

1/ tak 2/ nie

Uzasadnijcie swoją odpowiedź _____

_____

_____

_____

_____

_____

29. Metryczka respondenta

a/ stopień wojskowy _____

b/ rok ukończenia Szkoły Chorążych PTWL /nazwa szkoły/ _____

_____

c/ stanowisko /specjalność/ _____

d/ pochodzenie społeczne _____

e/ przynależność organizacyjna _____

f/ wykształcenie cywilne _____

Załącznik Nr 2

A N K I E T A

do wywiadu z kadrą służby inżynieryjno-lotniczej pododdziałów i oddziału Lotnictwa PRL.

Cel: zbadać opinię kadry o stopniu przygotowania absolwentów Szkoły Chorążych PTWL do pracy na stanowisku technika samolotu i klucza, dowódcy klucza technicznego oraz uzyskać dane o procesie szkolenia z zakresu taktyki ogólnej i lotniczej.

Treść pytań:

1. Jaką rolę w Obywatela pododdziale /oddziale/ odgrywa szkolenie taktyczne personelu SIL i kto je prowadzi:

   a/ teoretyczne _____

   _____

   _____

   b/ praktyczne _____

   _____

   _____

2. Jak Obywatel ocenia stopień przygotowania absolwentów Szkoły Chorążych PTWL pod względem wyszkolenia taktycznego i realizacji zadań w warunkach bojowych w zakresie:

   a/ teoretycznym _____

   _____

   _____

   b/ praktycznym _____

   _____

   _____

   c/ organizacyjno-dowódczym _____

   _____

   _____

   d/ osiągania WSGB /przez pododdział, oddział/ _____

   _____

   _____

   _____

e/ organizacji przebazowania /esk., klucza/ _____

f/ organizacji odtwarzania gotowości bojowej _____

g/ obrony lotniska /rejonu rozśrodkowania eskadry/ _____

3. Jakie są według Obywatela potrzeby absolwentów Szkoły Chorążych PTWL w zakresie wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych z taktyki lotniczej i ogólnej w celu wykonania zadań bojowych przez pododdział /oddział/ lotniczy oraz czy występują różnice między potrzebami a umiejętnościami jakie reprezentują absolwenci SCh PTWL _____

4. Jakie formy i metody szkolenia z taktyki lotniczej i ogólnej są prowadzone na szczeblu eskadra, klucz z personelem SIL _____

5. Jaką bazę szkoleniową /gabinetową, poligonową/ posiada pododdział /oddział/ lotniczy do szkolenia z taktyki lotniczej i ogólnej _____

6. Jak Obywatel ocenia przydatność pomocy naukowych i szkoleniowych /podręczniki, instrukcje i inne pomocnicze dokumenty/ do szkolenia personelu SIL z taktyki lotniczej i ogólnej na szczeblu pododdział /oddział/ lotniczy _____

"Z A T W I E R D Z A M"

ZASTĘPCA KOMENDANTA COSSTWL
D/S LINIOWYCH

Dnia "___"___19__ r.

Aneks Nr 1

P L A N - K O N S P E K T

DO ZAJĘĆ POKAZOWYCH Z TAKTYKI OGÓLNEJ DLA
KADRY DOWÓDCZEJ I KADETÓW II ROKU SZKOLENIA
SZKOŁY CHORĄŻYCH PTWL

Temat: DOWODZENIE DRUŻYNĄ PIECHOTY W WALCE.

Opracował:
STARSZY WYKŁADOWCA CT

O l e ś n i c a - kwiecień

T e m a t: 7. DOWODZENIE DRUŻYNĄ PIECHOTY W WALCE.

Cele szkoleniowe:

1. Pokazać uczestnikom zajęć pracę dowódcy drużyny w przygotowaniu do walki, dowodzeniu i kierowaniu walką w różnych sytuacjach i rodzajach działań bojowych.
2. Zapoznać uczestników zajęć ze sposobami prowadzenia walki, wykorzystania terenu i środków walki przez drużyny w różnych sytuacjach bojowych.
3. Doskonalić drużynę ćwiczącą w sprawnym działaniu na polu walki.

Metoda: ćwiczenie taktyczne /pokazowe/.

Miejsce: pas taktyczny i poligon.

Czas: 4 godziny lekcyjne.

Z A G A D N I E N I A

1. Prowadzenie rozpoznania, zwalczanie pododdziałów osłonowych nieprzyjaciela i zajęcie podstawy wyjściowej do natarcia.
2. Postawienie zadania bojowego do natarcia.
3. Wyjście na rubież ataku i atak przedniego skraju obrony oraz walka w punkcie oporu nieprzyjaciela.
4. Pościg za wycofującym się nieprzyjacielem.
5. Pokonywanie odcinka skażonego i atak kolejnego gniazda oporu nieprzyjaciela w indywidualnych środkach ochrony przed skażeniami.
6. Prowadzenie częściowych zabiegów sanitarnych i specjalnych.
7. Przejście do obrony, organizacja systemu ognia, rozbudowa inżynieryjna gniazda oporu.
8. Odparcie kontrataku nieprzyjaciela.
9. Przejście do pościgu za wycofującym się nieprzyjacielem.

Pomoce szkoleniowe:

1. Regulamin walki wojsk lądowych /pluton, drużyna, czołg/.
2. Podręcznik dowódcy drużyny.
3. Podręcznik dowódcy plutonu.
4. Metodyka szkolenia taktycznego.

Zabezpieczenie materiałowo-techniczne:

- 2 samochody ciężarowe z ławkami;
- 30 kg napalmu;
- 67 petard;
- 2 granaty do rgppanc-2;
- 24 granaty dymne;
- 3000 sztuk amunicji ślepej 7,62 mm;
- 2 kpl. 26 mm naboi;
- pistolet sygnałowy;
- lont wybuchowy 100 m;
- 2 kg materiału wybuchowego;
- 10 spłonek zapalających elektrycznych TAT-8;
- 3 miny ppanc.;
- 3 miny ppiech. o działaniu naciągowym;
- 6 min pozycyjno-oświetlających;
- 10 figur bojowych nr 23;
- 6 figur bojowych nr 30;
- 4 figury bojowe nr 27;
- 2 figury nr 40, zbite po 2 sztuki;
- 1 zestaw IŻS.

Organizacja ćwiczenia:

1. Ćwiczenie przeprowadzić z drużyną z 1 k Szkoły Chorążych w składzie: 7 ludzi + strzelec pokładowy.
2. Jako przeciwnika przyjąć pododdziały RFN według ich aktualnej organizacji.
3. Nieprzyjaciela pozorować przy pomocy środków pozoracji i odpowiednio rozmieszczonych figur bojowych w terenie. Do pozoracji wykorzystać:
   - nieprzyjaciela - 3 chorążych i 10 kadetów;
   - uderzeń ogniowych - 2 oficerów /chorążych/;
   - napalmu, uderzeń ogniowych i chemicznych - 2 oficerów.
4. Oznakowanie pozoracji zgodne z "Instrukcją o organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych" Szkol. 520/76.
5. Pozorację sąsiadów pozorować dwoma kadetami z chorągiewkami koloru białego.
6. W celu przygotowania zespołu do ćwiczenia, zorganizować w dniach . . . . . treningi oraz udzielić wyczerpującego instruktażu grupom pozoracji nieprzyjaciela, uderzeń ogniowych i bmar.

7. W toku prowadzonego ćwiczenia szczególną uwagę zwrócić na pokazanie aktywnego i różnorodnego działania drużyny w trudnych warunkach w celu wyrobienia wyobrażenia i inicjatywy u słuchaczy w działaniu na współczesnym polu walki.

Warunki bezpieczeństwa:

Zabrania się:

- strzelać z broni ręcznej i maszynowej do celów żywych - bliżej jak 50 m;
- rzucania petard bliżej jak 20 m od ludzi i samochodów oraz w lesie i terenie zabudowanym;
- podawać sygnały z pistoletu sygnałowego w kierunku zabudowań i ludzi;
- pozorowania napalmem i materiałem wybuchowym, które mogło by spowodować nieszczęśliwy wypadek.

Zwracać uwagę na:

- umiejętne obchodzenie się z bronią - ciągłe zabezpieczenie;
- w czasie wsiadania na wóz bojowy /samochód/ - rozładowanie i zabezpieczenie broni;
- prawidłowe użycie materiałów wybuchowych, napalmu i granatów dymnych - tylko kadra mająca uprawnienia;
- zachowanie się w czasie wsiadania oraz przejazdu wozu bojowego /samochodu/.

Kierownictwu ćwiczenia, kierownikom pozoracji przez cały okres trwania ćwiczenia przestrzegać zachowania warunków bezpieczeństwa.
Po ćwiczeniu dopilnować rozliczenia środków pozoracji pola walki.

Kierowcy:

- szybkość bezpieczna nie większa jak 30 km/godz.;
- zatrzymywać się na poboczach;
- manewrować tylko na rozkaz dowódcy pojazdu;
- każdorazowo przed ruszeniem sprawdzić drzwi /zapięte pasy itp./.

Sposób pozoracji pola walki:

- ogień dłuższej serii - karabin maszynowy;
- wybuch 2-ch i więcej petard - ogień artylerii;
- wybuch 1 petardy - granatnik ppanc.;
- samochód - wóz bojowy /"trop" lub czołg/;
- żołnierz na skrzydle z chorągiewką - sąsiad;
- żółta lub biała chorągiewka - naprzód;

- czerwona chorągiewka - stój;
- figury bojowe - według oznaczenia;
- wybuch lontu wybuchowego - przejście wykonane w polu minowym;
- napalm i inne środki chemiczne - pozorowane ćwicz. środkami chemicznymi.

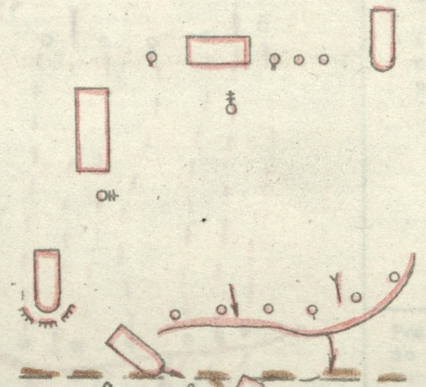
WPROWADZENIE W POŁOŻENIE

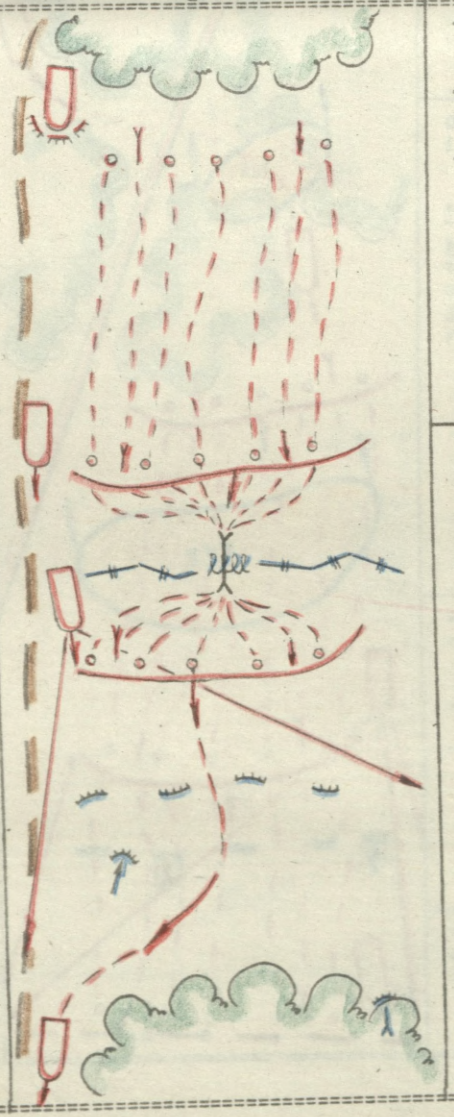
1. Pododdziały 1 bz /MZ/ po utracie m. OLEŚNICA wycofały się w kierunku m. CIEŚLE pozostawiając na drogach wycofania pododdziały osłonowe i ubezpieczenia. Głównymi siłami przechodzą one do pospiesznego organizowania obrony na rubieży: 100 m przed lasem KLZ, wsch. skraj m. SPALICE zach. skraj lasu za strzelnicą.
   Wykryto punkt oporu w rejonie: nasyp, wsch. część m. SPALICE rozwidlenie dróg E-12 na OSTRÓW oraz rozbudowa inżynieryjna 500 wsch. za lasem w rejonie rzędu drzew.
   Przed przednim skrajem mieszane pole minowe i zapory drutowe.
   Lotnictwo nieprzyjaciela grupami samolotów atakuje nasze kolumny, stosując napalm oraz środki chemiczne.

2. 2 plp 1 kp jako BPR prowadzi rozpoznanie na kierunku koszary - strzelnica - KOL - CIEŚLE z zadaniem: rozpoznania walką przedniego skraju obrony npla, zajęcia podstawy wyjściowej do ataku w prawo od szosy E-12 i zabezpieczenia rozwinięcia sił głównych 1 kp, po czym przygotowania się do natarcia w kierunku - świerk - lewy skraj rzędu drzew za lasem.

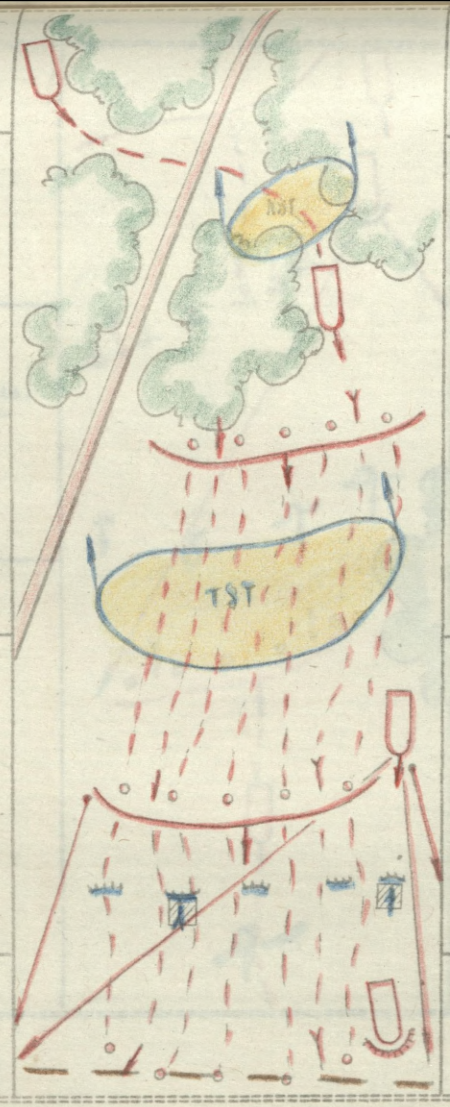
3. 2 drp - wóz patrolowy prowadzi rozpoznanie w kierunku osi działania plutonu z zadaniem: zepchnięcia ubezpieczeń i pododdziałów osłonowych i nawiązania kontaktu ogniowego z nplem na poprzednim skraju obrony, zabezpieczenia rozwinięcia głównych sił BPR, po czym przygotowania się do natarcia w kierunku - świerk - lewy skraj rzędu drzew.

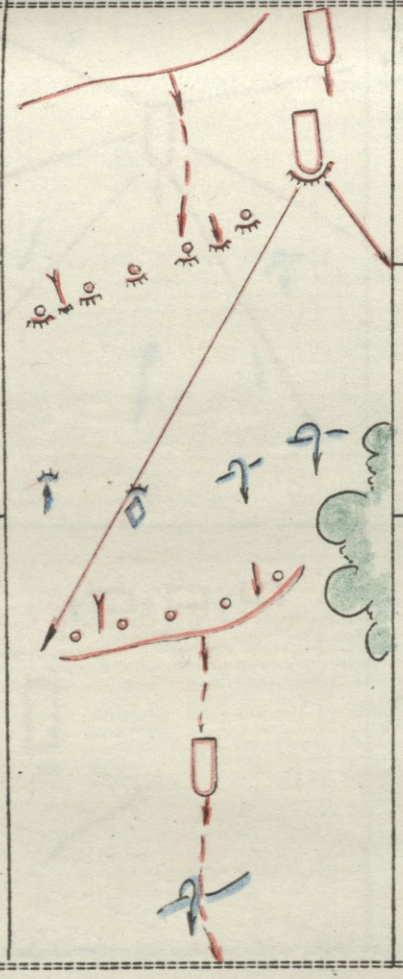
4. Sygnały:
   - alarm jądrowy - rakieta czerwona, głosem "ATOM";
   - alarm chemiczny - rakieta niebieski dym - głosem "GAZ";
   - alarm powietrzny - rakieta biała - głosem "POWIETRZE";
   - wskazywanie celów - pociskami świetlnymi;
   - sygnały dowodzenia - regulaminowe.

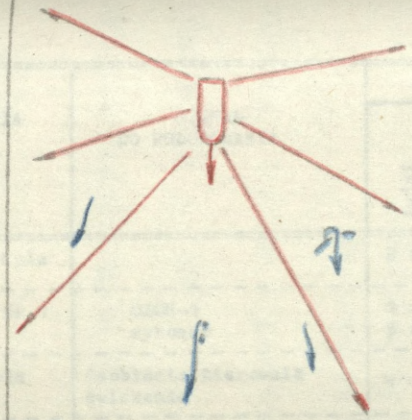
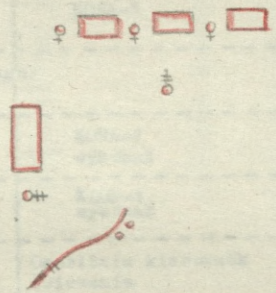
ZAGADNIENIA I CZAS	SZKIC DZIAŁANIA	CZYNNOŚCI KIEROWNIKA ĆWICZENIA	CZYNNOŚCI ĆWICZĄCYCH	CZYNNOŚCI POZORACJI SYGNAŁU
1	2	3	4	5
Organizacja ćwiczenia 10′		1. Przyjmuje meldunek, sprawdza sprzęt i oporządzenie oraz zabezpieczenie materiałowe ćwiczenia. 2. Omawia warunki bezpieczeństwa. 3. Podaje temat, cele szkoleniowe i zagadnienia. 4. Wprowadza w położenie. 5. Nakazuje zająć miejsca ćwiczącym i pozoracji. 6. Przyjmuje sygnały o gotowości ćwiczących i pozoracji do rozpoczęcia ćwiczenia. 7. Podaje sygnał do rozpoczęcia ćwiczenia.	1. Dowódca plutonu melduje drużynę ćwiczącą gotową do zajęć. 2. Wykonują czynności zachowujące bezpieczeństwo /zabezpieczenie broni/. 3. Stoją na zbiórce i słuchają. 4. Zajmują pozycję wyjściową do ćwiczenia.	1. Zajmują miejsca do pozorowania npla, ognia itp. 2. Melduje gotowość do działania. Pozoracja Nr 1 - pozoruje gniazdo oporu w rejonie KLZ Pozoracja Nr 2 - pozoruje gniazdo oporu na poligonie w rejonie rzędu drzew. Pozoracja Nr 3 - pozoruje kontratak.
ZAGADNIENIE 1 Prowadzenie rozpoznania, zwalczanie pododdziałów osłonowych nieprzyjaciela i zajęcia podstawy wyjściowej do natarcia. 20′		Słucha organizacji działania przez dowódcę drużyny. Reaguje na niewłaściwe działanie drużyny. Zwraca uwagę na przestrzeganie warunków bezpieczeństwa. Kieruje pozoracją.	- dowódca drużyny stawia zadanie drużynie, organizuje obserwację w ruchu, załadowuje drużynę na "wóz" i wykonuje zadanie. - z chwilą nawiązania kontaktu ogniowego drp spieszą się i atakuje ubezpieczenia npla. - wychodzi na podstawę wyjściową i umacnia się.	Pozoracja Nr 1 - pododdziały osłonowe ostrzeliwują druż. z chwilą wyjścia jej na wysokość kulochwytu - następnie wycofuje się jednocześnie osłaniając się ogniem. - prowadzi silny ogień przedni skraj obrony npla.

1	2	3	4	5
ZAGADNIENIE 2 Postawienie zadania bojowego do natarcia 10'		- w roli dowódcy plutonu uzupełnia zadanie na podstawie wyjściowej. - słucha stawianego zadania przez dowódcę drużyny. - zwraca uwagę na prawidłowe działanie drużyny i kieruje pozoracją pola walki: Nr 1.	- d-ca drużyny słucha wprowadzenia w położenie a następnie zbiera drużynę i stawia zadanie bojowe wg punktów: - dozory, - wiadomości o nieprzyjacielu, - zadania plutonu, - zadania drużyny i sąsiadów, - zadania dla poszczególnych żołnierzy, obsług i trop oraz podaje sposób prowadzenia ognia w ataku i sposób pokonania zapór, gotowość bojowa, - sygnały dowodzenia i współdziałania, - miejsce kgr i kpa, - zastępcę.	Pozoracja Nr 1 - prowadzi ogień z km, - 300 szt. amunic. - 3 fig. Nr 27 - 3 granaty dymne
ZAGADNIENIE 3 Wyjście na rubież ataku i atak przedniego skraju obrony oraz walka w punkcie oporu nieprzyjaciela 15'		Podaje sygnał dla pozoracji Nr 1 do pozorowania ogniowego przygotowania natarcia. Kon-troluje działanie drużyny ćwiczącej. Podaje jej sygnał do wykonywania zadania. W wypadku nieprawidłowego działania podaje sygnał stój. Zwraca uwagę na przestrzeganie warunków bezpieczeństwa. Kieruje pozoracją.	- d-ca drp po wydaniu rozkazu bojowego podaje komendy: "Przygotować się do ataku" - żołnierze doładowują broń, - przytraczają oporządzenie, - zakładają bagnety na broń, - uzbrajają granaty i melduja o gotowości do ataku, - obserwują skutki ogniowego przygotowania ataku, "Do ataku naprzód" - żołnierze powtarzają komendę, - wyskakują z okopów, - wychodzą na rubież ataku oddaloną o 200 m od npla prowadząc ogień w biegu, - pokonują zapory npla przez wykonane przejście, - po zbliżeniu się na odległość 30 m na komendę "Granatami ognia" - zarzucają granatami npla, - dopadają okopów i niszczą npla, ogniem, bagnetami i kolbą, - następnie wdzierają się w głąb punktu oporu i niszczą następne punkty ogniowe npla.	Pozoracja Nr 1 - ogniowe przygotowanie natarcia 20 petard 10 l napalmu Pozoracja Nr 2 - wychodzi i pozostawia na SO figury bojowe i makiety

		- następnie siąga wycofującego się nieprzyjaciela ogniem.	- po przejściu drużyny pozor.Nr 1 gasi pożary i likwiduje pozor. punkt oporu i rozlicza się ze środków pozoracji walki.
ZAGADNIENIE 4 Pościg za wycofującym się nieprzyjacielem 20′	Obserwuje działanie drużyny i zwraca uwagę na bezpieczeństwo. Podaje komendę: "Przerwij ogień", "Zabezpiecz broń" - zwraca uwagę na wykonanie tych komend. Organizuje i zabezpiecza przejazd drużyny przez szosę E-12. /Regulacja ruchu/.	Po opanowaniu punktu oporu d-ca drużyny organizuje pościg. Transp.opanc. zbliża się do drużyny, d-ca drużyny podaje komendę: "Za transportem zbiórka", następnie "Do wozu". Żołnierze rozładowują i zabezpieczają broń, przechodzą w kolumnę dwójkową i wsiadają w ruchu do wozu, zajmując odpowiednie miejsce. - celowniczy broni pokładowej prowadzi ogień z km. Na wozie bojowym drużyna prowadzi obserwację, w pełnej gotowości bojowej. Po pokonaniu szosy przed wsch. skrajem lasu, d-ca drużyny spieszy drużynę, skrycie drużyna opanowuje skraj lasu.	Pozoracja Nr 2 w gotowości do działania - 2 żołnierzy zawodowych, - 4 żołnierzy, - 30 petard, - 80 l napalmu, - 6 granatów dymn. - km prowadzi ogień
ZAGADNIENIE 5 Pokonywanie odcinka skażonego i atak kolejnego gniazda oporu nieprzyjaciela w indywidualnych środkach ochrony przed skażeniami 20′	- Kieruje pozoracją. - Obserwuje działanie drużyny i pomaga d-cy drużyny przez stwarzanie dodatkowych sytuacji. - Przyjmuje meldunki jako d-ca plutonu. - Zwraca uwagę na przestrzeganie warunków bezpieczeństwa.	- D-ca drużyny uzupełnia zadania. - Po wykonaniu uderzeń chemicznych nakazuje założyć środki indywidualnej ochrony. - Pod ogniem artylerii i trop dr. pokonuje odcinek skażony i wychodzi na rubież ataku. - Z odległości 150 m atakuje gniazdo oporu npla, niszczy środki ogniowe i opanowuje rząd drzew.	Pozoracja Nr 2 - pozoruje ogień art.środk.chemicznymi i napalmem - 30 l napalmu. - wykonuje ogniowe przygotowanie - 10 petard. - pozoracja schodzi z kierunku działania druż. zostawiając fig.bojowe.
ZAGADNIENIE 6 Prowadzenie częściowych zabiegów sanitarnych i specjalnych 15′	Obserwuje działanie drużyny zwracając uwagę na prawidłowe wykonywanie czynności.	Po opanowaniu rubieży rzędu drzew dowódca drużyny zatrzymuje drużynę i nakazuje przeprowadzić częściowe zabiegi specjalne.	- km - z głębi prowadzi ogień, - gasi pożary.

1	2	3	4	5
		W wypadku nie przestrzegania maskowania i bojowego zachowania się wywołuje pozorację. Zwraca uwagę na zachowanie bezpieczeństwa.	Komenda: "Zabezpiecz broń", "Stój", "Do częściowych zabiegó przystąp" - żołnierze zdejmują środki ochrony i pozostawiają na miejscu. - drużyna odkaża broń i maskę i przesuwa się do przodu prowadząc ogień z miejsca. - kierowca i strzelec pokładowy odkażają przy pomocy IZS wóz bojowy.	- likwiduje pożar. - rozlicza się ze środków pozorow. pola walki i udaje się w rejon zbiórki.
ZAGADNIENIE 7 Przejście do obrony, organizacja systemu ognia, zapór i rozbudowa inżynieryjna gniazda oporu 20′		Wprowadza d-cę drużyny w sytuację: "Z rejonu m. SOKOŁOWICE wychodzi kontratak w sile wzmocnionego plut. zmech. z czołgami", prawdopodobny kierunek uderzenia: lewy skraj zagajnika MPS. Kieruje pozoracją Nr 3. Nakazuje meldowanie decyzji przez d-cę drużyny. Kontroluje działanie drużyny i wprowadza dodatkowe sytuacje.	- d-ca drużyny melduje decyzje. - przesuwa drużynę na odpowiednią rubież i nakazuje okopać się. - drużyna zajmuje SO, okopuje się. - wóz bojowy zajmuje SO w wykopie i maskuje się. - d-ca drużyny organizuje system ognia, kieruje umocnieniem się drużyny.	Pozoracja Nr 2 - 1 samochód + 4 żołnierzy, - zajmuje rubież na skraju lasu z brzózkami w gotowości do działania.
ZAGADNIENIE 8 Odparcie kontrataku nieprzyjaciela 15′		Kierownik ćwiczenia wywołuje pozorację Nr 3. Obserwuje działanie drużyny. Wywołuje pozorację ognia zaporowego. Granatnik nasadkowy strzela na komendę pomocnika kierownika ćwiczenia. Zwracają uwagę na warunki bezpieczeństwa.	- po zbliżeniu się kontrataku na skuteczność ognia, dowódca drużyny wydaje komendę: "Drużyna do nieprzyjaciela 3 , - w pas krótkimi seriami, granatnik i granatnik nasadkowy do czołgów - ognia". - drużyna otwiera ogień z broni maszynowej. - z chwilą wycofania się nieprzyjaciela, ściga go ogniem.	Pozoracja Nr 4 - atakuje w kierunku zagajnika, - 11B - prowadzi ogień w ruchu, - pozoracja ogniowa wykonuje ogień zaporowy, - po wykonaniu ognia zaporowego, - kontratak załamuje się i po wykonaniu zasłony dymnej wycofuje się w kierunku lasu.

ZAGADNIENIE 9 Przejście do pościgu za wycofującym się nieprzyjacielem 10´		Obserwuje działanie drużyny. Kieruje sygnałami działania drużyny. Zwraca uwagę na bezpieczeństwo.	- po odparciu kontrataku d-ca drużyny podaje komendę: "Drużyna do ataku naprzód" - na tę komendę drużyna podrywa się i atakuje w nakazanym kierunku. - prowadzi ogień w ruchu. - wóz bojowy zbliża się do drużyny. - d-ca drużyny wydaje komendę: "Za transportem - zbiórka", następnie "Do wozu": - drużyna wykonuje zbiórkę w kolumnie dwójkowej, rozładowuje i zabezpiecza broń oraz zajmuje w ruchu miejsca w wozie bojowym. - wóz bojowy przesuwa się w nakazanym kierunku.	Pozoracja Nr 3 - d-ca pozoracji dokonuje przeglądu broni i rozliczenia ze środków pozoracji pola walki i udaje się w rejon zbiórki.
Rozliczenie środków pozoracji pola walki i omówienie ćwiczenia. 20´		1. - kierownik ćwiczenia dokonuje przeglądu broni i oporządzenia drużyny ćwiczącej; - nakazuje zdać niezużyte środki pozoracji pola walki; - zbiera drużynę ćwiczącą oraz pozoracje pola walki i dokonuje jeszcze raz przeglądu broni; - nakazuje zdać środki pozoracji pola walki. 2. Omawia ćwiczenia: - podaje temat i cel ćwiczenia; - omawia sytuację wyjściową do działań drużyny; - podaje ogólny przebieg ćwiczenia; - podaje ocenę ogólną i indywidualne dla drużyny; - podaje zadania wypływające z tego ćwiczenia.		

KIEROWNIK ĆWICZENIA

_____

PLAN POZORACJI POLA WALKI

I ETAP

Lp.	POZOROWANIE DZIAŁANIA NPLA I OGNIA	SYGNAŁ DO POZOROWANIA	Siły i środki								Figury bojowe					UWAGI
			Ludzi	Samochodów	Petard	Materiał wybuchowy w kg	Lont wybuchowy w m	Amunicja ślepa 7,62	Napalm w litrach	RDG - 42	Nr 23	Nr 27	Czołg	Nr 30	Nr 40	
1.	Pozoracja ubezpieczenia npla		2 żoln.	-	2	-	-	40	-	3	2	-	-	-	-	Wycofuje się i prowadzi ogień
2.	Pozoracja gniazda oporu Nr 1	OZON-1 wykonać	1 zaw. 3 żoln.	-	5	-	-	800	-	-	6	3	1	2	-	Wystawianie fig.boj. i prowadzi ogień
3.	Wykonanie przejścia w polu minowym	Osobiście kierownik ćwiczenia	1 ofic.	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	Wysadza lont wybuchowy
4.	Ogniowe przygotowanie natarcia	OZON-2	1 zaw.	-	20	-	-	-	10	3	-	-	-	-	-	Wyrzuca petardy na przedni skraj obrony

II ETAP

5.	Pozoracja gniazda oporu Nr 2	KORA-1	1 zaw. 5 żoln.	-	5	-	-	800	-	3	5	3	1	2	-	Wystawia figury i prowadzi ogień
6.	Pozoracja ognia artyleryjskiego środków chemicznych		1 zaw. 1 żoln.	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
7.	Ogniowe przygotowanie ataku	KORA-2 wykonać	2 zaw.	-	20	-	-	-	10	3	-	-	-	-	-	Petardy, napalm oraz dym
8.	Wyjście kontrataku	KLON-1 wykonać	1 zaw. 3 żol.	1	5	-	-	300	-	3	-	-	-	-	2	Z lasu wychodzi kontratak
9.	Wykonanie ognia zaporowego	Osobiście kierownik ćwiczenia	1 ofic.	-	-	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-	Wysadza materiał wybuchowy w linii
10.	Odpieranie kontrataku		-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	2	-	-	Zatrzymuje się kontratak, prowadzi ogień, osłania się zasłoną dymną
11.	Koniec ćwiczenia	ODBÓJ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	R a z e m :		6 zaw. 13 żoln.	1	67	2	100	1940	30	21	13	6	4	4	2	

P L A N - K O N S P E K T

"ZATWIERDZAM" Data zajęć

1. . . . . 11.01.1984 r. z pl. 161
2. . . . . z pl. . . . . .
3. . . . . z pl. . . . . .
4. . . . . z pl. . . . . .
5. . . . . z pl. . . . . .
6. . . . . z pl. . . . . .
7. . . . . z pl. . . . . .
8. . . . . z pl. . . . . .
9. . . . . z pl. . . . . .
10. . . . . z pl. . . . . .

POMOCE NAUKOWE:

- Śmigłowiec Mi-2,
- Instrukcja budowy śmigłowca Mi-2.

METODA: Wykład z praktycznym pokazem sprzętu

CZAS ZAJĘĆ - 90'

MIEJSCE ZAJĘĆ: sala 107 - Hol ze śmigłowcem.

I. <u>CZĘŚĆ WSTĘPNA</u> minut ...5'...

Pytania kontrolne:

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Temat Nr 1. CHARAKTERYSTYKA ŚMIGŁOWCA.

Lekcja Nr 1. Przeznaczenie i dane śmigłowca.

Cele zajęć: Nauczyć słuchaczy charakterystyki różnych wersji śmigłowca Mi-2 oraz podstawowych danych lotno-taktycznych, geometrycznych i kinematycznych.

II. CZĘŚĆ ZASADNICZA minut . . 75' . . .

I. CHARAKTERYSTYKA ŚMIGŁOWCA Mi-2 - 45'

Śmigłowiec konstrukcji M.Mila napędzany dwoma silnikami turbinowymi GTD-350 o mocy 400 kM każdy. Śmigłowiec ma możliwość kontynuowania lotu z jednym pracującym silnikiem.

Może być używany w następujących wersjach:

a/ transportowo-sanitarna
b/ pasażerska
c/ uzbrojona
d/ morska
e/ powietrzne stanowisko dowodzenia /PED/.

Ad. a/, b/

Zabiera 8 osób lub 700 kg ładunku, w odmianie sanitarnej 4 chorych + lekarza. Śmigłowce w tej wersji mogą mieć zdwojone sterownice umożliwiające szkolenie pilotów.

Ad. c/

Wersja uzbrojona może zabierać:
- niekierowane uzbrojenie rakietowe z pociskami 5SK;
- uzbrojenie rakietowe kierowane z 4 pociskami PPK na wyrzutniach + 4 pociski w komorze;
- uzbrojenie bombardierskie - 2 bomby 50-100 kg;
- uzbrojenie strzeleckie używane w każdej z powyższych wersji po 2 karabiny PK-7,62 - 600 szt. amunicji oraz działko NS - 100 szt. amunicji.

Ad. d/

Ma możliwość wykonywania zadań, zwłaszcza ratownictwa morskiego załóg samolotów i okrętów.

Ad. e/

Wyposażona w niezbędną aparaturę i urządzenia, zapewniające utrzymanie łączności z walczącymi oddziałami przy jednoczesnym szybkim przemieszczaniu się z miejsca na miejsce.

II. PODSTAWOWE DANE ŚMIGŁOWCA - 30'

1. Dane lotno-taktyczne

- V max. - 210 /km/h/
- V przelot. - 190 /km/h/
- Pułap - 4000 /m/
- Q max. - 3700 /kG/
- Zasięg - 580 /km/
- V wznoszenie pionowe - 8-8,5 /m/s/
- Q ładunku - 800 /kG/

2. Dane geometryczne

- Średnica wirnika - 14,558 /m/
- D śmigła ogon - 2,7 /m/
- Długość bez łopat - 11,94 /m/
- Długość z łopatami - 17,42 /m/
- Szerokość - 3,25 /m/
- Wysokość - 3,75 /m/

3. Dane kinematyczne

- N wirnika - 246 /obr/min/
- n śmigła ogon - 1445 /obr/min/
- n wałów głównych - 5904 /obr/min/

III. CZĘŚĆ KOŃCOWA minut ...10'.....

1. PODSUMOWANIE I OMÓWIENIE ZAJĘĆ

Zwracam uwagę na możliwości stosowania śmigłowca jako stanowiska dowodzenia, jako jednostki bojowej, łącznikowej, sanitarnej itp.

2. ZADANIE NA NAUKĘ WŁASNĄ

Nauczyć się charakterystyki śmigłowca, zadań wykonywanych przez poszczególne wersje oraz danych lotno-taktycznych i technicznych.

3. SPRAWY ORGANIZACYJNE

Po pierwszej przerwie organizuję pokaz praktyczny śmigłowca w wersji pasażerskiej.

Zwracam uwagę na możliwości przystosowania śmigłowca do uzbrojenia lub zmiany wersji.

WYKŁADOWCA
/podpis/

REALIZACJA PRAC PRAKTYCZNYCH Z TEMATU Nr 4 - Obsługi bieżące samolotu.

Lp.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	22.09.83	22.09.83	22.09.83	22.09.83	22.09.83	22.09.83	22.09.83	22.09.83	22.09.83	22.09.83	22.09.83	22.09.83	22.09.83
	Czynności wstępne	Sprawdzenie tunelu wlotowego	Przednia goleń podwozia	Przednia część kadłuba	Główne golenie podwozia	Prawa i lewa część skrzydła	Tylna część kadłuba	Usterzenie i dysza wlotowa	Lewa przednia część kadłuba	Górna część kadłuba	Kabina	Napełnianie i uzupeł. instalacji samolotu	Czynności końcowe
Czas		PRZYGOTOWANIE WSTĘPNE 145'											
1.	4	4	+4	4									
2.	+4	3	4	4									
3.	3-	5-	4	4									
4.	4	4	5-	4									
5.	3+	4	4	3+									
6.	4	4+	4	5-									
7.	4	4	3+	4									
8.	3+	4-	3	4-									
9.	4	5	4	5									
10.	4+	4	5-	5									
11.	4	5-	4	5									
12.	3+	3+	4	4									
13.													
14.													
15.													
16.													
17.													
18.													
19.													
20.													

REALIZACJA PRAC PRAKTYCZNYCH Z TEMATU Nr 4 - Obsługi bieżące samolotu.

Lp.	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
	26.09.83	26.09.83	26.09.83	26.09.83	26.09.83	26.09.83	26.09.83	26.09.83					
	Czystość wstępna	Przednia część kadłuba	Przednia goleń z wspka koła	Główne golenie podwozia	Prawe skrzydło samolotu	Usterzenie ogonowe	Łopatki turbiny	Górna część kadłuba					
	OBSŁUGA PO 25 ± 5 godz. lotu 60'												
1.													
2.													
3.													
4.													
5.													
6.													
7.													
8.													
9.													
10.													
11.													
12.													
13.													
14.													
15.													
16.													
17.													
18.													
19.													
20.													

PRZEDSIĘWZIĘCIA UTAKTYCZNIANIA ZAJĘĆ W TEMATACH 1, 4, 5.

Lp.	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39
	08.07 83	08.07 83	10.08 83	10.08 83	24.08 83	02.09 83	09.09 83						
	Zwalczanie całó powietrzanych	Praca w zestawach R-312	Likwidacja skutek uszkodzeń sprzętu	Zapoznanie z czynnikami szkodliwymi i uciążliwymi	Obrona i ochrona pożarów i schronów	Likwidacja pożarów /napalm/	Opatrywanie rannych	Rozpoczęcie zajęć systemem alarmowym	Działania na sprzęcie				
Czas	15'	30' 24'	25'	15'	20'	30'	30'						
1.		4											
2.		4											
3.		4											
4.		3											
5.		3											
6.		5											
7.		5											
8.		+3											
9.		4-											
10.		4											
11.		+3											
12.		4-											
13.													
14.													
15.													
16.													
17.													
18.													
19.													
20.													

"Z A T W I E R D Z A M"

Dnia "____" ____ 198__ r.

TEMAT Nr 4

ZAJĘCIE Nr 1

PLAN ORGANIZACYJNY ZAJĘĆ

Lp.	Kolejność czynności	Czas	Lp.	Kolejność czynności	Czas
1.	Przyjęcie grupy i samolotu	10'	4.	Wprowadzenie załog. taktyczn. i podział grupy	15'
2.	Przygotowanie samolotu i narzędzi	40'	5.	Praca praktyczna z działal. bojowym	145'
3.	Objaśnienie prac	40'	6.	Zakończenie, omówienie zajęć i zdanie samolotu	30'

ŚRODKI DYDAKTYCZNE I MATERIAŁOWE ZABEZPIECZENIE ZAJĘĆ

- Samolot 5610, UPG-50/250 od godz. 11.30;
- Świece dymne, maski P-GAZ, OP-1 kpl.;
- Rakietnica + 2 naboje - czerwony dym - 1 petarda.

WYKAZ PRAC

145'

Działal. taktyczna

Lp.	Nr pracy	Ocena	Nr pracy	Ocena	Nr pracy	Ocena	Nr pracy	Ocena	Nr pracy	Ocena	Ogólna ocena
1.	1	4	2	4	3	4+	4	4	28	4	4 dobra
2.	1	+4	2	3	3	4	4	4	28	4	4 dobra
3.	1	3-	2	5-	3	4	4	4	28	4	4- dobry-
4.	2	4	1	4	4	4	3	5-	28	3	4- dobry-
5.	2	4	1	3+	4	3+	3	4	28	3	3 dostat.
6.	2	4+	1	4	4	5-	3	4	28	5	5- b.dobry-
7.	3	3+	4	4	2	4	1	4	28	5	4+ dobry+
8.	3	3	4	4-	2	4-	1	3+	28	3+	3 dostat.
9.	3	4	4	5	2	5	1	4	28	4-	4 dobry
10.	4	5	3	5-	1	4+	2	4	28	4	5- b.dobry-
11.	4	5	3	4	1	4	2	5-	28	3+	4 dobry
12.	4	4	3	4	1	3+	2	3+	28	4-	3+ dostat.+
13.											
14.											
15.											
16.											
17.											
18.											
19.											
20.											

CZĘŚĆ KOŃCOWA - 30 minut.

- Wykonanie obsługi postojowej /po zakończeniu lotów/.
- Omówienie zajęć i ocena działania słuchaczy /zadania/.
- Sprawdzenie sprzętu i AKP oraz narzędzi.
- Podanie zadania na naukę własną.
- Podanie tematów z taktyki do przygotowania na dzień 26.09.83 r.
- Uporządkowanie miejsca pracy.
- Zakrycie samolotu.

UWAGI Z ZAJĘĆ:

Do objaśnień wydzielam prace 5 - 13.

Założenia taktyczne

Możliwe jest w czasie pracy użycie broni masowego rażenia z kierunku północno-zachodniego.
Sygnał ostrzegawczy - rakieta "Czerwony dym".

Narzędziowy obserwator

- st.kpr.Edt DOMAGAŁA.

Zadanie na naukę własną

Nauczyć się czynności przy wykonywaniu obsług bieżących samolotu.
Literatura: "Jednolity zestaw obsług technicznych".

Przygotowanie taktyczne - na 26.09.83 r.

Likwidacha skutków uderzenia bombami z napalmem.
Literatura: "Obrona i ochrona przed napalmem"
Instrukcja.

U w a g a: Honoruję atak po zrealizowaniu 2-giej pracy przez wszystkie ekipy
- czerwona rakieta
- wybuch petardy
- świece dymne.

WYKŁADOWCA

Aneks Nr 4

"Z A T W I E R D Z A M"
KIEROWNIK CYKLU TAKTYKI

_____

Dnia "___"___ 198_ r.

P L A N - K O N S P E K T

DO PRZEPROWADZENIA ZAJĘĆ ZE SZKOLENIA CHEMICZNEGO
Z KADETAMI II-GO ROKU SZKOLENIA
SZKOŁY CHORĄŻYCH PTWL

w dniu 15.10.1983 r.

T e m a t : DZIAŁANIE ŻOŁNIERZA W TERENIE SKAŻONYM.

Opracował:
WYKŁADOWCA CT

_____

Sprawdził:
ST.WYKŁADOWCA CT

_____

OLEŚNICA - październik 1983 r.

TEMAT: DZIAŁANIE ŻOŁNIERZA W TERENIE SKAŻONYM

C E L: Nauczyć kadetów zasad pokonywania terenu skażonego oraz organizacji rozpoznania skażeń i ubezpieczenia plutonu w czasie ćwiczeń.
Doskonalić umiejętności dowódcze kadetów w warunkach stosowania broni masowego rażenia.
Doskonalić umiejętności kadetów w zakresie prowadzenia częściowych zabiegów specjalnych.

METODA: Zajęcia praktyczne.

MIEJSCE: Ośrodek Szkolenia Chemicznego i pas taktyczny.

C Z A S: 3 godziny lekcyjne.

ZAGADNIENIA I PODZIAŁ CZASU

1. Czynności wstępne i pytania kontrolne. 10'
2. Wprowadzenie w sytuację taktyczną i postawienie zadania na marsz do rejonu szkolenia. 10'
3. Domarsz do rejonu szkolenia: 10'
   - marsz ubezpieczony,
   - rozpoznanie drogi marszu.
4. Zachowanie się żołnierza w czasie wybuchu jądrowego: 20'
   - w terenie otwartym,
   - na środkach transportowych.
5. Organizacja natarcia plutonu: - 15'
   - postawienie zadania bojowego,
   - organizacja współdziałania.
6. Pokonywanie terenu skażonego w natarciu: - 25'
   - ogłoszenie alarmu o skażeniach,
   - nakładanie indywidualnych środków ochrony przed skażeniami,
   - pokonanie terenu skażonego.
7. Prowadzenie częściowych zabiegów specjalnych. - 30'
8. Omówienie przebiegu zajęć i powrót do rejonu zakwaterowania. - 15'

Razem - 135'

POMOCE NAUKOWE:

1. Metodyka szkolenia pododdziałów w zakresie obrony przed bronią jądrową. Sygn. Chem. 278/78, nr. bibl. 1654.

2. Metodyka szkolenia pododdziałów w zakresie obrony przed bronią masowego rażenia. Sygn. Chem. 228/71, nr bibl. 627.

3. Metodyka przerabiania zagadnień obrony przed bronią masowego rażenia podczas szkolenia taktycznego i technicznego.
Sygn. Chem. 222/70, nr bibl. II-512.

4. Zasady utaktyczniania zajęć specjalistycznych, nr bibl. 406.

ZABEZPIECZENIE MATERIAŁOWE

Ubiór szkolonych - polowy z etatowym wyposażeniem.

1. Pakiet PChW-OB - 1 na 5 żołnierzy.
2. Pakiet IPP-51 - 1 na 5 żołnierzy.
3. Indywidualne środki ochrony przed skażeniami - dla każdego szkolonego.
4. Manierki z wodą - na każdego żołnierza.
5. Granaty dymne RGD-2b - 3 szt.
6. Petardy - 6 szt.
7. Naboje ślepe - po 10 szt. dla żołnierza.
8. Chorągiewki ostrzegawcze - 10 szt.
9. Znaki ostrzegawcze - 5 szt.
10. 26 mm nb sygnałowe - 1 kpl. /dla wykładowcy/.
11. Torba sanitarna - 1 szt.
12. Syrena alarmowa - 1 szt.
13. Pistolet sygnałowy - 1 szt.

WSKAZÓWKI ORGANIZACYJNO-METODYCZNE

1. 3 dni przed zajęciami, wykładowca udziela instruktażu dowódcy plutonu i dowódcom drużyn.

2. W czasie szkolenia główny wysiłek zwrócić na doskonalenie umiejętności pokonywania terenu skażonego oraz prowadzenia częściowych zabiegów specjalnych przez szkolonych.

3. W czasie zajęć zwracać uwagę na bojowe zachowanie się ćwiczących, prawidłową terminologię wojskową, rozkazodawstwo, komendy oraz dyscyplinę ćwiczących.

4. Fragmenty ćwiczenia z wykonaniem, których szkoleni mają trudności, objaśnia i pokazuje dowódca plutonu. On też stawia drużynom zadania.

5. Domarsz do rejonu szkolenia wykorzystać do doskonalenia zachowania się żołnierza w warunkach stosowania broni masowego rażenia.

6. Zagadnienie 4 realizowane jest w dwu podgrupach. Szkolenie prowadzi wykładowca i dowódca plutonu.

WARUNKI BEZPIECZEŃSTWA

1. Zabraniam:

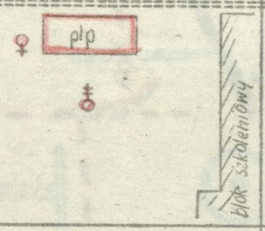
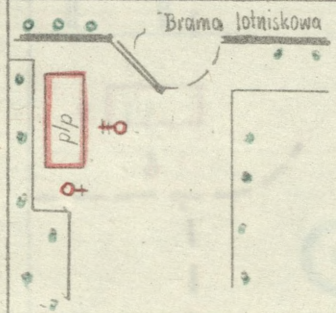
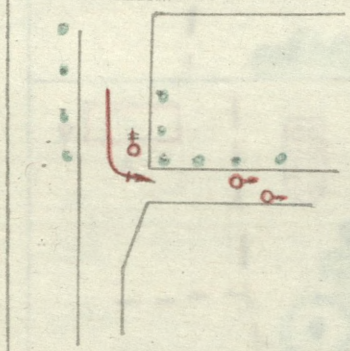
   - prowadzić ogień celowany do celów żywych amunicją ślepą na odległość mniejszą niż 50 m.;

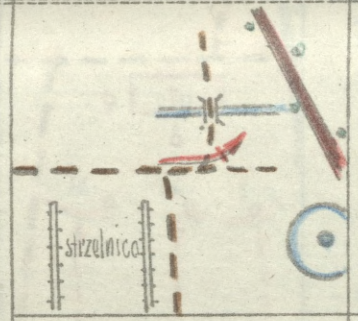
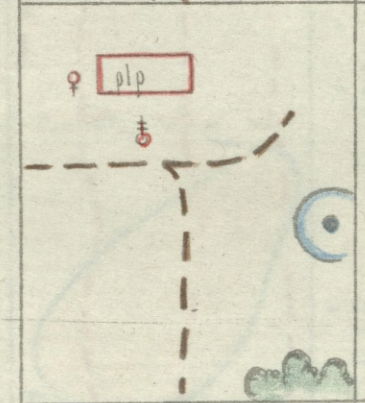
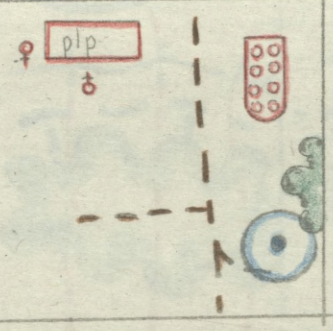
   - rzucać petardy w stronę ćwiczących i sprzętu na odległość mniejszą niż 50 m.

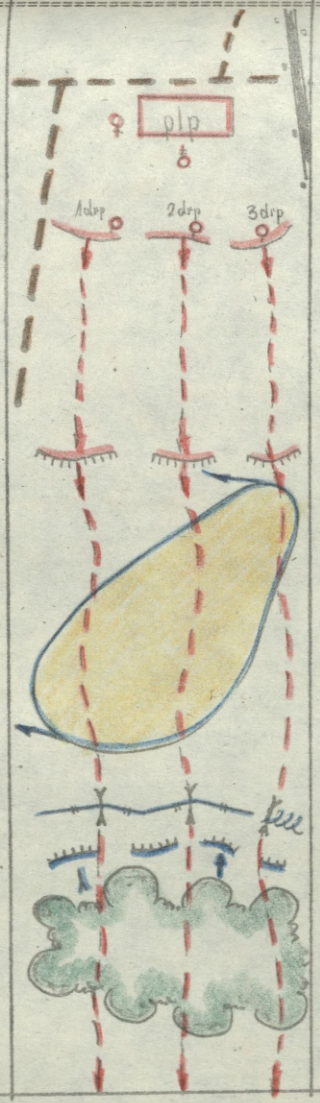
2. Zapalone petardy i granaty dymne natychmiast odrzucać. Niewybuchów nie zbierać wcześniej jak po 15 minutach.

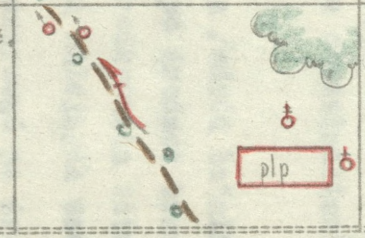
3. Ogień prowadzić tylko na komendę.

4. W czasie wykonywania skoków lub czołgania się broń zabezpieczać.

ZAGADNIENIA I CZAS	SZKIC DZIAŁANIA	CZYNNOŚCI KIEROWNIKA ĆWICZENIA – DOWÓDCY PLUTONU	CZYNNOŚCI ĆWICZĄCYCH	CZYNNOŚCI POZORACJI
1	2	3	4	5
ZAGADNIENIE 1 Czynności wstępne i pytania kontrolne 10´		1. Przyjmuje meldunek, sprawdza sprzęt i oporządzenie oraz zabezpieczenie materiałowe ćwiczenia. 2. Zadaje pytania kontrolne. 3. Omawia warunki bezpieczeństwa. 4. Podaje temat, cele szkoleniowe i zagadnienia.	1. Dowódca plutonu melduje pluton gotowy do zajęć. 2. Usuwają usterki stwierdzone w czasie przeglądu. 3. Stoją na zbiórce, odpowiadają na pytania, słuchają tematu i celu zajęć.	Kierownik ćwiczenia wyznacza ze składu ćwiczących jednego żołnierza do pozoracji
ZAGADNIENIE 2 Wprowadzenie w sytuację taktyczną i postawienie zadania na marsz do rejonu szkolenia 10´		– Wprowadza w sytuację taktyczną. – Stawia zadanie bojowe dowódcy plutonu na wykonanie marszu ubezpieczonego do rejonu ześrodkowania. – Słucha organizacji działania przez dowódcę plutonu. – Słucha zadania bojowego stawianego przez dowódcę plutonu na wykonanie marszu. – Słucha zadań bojowych stawianych przez dowódców drużyn dla: – ubezpieczenia przedniego – patrolu rozpoznania skażeń.	– Słuchają wprowadzenia w sytuację taktyczną. – Słuchają zadania bojowego na wykonanie marszu ubezpieczonego do rejonu ześrodkowania. – Słuchają organizacji i zabezpieczenia marszu. – Dowódcy drużyn stawiają zadania dla: – ubezpieczenia przedniego – patrolu rozpoznania skażeń. – Patrol rozpoznania skażeń nakłada indywidualne środki ochrony do położenia pogotowia.	Przygotowuje środki pozoracji do użycia.
ZAGADNIENIE 3 Domarsz do rejonu szkolenia: – marsz ubezpieczony – rozpoznanie drogi marszu 10´		– Zwraca uwagę na zasady ubezpieczenia marszu: – działanie szperaczy, – przygotowanie przyrządów rozpoznania skażeń przez patrol rozpoznania. – Podaje sygnał dla pozoracji do pozorowania terenu skażonego. – Obserwuje działanie patrolu rozpoznania skażeń.	– Patrol rozpoznania skażeń przygotowuje przyrządy do pracy i wyrusza na rozpoznanie drogi marszu. – Ubezpieczenie przednie realizuje zadanie postawione przez d-cę drużyny. – Żołnierze kontynuują marsz po wyznaczonej trasie. – W wypadku skażenia drogi marszu patrol rozpoznania skażeń podaje sygnał d-cy plutonu do zatrzymania marszu. – Patrol rozpoznania skażeń prowadzi rozpoznanie, określa rodzaj środka trującego i granice terenu skażonego. – Melduje wyniki rozpoznania skażeń kierownikowi ćwiczenia. – Pluton dokonuje obejścia terenu skażonego.	Pozoruje teren skażony. Oznacza przednią i tylną granicę terenu skażonego. Zbiera zużyte środki pozoracji.

1	2	3	4	5
ZAGADNIENIE 4 Zachowanie się żołnierza w czasie wybuchu jądrowego - 20´		- W rejonie szkolenia nakazuje dowódcy plutonu dokonać podziału żołnierzy na dwie grupy. - Pierwsza grupa ćwiczy "Zachowanie się żołnierza w czasie wybuchu jądrowego w terenie otwartym". -Prowadzącym szkolenie I grupy jest kierownik ćwiczenia, czas - 10´. - Druga grupa ćwiczy "Zachowanie się żołnierza w czasie wybuchu jądrowego na środkach transportowych". - Prowadzącym szkolenie II grupy jest dowódca plutonu, czas - 10´.	- Stoją na zbiórce i słuchają podziału ogranizacyjnego. - Pierwsza grupa ćwiczy "Zachowanie się żołnierza w czasie wybuchu jądrowego w terenie otwartym". - Druga grupa ćwiczy "Zachowanie się żołnierza w czasie wybuchu jądrowego na środkach transportowych. Zmiana grup - co 10 minut.	Pozoruje petardami wybuchy jądrowe.
a/ w terenie otwartym 10´		- Kierownik ćwiczenia podaje treść i cel zagadnienia, wykonuje wzorowy pokaz i przystępuje do praktycznego szkolenia. - Obserwuje wykonywanie komend przez szkolonych, zwraca uwagę na popełniane błędy.	- Słuchają treści i celu zagadnienie, obserwują pokaz. - Przystępują do praktycznego szkolenia: Po komendzie prowadzącego, natychmiast chowają się za najbliższe przeszkody terenowe. Wykorzystują kolejny, wykopy, wzniesienia i pnie drzew. - Przestrzegają następujących zasad zachowania się: - padają zawsze nogami w kierunku wybuchu jądrowego - twarzą do ziemi, rękami zasłaniając twarz - wykorzystując przeszkody terenowe zawsze głową bezpośrednio za przeszkodę.	Pozoruje petardami wybuchy jądrowe.
b/ na środkach transportowych 10´		- Dowódca płutonu podaje treść i cel zagadnienia, wykonuje wzorowy pokaz i przystępuje do praktycznego szkolenia. - Obserwuje wykonywanie komend przez szkolonych, zwraca uwagę na popełniane błędy.	- Słuchają treści i celu zagadnienia. - Obserwują pokaz i przystępują do praktycznego szkolenia. - Po komendzie prowadzącego żołnierze natychmiast wykonują nakazane czynności z zachowaniem następujących zasad: - pojedynczy żołnierz pada twarzą do podłogi pojazdu i rękami zasłania twarz; - grupa żołnierzy siedzących natychmiast pochyla się do przodu, osłaniając szyję kołnierzem kurtki, a twarz rękami.	Pozoruje petardami wybuchy jądrowe.

1	2	3	4	5
ZAGADNIENIE 5 Organizacja natarcia plutonu 15'		- Kierownik ćwiczenia stawia dowódcy plutonu zadanie bojowe do natarcia według następujących punktów: - dozory, - krótkie wiadomości o nieprzyjacielu, - zadanie kompanii w ugrupowaniu bojowym, - zadanie dla plutonu, - gotowość do działania, - sygnały alarmowe, dowodzenia i współdziałania, - miejsce d-cy kompanii /kierownika ćwiczenia/, - zastępcę. - Dowódca plutonu stawia zadanie bojowe do natarcia. - Kierownik ćwiczenia słucha organizacji działania przez dowódcę plutonu i dowódców drużyn. - Kontroluje realizację czynności przygotowawczych do natarcia.	Dowódcy drużyn wykonują zbiórki w drużynach. Żołnierze stoją na zbiórce, poprawiają oporządzenie. Stoją na zbiórce i słuchają zadania bojowego do natarcia. Dowódcy drużyn podają komendy: "Przygotować się do ataku" Żołnierze wykonują następujące czynności: - doładowują broń, - poprawiają oporządzenie, - zakładają bagnety na broń, - meldują o gotowości do ataku.	Ładuje magazynki amunicją ślepą. - Pozoruje skażenie terenu.
ZAGADNIENIE 6 Pokonywanie terenu skażonego 25'		- Kierownik ćwiczenia podaje sygnał dla pozoracji o ogłoszeniu alarmu o skażeniach. - Obserwuje działanie plutonu, patrolu rozpoznania skażeń i ubezpieczenia. - Dowódca plutonu podaje sygnał "Skażenie". - Kontroluje przestrzeganie zasad pokonywania terenu skażonego przez żołnierzy. - Kierownik ćwiczenia podaje sygnał "Do ataku".	- Żołnierze rozpoczynają marsz do rubieży wyjściowej. - Żołnierze zatrzymują się przed przednią granicą terenu skażonego. - Patrol rozpoznania skażeń prowadzi rozpoznanie i melduje o wynikach rozpoznania. - Żołnierze ubierają indywidualne środki do położenia bojowego. - Kontynuuje marsz w terenie skażonym przestrzegając zasad omówionych w części merytorycznej. - Zajmują rubież wyjściową do natarcia. - Dowódcy drużyn podają komendy: "Do ataku naprzód" Żołnierze wykonują następujące czynności: - wyskakują z okopów, - prowadzą ogień w biegu, - niszczą nieprzyjaciela.	Oznacza przednią i tylną granicę terenu skażonego, tablicami informacyjnymi. Zbiera zużyte środki pozoracji pola walki i niewypały. Pozoruje gniazda oporu nieprzyjaciela

1	2	3	4	5
ZAGADNIENIE 7 Prowadzenie częściowych zabiegów specjalnych 30´		- Dowódca plutonu wykonuje zbiórkę plutonu i nakazuje przeprowadzić częściowe zabiegi specjalne. - Kierownik ćwiczenia kontroluje przebieg częściowych zabiegów specjalnych.	- Stoją na zbiórce i słuchają stawianego zadania przez dowódcę plutonu. - Prowadzą zabiegi specjalne zgodnie z zasadami omówionymi w części merytorycznej. - Zdejmują indywidualne środki ochrony przed skażeniami.	Zbiera zużyte środki pozoracji pola walki oraz niewypały
Omówienie przebiegu zajęć, powrót do rejonu zakwaterowania - 15´		- Kierownik ćwiczenia dokonuje przeglądu broni i oporządzenia. - Omawia przebieg ćwiczenia, podaje zadanie na naukę własną.	- Stoją na zbiórce i słuchają omówienia.	Melduje kierownikowi ćwiczenia rozliczenie środków pozoracji pola walki.

T R E Ś Ć O P R A C O W A N I A

1. CZYNNOŚCI WSTĘPNE I PYTANIA KONTROLNE.

Kierownik ćwiczenia sprawdza wygląd zewnętrzny i wyposażenie żołnierzy, następnie podaje temat i cel zajęć, zadaje pytania kontrolne, które przykładowo mogą brzmieć:

a/ wymienić czynniki rażenia broni jądrowej,

b/ wymienić dopuszczalne dawki napromieniowania ludzi,

c/ wymienić rodzaje wybuchów jądrowych i krótko je scharakteryzować,

d/ omówić podział środków trujących pod względem działania toksycznego na organizm - wymienić przedstawicieli grup,

e/ scharakteryzować zasady obrony przed bronią neutronową.

2. WPROWADZENIE W SYTUACJĘ TAKTYCZNĄ I POSTAWIENIE ZADANIA NA MARSZ DO REJONU SZKOLENIA.

Kierownik ćwiczenia wprowadza w sytuację taktyczną, stawiając równocześnie zadanie bojowe w roli dowódcy kompanii, które może brzmieć następująco:

Pododdziały 1 bz /Mz/ po niepomyślnych walkach o m. Oleśnica przeszły do obrony w rejonie m. Cieśle, równocześnie przegrupowując z głębi nowe siły - prawdopodobnie z zadaniem przejścia do natarcia wzdłuż szosy w kierunku Cieśle - Oleśnica.
W dotychczasowych działaniach nieprzyjaciel stosował broń masowego rażenia w celu obezwładnienia II rzutowych pododdziałów naszych wojsk.

Nasza kompania /odwód batalionu/ otrzymała zadanie wykonać marsz ubezpieczony po drodze: brama - strzelnica - lasek brzozowy, gdzie w rejonie ześrodkowania odtworzyć zdolność bojową i być w gotowości do wykonywania kolejnych zadań.

3 pluton - maszerować po drodze jak wyżej, na czele sił głównych kompanii z zadaniem ubezpieczenia ich od czoła.
W rejonie ześrodkowania natychmiast przystąpić do odtwarzania zdolności bojowej, częścią sił ubezpieczyć się od strony szosy K-12.

Sygnały:
- wybuch jądrowy - petarda - głosem "Błysk"
- skażenie chemiczne - granat dymny - głosem "Skażenie"
- alarm powietrzny - biała rakieta - głosem "Lotnik"
- wskazywanie celów - pociski świetlne
- sygnały dowodzenia - zgodnie z regulaminem.

Po wysłuchaniu zadania, dowódca plutonu stawia zadanie bojowe do wykonania marszu ubezpieczonego w rejon ześrodkowania.

Przykładowo:

Nieprzyjaciel broni się w m. Cieśle, równocześnie podciągając z głębi nowe siły, prawdopodobnie w celu stworzenia dogodnych dla siebie warunków do natarcia.

Kompania nasza otrzymała zadanie wykonać marsz ubezpieczony do rejonu ześrodkowania.

Nasz pluton - maszerować będzie na czele sił głównych kompanii po drodze: brama - strzelnica - ośrodek OPL, z zadaniem ubezpieczenia tych sił od czoła.

W tym celu:

1 drużyna - maszerować na czele plutonu po wyznaczonej drodze, ubezpieczając się od czoła szperaczami.
W składzie drużyny działać będzie patrol rozpoznania skażeń z drugiej drużyny.

2 i 3 drużyna - siły główne plutonu, maszerować po wyznaczonej drodze w odległości 100 - 150 m za 1 drużyną.
Prowadzić obserwację okrężną.

Ze składu 3 drużyny wyznaczyć obserwatorów.

Sygnały - jak w dotychczasowych działaniach.

Moje miejsce na czele sił głównych.

Zastępca - dowódca 2 drużyny.

Dowódcy drużyn wyznaczają żołnierzy do składu patrolu rozpoznania skażeń i ubezpieczenia przedniego.

Zadanie dla ubezpieczenia przedniego:

Szer. X i Y - szperacze.

Szer. X - starszy szperacz.

Maszerować po wyznaczonej drodze z zadaniem ubezpieczenia drużyny od czoła.

Sygnały:

- grupa nieprzyjaciela - karabin w górę,
- pojedynczy żołnierz nieprzyjaciela - karabin w bok,
- droga wolna - ręką "Naprzód".

Moje miejsce na czele drużyny.

- Naprzód.

Zadanie dla patrolu rozpoznania skażeń:

Szer. X i Y - jako patrol rozpoznania skażeń.

Szer. X - dowódca patrolu.

Maszerować w odległości 50 m od 1 drużyny w indywidualnych środkach ochrony.

Prowadzić ciągłe rozpoznanie skażeń przyrządem rozpoznania chemicznego i rentgenoradiometrem.

W rejonie ześrodkowania przystąpić natychmiast do rozpoznania terenu.

Teren skażony sygnalizować żółtą chorągiewką.

3. DOMARSZ DO REJONU SZKOLENIA

Po wymarszu ubezpieczenia przedniego i patrolu rozpoznania skażeń - kierownik ćwiczenia nakazuje rozpocząć marsz do nakazanego rejonu.
Po drodze zwraca uwagę na bojowe zachowanie się żołnierzy, prawidłowe działanie szperaczy i patrolu rozpoznania skażeń.
Osobiście pozoruje odcinek terenu skażonego środkami trującymi - nietrwałymi.
Teren oznacza znakami ostrzegawczymi.
Zwraca uwagę na prawidłowe wykonywanie czynności oraz złożenie meldunku o wynikach rozpoznania przez patrol rozpoznania skażeń.

4. ZACHOWANIE SIĘ ŻOŁNIERZA W CZASIE WYBUCHU JĄDROWEGO

Treść zagadnienia realizowana jest w dwóch podgrupach. Kierunek uderzenia jądrowego prowadzący określają głosem "Błysk - z prawej", "Błysk - z lewej" oraz uniesieniem prawej bądź lewej ręki lub "Północ - błysk", "Południe - błysk" itp.

a/ w terenie otwartym

Prowadzący podaje treść i cel zagadnienia, wykonuje wzorowy pokaz i przystępuje do praktycznego szkolenia.
Po komendzie prowadzącego "Błysk z prawej" - żołnierze wykonujący zadanie bojowe, natychmiast chowają się za najbliższe przeszkody terenowe, wykorzystują koleiny, wykopy, wzniesienia i pnie drzew. Gdy odległość od ukrycia przekracza 3 kroki, padają natychmiast twarzą do ziemi a nogami w kierunku wybuchu jądrowego, rękami zasłaniając twarz i zamykając oczy.
Po komendzie "Fala uderzeniowa - przeszła", żołnierze wykonują przerwane czynności.

b/ na środkach transportowych

Prowadzący podaje treść i cel zagadnienia, wykonuje wzorowy pokaz i przystępuje do praktycznego szkolenia.
Po komendzie prowadzącego "Błysk z prawej", żołnierze siedzący na skrzyni ładunkowej natychmiast pochylają się do przodu i zasłaniają twarz rękami. Jeżeli jest możliwość, padają twarzą do podłogi pojazdu.
Kierowca natychmiast zatrzymuje pojazd, wyłącza silnik i pochyla się ażeby uniknąć porażenia promieniowaniem cieplnym.

5. ORGANIZACJA NATARCIA PLUTONU

Po zajęciu podstawy wyjściowej do ataku, kierownik ćwiczenia stawia dowódcy plutonu zadanie bojowe do natarcia według następujących punktów:

- dozory,
- krótkie wiadomości o nieprzyjacielu,
- zadanie kompanii w ugrupowaniu bojowym,
- zadanie dla plutonu,
- gotowość do działania,
- sygnały alarmowe, dowodzenia i współdziałania,
- miejsce dowódcy kompanii /kierownika ćwiczenia/,
- zastępca dowódcy /wyznacza/.

Następnie dowódca plutonu stawia zadanie bojowe dla plutonu:
Dozory:
- prawy skraj lasu - dozór "skraj" - 450
- rozłożyste drzewo - dozór "rozłożysty" - 400
- biały budynek - dozór "biały" - 450

Pododdziały 1 bz /Mz/ po niepomyślnych walkach o m. Oleśnica wycofały się na rubież: Cieśle - Spalice, a po odtworzeniu zdolności bojowej ponownie przeszły do natarcia włamując się w ugrupowanie naszego batalionu na głębokość ok. 1,5 km.
Natarcie nieprzyjaciela zostało załamane na rubieży: strzelnica, płd. las brzozowy, czerwony dom.
Wykryto:

- na fałdzie terenowej - grupa piechoty,
- na lewo od polnej drogi - transporter opancerzony,
- przed przednim skrajem - pojedyncze miny.

W dotychczasowych działaniach nieprzyjaciel stosował środki trujące.

Kompania nasza /odwód batalionu/ otrzymała zadanie nacierać z rubieży: ośrodek szkolenia chemicznego, strzelnica w kierunku: fabryka, las brzozowy,

biały dom, z zadaniem rozbicia nieprzyjaciela w jego plutonowym punkcie oporu, opanowanie rubieży - płn. strzelnica, las brzozowy i wspólnie z 1 i 2 kompanią rozwinięcie powodzenia w kierunku: las brzozowy - m. Cieśle.

Pluton nasz - na lewym skrzydle kompanii do godziny 10.00 zająć rubież wyjściową do natarcia: krzak, biały słup, fasada, po czym na sygnał "Nacierać", w kierunku: pojedynczy słup - lewy skraj lasu brzozowego, z zadaniem rozbicia nieprzyjaciela w gnieździe oporu i wspólnie z 3 plutonem naszej kompanii, przejścia do pościgu z prawej strony szosy E-12.
Na prawo naciera 3 pluton naszej kompanii, na lewo za szosą E-12, 1 pluton 2 kompanii 3 batalionu.

1 drużyna z zajmowanych stanowisk w czasie OPN zniszczyć ogniem km pod krzakiem, następnie uderzeniem w kierunku: drzewo, słup, rozbić grupę strzelców przy drodze polnej i opanować lukę między drzewami. Następnie nacierać wzdłuż drogi polnej.

2 drużyna z zajmowanych stanowisk w ramach uderzenia ogniowego zniszczyć transporter opancerzony, następnie uderzeniem w kierunku: droga polna - drzewo, we współdziałaniu z 1 drużyną rozbić grupę strzelców i opanować rubież krzaków na wzgórzu. Dalej rozwinąć powodzenie w środku ugrupowania plutonu.

3 drużyna z zajmowanych stanowisk w czasie uderzenia ogniowego zniszczyć transporter opancerzony na lewo od szosy, następnie uderzeniem w kierunku: słup "A", kępa drzew, rozbić nieprzyjaciela w rejonie dozoru - "brzoza".
Kierunek dalszego natarcia: "czerwony budynek".
Gotowość do ataku za 15'.
W wypadku skażeń chemicznych i promieniotwórczych natarcie prowadzić w indywidualnych środkach ochrony. Likwidację skażeń prowadzić po wykonaniu zadania.

Sygnały alarmowe jak w dotychczasowych działaniach.
Sygnały dowodzenia i współdziałania:

- uderzenie ogniowe - zielona gwiazda, głosem "Ognia",
- atak - czerwona gwiazda, głosem "Do ataku",
- stój - czerwony dym, głosem "Stój".

Zastępca - dowódca 2 drużyny.
Po postawieniu zadania, dowódca plutonu podaje komendę przygotowania się do ataku, po której szkoleni poprawiają oporządzenie, wyciągają łopatki i wkładają je za pas, zakładają bagnety, ładują broń, uzbrajają granaty.

Kierownik ćwiczenia udaje się w rejon pozoracji skażeń chemicznych. Dowódca plutonu zwraca uwagę na należyte wykonywanie czynności, podaje sygnał do kontynuowania marszu.

6. POKONYWANIE TERENU SKAŻONEGO W NATARCIU

6.1. Ogłoszenie alarmu o skażeniach

Kierownik ćwiczenia za pomocą syreny alarmowej ogłasza alarm o skażeniach. Skażenie imituje palącym się granatami dymnymi RGD-2b. Żołnierze nakładają indywidualne środki ochrony przed skażeniami do położenia bojowego jako kombinezony wykonując następujące czynności:

- zdejmują oporządzenie i hełmy, zakładają maski p-gaz.,
- wyjmują z torby odzież ochronną,
- nakładają pończochy ochronne,
- wkładają płaszcze ochronne i zsuwają kaptur na plecy,
- uformowują kombinezon,
- nakładają hełmy i nasuwają kaptur odzieży ochronnej,
- zakładają oporządzenie.

6.2. Pokonanie terenu skażonego

Żołnierze działający pieszo w terenie skażonym powinni unikać chodzenia po wysokiej trawie, zboczach, zaroślach oraz kłaść się w miejscach, gdzie są oznaki skażenia środkami trującymi.
Teren skażony należy pokonywać w zwiększonych odległościach i większą szybkością.
Każdy żołnierz powinien stosować się do następujących wskazań:

- meldować dowódcy o uszkodzeniu indywidualnych środków ochrony,
- dokładnie przestrzegać zasad pokonywania odcinków skażonych,
- nie spożywać posiłków, nie palić, nie pić,
- nie zdejmować bez rozkazu indywidualnych środków ochrony przed skażeniami.

7. PROWADZENIE CZĘŚCIOWYCH ZABIEGÓW SPECJALNYCH

Po pokonaniu terenu skażonego żołnierze przystępują do odkażania broni, oporządzenia pakietami PChW-013 i zabiegów sanitarnych pakietem IPP-51.

W celu przygotowania roztworu odkażającego i przeprowadzeniu odkażania pakietem PChW-013 należy wykonać następujące czynności:

- otworzyć pakiet PChW-013
- wsypać odkażalnik do torebki

- wyjąć tampony i ampułkę z inhibitorem korozji
- wlać wodę według oznaczenia na torebce i wymieszać
- wycisnąć zawartość koncentratu P-710 z ampułki
- pierwszym tamponem zdjąć środek trujący z powierzchni uzbrojenia, drugim zmoczonym w roztworze przecierać miejsca skażone
- czynności powtórzyć 2-3-krotnie.

Po przeprowadzeniu odkażania uzbrojenia, żołnierze prowadzą zabiegi sanitarne pakietami IPP-51.

W tym celu powinni:

- zdjąć krople środka trującego tamponami z gazy,
- w pierwszej kolejności przecierać skażone miejsca roztworem z małego naczynka,
- po zgnieceniu szklanej ampułki w dużym naczynku prowadzić zabiegi sanitarne w drugiej kolejności.

Po przeprowadzeniu zabiegów specjalnych, żołnierze zdejmują indywidualne środki ochrony przed skażeniami, zakładają oporządzenie, czyszczą sprzęt.

8. OMÓWIENIE PRZEBIEGU ZAJĘĆ I POWRÓT DO REJONU ZAKWATEROWANIA

Dokonuje przeglądu broni i oporządzenia.

Rozlicza środki pozoracji pola walki.

Nakazuje zdać zużyte środki pozoracji pola walki i niewypały do magazynu jednostki.

Aneks Nr 5

"Z A T W I E R D Z A M"

KOMENDANT CENTRALNEGO OŚRODKA SZKOLENIA
SPECJALISTÓW TECHNICZNYCH WOJSK LOTNICZYCH
im.gen.W.Króblewskiego

_____

Dnia "____"_____ 19___ r.

R E G U L A M I N

ZAWODÓW TAKTYCZNO-TECHNICZNYCH I ODZNAK

SZKOŁY CHORĄŻYCH

PERSONELU TECHNICZNEGO WOJSK LOTNICZYCH

Przedstawiam do zatwierdzenia:

ZASTĘPCA KOMENDANTA
D/S SZKOLENIA

_____

ROZDZIAŁ I.

Z A S A D Y O G Ó L N E

1. Głównym celem zawodów taktyczno-technicznych i ogniowych Szkoły Chorążych jest sprawdzenie przygotowania kadetów rocznika promocyjnego w zakresie:

   - dowodzenia drużyną i działania w składzie drużyny w trudnych warunkach terenowych, w złożonych i różnorodnych sytuacjach bojowych oraz w ograniczonym czasie;
   - wytrzymałości i sprawności fizycznej oraz odporności psychofizycznej w toku działania;
   - wyrabiania koleżeństwa i pomocy w trudnych sytuacjach;
   - umiejętności prowadzenia celnego ognia z podstawowej broni piechoty oraz wykorzystania podstawowego sprzętu technicznego i łączności w określonych sytuacjach bojowych;
   - umiejętności obsługi technicznej samolotu /śmigłowca/ przy odtwarzaniu gotowości bojowej po ich dezaktywacji.

Ponadto zapoznanie dowódców plutonów szkolnych z charakterem konkurencji i wymogami stawianymi w czasie zawodów oraz zdobycie doświadczeń niezbędnych do stosowania przez nich w programowym procesie szkolenia kadetów.

2. Zawody taktyczno-techniczne i ogniowe składają się z dwóch części:

Pierwsza część - zawody taktyczne przeprowadzone metodą ćwiczenia kompleksowego, na trasie o długości około 18 km, połączone ze strzelaniem, pokonywaniem różnych przeszkód naturalnych i sztucznych oraz wykonywaniem zadań taktycznych przez drużynę.

Druga część - strzelanie Nr 1 z P-64 i zawody techniczne.

3. Drużynom biorącym udział w pierwszej części zawodów, sędziowie stwarzać będą odpowiednie sytuacje bojowe. Na podstawie określonych sytuacji i otrzymywanych zadań, drużyny działają zgodnie z decyzją ich dowódców. Wzajemna koleżeńska pomoc w trakcie wykonywania zadań - jest dozwolona.

4. Komisja sędziowska oceniająca działanie drużyn szczególną uwagę zwracać będzie na trafność podejmowanych decyzji, precyzyjne stawianie zadań, kierowanie ogniem oraz sprawne dowodzenie drużyną.

Duży nacisk położony zostanie na opracowanie podstawowych dokumentów bojowych /mapa, sytuacyjny meldunek bojowy, szkic ogniowy/.
Ocenie podlegać będą nie tylko dokumenty dowódców drużyn, ale w określonych momentach również wszystkich zawodników.

5. a/ Poszczególne drużyny klasyfikuje się na podstawie łącznej sumy punktów uzyskanych za zajęte miejsca w poszczególnych konkurencjach pierwszej i drugiej części zawodów.
Minuty karne i bonifikaty uzyskane przez drużyny w konkurencjach taktyczno-technicznych uwzględnia się przy ustalaniu ogólnego czasu za działanie drużyny.
Sposób oceny poszczególnych konkurencji określa rozdział II regulaminu zawodów.

b/ Komisja sędziowska odlicza minuty karne za:

- przybycie drużyny na start z opóźnieniem do 10 min. - za każdą minutę opóźnienia - jedna minuta karna;
- wycofanie się jednego zawodnika z pierwszej części zawodów, drużyna otrzymuje - 40 min. karnych;
- niezgodny z regulaminem zawodów ubiór lub oporządzenie - 10 minut karnych;
- zagubienie lub pozostawienie jakiejkolwiek części obowiązującego, zgodnie z regulaminem oporządzenia lub wyposażenia /np.: rękawice ochronne, łopatka itp./ - 10 minut karnych.

Jeżeli zawodnik za zagubiony przedmiot, będący częścią składową jego oporządzenia lub uzbrojenia, został ukarany na jednej z konkurencji - po raz drugi, na niego nie otrzymuje minut karnych.
Ponadto, jeśli zawodnik w czasie zawodów zagubi jakikolwiek przedmiot będący częścią uzbrojenia lub wyposażenia lecz odszuka go - nie otrzymuje punktów karnych.
W poszukiwaniu zagubionego przedmiotu mogą udzielać pomocy zawodnicy zgodnie z decyzją dowódcy drużyny;

- brak bojowego zachowania się zawodników w czasie pierwszej części zawodów - 15 minut karnych. Ukarać może każdy sędzia na swojej konkurencji;
- niestosowne zachowanie się zawodnika, w tym używanie słów wulgarnych - do 15 minut karnych.

c/ Na ogólną punktację i ostateczną klasyfikację drużyny składa się suma punktów uzyskanych w pierwszej i drugiej części zawodów. W przypadku uzyskania jednakowej ilości punktów przez kilka drużyn, decydują zajęte miejsca w poszczególnych konkurencjach.

d/ W przypadku uzyskania jednakowego łącznego czasu w pierwszej części zawodów przez kilka drużyn, o kolejności miejsc decyduje suma minut bonifikaty czas zmniejsza suma minut karnych.

e/ W przypadku uzyskania jednakowej ilości punktów za konkurencje strzeleckie /strzelanie Nr 1 - P-64/ przez drużyny o kolejności miejsc decyduje ilość trafionych 10, 9, 8, ... itd./.

6. Drużynę dyskwalifikuje się:

a/ w przypadku nie stawienia się lub spóźnienia powyżej 10 minut na start;

b/ wycofania się z zawodów dwóch lub więcej zawodników;

c/ jeżeli chociażby jeden z zawodników, wyraźnie naruszy zasady dyscypliny wojskowej, względnie obowiązujące przepisy bezpieczeństwa w czasie strzelań oraz przy pokonywaniu przeszkód naturalnych i sztucznych;

d/ w przypadku jaskrawego naruszenia regulaminu zawodów, np.: korzystania z niedozwolonych środków transportu, przyjmowania pożywienia od osób postronnych, posiadania i wykorzystania dodatkowej amunicji, ignorowania sędziego;

e/ za ominięcie przez drużynę jakiejkolwiek konkurencji zawodów.

7. W zawodach biorą udział drużyny:
- kadetów SCh kursu 2-letniego
- kadetów SCh kursu 3-letniego
- skład drużyn: 4 + 6 kadetów.

8. Zawodnicy drużyn biorących udział w zawodach powinni posiadać następujące uzbrojenie i wyposażenie:
- kbk AKM, torbę z magazynkami do kbk AKM i na granaty,
- nakrętkę ślepego strzelania,
- pistolet P-64 - tylko do strzelania,
- hełm,
- maska MP-4,
- pałeczochy i rękawice ochronne.

- ogólnowojskowy płaszcz ochronny,
- łopatkę piechoty /nie składana/,
- indywidualny pakiet pchem. i opatrunek osobisty oraz PChW-013,
- książeczkę wojskową z aktualnymi wpisami,
- zaświadczenie lekarskie o stanie zdrowia,
- ołówki kolorowe /czerwony, niebieski, czarny/.

Dowódcy drużyn dodatkowo winni posiadać:

- torbę polową,
- przybory do pisania i pracy na mapie,
- busolę /kompas/,
- lornetkę,
- zeszyt.

9. Zawody organizuje i przeprowadza komisja sędziowska w składzie:
- przewodniczący komisji, jego zastępca i sekretarz komisji, wyznaczeni przez Komendanta CO&STWL,
- przewodniczący i sędziowie podkomisji - taktycznej, technicznej, ogniowej, wyznaczeni z cykli profilujących, taktyki i kadry ogólnowojskowej,
- przewodniczący podkomisji specjalistycznych, sędziowie oraz personel pomocniczy zostanie wyznaczony przez szefów rodzajów służb CO&STWL.

10. Wyróżnienia:

- za zajęcie I miejsca - puchar przechodni oraz nagroda rzeczowa i dyplom;
- za zajęcie II miejsca - urlop 3 dni i dyplom;
- za zajęcie III miejsca - dyplom.

ROZDZIAŁ II.

PIERWSZA CZĘŚĆ ZAWODÓW - DZIAŁANIE DRUŻYNY NA 18-KILOMETROWEJ TRASIE Z PRZESZKODAMI - NA CZAS

1. START

Miejsce startu . . . . . .

Drużyny startują w składzie: 1 + 6 zawodników z okopu strzeleckiego co 30 minut. Na 30 minut przed startem dowódca drużyny pobiera amunicję ślepą, granaty ćwiczebne i melduje sędziemu startowemu drużynę gotową do zawodów.
W ciągu tego czasu /30 minut/ sędzia startowy /sędzia pomocniczy/ sprawdza tożsamość zawodników, ich umundurowanie i wyposażenie, a następnie wręcza dowódcy zakodowaną mapę 1 : 25 000 z zaznaczonymi na niej punktami /rejonami/, których nie wolno ominąć i tablicę rozmównicą /do pracy na radiostacji/. Jednocześnie nakazuje dowódcy drużyny systematycznie wrysowywać na mapę - na trasie zawodów - wszystkie zdobyte wiadomości o nieprzyjacielu, kierunek działania drużyny i zadania jakie wykonywała drużyna.
Mapa z wrysowaną sytuacją oceniana będzie na mecie.
Następnie stawia zadanie dowódcy plutonu /etat. dowódca plutonu/, który z kolei stawia dowódcy drużyny zadanie bojowe.

Na podstawie otrzymanego zadania, dowódca drużyny wydaje rozkaz bojowy do natarcia, a następnie melduje o gotowości do rozpoczęcia działań. W ustalonym czasie na sygnał sędziego do startu - wybuch lontu detonacyjnego we własnym polu minowym - drużyna rozpoczyna atak.

Czas dla drużyny liczy się od sygnału do startu.

2. NATARCIE DRUŻYNY

a/ Pokonywanie własnego pola minowego przez oznaczone przejście oraz pola minowego nieprzyjaciela po ścieżce wykonanej sposobem wybuchowym;

b/ Pokonanie trzyrzędowej siatki z drutu kolczastego pod ogniem nieprzyjaciela;

c/ Pokonanie zapory małej widocznej
Każdy zawodnik, który ominie przeszkody /wymienione w pkt. 2a, b, c/ względnie wejdzie na pole minowe - 5 min. karnych;

d/ Rzut granatem ćwiczebnym RG-42
Każdy z zawodników wykonuje rzut granatem do transzei odległej 20-25 m.

Za celny rzut uważa się rzut granatem do transzei.
Za każdy celny rzut granatem drużyna uzyskuje 5 minut bonifikaty.
Za nie trafienie granatem - 10 minut karnych.

a/ Walka wręcz

W transzei znajdują się 3 manekiny pozorujące żołnierzy przeciwnika.
Należy je zwalczać do pozycji leżącej.
Sposób zwalczania - dowolny /podręcznik "Walka wręcz i judo" Sygn. Szkol. 301/68/.

Ocena taktycznego działania drużyny w natarciu:

Za bardzo dobre działanie taktyczne drużyny - to znaczy, jeżeli drużyna nie otrzymała minut karnych - przyznaje się 10 minut bonifikaty.

3. POKONYWANIE PRZESZKODY WODNEJ /za pomocą liny zawieszonej poziomo/.

Nad napotkaną przeszkodą wodną zawieszona jest lina pomiędzy obu brzegami. Drużyna ma za zadanie przejść przy pomocy liny na drugą stronę sposobem dowolnym, przestrzegając zasad bojowego zachowania się.

Ocenia za każdego zawodnika, który ominie konkurencję lub nie pokona przeszkody wodnej przy pomocy liny - 20 minut karnych.

4. POKONANIE PRZESZKODY WODNEJ PO PALACH

Na kierunku swego działania drużyna napotyka kolejną przeszkodę wodną, osłanianą przez nieprzyjaciela, obok pale white w dno przesmyku.
Po ostrzelaniu przez npla, drużyna wycofuje się i pokonuje przeszkodę wodną wykorzystując pale.

Ocenia za każdego zawodnika, który ominie konkurencję - 10 minut karnych.

5. ZWALCZANIE ATAKUJĄCEGO CZOŁGU

Po pokonaniu przeszkody wodnej, drużyna kontynuuje marsz ubezpieczony i zbliżając się do atakującego czołgu, dowódca drużyny stawia drużynie zadanie do zwalczania go. Wydaje komendy i kieruje walką.

Za bezpośrednie trafienie czołgu:
- 3 granatami - 15 minut bonifikaty
- 2 granatami - 10 minut bonifikaty
- 1 granatem - 5 minut bonifikaty

/jeden rzut powinien być wykonany przez strzelca drużyny z wnęku po przejechaniu nad nim czołgu/.

Za nieprawidłowe zwalczenie czołgu - 10 minut karnych.

Granaty pobiera dowódca drużyny, znajdujące się u sędziego pomocniczego po pokonaniu przeszkody wodnej po palach.

6. OGRÓDEK NAPALMOWY

Po zwalczeniu atakującego czołgu, drużyna kontynuuje marsz napotykając kolejną przeszkodę jaką jest tor napalmowy.

Drużyna pokonuje przeszkodę w maskach MP-4 i rękawicach ochronnych.

W wypadku ominięcia jakiejkolwiek przeszkody przez zawodnika - 5 minut karnych za każdą przeszkodę.

7. POKONYWANIE TERENU SKAŻONEGO ŚRODKAMI TRUJĄCYMI I PRZEPROWADZENIE ZABIEGÓW SPECJALNYCH

Pokonywanie rozpoznanego i oznaczonego terenu skażonego środkami trującymi odbywa się na odcinku 300 - 500 m w uprzednio nałożonych indywidualnych środkach ochrony przed skażeniami, jako kombinezon.
Nakładanie odzieży ochronnej i maski przeciwgazowej ocenia się według norm czasowych wojsk chemicznych.

Po pokonaniu terenu skażonego, na komendę dowódcy drużyny żołnierze przystępują do sporządzania roztworów odkażających z pakietów PChW-013. Roztworami odkażającymi prowadzą częściowe zabiegi specjalne opracowania, a następnie zdejmują odzież ochronną.

Oceny uzyskane za poszczególne składowe konkurencji:

- bardzo dobrze	- 5 minut bonifikaty
- dobrze	- 3 minuty bonifikaty
- dostatecznie	- bez bonifikaty
- niedostatecznie	- 5 minut karnych
- opuszczenie konkurencji	- 20 minut karnych

Uwaga! Długość odcinka terenu skażonego winna być każdorazowo weryfikowana, biorąc pod uwagę temperaturę otoczenia i łączny czas przebywania w ISOPS.

- przy temp. otoczenia	+ 30°C i wyżej	- 15-20 minut
- przy temp. otoczenia	25°C	- do 30 minut
- przy temp. otoczenia	20°C	- 50 minut
- przy temp. otoczenia	15°C	- 1,5 - 2 godzin

8. ROZMINOWANIE ODCINKA DROGI I USUNIĘCIE GRUPY MIN

Na kierunku marszu drużyna napotyka zaminowany odcinek drogi. Początek zaminowanej drogi sygnalizuje wybuch miny p.piechotnej. Dowódca drużyny stawia zadanie do rozminowania odcinka drogi, wykorzystując zestaw sprzętu minerskiego znajdującego się w punkcie /zaminowany, dowolnym sposobem odcinek drogi - o wymiarach 6x12 m wzdłuż drogi/. Wykryte i zdjęte miny drużyna składa z prawej strony na początku rozminowanego odcinka.
Sprzęt minerski zbiera i pozostawia w miejscu wskazanym przez sędziego, po czym drużyna kontynuuje marsz.

Ocenia - za "podorwanie się" zawodnika na minie - 10 minut karnych;
- za każdego następnego zawodnika znajdującego się w promieniu 10 m - 5 minut karnych;
- za nie wykrycie i nie usunięcie miny - 10 minut karnych.

9. MARSZ WEDŁUG AZYMUTU

Drużyna otrzymuje zadanie wykonania marszu według azymutu. Po otrzymaniu danych, drużyna wykonuje czynności związane z określeniem azymutu. Następnie rozpoczyna marsz według azymutu.

Uwaga! Na określonych załamaniach marszu według azymutu na rozmieszczonych w celach kontrolnych tabliczkach, dowódca drużyny winien wpisać numer drużyny, czas przybycia oraz podpisuje się.

Ocenia Za nie dokonanie wpisu do tabliczek w punkcie kontrolnym, drużyna otrzymuje po 10 minut karnych za każdy punkt kontrolny.

10. UDZIELENIE POMOCY RANNEMU

Na kierunku działania, drużyna napotyka rannego zwiadowcę z grupy specjalnej, któremu należy udzielić pomocy medycznej.

Jednocześnie ranny informuje o miejscu i obecności grupy nieprzyjaciela, prawdopodobnie ubezpieczenia. Ranny wskazuje miejsce własnej radiostacji i prosi dowódcę drużyny o przekazanie meldunku do jego przełożonych. Dowódca drużyny stawia zadanie dotyczące ubezpieczenia drużyny, udzielenia pomocy, ukrycia rannego, nadania meldunku.

Ocenia - za prawidłowe i w odpowiedniej kolejności wykonanie wszystkich zadań /czynności/ - 15 minut bonifikaty;

- za uruchomienie radiostacji i prawidłowe nadanie meldunku - 10 minut bonifikaty;
- za nie uruchomienie i nie nadanie meldunku - 15 minut karnych.

11. DZIAŁANIE DRUŻYNY W TERENIE ZAJĘTYM PRZEZ NIEPRZYJACIELA

Drużyna kontynuuje marsz, napotyka ubezpieczenie nieprzyjaciela. Dowódca drużyny stawia zadanie do obserwacji i wykrywania celów. Każdy z zawodników sporządza szkic - meldunek z aktualnej sytuacji. Wykonane szkice - meldunki oddaje sędziemu konkurencji, po czym drużyna rozpoczyna dalsze działanie obchodząc skrycie ubezpieczenie nieprzyjaciela.

Ocenia - za poprawne postawienie zadania przez dowódcę drużyny - 10 minut bonifikaty;

- za wykrycie 90 % celów i prawidłowe wykonanie szkicu - meldunku, każdy z zawodników otrzymuje - 5 minut bonifikaty;
- za nie wykrycie celów i niepoprawne sporządzenie szkicu - meldunku, każdy z zawodników otrzymuje - 10 minut karnych.

12. STRZELANIE NR 3 Z KBK AKM

Po wejściu w rejon strzelnicy drużyna melduje się w punkcie amunicyjnym, gdzie w wyznaczonym miejscu zdaje amunicję ślepą oraz przygotowuje broń do strzelania.
Każdy z zawodników otrzymuje 12 sztuk nabojów.

Po zameldowaniu przez dowódcę drużyny o gotowości drużyny sędziemu /kierownik strzelania/, sędzia wskazuje kierunek dalszego działania oraz podaje niezbędne warunki bezpieczeństwa.

Po zakończeniu strzelania pozostałą amunicję zdają sędziemu pomocniczemu i dowódca drużyny melduje gotowość do dalszego działania.
Drużyna wykonuje dalsze zadania postawione przez sędziego strzelania.

Ocenia - za wykonanie strzelania najmniejszą liczbą nabojów, drużyna otrzymuje 0 punktów karnych;
- następne drużyny, za każdy nabój różnicy otrzymują - 5 minut karnych;
- ponadto każda drużyna za wykonanie strzelania ponad 70 % za każdy 1 % otrzymuje - 2 minuty bonifikaty;

- za nie wykonanie przez drużynę strzelania w 70 %, drużyna otrzymuje 60 minut karnych.

13. ZAJĘCIE KOŃCOWEJ RUBIEŻY

Po wyjściu drużyny na końcową rubież /metę/ dowódca drużyny nakazuje zająć stanowiska na wskazanej przez sędziego rubieży. Następnie dowódca drużyny składa meldunek o wykonaniu zadania bojowego, jednocześnie przedstawia mapę z wrysowaną sytuacją. Z chwilą zajęcia stanowisk przez drużynę, sędzia odmierza czas przybycia drużyny na metę. Jednocześnie sprawdza stan uzbrojenia i wyposażenia.

Organi
- za nie wrysowanie sytuacji taktycznej na mapę - 10 minut karnych;
- za niepełną sytuację taktyczną - 5 minut karnych;
- za wrysowanie pełnej sytuacji taktycznej - 10 minut bonifikaty;
- za niepoprawnie złożony meldunek - 5 minut karnych.

14. DRUŻYNOWA PUNKTACJA ZA KONKURENCJE TAKTYCZNE

Po zajęciu rubieży końcowej przez drużynę - komisja sumuje minuty karne i bonifikaty uzyskane na poszczególnych konkurencjach oraz łączny czas pokonania trasy zawodów.

Drużyna, która po zbilansowaniu otrzymała najlepszy czas zawodów uzyskuje 1 miejsce w I-szej części zawodów.

O kolejności miejsc decyduje ilość otrzymanych punktów przez poszczególne drużyny.

ROZDZIAŁ III.

DRUGA CZĘŚĆ ZAWODÓW - KONKURENCJE TECHNICZNE - ODTWARZANIE GOTOWOŚCI BOJOWEJ SAMOLOTU PO UŻYCIU BMR I STRZELANIE NR 1 P-64

1. STRZELANIE NR 1 P-64

- udział w strzelaniu - drużyny w składzie 7 zawodników
- ubiór polowy - pistolet wojskowy wz. 1964
- hełm
- maska MP-4
- OP-1

Warunki strzelania:

- cel - fig.boj. 23p z pierścieniami
- odległość - 25 m
- liczba naboi - 5
- czas strzelania - nieograniczony
- postawa stojąca.

Przebieg strzelania.

Na strzelnicę przybywają wszystkie drużyny startujące w danym dniu. Po losowaniu stanowisk ogniowych, pierwsza zmiana ustawia się na rubieży wyjściowej.
Kierowanie strzelaniem zgodnie z programem strzelań PSS-76.

Ocena strzelania:

- największa liczba uzyskanych punktów stanowi o miejscu zawodnika i drużyny w strzelaniu;
- w wypadku równej ilości punktów uzyskanych indywidualnie i przez drużynę, o kolejności miejsca decyduje największa ilość 10, 9, 8 itd.

Drużynowa punktacja strzelania Nr 1 P-64.

- za zdobycie 1-szego miejsca drużyna otrzymuje 0 punktów karnych;
- następne drużyny za każdy punkt różnicy w stosunku do sumy punktów zdobytych przez 1-szą drużynę otrzymują 1 punkt kary;
- o kolejności miejsc w strzelaniu decyduje ilość punktów uzyskanych przez drużynę.

2. KONTROLA STOPNIA SKAŻENIA SAMOLOTU ORAZ PROWADZENIE CZĘŚCIOWYCH ZABIEGÓW SPECJALNYCH.

Po napotkaniu oznaczonego terenu skażonego pyłem promieniotwórczym, drużyna nakłada indywidualne środki ochrony przed skażeniami. Następnie dokonuje pomiaru stopnia skażenia samolotu rentgenometrem DP-66. Wyznaczony zawodnik przygotowuje przyrząd do pracy, dokonuje pomiaru i odnotowuje wynik na kadłubie samolotu.
Do prowadzenia częściowych zabiegów specjalnych wyznacza się dwóch żołnierzy. Obaj rozwijają indywidualny zestaw samochodowy IZS, sporządzają roztwór dezaktywacyjny z pakietu SP-006 i prowadzą częściowe zabiegi specjalne samolotu oraz własnego oporządzenia.

Oceny uzyskane za poszczególne składowe konkurencji:

- bardzo dobrze - 5 minut bonifikaty
- dobrze - 3 minuty bonifikaty
- dostatecznie - bez bonifikaty
- niedostatecznie - 5 minut karnych
- eliminacja konkurencji - za każdego zawodnika 20 minut karnych

3. KONKURENCJA TECHNICZNA

Drużyna w składzie 7 zawodników w tej samej specjalności. Dowódca drużyny występuje w roli technika specjalności, a pozostali zawodnicy pełnią funkcje starszych mechaników specjalności.

Ubiór techniczny oraz uzbrojenie i oporządzenie indywidualne.

Zabezpieczenie:

1/ Transport specjalistyczny kompletny;
2/ Statki powietrzne zgodnie z profilem szkolenia;
3/ Sprzęt lotniskowo-hangarowy 1:1 i 1:4;
4/ Aparatura kontrolno-pomiarowa do wykonania przewidzianych zadań.

Całkowity czas przewidziany na wykonanie nakazanych czynności ustala się na 45 minut od chwili otrzymania zadań.

W zależności od ilości drużyn w danej specjalności przygotowana będzie odpowiednia ilość stanowisk wyposażonych w statki powietrzne i potrzebny sprzęt.

Czynności konkursowe przedstawione będą drużynie w formie biletów po przybyciu na stoisko samolotów.

Bilety zawierają przedsięwzięcia obsługowo-remontowe w danej specjalności o tej samej pracochłonności, które zatwierdzi komisja konkursowa przed zawodami.

Ocenie podlegają:

1/ Przestrzeganie przepisów bhp, zarządzeń, biuletynów i obowiązujących instrukcji;

2/ Organizacja pracy technika specjalności;

3/ Poprawność wykonywanych czynności;

4/ Czas wykonywania czynności.

Ogłasi Za uzyskanie średniej oceny drużynowo:

- bardzo dobrze - 10 minut bonifikaty
- dobrze - 5 minut bonifikaty
- niedostatecznie - 10 minut karnych

Ponadto za każdą nadrobioną minutę w stosunku do określonego czasu /45 minut/ drużyna otrzymuje 2 minuty bonifikaty pod warunkiem, że ocena średnia jest nie niższa jak dobrze.

Za uzyskanie oceny niedostatecznej, chociażby z jednego z przewidzianych zagadnień podlegających ocenie, drużyna otrzymuje 5 minut karnych.

4. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

1/ Zawody odbędą się w dniach . . . . . 198.... r. na Ośrodku Szkolenia COSSTWL zgodnie z rozkazem Komendanta COSSTWL w sprawie organizacji i przeprowadzenia zawodów.

2/ Wyznaczone drużyny meldują się w dniu . . . . . 198... r. na stadionie COSSTWL celem rozpoczęcia zawodów.

3/ Przed rozpoczęciem zawodów zezwala się wydać drużynom napoje odżywcze i inne produkty żywnościowe.
Zaopatrywanie zawodników w czasie trwania zawodów lub dostarczanie posiłków i napojów na trasie jest niedozwolone.

4/ Wszelkie kontakty dowódców plutonów i innych osób postronnych z zawodnikami w czasie trwania 1-szej części zawodów jest niedozwolone.

I N S T R U K C J A

WARUNKÓW BEZPIECZEŃSTWA OBOWIĄZUJĄCA ZAWODNIKÓW W CZASIE ZAWODÓW

START I NATARCIE DRUŻYNY

1. Otrzymaną amunicję ślepą na linii startu zawodnicy ładują do magazynków i układają do ładownicy.
2. Na komendę dowódcy drp "Przygotować się do ataku" żołnierze ładują broń.
3. W czasie wykonywania natarcia broń skierowana w kierunku apla.
4. Granaty do walki z wozami bojowymi apla żołnierze zabierają bezpośrednio po zajęciu stanowisk do walki z czołgami. Przy rzucie należy zwracać uwagę, aby granaty nie padały w rejon wysuniętych stanowisk niszczycieli czołgów.

POKONANIE PRZESZKODY WODNEJ ZA POMOCĄ LINY

1. Dwóch żołnierzy wyposażonych w odzież ochronną zajmuje miejsce obok zawieszonej liny, w czasie zawodów czuwa nad bezpieczeństwem w trakcie pokonywania przeszkody.

OGRÓDEK NAPALMOWY

1. Teren objęty pożarem pokonywać w masce p.gaz. i rękawicach ochronnych.
2. Palący się odcinek terenu pokonywać szybkim skokiem.
3. Po pokonaniu terenu objętego ogniem, dowódca drp sprawdza stan drużyny, w przypadku braku kogokolwiek melduje sędziemu.
4. W przypadku zapalenia się, natychmiast wyjść ze strefy ognia, rzucić się na ziemię i do chwili udzielenia pomocy przez ekipę ratowniczą gasić płomień przez tarzanie się po ziemi.
5. Lekko poparzonym należy opatrunki i kontynuować marsz.
6. W przypadku ciężkiego poparzenia udać się natychmiast do karetki pogotowania /lekarza/.
7. Ścianę ognia pokonywać w odległości 50 m od nacierającej drużyny.

POKONANIE TERENU SKAŻONEGO

1. Przed startem sprawdzić skompletowanie, dopasowanie i szczelność masek p.gaz.

2. Teren skażony bezwzględnie pokonywać z prawidłowo nałożonymi środkami ochrony przed skażeniami.

3. W przypadku dostania się do części twarzowej maski p.gaz. skażonego powietrza wyjść z terenu skażonego, zdjąć maskę p.gaz., stanąć twarzą do strony nawietrznej, przemyć oczy wodą i kontynuować marsz.

4. Po wyjściu z terenu skażonego prawidłowo zdjąć i złożyć indywidualne środki ochrony przed skażeniami.

ZWALCZANIE UBEZPIECZENIA NIEPRZYJACIELA. UDZIELANIE POMOCY RANNEMU

1. Nie wolno prowadzić ognia w odległości bliższej niż 30 m od żołnierzy.

2. Ogień otwierać na rozkaz dowódcy drużyny.

3. Po wykonaniu zadania broń zabezpieczyć.

4. Wykonując marsz w lesie zwracać uwagę na warunki przeciwpożarowe.

5. Zabrania się prowadzenia ognia do dzikiej zwierzyny.

6. Nie wolno prowadzić ognia w miejscowościach w odległości bliższej niż 30 m od zabudowań.

7. Zabrania się niszczenia pól uprawnych i ogrodów.

8. W czasie udzielania pomocy rannym zwrócić uwagę na prawidłową ewakuację poszarantów z pola walki.

9. W nagłych wypadkach wykorzystać samochód sędziego w celu przewiezienia zawodnika na izbę chorych.

STRZELANIA

1. Po przybyciu na punkt przygotowania broni do strzelania, zdać niewykorzystane naboje "ślepe".

2. Dokonać przeglądu broni i wyczyścić ją.

3. Broń kierować zawsze w bezpieczne miejsce.

4. Broń ładować tylko w wyznaczonym miejscu i czasie.

5. Ogień przerywać natychmiast na komendę "Przerwij ogień".

6. Po strzelaniu dokonać przeglądu broni i zdać niewykorzystaną amunicję.

Z regulaminem zapoznałem się:

1. Z-ca Komendanta d/s Politycznych . . . . . .
2. Z-ca Komendanta d/s Liniowych . . . . . .
3. Z-ca Komendanta d/s Technicznych . . . . . .
4. Kwatermistrz COSSTWL . . . . . .
5. Kierownik Cyklu Eksploatacji . . . . . .
6. Kierownik Cyklu Uzbrojenia . . . . . .
7. Kierownik Cyklu Osprzętu . . . . . .
8. Kierownik Cyklu Radiotechnicznego . . . . . .
9. Kierownik Cyklu Taktyki . . . . . .
10. Komendant Szkoły Chorążych . . . . . .
11. Kierownik DTOS . . . . . .

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 12277
Akademii Obrony Narodowej

BIBLIOTEKA ... A AON WP
PL 1627
(III)